

Освітній альманах - 2025

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра початкової та дошкільної освіти

АЛЬМАНАХ

**ОСВІТНІЙ АЛЬМАНАХ
ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
(Інтернет видання)**

Випуск 8

2025

ЛЬВІВ – 2025

УДК 378.091.212(050)

Рекомендувала до друку Вчена рада факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол № 8 від 26 березня 2025 року)

Укладачі

Світлана Кость, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти факультету педагогічної
освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.

Упорядник

Наталія Мачинська, доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри початкової та дошкільної освіти факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка.

Рецензенти

Олена Квас, доктор педагогічних наук, професор.

Марія Стахів, кандидат педагогічних наук, доцент.

*Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність
фактів та покликань а також використання технік плагіату та реферативної
компіляції матеріалів, скопійованих з Інтернет-видань,
несуть автори статей.*

Освітній альманах - 2025

Збірник студентських наукових праць «Освітній альманах» [вступ. слово, упоряд., заг. редак. Наталії Мачинської]. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2025. 8. 282.

Збірник містить наукові дослідження здобувачів вищої освіти України та Чеської Республіки. Наукові публікації присвячені актуальним темам педагогіки та методик навчання, зокрема автори розкривають: теоретико-прикладні аспекти української та зарубіжної наукової спадщини педагогів; провідні інноваційні течії сучасної педагогічної науки; проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти та методик викладання навчальних дисциплін; новаторські підходи до організації діяльності педагога та діяльність вчителя-асистента в інклюзивному освітньому середовищі; особливості адаптації студентів до умов навчання в період війни. Також у збірнику подано апробації результатів курсових та магістерських робіт.

© Львівський національний
університет імені Івана Франка, 2025

ЗМІСТ

Передмова	8
Антоняк Софія Формування лексичної компетенції в учнів з порушенням слуху.....	10
Баб'як Іванна Організація освітнього процесу на уроках математики в початковій школі в умовах воєнного часу.....	14
Вівдич Вероніка, Труш Юлія Роль ігор у навчанні математики в початковій школі.....	18
Войціцка Іванна-Яніна Поняття символіки в контексті народних обрядів, основні символи.....	22
Воробель Марія Принципи диференціації та індивідуалізації в інтелектуальному та емоційно-естетичному розвитку дітей у дошкільних закладах Німеччини.....	26
Всяких Дарина Використання музичних та арттерапевтичних методик для покращення психоемоційного стану студента.....	32
Товканець Ганна, Гаврилюк А.М. Формування читатської грамотності в молодших школярів.....	37
Гаврон Марія, Мельник Тетяна Гейміфікація, як інструмент інклюзивного навчання математики в початковій школі.....	40
Галайко Марія Сучасні технології та цифрові інструменти для ефективного засвоєння лексики в початковій школі	44
Гончарук Ніколетта Форми методичної роботи в сучасній школі.....	49
Гураль Ольга Співпраця з батьками як чинник підвищення якості дошкільної освіти.....	53
Густі Мирослава Децентралізація в освіті як фактор зміцнення ролі місцевого самоврядування.....	57
Дикун Іванна Інноваційні методи навчання мовно-літературної галузі у початковій школі: застосування та перспективи.....	60
Дишлюк Юлія, Стехнович Енелія Використання казок і сюжетних історій для пояснення математичних понять у початковій школі.....	64

Освітній альманах - 2025

Дівчур Софія Групова робота як засіб формування м'яких навичок учнів початкової школи.....	69
Дмитрієнко Софія Залучення дітей з особливими освітніми потребами до системи дошкільної освіти.....	74
Домінік Оксана Функції сторітеллінгу в освітньому процесі початкової школи.....	77
Жукова Анна Глобальна інтеграція освіти та науки і виклики та перспективи для України у світовому освітньому просторі.....	81
Ільків Христина, Скиба Софія Ефективність застосування цифрових технологій на уроках математики.....	87
Іпполітова Ганна Іноземна мова як інструмент доступу до міжнародних програм академічної мобільності.....	92
Ковальовська Марта Особливості стану складової структури мовлення у дітей дошкільного віку з диспраксією.....	97
Кость Світлана, Гайда Ольга Структура міжкультурної компетентності вихователя ЗДО.....	102
Кордак Тетяна, Корнійчук Юлія Використання інформаційних технологій на уроках математики.....	108
Кравчишин Анна, Кізима Юліанна Вплив інформаційних технологій на інтерактивні методи в освітньому процесі.....	112
Крепакова Ольга Використання казок як засобу формування читацьких навичок на уроках англійської мови у початковій школі.....	116
Криштановська Софія Дошкільна освіта в Україні: сучасний стан та перспективи.....	120
Крохмальна Софія Етнонаціональні виміри сучасної моди: тренди і педагогічний вплив.....	125
Ладейщикова Марія Розвиток просторового мислення дошкільників засобами Lego-конструювання.....	129
Лехман І.І. Змішане навчання у початковій школі: виклики та перспективи..	134

Освітній альманах - 2025

Любка Аліна Розвиток комунікативної компетентності молодших школярів у позакласній виховній діяльності.....	137
Мадияк Юлія Інтерактивна освіта: шлях до ефективного навчання.....	140
Максимишин Олена Види масмедіа та їхнє значення у процесі формування комунікативних навичок у дошкільників.....	145
Мандзій Мар'яна Художня література як чинник розвитку загальнокультурної компетентності у дітей дошкільного віку.....	150
Марків Софія Науково-теоретичні засади вивчення фразеологізмів у початковій школі із застосуванням інноваційних технологій.....	156
Мачоган Анастасія Дошкільна освіта за кордоном.....	161
Мельник Ростислав Соціальна адаптація учнів з числа внутрішньопереміщених осіб до нових умов навчання.....	164
Молюх Марія STEM-освіта в початковій школі в умовах інтегрованого підходу до навчання.....	169
Мотуз Оксана Актуальні проблеми організації освітнього процесу в умовах воєнного стану.....	174
Наконечна Ольга Використання віршів та пісень на уроках англійської мови для розвитку комунікативних навичок у початковій школі.....	178
Наконечна Ольга Формування навичок екологічної грамотності в учнів початкової школи на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	183
Неводничий Дмитро Експериментування як засіб набуття дослідницької компетентності дітьми дошкільного віку.....	187
Орловська Тетяна Гейміфікація як засіб розвитку комунікативної компетентності молодших школярів.....	191
Поліщук Катерина Роль міжкультурної комунікації у навчанні іноземної мови в початковій школі.....	196
Товканець Ганна, Поп Б.В. Проблеми та можливості дистанційної освіти в початковій школі.....	201
Резніченко Анна Особливості використання стоячих парт під час організації освітнього процесу в початковій школі.....	205

Освітній альманах - 2025

Савчук Ореста Використання ігрових квестів у підготовці дітей до школи...209	209
Сагала Ольга Дизайн-мислення у підготовці вчителів початкової школи: інновації та перспективи розвитку.....211	211
Сахарська Яна Ефективність впровадження динамічних парт у систему початкової освіти.....213	213
Супрун Поліна Казкотерапія як метод впливу на психоемоційну сферу студентів в період війни.....220	220
Суровик Наталія Гендерне виховання та гендерна вихованість: змістова характеристика.....225	225
Тюльченко Маргарита Сучасні підходи до комунікативного розвитку дітей молодшого дошкільного віку.....231	231
Федюра Матвій-Богдан Літературна криза: чому сучасні школярі перестають читати.....235	235
Хома Марія Актуальні проблеми початкової освіти в умовах воєнного стану.....239	239
Хом'як Ольга Роль мовлення у формуванні особистості.....243	243
Хробак Анастасія Малі фольклорні жанри як чинник формування фонетичної компетентності у дошкільників.....248	248
Шевчук Каріна Класифікація розладів ковтання при дифузному ураженні мозкових структур.....254	254
Шипка Галина Інклюзивна компетентність та особливості її формування у майбутніх вчителів початкової школи.....258	258
Шуберт Вікторія Ігрові методи навчання української мови в початковій школі: як перетворити урок на захопливу подорож.....262	262
Яремко Олег Soft skills як складова якісної підготовки магістрантів в умовах закладу вищої освіти.....267	267
Яцків Наталія Співпраця вчителя та батьків здобувачів початкової освіти...273	273
Nikola Meryová The system of induction of novice teachers into the teaching profession in kindergarten.....277	277

Передмова

Професійне становлення майбутнього вчителя - це нагромадження досвіду вирішення навчально-професійних педагогічних задач, що визначаються специфікою етапу освітньої програми.

Іван Зязюн.

Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах закладу вищої освіти (ЗВО) – складна структурована система, однією із компонентів якої виступає самостійна робота здобувачів вищої освіти.

Самостійна робота – важлива складова у засвоєнні програмних результатів навчання поряд з аудиторною роботою; це основний засіб засвоєння студентом навчального матеріалу у вільний від обов'язкових занять час. Самостійна робота є основою професійної підготовки здобувача як фахівця, забезпечує набуття ним прийомів пізнавальної діяльності, сприяє розвитку інтересу до творчої роботи, формує здатність вирішувати науково-теоретичні та практичні завдання.

Ефективність самостійної роботи значною мірою залежить від рівня сформованості пізнавальних умінь і навичок студентів, рівня розвитку мотивації учіння, готовності до самоосвіти та самонавчання у вільний час. У процесі самостійної роботи здійснюється самоосвіта студента, яка сприяє поглибленню, розширенню та більш міцному засвоєнню знань, формуванню загальних та професійно орієнтованих компетентностей.

Опрацювання наукової, науково-популярної, навчальної, політичної, художньої, довідкової та іншої літератури – один із різновидів самоосвіти здобувачів вищої освіти. Мета самостійної роботи – сформувати та розвинути пізнавальний інтерес до пошукової діяльності; сприяти формуванню та удосконаленню навичок самоорганізації і самодисципліни в оволодінні методами пізнавальної діяльності тощо. Самостійна робота – важливий

Освітній альманах - 2025

складник підготовки компетентних фахівців, творчих особистостей, готових навчатися впродовж життя.

Освітній альманах – збірник студентських наукових праць, який вже тривалий час збирає та популяризує результати наукових досліджень студентів та магістрантів у різних напрямках майбутньої професійно-педагогічної діяльності. Цей випуск «Освітнього альманаху» пропонує усім зацікавленим публікації не тільки здобувачів закладів вищої освіти України, але також студентів і магістрантів із-за кордону.

Щиро бажаємо подальших творчих здобутків, цікавих наукових розвідок, продуктивних надбань усім авторам «Освітнього альманаху» і запрошуємо до активної участі у подальших наших наукових проєктах.

**Наталія Мачинська,
доктор педагогічних наук, професор.**

Антоняк Софія, студентка групи ФПШ(А)-31с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Любов Нос**, кандидат пед. наук, доцент кафедри
початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ

Актуальність теми. Однією з найменш досліджених тем у викладанні англійської мови є навчання учнів із порушеннями слуху. Проблема залишається актуальною, оскільки іноземна мова для таких учнів тривалий час викладалася факультативно, а з 2014 року стала обов'язковою. Вчителі, які володіють загальною методикою, часто недостатньо підготовлені для роботи з такою категорією дітей, зокрема через незнання бімодально-білінгвального підходу та української жестової мови.

Учні з порушеннями слуху стикаються з труднощами на всіх етапах формування лексичної компетенції, адже у дітей із порушеннями слуху недостатній рівень володіння українською мовою для її використання як засобу навчання англійської, оскільки їхній словниковий запас і граматики обмежені. Українська жестова мова також не є ефективною альтернативою, адже 90% таких дітей починають її опановувати лише під час спеціального навчання, а їхня жестомовна компетентність на момент вивчення англійської залишається недостатньою. Крім того, більшість учителів англійської мови не володіють жестовою мовою. Неперекладні способи семантизації також ускладнені через обмежене розуміння учнями контексту, антонімів чи синонімів.

Мета дослідження – проаналізувати та узагальнити дослідження, які присвячені даній темі.

Основний текст. На сьогоднішній день тема розвитку лексичної компетенції в учнів із порушенням слуху ще не стала об'єктом широкого наукового дослідження, але окремі теоретичні та практичні аспекти даної проблеми представлені в роботах Н. Адамюк, О. Дробот, А. Замша, О. Федоренко та інших.

Вважаємо, що формування лексичної компетенції є надзвичайно важливим у процесі вивчення англійської мови. У Загальноєвропейських рекомендаціях «лексична компетенція» розглядається як здатність використовувати словниковий запас певної мови.

Розглядаючи англійську лексичну компетенцію як систему, методисти виокремлюють в її структурі три компоненти: когнітивний, операційний, функційний.

Операційний компонент забезпечує практичне використання лексичних знань на трьох рівнях:

- **рецептивний** – пов'язаний зі сприйняттям лексичних одиниць, включає вміння впізнавати, розрізняти, визначати їхню форму, граматичну категорію, значення (буквальне, переносне, емоційне) та диференціювати англійські й українські відповідники.
- **репродуктивний** – передбачає активне відтворення лексичних одиниць, їх словотворення, добір для вираження думок та емоцій, а також сполучення з іншими словами для побудови висловлювань.
- **продуктивний** – найвищий рівень, що дозволяє здогадуватися про значення незнайомих слів за контекстом.

Функційний компонент англійської лексичної компетенції визначається трьома показниками: функційна швидкість (темп застосування лексичних знань), комунікативна адекватність (правильність і відповідність лексичного використання нормам англійської мови та ситуації), автоматизованість (рівень

розвитку «лексичної інтуїції», що знижує потребу в свідомому контролі) (Дробот, 2019).

Когнітивний компонент англомовної лексичної компетенції включає в себе знання лексичних одиниць, їхніх значень, форм (фонетичних, графічних, граматичних), а також розуміння зв'язків між словами в системі мови. Це означає, що людина не просто запам'ятовує слова, а й усвідомлює їхню семантику, морфологію, синтаксичні функції та сполучуваність. О. Дробот та інші науковці зазначають, що успішність формування англомовної лексичної компетенції залежить від правильного вибору лексичного мінімуму та організації подання матеріалу. (Дробот, 2020; Замша, 2019).

Аналіз програм і підручників для дітей із порушеннями слуху показав, що вибір лексичних одиниць часто базується на суб'єктивних переконаннях авторів, а не на науково обґрунтованих критеріях. Щоб опанувати лексичний мінімум для розуміння 85% неспеціальних текстів (близько 3000 слів), учням із порушеннями слуху, які вивчають англійську два рази на тиждень, потрібно приблизно 4,5 роки за умови засвоєння 10 слів на кожному уроці, у той час як дитина з типовим розвитком здатна за 1,5-2,5 роки (зважаючи, на кількість та інтенсивність занять) (Дробот, 2020).

Погоджуємось з думкою багатьох методистів, що при підборі англомовних текстів для дітей кількість незнайомих слів не повинна перевищувати 5–6%. Це дозволяє учням зрозуміти значення нових слів за допомогою контексту. Засвоєння лексичних одиниць зазвичай відбувається поступово. Також важливо пам'ятати, що найефективнішим методом залишається використання наочності. Дослідження показують, що діти мають достатній пасивний словник — до 92% понять вони можуть розпізнати за наочністю. Ми б обрали саме цей метод для опрацювання основної лексики на уроках англійської мови, хоча цей метод не охоплює всіх семантичних і граматичних особливостей, особливо щодо узагальнених чи абстрактних слів, де рівень засвоєння значно нижчий.

Деякі дослідники виділяють два ключові етапи засвоєння лексики: перший — семантизація, тобто введення нової лексичної одиниці та ознайомлення учнів із її значенням; другий — автоматизація її використання на рівні слова, словосполучення чи речення (Замша, 2019).

Ці етапи є надзвичайно важливими для успішного засвоєння лексики. Семантизація закладає фундамент, забезпечуючи розуміння значення слова, що є критично важливим для подальшого використання. Без розуміння значення слова – учні не зможуть використовувати його у мовленні. Автоматизація дозволяє учням швидко та без зусиль використовувати вивчені слова, що необхідно для вільного спілкування, адже це дозволяє учням використовувати слова без необхідності постійно згадувати їх значення, що звільняє когнітивні ресурси для інших аспектів спілкування.

Висновки. Вивчення англійської мови учнями з порушеннями слуху вимагає особливої уваги до індивідуальних потреб та специфіки сприйняття. Темпи засвоєння лексики у цих учнів відрізняються від дітей з типовим розвитком, тому індивідуалізація навчання є ключовою. Наочні матеріали, жестова мова та контекстне навчання відіграють важливу роль у візуалізації значень слів. Засвоєння лексики має відбуватися поступово, з акцентом на семантизацію та автоматизацію. Адаптація навчальних матеріалів, співпраця з фахівцями та обмеження кількості незнайомих слів у текстах сприяють ефективнішому навчанню. Враховуючи ці аспекти, можна створити сприятливе середовище для успішного розвитку лексичних навичок учнів з порушеннями слуху.

Список використаних джерел

1. Дробот О.А. (2019) Методичні прийоми формування англомовної лексичної компетентності в учнів з порушенням слуху. URL: [*29.pdf](#) (режим доступу 27.02.2025)
2. Дробот О.А. (2020) Психофізіологічні особливості формування лексичної компетентності в учнів із порушенням слуху. URL:

[<4D6963726F736F667420576F7264202D20C7E1B3F0EDE8EA5FEFEEEE2EDE020E2E5F0F1B3FF5F3230313920F0B3EA5F762E646F63>](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726192/1/) (режим доступу 27.02.2025)

3. Замша А. (2019) Стратегії навчання англійської мови учнів із порушеннями слуху в умовах бімодально-білінгвального підходу. Особлива дитина: навчання і виховання. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726192/1/> (режим доступу 27.02.2025)

Іванна Баб'як, студентка групи ФПШ(І) – 32с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Неля Сірант**, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти, Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Актуальність дослідження. В умовах війни освіта відіграє важливу роль у підтримці стабільності суспільства та забезпеченні майбутнього розвитку країни. Особливо актуальним стає питання організації ефективного освітнього процесу, оскільки війна призводить до численних перешкод у навчанні: психологічний стрес учнів, нестача ресурсів, зміни в освітньому середовищі та необхідність адаптації до нових реалій.

Мета дослідження – аналіз особливостей організації освітнього процесу на уроках математики в умовах війни, розгляд викликів, з якими стикаються

вчителі, та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності навчання в складних обставинах.

Основний текст. Освітній процес в Україні зазнав значних змін у зв'язку з воєнним станом, що створило нові виклики для вчителів. Однією з ключових дисциплін загальної середньої освіти є математика, яка вимагає системного підходу до вивчення. В умовах війни організація навчального процесу ускладнюється через психологічний стан учнів, перерви в заняттях та відсутність стабільного освітнього середовища. Попри всі труднощі, математика залишається важливою дисципліною, яка сприяє розвитку аналітичного мислення, структурованого підходу до розв'язання проблем та підготовки до майбутніх професій.

Бурда М.І., Васильєва Д. В., (2022) пишуть про те, що «Систематичне навчання математики сприяє формуванню психологічної стійкості учнів, допомагаючи їм відволікатися від негативних емоцій та розвивати навички, необхідні для відновлення країни у майбутньому». В умовах, коли учні можуть перебувати в різних місцях, відчувати стрес та мати обмежений доступ до ресурсів, вчителям необхідно проявляти гнучкість та креативність. Насамперед, необхідно забезпечити безпеку учнів та враховувати їх психологічний стан. Важливо створити атмосферу підтримки та розуміння, а також навчити учнів справлятися зі стресом. Тому вчителям необхідно володіти сучасними технологіями та вміти використовувати їх для організації ефективного навчального процесу. Важливо індивідуалізувати навчання, враховуючи потреби кожного учня. Необхідно використовувати інтерактивні методи, щоб залучити учнів до навчання та зробити його цікавим. Формування позитивної мотивації є ключовим фактором успішного навчання в умовах війни. Важливо показувати учням, як математика може бути корисною в реальному житті, та підтримувати їх інтерес до предмета.

Вівсюк Т. (2023), зазначає, що війна створює безпрецедентні виклики для освітнього процесу особливо для викладання математики. Необхідно адаптувати методики викладання до умов воєнного стану, враховуючи

Освітній альманах - 2025

психологічний стан учнів та обмеження, пов'язані з війною. Важливо враховувати психологічний стан учнів, які переживають стрес, тривогу та невизначеність, а також створити безпечне та підтримуюче освітнє середовище. Математику можна використовувати як інструмент для розвитку стресостійкості та когнітивних навичок. Необхідно використовувати адаптивні та гнучкі методики викладання, застосовувати технології дистанційного навчання та онлайн-ресурси, розвивати критичне мислення та аналітичні навички учнів, а також використовувати математичні задачі, пов'язані з реальними ситуаціями воєнного часу. Вчитель повинен виступати як психологічна підтримка та наставник, розвивати емпатію та розуміння потреб учнів, а також використовувати інноваційні підходи до викладання. Організація освітнього процесу на уроках математики в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, що поєднує психологічну підтримку, адаптивні методики викладання та використання сучасних технологій. Важливо не лише передавати знання, але й розвивати в учнів навички, необхідні для подолання викликів воєнного часу та відбудови країни.

Бех І. (2015: 3) вказує на те, що «патріотизм – це не лише любов до Батьківщини, але й активна участь у її розвитку та захисті». У контексті шкільної освіти, виховання патріотизму є важливим завданням кожного вчителя, незалежно від предмету, який він викладає. Особливо актуальним є питання виховання патріотизму на уроках математики, адже цей предмет має значний потенціал для формування в учнів не лише логічного мислення, а й громадянської свідомості. Математика, на перший погляд, може здатися далекою від патріотизму. Однак, вона є потужним інструментом для формування в учнів якостей, необхідних для свідомого громадянина: логічне та критичне мислення, відповідальність та наполегливість, вміння працювати в команді, розуміння важливості освіти. Математика вчить аналізувати інформацію, робити висновки та приймати обґрунтовані рішення. Ці навички є важливими для розуміння суспільних процесів та активної участі в житті країни. Розв'язування математичних задач вимагає від учнів терпіння,

Освітній альманах - 2025

наполегливості та відповідальності. Ці якості є важливими для досягнення успіху в будь-якій сфері життя. Багато математичних завдань можна розв'язувати спільно, що сприяє розвитку в учнів навичок співпраці та взаємодопомоги. Ці навички є важливими для побудови сильного та згуртованого суспільства. Математика є основою для багатьох наук і технологій, які відіграють важливу роль у розвитку країни. Усвідомлення цього факту сприяє формуванню в учнів поваги до освіти та прагнення до знань. Існує багато способів інтегрувати патріотичне виховання в уроки математики: використання історичних задач, розв'язування задач, пов'язаних з сучасними проблемами України, використання міжпредметних зв'язків, організація проєктної діяльності, використання інтерактивних методів навчання. Розв'язування задач, пов'язаних з історією України, сприяє формуванню в учнів національної свідомості та гордості за свою країну. Обговорення на уроках математики актуальних проблем, таких як економічний розвиток, екологія чи обороноздатність, сприяє формуванню в учнів громадянської позиції. Інтеграція математики з іншими предметами, такими як історія, географія чи література, сприяє формуванню в учнів цілісного уявлення про світ та місце України в ньому. Участь у проєктах, спрямованих на розв'язання конкретних проблем громади чи країни, сприяє розвитку в учнів активної громадянської позиції. Застосування інтерактивних методів, таких як рольові ігри, дебати чи дискусії, сприяє розвитку в учнів критичного мислення та вміння аргументувати свою позицію. Вчитель математики відіграє ключову роль у вихованні патріотизму в учнів. Він повинен бути не лише професіоналом у своїй галузі, але й прикладом для своїх учнів. Важливо, щоб вчитель був патріотом своєї країни, виявляв повагу до учнів, використовував різноманітні методи та форми роботи, співпрацював з батьками та громадою. Любов до Батьківщини має бути щирою та передаватися учням через особистий приклад. Створення атмосфери довіри та взаєморозуміння сприяє відкритості учнів до виховання. Залучення учнів до активної діяльності сприяє формуванню в них стійких патріотичних переконань.

Висновки. Отже, в умовах війни вчителі зіткнулися з новими викликами, які вимагають від них гнучкості, креативності та емпатії. Роль вчителя математики виходить далеко за межі звичайного викладання. Він стає психологом, другом і наставником, готовим надати не лише знання, але й емоційну підтримку. Важливо пам'ятати, що кожен учень переживає війну по-різному, тому вчителю необхідно проявляти терпіння та розуміння до можливих проявів неуважності, роздратованості чи агресії. Підтримка дітей, створення відчуття безпеки та допомога в адаптації до нових реалій є першочерговими завданнями. Навчання математики може стати тим містком, який допоможе учням повернутися до нормального життя.

Список використаних джерел

1. Бех І. (2015). Патріотизм: сучасні ознаки та орієнтири виховання. *Рідна школа*. № 1-2. С. 3-6.
2. Бурда М. І., Васильєва Д. В., (2022). «Математика в рідній школі», № 4-5.
3. Вівсюк Т. М. (2023). «Особливості викладання математики щодо створення креативного освітнього середовища в умовах війни» С. 103-110.

Вівдіч Вероніка, Труш Юлія, студентки групи ФПШ(І)-32с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Неля Сірант**, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

РОЛЬ ІГОР У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Гра є чи не основним видом життєдіяльності дітей молодшого шкільного віку, оскільки, граючись, – вони

пізнають навколишній світ. Дана тема є актуальною в наш час, адже навчання має стати грою, у якій діти можуть експериментувати, випробовувати свою силу, робити помилки та відкриття, вчитись спілкуватись один з одним та співпрацювати заради досягнення спільної мети. Гра допомагає застосовувати теорію в реальних ситуаціях. Саме тому педагог повинен навчитись активно залучати учнів до освітнього процесу, де кожен урок стане захоплюючою пригодою.

Мета дослідження – вивчення ефективності ігор в освітньому процесі на уроках математики в початковій школі та дослідження й аналізу різних типів ігрових методів.

Основний текст. Гра – це основний та провідний вид діяльності учнів молодшого шкільного віку, адже вона є першою можливістю проявити себе. Досягти успіху на уроці можливо лише тоді, коли учень зацікавившись почне проявляти свої таланти та задовольнятиме пізнавальні потреби. Ігри на уроках сприяють реалізовувати поставлені цілі, ставити високі вимоги до себе, спрямовувати свою волю, прагнучи досягти успіху (Мисько, 2020).

Никитенко О. (2020) зазначає, що навчальна гра є провідною формою та методом виховання активних учнів, а також збагачення їх необхідними життєвими навичками. Гра на уроці стане значним інструментом учителя. Завдяки, якому підвищується настрій учнів, зростає дружня атмосфера класу та мотивує їхнє бажання вчитись. Це середовище у грі є своєрідною школою, що готує дітей до продуктивної праці, розвиваючи їхню спритність, самостійність, витримку та активність. Ігрова діяльність сприяє розвитку соціальної компетентності, яка вимагає від особистості принципності, вміння відстоювати власну думку та протистояти негативному впливу, а також вчить толерантності та адаптивності.

Опановування математики в початковій школі потребує великої кількості розумового навантаження, абстрактного мислення та активної діяльності. Оскільки для учнів математика видається доволі складною, велика кількість з них намагаються запам'ятати теоретичний матеріал методом

Освітній альманах - 2025

заучування, що призводить до гальмування подальшого матеріалу (Мисько, 2020).

Отож, згідно з Державним стандартом, здобуття початкової освіти розподілено на два періоди, у межах яких усю діяльність учнів організують відповідно до особливостей їхнього фізичного, психічного і розумового розвитку: 1 період - адаптаційно-ігровий цикл (1-2-й класи) та 2 період - підготовчий до успішного навчання в основній школі (3-4-й). Організація освітнього процесу на кожному з названих етапів має низку особливостей, які педагогу необхідно знати і враховувати (Державний стандарт початкової загальної освіти, 2019).

Лего-технологія є однією із інноваційних технологій, яка активно використовується на уроках математики в початковій школі. Дана технологія має перспективу у використанні, оскільки володіє естетичними й технічними характеристиками, які дають можливість використання у різних ігрових та навчальних зонах (Кагала та Крохмаль, 2020).

Іванова Н. (2020) вказує на те що основним принципом роботи з конструктором Лего є навчання через дію, а цікаві та розвивальні завдання заохочують учнів до ненав'язливого вивчення нової теми. Складання тих чи інших моделей із цеглинок Лего у парній чи груповій роботі сприяють формуванню навичок комунікації, розвитку творчої уяви та критичного мислення.

Слюсар Ю. (2020) пропонує таке використання цеглинок Лего у таких іграх: «Графічні диктанти», «Математичні вежі», «Вантажники», «Лего-множення», «Дослідники» та інші. До прикладу, у грі «Математичні вежі» учням пропонується скласти дві вежі довільної висоти, порахувати цеглинки в кожній та визначити суму цеглинок у двох вежах разом, склавши та розв'язавши відповідний приклад.

Розробляючи систему дидактичних ігор для уроків математики, педагогу важливо враховувати методичний аналіз поняття «дидактична гра» та цілі їх використання. Необхідно оптимізувати навчальний процес, беручи до уваги

Освітній альманах - 2025

індивідуальні особливості учнів. Наприклад Шульга Н. (2020) пропонує закріпити знання учнів із теми «Нумерація чисел в межах 10» за допомогою гри «У лісовій школі». Дана гра передбачає закріплення вмінь розрізняти парні й непарні числа, визначати сусідів числа в ряду натуральних чисел тощо.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що гра є не лише основним видом діяльності молодших школярів, а й інструментом для підвищення ефективності навчання на уроках математики. Ігрові методи сприяють активному залученню учнів до освітнього процесу, розвитку їхньої пізнавальної активності, творчого мислення та соціальних навичок.

Впровадження ігрових методів у навчальний процес є актуальним та необхідним для підвищення якості освіти в початковій школі. Як висновок, педагогам слід активно використовувати ігри на уроках з метою створення захоплюючого та розвивального середовища для учнів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.03.2025)
2. Іванова Н. (2020). Нове вивчати ненав'язливо, у грі успішно з ЛЕГО зможуть школярі: Ігри на уроках у 1-му класі. *Учитель початкової школи*, №9-10, 18 - 20.
3. Кагала Я. та Крохмаль С. (2020). Ігровий і діяльнісний підходи до навчання з LEGO. *Початкова школа*, №7, 19 - 21.
4. Мисько Г. (2020). Гра – провідний вид діяльності молодших школярів. *Початкова школа*, №11-12, 15 – 24.
5. Никитенко О. (2020). Навчатися, Граючись: Розвиток соціальної компетенції молодших школярів на уроках у сучасній школі. *Початкова школа*, №7, 9 - 11.
6. Слюсар Ю. (2020). Навчатися з набором ЛЕГО цікаво, весело і легко: Добірка ігор і вправ для учнів 1-2-го класів. *Учитель початкової школи*, №7-8, 28 - 29.

7. Шульга Н. (2020). Провести допоможуть посібники яскраві ігри розвивальні і навчальні вправи: Посібники для створення ігрових ситуацій під час уроків і перерв. *Учитель початкової школи*, №7-8, 30 – 31.

Іванна-Яніна Войціцка, студентка групи ФПШМ-113,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Світлана Кость**, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ПОНЯТТЯ СИМВОЛІКИ В КОНТЕКСТІ НАРОДНИХ ОБРЯДІВ, ОСНОВНІ СИМВОЛИ

Актуальність дослідження. Народні обряди здавна відігравали ключову роль у формуванні культурної свідомості суспільства, а їхня символіка слугувала своєрідним кодом, що передавав знання, вірування та традиції з покоління в покоління. У кожному жесті, предметі чи слові, використаному в обрядовій практиці, закладено глибокий зміст, що нерідко має сакральний характер. Однак в сучасному світі багато з цих символів, по-перше, втрачають своє початкове значення, по-друге, переосмислюються під впливом нових соціокультурних умов. Це зумовлює необхідність глибокого аналізу символічного наповнення народних ритуалів, їхньої ролі у збереженні етнічної ідентичності та впливу на сучасну культуру. Вивчення символіки народних обрядів дає змогу не лише зрозуміти систему уявлень наших предків, а й осмислити способи збереження традиційної культури в сучасному суспільстві.

Мета дослідження – проаналізувати поняття символіки в контексті народних обрядів, виявити основні символи та визначити їхнє значення у

традиційній культурі. Дослідження спрямоване на розгляд семантики обрядових символів, їхніх функцій у ритуальних практиках та змін, яких вони зазнали під впливом соціокультурних процесів.

Основний текст. Символіка народних обрядів є складним феноменом, що охоплює широкий спектр уявлень, вірувань і культурних традицій певного етносу. Вона формувалася упродовж тривалого історичного періоду, відображаючи особливості світогляду, способу життя та взаємодії людини з навколишнім світом. Кожен елемент ритуальної практики наділений глибоким змістом, який передається від одного покоління до іншого, забезпечуючи безперервність культурного розвитку та збереження традицій.

Народні обряди мають глибокі корені, що сягають архаїчних уявлень про будову Всесвіту, закони природи та духовний порядок буття (Вятчаніна, 2024). У давнину вони функціонували як система сакральних дій, спрямованих на встановлення гармонії між людським суспільством, природним середовищем і надприродними силами. Символіка ритуалів є ключем до розуміння цієї взаємодії, оскільки містить зашифровані знання про космогонічні міфи, моральні норми та соціальні відносини. У традиційному суспільстві будь-яка ритуальна дія мала багаточасову структуру, в якій практичний аспект поєднувався із сакральним значенням. Виконання обрядів супроводжувалося використанням спеціальних знаків, предметів, жестів, вербальних формул, що мали комунікативну функцію та слугували засобом зв'язку між людиною та світом предків або божественними силами.

Символ у народному обряді не є лише зовнішнім атрибутом чи декоративним елементом. Він відображає глибокі уявлення про природні цикли, суспільні відносини, моральні принципи та духовні ідеали. Багато таких знаків має міфологічне коріння, оскільки в давнину предмети наділялися особливими властивостями та вважалися носіями магічної сили, здатної впливати на долю, приносити добробут чи захищати від лиха (Тиховська, 2010). У процесі історичного розвитку деякі символи поступово втрачали свої первісні функції, адаптуючись до нових соціальних та культурних умов, або набували

нового значення. Однак їхня присутність у ритуальній практиці є свідченням тяглості культурної традиції та її зв'язку з прадавніми віруваннями. Символічне навантаження народних обрядів простежується як у матеріальних, так і в нематеріальних аспектах традиційної культури. Ритуальні знаки можуть бути представлені у формі конкретних предметів, сакральних дій, мовних висловів, кольорових поєднань, звукових образів або певних просторових композицій. Кожен із цих елементів має власну семантику та виконує визначену функцію в структурі обрядової дії.

У народних обрядах велике значення мають природні матеріали, які виступають посередниками між світом людей і надприродними силами. Вода, вогонь, земля та повітря сприймаються не лише як фізичні стихії, а й як сакральні субстанції, що беруть участь у відтворенні гармонії Всесвіту (Вятчаніна, 2024). Приміром, вода асоціюється з життєдайною силою, очищенням і відродженням. У структурі календарних свят вона часто виконує роль перехідного елемента, що забезпечує оновлення та захист. Звичай купання в ополонці на Йордана, вмивання на Великдень або використання святої води в лікувальних практиках демонструють віру в її магічні властивості. Контакт із водою вважався способом відновлення фізичних і духовних сил, засобом захисту від злих сил та гарантією добробуту на майбутнє (Яковлева, 2011).

Вогонь у ритуальній практиці виконує функцію очищення, захисту та знищення негативних впливів. Запалювання вогнищ під час святкування Івана Купала чи Різдва символізує боротьбу зі злом, відлякування нечистих сил і забезпечення продовження роду. Полум'я асоціюється із Сонцем як джерелом життя та енергії, а стрибки через багаття під час певних обрядових дійств відображають ідею переходу в новий життєвий стан. Використання свічок у церковних і родинних ритуалах акцентує увагу на аспектах духовного очищення, молитви та піднесення людської душі (Пилипчук, 2020).

Земля в традиційній культурі уособлює материнське начало, родючість і стабільність. До неї звертаються у молитвах, ритуалах поховання, аграрних обрядах і магічних практиках, пов'язаних із врожаєм. Дотик до землі

символізував отримання її сили, тому в деяких регіонах новонароджених дітей клали на землю, а старші люди прагнули бути похованими в рідному ґрунті. Це уявлення відображає ідею циклічності буття: земля приймає все, що народжується, і дарує сили для нового життя.

Окрему категорію символів у народних обрядах складають рослинні знаки, що відображають взаємозв'язок людини з природою. Вінки, зокрема, символізують цілісність та безкінечність життя, а калина асоціюється з жіночою чистотою, національною ідентичністю та пам'яттю про рід. Використання лікарських трав у весільних, поховальних і лікувальних обрядах засноване на вірі в їхні особливі властивості, здатні впливати на людську долю. Багато ритуалів охоплюють застосування зерна, квітів, дерев і плодових гілок як носіїв родючості, захисту та благословення.

Висновки. Народні обряди формуються на основі усталених символічних елементів, які відображають світоглядні уявлення, історичний досвід і систему цінностей спільноти. Символи, що використовуються у ритуальних практиках, є засобом передачі знань про природні цикли, суспільні взаємини та взаємодію з надприродними силами. Спостереження за їхнім використанням у різних обрядах дозволяє простежити розвиток культурних традицій та їхню роль у збереженні спадковості звичаїв. Дослідження символічного виміру народних обрядів сприяє глибшому розумінню традиційної культури та механізмів її трансформації в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Вятчаніна, С. В. (2024). Символіка землі та вогню у фольклорних текстах східних слов'ян. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*, 40–43.

2. Пилипчук, О., & Коновальчук, І. М. (2020). Національні звичаї та традиції як засіб формування національної самосвідомості в учнів молодшого шкільного віку. *Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті: збірник наукових праць* (Т. 2, с. 179–182). Житомир: ФО-П «Н. М. Левковець».

3. Тиховська, О. (2010). Відображення культур праслов'ян у працях Ф. Потушняка «Вогонь в народних віруваннях» та «Вода, земля, повітря в народних віруваннях». *Науковий і мистецький світ Федора Потушняка: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження видатного українського письменника і вченого* (с. 234–243). Ужгород.

4. Яковлева, О. В. (2011). Спільне коріння символіки в українських родинних і календарних обрядах. У *Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу: Одеські етнографічні читання: матеріали міжнародної наукової конференції* (с. 355–363). Одеса.

Марія Воробель, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов,
Львівський державний університет
фізичної культури імені Івана Боберського,
м. Львів, Україна.

ПРИНЦИПИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ТА ЕМОЦІЙНО-ЕСТЕТИЧНОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ НІМЕЧЧИНИ

Актуальність дослідження. Проблема розвитку інтелектуальних та емоційно-естетичних здібностей у дітей дошкільного віку стає все більш важливою в умовах сучасності, з огляду на переважання гуманістичних, духовних, емоційних, креативних та розвивальних підходів у дошкільній освіті. Соціальні зміни часто вносять корективи в методи виховання, формуючи нові, іноді невизначені моделі, які прагнуть створити таке освітнє середовище, де дитина з раннього віку відчуватиме комфорт і безпеку. У німецькій педагогіці не існує єдиних стандартів або універсальних методик для забезпечення

інтелектуального та емоційно-естетичного розвитку дошкільнят. Це зумовлено різноманіттям дітей, які відрізняються не лише своїм характером і темпераментом, а й соціально-культурними умовами життя: соціальним статусом родини, її традиціями та стилем повсякденного існування. Німецькі педагоги акцентують увагу на цих аспектах, обґрунтовуючи підходи до виховання. Особливості поведінки кожної дитини в групі є абсолютно унікальними та глибоко індивідуальними. Це, з одного боку, створює значні виклики для педагогів, оскільки без врахування цих індивідуальних рис неможливо оптимально організувати виховний та розвивальний процес. З іншого боку, це відкриває можливості для своєчасного виявлення та аналізу не лише талантів і потенціалу дитини, але й можливих труднощів. Це дозволяє педагогам надавати батькам конструктивні рекомендації та сприяти профілактиці проблем поведінки через впровадження спеціальних методичних пропозицій. Проблеми дошкільного виховання в Німеччині, зокрема сучасні підходи, концепції, ідеї, зміст і шляхи реалізації завдань інтелектуального та емоційно-естетичного виховання дитини в системі дошкільного виховання, висвітлюються в працях як українських, так і німецьких педагогів, зокрема А.Богуша, В. Гребенюка, В. Новосельської, Т. Пантюк, О. Фунтікової, З. Хало, І. Бекера, Б. Янке, С. Лангера, Л. Лігле, С. Пфефера, В. Штайдера, Р. Штайнера та інших.

Метою дослідження є висвітлення практичних аспектів німецького досвіду в галузі інтелектуального та естетичного виховання, а також аналіз сучасних підходів, концепцій і ідей, що використовуються в німецьких дошкільних закладах, з метою їх адаптації до української системи дошкільної освіти. Основна увага зосереджена на методах диференціації та індивідуалізації навчального процесу, які сприяють врахуванню особливих потреб і здібностей кожної дитини.

Основний текст. У Німеччині принципи індивідуалізації та диференціації в навчанні, вихованні та розвитку дітей дошкільного віку включають обдарованих дітей, дітей з особливими потребами, а також тих, хто

Освітній альманах - 2025

має емоційні чи соціальні відхилення. Творчість і духовність мають суттєве значення для підтримки душевної рівноваги, тому їх активно впроваджують в освітні практики не лише для навчання, а й для самовдосконалення, усвідомлення власного «Я» та розвитку високих почуттів, які сприяють формуванню життєвої стратегії (Пантюк, Хало, 2007).

Німецькі фахівці в сфері дошкільної освіти акцентують увагу на тому, що здатність усвідомлювати та інтерпретувати емоції є основоположною для особистісного розвитку (Pfeffer, 2005; Janke, Hasselhorn, Schneider, 2007). У процесі взаємодії з батьками та вихователями, а також через різноманітні види діяльності та творчість, діти поступово набувають навичок розпізнавання та диференціації емоцій, таких як здивування, радість, щастя, злість і страх. Взаємодія з вихователями має значний вплив на самооцінку дітей. Педагоги дошкільних закладів відповідають за створення таких умов, які дозволяють вихованцям відчувати свою компетентність, значущість та вплив, що, в свою чергу, сприяє формуванню позитивного самосприйняття (Воробель, 2011).

Розумовий та емоційний розвиток дітей дошкільного віку відбувається за загальними принципами, проте методи та засоби роботи з дітьми, які мають особливі потреби, потребують специфічного підходу. Врахування цих відмінностей дозволяє педагогам і дітям створити комфортне середовище для розвитку. Німецькі педагоги прагнуть подолати стереотипи, пов'язані з дітьми з особливими потребами. Кожна дитина має свої унікальні здібності: деякі краще спілкуються, інші виявляють турботу про оточуючих, а деякі мають природний талант до техніки. Усі ми прагнемо до спілкування та обміну інформацією, адже наші таланти та інтереси є різноманітними. Інтереси сприяють здобуттю нових знань, що є основною відмінністю між дорослими та дітьми. Завдання педагога полягає в тому, щоб допомогти кожній дитині знайти свій індивідуальний шлях розвитку, зокрема в інтелектуальному та емоційному аспектах (Ворр, 2000).

Кожен дошкільний заклад у Німеччині зобов'язаний враховувати різноманітні потреби дітей та їхніх батьків для досягнення високих показників.

Німецькі вихователі розуміють, що певні завдання можуть бути складними для реалізації, тому не всі теоретично обґрунтовані методи роботи з дітьми з інвалідністю можуть бути впроваджені в кожному закладі (Liegle, 2007).

Враховуючи соціальну та культурну різноманітність сучасної Німеччини, дослідники прагнуть розробити і впровадити методи, які найкраще відповідають індивідуальним потребам кожної дитини. При організації дошкільних навчальних закладів німецькі спеціалісти акцентують увагу на особливостях роботи з дітьми, які не мають фізичних і психічних обмежень, що також охоплює їх інтелектуальний та емоційно-естетичний розвиток. Рівень складності роботи з дітьми може бути різним, що вимагає від вихователів гнучкого підходу (Гребенюк, 2018).

Інтелектуальний та емоційно-естетичний розвиток дітей дошкільного віку є важливим елементом успішного навчання та виховання в дошкільних установах Німеччини. Серед найбільш поширених форм освіти виділяються вальдорфські дитячі садки (Waldorfkindergrärten), які акцентують увагу на формуванні особистості. Основою вальдорфського виховання є розуміння природних закономірностей розвитку дитини, що визначає зміст, методи та організаційні форми навчального процесу, включаючи інтелектуальні та емоційно-естетичні аспекти. У вальдорфських дитячих садках акцентується всебічний розвиток дітей: розумовий, емоційний та вольовий. Заняття, такі як живопис, скульптура, ліплення, драматичне мистецтво та гра на музичних інструментах, мають вирішальне значення в цьому процесі. Вони не лише сприяють естетичному вихованню, але й активно формують емоційний світ дітей та їхнє сприйняття навколишнього середовища (Воробель, 2013).

У процесі нашого дослідження ми можемо стверджувати, що інтелектуальний та емоційно-естетичний розвиток дітей дошкільного віку є важливим елементом німецької педагогіки. Основними аспектами цього підходу є:

1. *Індивідуалізація навчання:* виявлення особистісних інтересів і здібностей дітей для розробки індивідуальних навчальних програм.

2. *Адаптивність навчальних планів*: коригування змісту та методів навчання відповідно до різних стилів сприйняття інформації.

3. *Емоційна підтримка*: створення позитивного емоційного середовища, яке сприяє розвитку творчості та самовираження.

4. *Співпраця з батьками*: активна участь батьків у навчальному процесі для забезпечення всебічного розвитку дитини.

Ці принципи сприяють формуванню гармонійної особистості, здатної до самостійного мислення та емоційної виразності. Методи диференціації та індивідуалізації навчання дозволяють враховувати унікальні потреби та здібності кожної дитини. Важливо усвідомлювати, що свобода дитини є необхідною для глибокого пізнання світу. Педагоги вважають, що діти повинні мати можливість самостійно обирати способи сприйняття навколишнього середовища.

Висновки. Отже, сучасна дошкільна педагогіка Німеччини спрямована на комплексний розвиток дітей, враховуючи їхні індивідуальні потреби та здібності. Інтелектуальне та емоційне виховання є центральними аспектами цього процесу. Творчий підхід вихователів, активна співпраця з родинами та повага до особистості дитини сприяють комфортній адаптації до дошкільного середовища та закладають основи для її успішного майбутнього.

Список використаних джерел

1. Воробель М. М. (2011) Естетичне виховання як чинник гармонійного становлення дитини-дошкільника. *Наукові записки* : зб. наук. праць Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Київ. № 94. С. 72–78.
2. Воробель М. М. (2013) Естетичне виховання у вальдорфських дитячих садках Німеччини. *Педагогічний альманах* : зб. наук. праць КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». Херсон. Вип. 17. С. 17–23.
3. Гребенюк В. (2018) Система дошкільної освіти Німеччини. *Дошкільне виховання*. № 11. С. 6–7.

Освітній альманах - 2025

4. Пантюк Т., Хало З. (2007) Зарубіжні теорії та концепції дошкільного виховання: [навчально-методичний посібн]. Дрогобич: Редакційно - видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2007. 75 с.
5. Хало З.П. (2006) Особливості функціонування системи дошкільної освіти в Німеччині. Молодь і ринок. №1(16). С. 119–122.
6. Хало З.П. (2006) Зміст та шляхи реалізації завдань інтелектуального розвитку дитини у системі дошкільного виховання. *Наукові записки*: [серія: Педагогіка]. Тернопіль. №1. С. 167 – 172.
7. Bopp E. (2000) Hoch begabte Kinder. *Kiga heute*. № 7. S. 2–5.
8. Janke B., Hasselhorn M., Schneider W. (2007) Entwicklung von Emotionen. *Handbuch der Entwicklungspsychologie*. Göttingen : Hogrefe, S. 347–358.
9. Liegle L. (2007) Pädagogische Konzepte und Bildungspläne. Pädagogische Handlungskonzepte von Fröbel bis zum Situationsansatz. Freiburg im Breisgau : Herder, S. 2–6.
10. Pfeffer S. (2005) Meine Gefühle – deine Gefühle. Emotionale Kompetenz. *klein & groß*, Heft 10, S. 9–14.
11. Steiner R. (2005) Zur Sinneslehre. Themen aus dem Gesamtwerk 3, hrsg. von Ch. Lindenberg. VFG, 192 S.

Дарина Всяких, студентка групи ФПЛ-21с,
факультету педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Богдана Андрейко**, кандидат психологічних наук, доцент
кафедри спеціальної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна.

**ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНИХ ТА АРТТЕРАПЕВТИЧНИХ МЕТОДИК
ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СТУДЕНТА**

Актуальність дослідження. Студентство є дуже важливим етапом в житті кожної людини. Згідно з Законом України «Про вищу освіту», студент – це «особа, яка зарахована до закладу вищої освіти з метою отримання освіти на певному рівні (молодший бакалавр, бакалавр, магістр)». Студенти мають велике прагнення до знань та ставлять перед собою грандіозні цілі, але натомість стикаються з деякими труднощами та перепонами на своєму шляху. Першим викликом стає розчарування через завищені очікування чи від обраної студентом спеціальності. Другою найпоширенішою причиною є емоційне чи психологічне вигорання від важкого навчання та насиченого студентського життя. Тому дуже важливо вміти організовувати свій час та враховувати свої як фізичні, так психологічні можливості. Але не завжди це може вдатися, тоді на допомогу можуть стати в нагоді музичні та арттерапевтичні вправи чи техніки.

Мета дослідження. Метою дослідження є покращення психоемоційного стану студента за допомогою використання музичних та арттерапевтичних методик.

Теоретична частина. Музика та живопис відомі як засоби, що допомагають піклуватися про психоемоційний стан та психічне здоров'я особистості. Вони спроможні зцілити особистість та допоможуть швидко адаптуватися в соціумі. Загалом музико- та арттерапія є корисними під час подолання психологічних проблем та внутрішніх конфліктів. Ці методи успішно застосовуються для психологічної підтримки, і його перевагою є простота та доступність (Дяченко, 2024).

Засобом вільного самовираження та самопізнання є арттерапія. Вона заснована на творчому потенціалі людини. Терапевтична робота переважно викликає позитивні емоції, допомагає побороти апатію та сформувати активну життєву позицію. Загалом арттерапія є процесом усвідомлення себе і світу. Людина в творчості може показувати власні почуття, страхи, сумніви, внутрішні конфлікти і примирення (Буркало, 2019).

В лікувальних та реабілітаційних цілях використовують різновид терапії - музикотерапію. Загальновідомим фактом є те, що на емоційний стан людини може значно впливати музика. Твори в повільному темпі, мелодійні та ритмічні, можуть викликати спокій та розслаблення, а в той же час музика з швидким темпом, гучністю та динамікою викликають почуття збудження у слухача (Герман, 2012). До механізмів лікувальної дії музикотерапії можна віднести катарсис, емоційну розрядку та регулювання емоційного стану (Нерубасська, 2023).

Із вивчення впливу музики було проведено багато досліджень, зокрема, в Університеті Меріленду встановили, що прослуховування музики може впливати на рівень гормону кортизолу, який пов'язаний із рівнем стресу в організмі. Також Університет Лондона довів, що музика може підвищити рівень серотоніну, що може поліпшити настрій і знизити рівень тривожності. Дослідження, проведене в Університеті Мельбурна, показало, що музична терапія здатна покращити якість сну, зменшити рівень тривожності та підвищити рівень енергії в людей з синдромом хронічної втоми (Нерубасська, 2023). Ще про вплив музики писав лікар і музикант Патрік Єшвен. Він наголошував, що музика має набагато сильніший вплив на людину за інші види мистецтва (Герман, 2012).

Практична частина. Для підтвердження впливу музикотерапії та арт-терапії на психіку та емоції студента було проведено декілька вправ та технік. Вони є дуже простими в реалізації та використанні. Було розглянуто застосування техніки «Особистий герб» та вправу з елементами музикотерапії «Малюємо звуки» для поліпшення психологічного та емоційного стану студента під час навчання. Дослідження було проведено з групою студентів другого курсу, кількістю в двадцять осіб, в звичних для них аудиторних умовах. Важливо зазначити, те що ці методики проводились під час навчального процесу, тобто була змога визначити чи позитивно впливають вони на сам процес та стан студентів в цілому. Після виконання кожної техніки та вправи

Освітній альманах - 2025

проводилось обговорення та анкетування. Нижче наведено детальний опис методик, етапів проведення та аналіз отриманих результатів.

Особистий герб

Це техніка, автором якої є М. Кісельова, має на меті розвинути самоповагу та саморозуміння та провести рефлексію свого публічного «Я». На виконання дається приблизно 15 хвилин, і проводиться може як індивідуально, так і в групі. З матеріалів необхідний папір А4, фломастери, олівці, фарби, пензлики, загалом все, що забажає клієнт. Під час проведення техніки студентам пропонувалось створити власний герб, як проекцію власних прагнень і життєвих позицій, особистих установок та переконань. А вже в кінці відбувалась рефлексія, обговорення результатів та інтерпретація герба, де учасники давали коротке пояснення вибраних ними елементів. Аналіз проводився на основі змісту символіки, кольорів і структури герба, що дозволило виокремити спільні тенденції та індивідуальні особливості учасників.

З отриманих гербів студентів можна виокремити ключові аспекти їхньої самоідентифікації, головних досягнень та життєвих цілей. З самоідентифікацією в студентів не виникло проблем, вони відобразили свої найважливіші

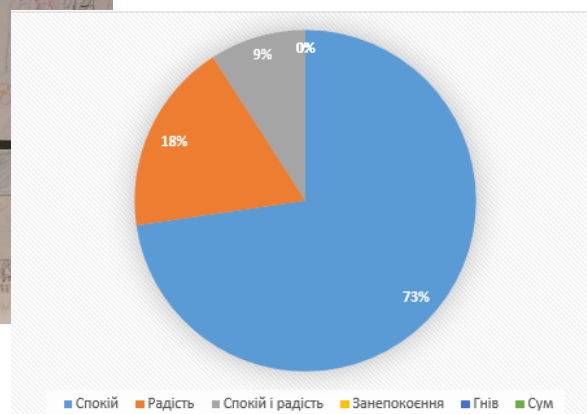
Освітній альманах - 2025

особистісні риси, цінності або соціальні ролі. Найпоширенішими символами було виявлено *природні елементи*, що асоціюються з гармонією та внутрішнім балансом, *тварини*, це символ сили, незалежності або вірності, та *абстрактні знаки*, вони відображають особистісний шлях, пошук істини та прагнення розвитку. Самоідентифікація також виявилась у виборі кольору, переважна більшість вибрала теплі відтінки, такі як червоний, жовтий чи оранжевий, що своєю чергою асоціюється з енергією та амбітністю. Тож ми можемо зробити висновок, що студенти мають уявлення про те, ким вони є на даний момент.

З головними досягненнями та життєвими цілями виникла дещо інша ситуація. Студенти більше приділили увагу саме власні ідентифікації, а щодо досягнень та цілі в них викликали питання. Але в деяких все-таки є відображення цих аспектів, наприклад, родинні символи чи зображення книг. В першому це важливість сімейних цінностей та підтримка близьких, а друге – це успіхи в навчанні, науковій чи творчій діяльності. Чітко окреслених цілей студенти не зобразили, вони пояснили це тим, що зараз їм важко уявити себе в майбутньому.

Малювання звуків

Методика «Малювання звуків» є дуже поширеною проєктивною технікою, що поєднує в собі елементи арт-терапії та музикотерапії. Вона спрямована на виявлення емоційних реакцій на звуки через візуальне відображення та має на меті розслабити.

Студентам було запропоновано прослухати вальс Йогана Штрауса, який якраз допомагає зменшити відчуття тривоги. Під час прослуховування треба було передати свої відчуття у вигляді малюнків, різних ліній, форм та кольорів. Після завершення учасники проходили анонімне опитування.

По закінченню вправи у студентів спостерігалось покращення настрою. Візуалізація звуків допомогла глибше усвідомити власні почуття, зняти напругу та розслабитись. Більшість відзначила, що відчули внутрішній спокій та гармонію. Мелодія сприяла релаксації, а малювання допомогло структурувати емоції та знизити рівень стресу. Отже, дана методика може бути ефективним інструментом для саморегуляції та емоційного розвантаження.

Висновки. Використання музичних та арттерапевтичних методик є ефективним підходом для покращення психоемоційного стану студентів, оскільки сприяє зниженню рівня стресу та підвищенню психологічної стійкості. В поєднанні ці методики дозволяють студентам легше висловити власні почуття та знаходити внутрішню рівновагу. Таким чином, дані методики можуть бути важливим інструментом підтримки психоемоційного стану студента в освітньому середовищі.

Список використаних джерел

1. Буркало, Н. І. (2019). Арт-терапія в сучасній психології. *Psychological journal*, 5(9), 189-204.
2. Герман, Н. І., & Панченко, В. В. (2012). Вплив музики на особистість. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*, (36), 319-324.
3. Дяченко, О. О., & Шахов, В. І. (2024). Арттерапія як засіб психологічної підтримки для внутрішньо переміщених жінок. *Habitus*, 67, 147-153.
4. Нерубасська, А. О., & Шепелева, В. С. (2023). Вплив музкотерапії на психологічний стан людини. *Habitus*, 47, 200-203.

доктор педагогічних наук, професор,
Мукачівський державний університет, Україна

Гаврилюк А.М.,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 013 Початкова освіта,
Мукачівський державний університет, Україна.

ФОРМУВАННЯ ЧИТАТСЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Метою роботи є дослідити особливості формування читатської грамотності в учнів початкової школи, визначити ефективні методи та прийоми розвитку навичок осмисленого читання, а також окреслити роль учителя у стимулюванні інтересу до читання та розвитку критичного мислення молодших школярів.

Основний текст. Читацька грамотність є ключовою компетентністю, яка визначає успішність навчання учнів початкової школи та їхню подальшу освіту. У сучасних умовах важливо не лише навчити дітей техніці читання, а й сформувати вміння розуміти, аналізувати та критично осмислювати тексти. Читатська грамотність охоплює три основні аспекти: техніку читання (швидкість, правильність, виразність), розуміння прочитаного (аналіз, узагальнення, встановлення логічних зв'язків) і критичне мислення (вміння ставити запитання до тексту, формулювати власну думку). Для її формування необхідно використовувати різноманітні методи та прийоми, які стимулюють інтерес учнів до читання та сприяють глибокому опрацюванню текстів.

Одним із ефективних підходів є застосування ігрових методів, які роблять процес читання цікавим і захопливим. Літературні ігри («Закінчи речення», «Хто сказав ці слова?») сприяють розвитку розуміння тексту, а читання з передбаченням допомагає розвивати здатність прогнозувати події за заголовком

чи ілюстраціями. Рольове читання, коли діти інсценізують уривки текстів, покращує не тільки техніку читання, а й усне мовлення.

Використання інтерактивних технологій також є важливим аспектом сучасного освітнього процесу. Читання з маркуванням тексту (наприклад, позначки «+» – цікаво, «?» – не зрозуміло, «!» – важливо) допомагає дітям зосереджувати увагу на ключових моментах. Робота з інтерактивними книгами, електронними додатками та створення ментальних карт сприяє візуалізації змісту тексту та глибшому його усвідомленню.

Ще однією важливою стратегією є розвиток критичного мислення. Учитель має навчати дітей формулювати запитання до тексту (хто? що? коли? чому?), визначати основну думку, переказувати зміст своїми словами, аналізувати героїв та їхні вчинки. Такі вправи допомагають учням усвідомлено сприймати інформацію та робити власні висновки. Значну роль у формуванні читацької грамотності відіграє робота з різножанровими текстами, зокрема з художніми, науково-популярними, інструктивними, публіцистичними матеріалами. Читання текстів різних стилів і жанрів допомагає дітям навчитися виділяти ключову інформацію, порівнювати факти, робити узагальнення та застосовувати отримані знання в реальному житті. Важливо також розвивати в учнів стратегії самостійного читання та навчати їх ефективним способам роботи з текстом, таким як складання плану, формулювання основних тез і переказ прочитаного.

Роль учителя у формуванні читатської грамотності є визначальною. Він має створювати сприятливе середовище для розвитку інтересу до читання, підбирати тексти відповідно до вікових особливостей дітей, залучати сучасні методи навчання та підтримувати мотивацію учнів. Читатська грамотність – це основа успішного навчання, тому її формування в початковій школі має бути одним із пріоритетних завдань сучасної освіти.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній початковій освіті. *Початкова школа*. 2021. № 2. С. 5-10.

Освітній альманах - 2025

2. Гавриш Н. В. Формування читацької компетентності в учнів початкових класів. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 128 с.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. Київ: Грамота, 2019. 384 с.
4. Смоляр Л. Г. Розвиток читацьких умінь у молодших школярів: теорія і практика. Київ: Либідь, 2018. 176 с.
5. Державний стандарт початкової освіти (2018) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua>
6. Коршунова О. В. Методика навчання читання у початковій школі. Харків: Основа, 2021. 144 с.
7. Левченко О. П. Ігрові технології у формуванні читацької компетентності молодших школярів. Київ: Генеза, 2020. 112 с.

Тетяна Мельник, студентка групи ФПШ(І)-32с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Марія Гаврон, студентка групи ФПШ(І)-32с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Неля Сірант**, канд. пед.наук, доцент, доцент
кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Інклюзія – це не просто присутність дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в звичайному класі. Це цілісна

система, спрямована на створення рівних можливостей для всіх учнів. В Україні зараз відбуваються зміни в освіті. На думку вчених, таких як А. Колупаєва, Н. Таланчук, О. Таранченко, (2019) інклюзивна освіта постійно розвивається і змінюється. Проте в нашій освітній системі поки що основна увага приділяється фінансам і стабільності, а не глибоким змінам. Реформа «Нова українська школа» може допомогти змінити ситуацію, оскільки вона спрямована на створення кращих умов для дітей з ООП. Але зараз у школах немає чітких правил і механізмів для організації інклюзивного навчання. Через це багато вчителів і фахівців недостатньо обізнані про те, як правильно працювати з такими дітьми. Це питання потребує подальшого вивчення та вдосконалення, щоб інклюзивна освіта в Україні стала більш ефективною. Сучасна освіта потребує інноваційних підходів, які б зацікавлювали учнів та сприяли їхньому активному навчанню. Гейміфікація, з її елементами гри, змагання та нагород, може стати ефективним інструментом для залучення дітей до навчання, зокрема й дітей з ООП.

Мета дослідження – дослідити ефективність застосування гейміфікації для покращення математичної компетентності учнів початкової школи з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Основний текст. Учні початкової школи зростають у світі, наповненому технологіями та інтерактивними іграми. Вони стали невід'ємною частиною їхнього повсякденного життя, що робить традиційні методи навчання менш ефективними. Для того щоб зацікавити нове покоління освітою, необхідно впроваджувати інноваційні підходи. Одним із дієвих інструментів є гейміфікація – перетворення освітнього процесу на гру, використання ігрового мислення й динаміки ігор для розв'язання завдань. У цьому контексті під гейміфікацією в початковій освіті розуміємо впровадження ігор, ігрових технологій та практик з освітньою метою (Трипольська, Блізнякова, Вовк, 2021)

Інклюзивне навчання та гейміфікація – це два потужні підходи, які, при правильному поєднанні, можуть значно покращити якість освіти для всіх учнів,

Освітній альманах - 2025

особливо для дітей з ООП. Завдяки ігровим методам вони отримують можливість навчатися у доступному для них форматі, де складні теми подаються через цікаві завдання, а навчальний процес стає більш мотивуючим. Використання цифрових ресурсів допомагає адаптувати навчальні матеріали під індивідуальні потреби кожної дитини, сприяючи розвитку комунікативних навичок, соціалізації та підвищенню впевненості в собі. Уявне інформаційне середовище, створене за допомогою інтерактивних технологій, перетворює навчання на гру, де учні не відчують перевантаження, а навпаки – з інтересом пізнають навколишній світ. Наприклад, можна використовувати: ігри з різними рівнями складності; візуальні та аудіальні елементи для дітей з сенсорними порушеннями; ігри, що розвивають соціальні навички та емоційний інтелект.

Використання гейміфікації на уроках математики, що допоможе організувати активне освітнє середовище, забезпечити різні форми інтегрованого навчання, здійснювати моніторинг розвитку учнів відповідно до Концепції Нової української школи та оновленого Державного стандарту початкової освіти, методикам компетентнісного навчання (Державний стандарт початкової та загальної освіти, 2019). Наведемо декілька прикладів використання гейміфікації для дітей з ООП на уроках математики:

1. «Математичний квест» – створення сюжетної гри, де учні вирішують математичні завдання, щоб досягти певної мети (наприклад, знайти скарб, врятувати планету). Адаптація для дітей з ООП включає пристосування завдань за складністю, використання візуальних підказок, спрощені формулювання, можливість багаторазових спроб, поділ квесту на короткі етапи з чіткими інструкціями, використання тактильних матеріалів для дітей з порушеннями зору або тактильної чутливості.

2. «Математичний магазин» – створення імітації магазину, у якому учні «купають» товари, вирішуючи математичні завдання (наприклад, розрахунок вартості).

3. «Математичне лото» – сенс гри полягає у картках з математичними завданнями, в ході якої вчитель називає відповіді. Учні закривають відповідні завдання на картках.

4. «Онлайн-ігри» – використання онлайн-платформ або додатків з математичними іграми, проте варто включати вибір ігор з адаптивним рівнем складності, з використанням візуальних та звукових ефектів, можливість налаштування швидкості гри, використання програм, що перетворюють текст в мову.

5. «Настільні ігри», які містять математичні елементи (наприклад, «Монополія», «Математичне доміно»). Пристосування для дітей з ООП включає вибір ігор з простими правилами, гру в малих групах з підтримкою вчителя, використання великих гральних кубиків або карток, використання настільних ігор в електронному форматі (Штонда, Зінченко: 2024).

Висновок. Для успішного використання гейміфікації необхідно враховувати індивідуальні особливості учнів, застосовувати різноманітні ігрові механізми, використовувати техніку балів, нагород, змагань, підтримувати доброзичливу обстановку, надавати зрозумілі інструкції та зворотний зв'язок, а також коригувати матеріали та підходи. Перевагами використання гейміфікації в інклюзивному навчанні є: підвищення мотивації та залучення всіх учнів, створення позитивної атмосфери в класі, розвиток соціальних навичок та співпраці, індивідуальний підхід. Використання гейміфікації в інклюзивному навчанні відкриває нові можливості для створення ефективного та цікавого освітнього середовища, де кожен учень зможе повністю реалізувати свій потенціал.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової та загальної освіти (2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF> (режим доступу 05.03.2025)

Освітній альманах - 2025

2. Колупаєва А., Таранченко О. (2019) Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Навч. посіб. Харків: Видавництво «Ранок».
3. Трипольська О.О., Блізнякова О. А., Вовк О. В. (2021) Нова українська школа: організація дистанційного і змішаного навчання у початковій школі. Навч.-метод. посіб. Харків : Видавництво «Ранок».
4. Штонда О., Зінченко А. (2024). Гейміфікація як засіб підвищення ефективності навчання на уроках математики. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstreams/f6c012fe-d36c-449e-b0b3-067045813c07/download> (режим доступу 05.03.2025).

Марія Галайко, студентка групи ФПШМ-11с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Галина Крохмальна**,
кандидат філологічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Сучасна освіта потребує ефективних підходів до навчання, які враховують особливості розвитку молодших школярів, їхні інтереси та потреби. Формування лексичної компетентності є одним із ключових завдань початкової освіти, адже саме словниковий запас

впливає на розвиток мовлення, комунікативних навичок та загальну навчальну успішність дитини.

У роботах українських науковців, таких як О.В. Савченко, Г. Богданова, Л. Каленюк розглядаються теоретико-методичні завдання розвитку мовної компетентності учнів початкової школи. Особливу увагу приділено питанням формування активного та пасивного словника учнів, розвитку лексичних умінь у процесі вивчення української мови, а також методам роботи з іншими видами лексичних одиниць.

Дослідження В. Лозової, Н. Гавриш, Т. Яценко зосереджені на психолого-педагогічних особливостях навчання учнів початкової школи, що виникають при виборі ефективних методів роботи з лексичним матеріалом. Вчені підкреслюють значення вікових особливостей учнів, рівня їхньої мовної готовності та мотивації до навчання. Сучасні підходи до використання інноваційних технологій у навчанні лексики досліджували такі науковці, як І. Зимня, О. Пометун, Т. Крамаровська.

Традиційні методи навчання лексики поступово змінюються під впливом технологічного прогресу, що відкриває нові можливості для активного залучення учнів у процес пізнання. Використання інноваційних підходів, таких як інтерактивні технології, ігрові методи, мультимедійні ресурси та елементи STEM-освіти, сприяє кращому засвоєнню нових слів, їх використанню в мовленні та підвищенню мотивації учнів до навчання.

Застосування цифрових платформ, мобільних додатків та інтерактивних навчальних середовищ дозволяє адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб учнів, зробити його гнучким і цікавим. Крім того, ігрові та проєктні методи навчання сприяють розвитку креативного мислення, формуванню міжпредметних зв'язків та практичному використанню мовного матеріалу в реальних комунікативних ситуаціях.

Таким чином, актуальність дослідження використання сучасних методів і технологій у навчанні лексики учнів початкової школи зумовлена потребою пошуку ефективних підходів до формування мовленнєвої компетентності,

підвищення рівня зацікавленості дітей у навчанні та створення умов для якісного засвоєння навчального матеріалу.

Мета дослідження – обґрунтувати особливості використання сучасних методів та технологій у навчанні лексики учнів початкової школи.

Основний текст. Формування лексичної компетентності є одним із ключових завдань початкової освіти, адже словниковий запас впливає на розвиток усного та писемного мовлення, аналітичного мислення та загальної навчальної успішності дитини. Традиційні методи поступово трансформуються під впливом технологічного прогресу, що відкриває нові можливості для активного залучення учнів у навчальний процес. Використання сучасних методів і технологій сприяє кращому запам'ятовуванню слів, підвищенню мотивації до навчання та розвитку творчих здібностей школярів.

Ігрова діяльність є природною для дітей молодшого шкільного віку, тому застосування ігор у процесі навчання лексики сприяє легшому засвоєнню нового матеріалу. Лексичні ігри, такі як анаграми, ребуси, загадки та кросворди, допомагають учням запам'ятовувати нові слова в цікавій і невимушеній формі. Рольові ігри створюють можливість змодельовати реальні мовленнєві ситуації, що сприяє розвитку комунікативних навичок. Настільні та карткові ігри, наприклад, використання асоціативних карток, розширюють словниковий запас дітей та активізують їхнє мислення (Гнатюк, Гриневич, 2019).

Застосування мультимедійних засобів значно підвищує ефективність навчання лексики, оскільки залучує різні канали сприйняття інформації. Інтерактивні дошки та навчальні програми допомагають візуалізувати нові слова, роблячи їхнє засвоєння більш наочним та цікавим. Аудіо- та відеоматеріали сприяють кращому розумінню лексики в контексті та розвитку навичок слухового сприймання. Використання мобільних додатків дозволяє учням тренувати лексику в ігровій формі, повторювати слова та закріплювати їх у пам'яті завдяки різним інтерактивним вправам.

Проектна діяльність стимулює учнів до самостійного пошуку інформації та активного використання нових слів у мовленні. Вона сприяє глибшому засвоєнню лексики, оскільки діти не просто запам'ятовують нові слова, а й застосовують їх у практичній діяльності. Наприклад, створення ілюстрованого словника допомагає учням асоціювати нові слова з візуальними образами, що полегшує їх запам'ятовування. Розробка презентацій із використанням нової лексики дозволяє учням вдосконалювати навички мовлення та розширювати словниковий запас. Проведення дослідницьких міні-проектів із використанням нових слів допомагає розвивати навички аналізу, порівняння та узагальнення інформації. Завдяки цьому методу навчання лексики стає більш практичним і наближеним до реальних життєвих ситуацій (Українська мова з методикою навчання в початкових класах, 2013).

Розглянемо кілька конкретних прикладів проектів для навчання лексики в початковій школі:

1. «Мій словничок» – учні створюють власний ілюстрований словник, у якому малюють або вклеюють зображення та пояснюють значення нових слів у простих реченнях.

2. «Казкова країна слів» – діти вигадують та малюють казковий світ, де кожен об'єкт пов'язаний із новою лексикою, наприклад, «місто прикметників» або «ліс дієслів».

3. «Мій день у малюнках і словах» – школярі створюють комікси або серію малюнків із підписами, де описують свої щоденні дії, застосовуючи вивчені слова.

4. «Інтерв'ю з однокласниками» – діти розробляють питання, записують відповіді однокласників і складають невеликі статті або презентації з використанням нової лексики.

Ці проекти не лише допомагають засвоювати лексику, а й розвивають творчість, критичне мислення та комунікативні навички.

Метод асоціацій та візуалізацій базується на принципі зв'язку нових слів із зображеннями, емоціями та реальними об'єктами, що сприяє їхньому

швидкому запам'ятовуванню. Доведено, що візуальні матеріали допомагають учням не лише легше засвоювати лексику, а й більше її зберігати в пам'яті. Одним із найефективніших способів застосування цього методу є використання малюнків, коміксів та символів, які супроводжують нові слова. Наприклад, слова можуть бути представлені у вигляді картинок або асоціативних рядів, де кожен термін пов'язується з уже знайомими поняттями (Пентилюк, 2016).

Також корисним є застосування ментальних карт – графічного способу організації лексичного матеріалу. Учні малюють схеми, в центрі яких розміщується ключове слово, а навколо нього – пов'язані з ним терміни, зображення або короткі визначення. Це додатково структурувати інформацію та встановлювати логічні зв'язки між словами.

Висновки. Використання сучасних методів та технологій у навчанні лексики учнів початкової школи є необхідною умовою ефективного мовного розвитку. Інтерактивні технології, ігрові методи, мультимедійні засоби та проєктна діяльність сприяють не лише кращому засвоєнню лексики, а й розвитку критичного мислення, творчих здібностей і комунікативних навичок. Саме поєднання традиційних підходів із новітніми технологіями створює оптимальні умови для формування лексичної компетентності молодших школярів, що відповідає сучасним освітнім вимогам.

Список використаних джерел

1. Гнатюк І. В., Гриневич В. В. Розвиток лексичного запасу учнів початкової школи на уроках української мови засобами дидактичних ігор. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2019. №1. С. 84-88.
2. Пентилюк М. І. Методика навчання української мови у схемах і таблицях : [навч. Посіб.] К. : Ленвіт, 2016. 134 с.
3. Семенова І. О. Методика використання дидактичних ігор у навчанні української мови учнів початкової школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2017. №3, С.116-121

4. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс: Підручник для педагогічних вузів / За ред. А. П. Каніщенко, Г. О. Ткачук. К.: Промінь, 2013. 232 с

5. Шкробот Т. В. Використання ігор у процесі вивчення української мови як другої для учнів початкової школи. *Інноваційна педагогіка*. 2019. №7. С.118-121.

Ніколетта Гончарук, здобувачка вищої освіти групи ПО-3,
факультет педагогічний,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна.

Науковий керівник: **проф. Ганна Товканець**, доктор педагогічних наук,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна.

ФОРМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Відповідно до Концепції «Нова українська школа» перед педагогами виникають нові завдання, одним з яких є вдосконалення процесу підвищення рівня професійної підготовки. Вирішення цих проблем актуалізує значимість методичної роботи у закладах освіти, завданням якої є підвищення професійної кваліфікації вчителів.

Сучасні нормативно-правові документи, а саме Закон України «Про освіту», Галузева концепція неперервної освіти обґрунтовують роль та функції методичної роботи у неперервному вдосконаленні освітян, актуалізують потребу в постійному оновленні знань та рівня фахової підготовки сучасних освітян (Закон України, 2017). Згідно з основними положеннями нормативного законодавства неперервна освіта, професійний саморозвиток і

самовдосконалення орієнтують педагогів на формування певних особистісних якостей, професійних вмінь і навичок, підвищення педагогічної компетентності та майстерності.

Мета дослідження: обґрунтувати особливості методичної роботи в умовах закладу загальної середньої освіти.

Проблему організації методичної роботи в школі розглядають багато науковців. Зокрема: Т. Рабченко, Ю. Махновець та інші розглядають це поняття як форму організації підвищення професійності вчителів, а Н. Дудниченко, С. Максимюк, Т. Сорочан як умову розвитку педагогічної творчості педагогів тощо. Дослідженням організації методичної роботи з учителями початкової школи займалися Н. Бібік, М. Вашуленко, О. Савченко, Л. Хоружа та ін.

Процес реформування освіти в Україні передбачає застосування нових стратегій, форм, методів та організаційних засад методичної роботи з учителями початкової школи як важливого чинника реалізації Концепції «Нова українська школа». У сучасній системі роботи закладів загальної середньої освіти методична робота учителів початкової школи спрямована на професійний розвиток кожного педагога, формування нових професійних навичок, реалізація творчого, інноваційного потенціалу, розвиток ключових компетентностей, що є актуальним в умовах реформування загальної середньої освіти. Ці факти переконують у необхідності більш глибокого дослідження нового розуміння системи методичної роботи з учителями Нової української школи(Махновець, 2019).

Як зазначає І. Заколінний, методична робота – це домінантна програма удосконалення фахового рівня, підвищення ефективності власного акме-розвитку (Заколінний, 2016). Т. Сорочан обстоює думку, що методична робота в сучасному її розумінні є цілісною педагогічною системою, яка розвивається сама й забезпечує професійний розвиток педагогів Нової української школи, здійснює супровід освітніх практик, закладів, інновацій і сприяє тим самим розвитку освіти в цілому (Сорочан, 2018).

До форм організації методичної роботи відносять такі: індивідуальна форма методичної роботи; колективна й групова. Індивідуальна форма методичної роботи є складовою частиною самоосвіти вчителя, здійснюється за індивідуальним планом з урахуванням його професійних потреб, результатів самооцінки, рекомендацій керівництва школи, досвідчених педагогів. Змістом її є систематичне вивчення психолого-педагогічної, наукової літератури, участь у роботі шкільних, міжшкільних та районних методичних об'єднань, семінарів, конференцій, педагогічних читань, розробка проблем, пов'язаних з удосконаленням навчально-виховної роботи, проведення експериментальних досліджень, огляд і реферування педагогічних та методичних журналів, збірників та інше.

Плануючи методичну роботу з педагогами, керівники шкіл реалізують традиційні (колективні та індивідуальні) і нетрадиційні форми її організації – залежно від поставленої мети й завдань. Колективні форми методичної роботи використовують з метою вироблення єдиного підходу до розв'язання певних проблем, аналізу результату колективної діяльності, обговорення актуальних питань організації навчально-виховного процесу, вивчення і поширення найкращого педагогічного досвіду, науково-технічної та педагогічної інформації.

До колективних форм методичної роботи відносять такі форми, як: методична рада; методичні об'єднання/комісії; творчі міжпредметні, мобільні та динамічні групи; засідання творчих майстерень педагогів; проблемні семінари та семінари-практикуми; педагогічні читання; школа педагогічної майстерності; науково-практичні конференції; педагогічні виставки; конкурси тощо.

Індивідуальні форми методичної роботи використовують для задоволення особистих потреб і конкретних запитів педагогічних працівників. Їх вибір залежить від рівня освіти, професійної компетентності, специфіки діяльності, індивідуальних можливостей та професійних характеристик педагогічних працівників.

До індивідуальних форм методичної роботи відносять: наставництво; консультації; стажування; самоосвіта; індивідуальна методична допомога, що передбачає системне вивчення та аналіз роботи вчителів-предметників, класних керівників; надання допомоги вчителям у виборі форм та методів навчання і виховання учнів, у вдосконаленні методики проведення навчальних занять і позакласних заходів; персональне проведення відкритих уроків, інших заходів, індивідуальних і групових консультацій; розробка методичних рекомендацій, дидактичних матеріалів (Майданюк, 2018); виявлення, вивчення та узагальнення передового досвіду роботи педагогічних працівників; надання допомоги в самоосвіті, підготовці доповідей та виступи на конференціях, педагогічних читаннях, запровадженні у навчально-виховний процес результатів наукових досліджень інноваційних технологій.

Висновки. Методична робота учителів початкової школи забезпечує професійний і особистісний розвиток педагога, формування нових компетентностей, що впливає на ефективність освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту»(2017). Загальна середня освіта: Збірник нормативно-правових документів. Ч. 1. Київ: ЗАТ «НІЧЛАВА», С. 72–98.
2. Махновець Ю. А. (2019). Результати професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715867/1>
3. Заколінний І. (2016). Методична робота в школі. *Шлях освіти*. № 2. С. 2–12.
4. Сорочан Т. М. (2018). Методична робота: підготовка вчителів до реалізації концепції «Нова українська школа». с. 10. URL: http://lib.iitta.gov.ua/710731/1/Сорочан_МЕТОДИСТ_05.pdf.
5. Майданюк Л. П. (2018). Методична робота в закладі загальної середньої освіти: від форм організації до пріоритетів, Матеріали наукової конференції, Секція «Освітні, педагогічні науки», Том 2. С. 78-79.

Ольга Гураль, студентка групи ФПДм-11с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Олена Галян**, доктор педагогічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. У сучасному світі дошкільна освіта відіграє ключову роль у формуванні особистості дитини, її інтелектуальному, фізичному та емоційному розвитку. Одним із найважливіших чинників підвищення її якості є ефективна співпраця з батьками. Сучасні батьки стають більш обізнаними та вимогливими до освітнього процесу своїх дітей. Вони прагнуть брати активну участь у житті закладу дошкільної освіти, цікавляться методами навчання та виховання, хочуть бути впевненими в тому, що їхні діти отримують найкращу освіту. Тому співпраця є не тільки бажаною, але й необхідною умовою успішного функціонування сучасного закладу дошкільної освіти.

Метою дослідження є обґрунтування дієвих умов співпраці закладу дошкільної освіти з батьками вихованців на основі партнерської взаємодії,

розкриття змісту традиційних та інноваційних форм взаємодії, які сприяють підвищенню якості дошкільної освіти.

Основний текст. Сучасна дошкільна освіта розглядає батьків не як сторонніх спостерігачів, а як активних учасників освітнього процесу. Індивідуальний підхід до кожного є можливим завдяки їхній активній участі. Саме вони, як ніхто інший, знають свою дитину: її інтереси, потреби та особливості розвитку. Ця цінна інформація служить для педагогів основою для створення індивідуальних освітніх програм. Крім того, активна участь батьків в освітній діяльності не тільки збагачує освітній процес, але й сприяє їх особистому розвитку. Залучення до життя закладу дошкільної освіти допомагає усвідомити важливість дошкільної освіти та підвищити свою педагогічну компетентність (Рудік, 2013).

Співпраця з батьками в закладі дошкільної освіти може набувати різноманітних форм: як традиційних, так й інноваційних. Традиційні форми співпраці є основою взаємодії. До них належать батьківські збори, індивідуальні консультації та дні відкритих дверей. Батьківські збори слугують платформою для обговорення важливих питань організації освітнього процесу, досягнень дітей, обміну досвідом між батьками та педагогами, а також для прийняття спільних рішень. Індивідуальні консультації надають можливість отримати персоналізовану інформацію та рекомендації щодо розвитку своєї дитини, враховуючи її унікальні особливості та потреби. Під час таких зустрічей, батьки можуть поставити запитання, які їх хвилюють, та отримати професійну підтримку від педагогів. Дні відкритих дверей створюють атмосферу відкритості та гостинності, даючи змогу батькам ознайомитися з умовами перебування дітей у закладі, освітніми програмами, методами роботи педагогів та спостерігати за життям закладу дошкільної освіти зсередини (Сема, 2016).

Поряд із традиційними формами співпраці в сучасній дошкільній освіті активно використовують інноваційні, які відповідають потребам сучасних батьків та сприяють їхньому активному залученню до освітнього процесу.

Зокрема, батьківські клуби є осередками спілкування, обміну досвідом та підтримки, де батьки можуть зустрічатися, обговорювати актуальні питання, ділитися своїми думками та знаходити підтримку один в одного. Майстер-класи та семінари надають можливість отримати практичні навички та знання з ефективних методів виховання та розвитку дітей. Під час таких заходів батьки можуть навчитися іграм, вправам та іншим методам, які допоможуть їм краще розуміти своїх дітей та сприяти їхньому гармонійному розвитку (Сема, 2016).

Спільні проєкти, у яких батьки беруть участь разом зі своїми дітьми, є дієвим способом зміцнення дитячо-батьківських стосунків, розвитку творчих здібностей та формування почуття спільності. Вони можуть разом створювати вироби, готувати проєкти, досліджувати цікаві теми та отримувати задоволення від спільної діяльності. Інтернет-ресурси, такі як веб-сайти, форуми та групи в соціальних мережах, забезпечують зручний і доступний спосіб спілкування та обміну інформацією між педагогами і батьками, незалежно від часу та відстані (Семенова, 2017).

Ефективна співпраця не виникає спонтанно. Вона потребує створення таких умов, які сприятимуть встановленню партнерських та довірливих взаємин між педагогами та родиною вихованців. Насамперед йдеться про взаємну повагу й довіру як значущі чинники успішної співпраці. Педагоги повинні проявляти повагу до батьківської думки, враховувати їхні потреби та інтереси, адже саме вони є першими та найважливішими вихователями своїх дітей. Важливо пам'ятати, що кожна сім'я має унікальні цінності, традиції та погляди на виховання. Батьки, своєю чергою, повинні довіряти професіоналізму педагогів та їх досвіду, адже саме вони мають спеціальні знання та навички, необхідні для роботи з дітьми дошкільного віку (Таран, 2016).

Поряд з цим відкритість і діалог є запорукою ефективного спілкування. Співпраця повинна базуватися на відкритості, чесності та готовності до діалогу між батьками та педагогами. Перші, повинні мати можливість вільно висловлювати свої думки, побоювання та пропозиції, а останні – бути готові

слухати та враховувати їхню точку зору. Важливо створити атмосферу взаєморозуміння та підтримки, де кожен учасник освітнього процесу відчувається комфортно й може вільно виражати власні думки (Семенова, 2017).

Водночас систематичність і послідовність є важливими для досягнення довгострокових результатів. Співпраця повинна бути не епізодичною, а систематичною, планованою. Крім того, важливо забезпечувати індивідуальний підхід з метою врахування у співпраці потреб кожної дитини та сім'ї. Важливо пам'ятати, що кожна особистість є унікальною, тому й підхід до неї повинен бути індивідуальним (Таран, 2016).

Висновки. Отже, співпраця є запорукою успішного розвитку дитини та підвищення якості дошкільної освіти. Ефективна взаємодія між педагогами та батьками сприяє створенню єдиного освітнього простору, забезпечує індивідуальний підхід до кожного та залучає батьків до активної участі в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Рудік, О., & Молодушкіна, І. (2013). Взаємодія ДНЗ та сім'ї. Харків: Основа.
2. Сема, О. (2016). Проблеми співпраці вихователя та батьків. *Психолого-педагогічний пошук*: зб. наук. пр., 3, 240–242.
3. Семенова, Н. (2017). Взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї у вихованні особистості дитини дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема. *Педагогічні науки*, 2, 24–26.
4. Таран, В. (2016). Робота з батьками в напрямі виховання дошкільників в моральному кліматі пам'яті. *Психолого-педагогічний пошук*: зб. наук. пр., 3, 261-265.

Мирослава Густі, здобувачка вищої освіти групи ПО-3,
факультет педагогічний,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна.

Науковий керівник: **проф. Ганна Товканець**,
доктор педагогічних наук,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В ОСВІТІ ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Актуальність дослідження. Децентралізація в освіті є складником реформ, які активно впроваджуються в Україні та розглядається як дієвий механізм підвищення ефективності державного управління та якості освіти, наближення до реальних потреб суспільства, економіки, особистості.

Так, 17.06.2014 року Верховна рада України прийняла перший з пакету «децентралізаційних законів» – Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (Закон України, 2014). Відповідно до концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні формуються об'єднані територіальні громади, повноваженням яких є забезпечення управління закладами дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти.

Мета дослідження полягає в здійсненні теоретичного аналізу особливостей процесу децентралізації в освіті як фактору зміцнення ролі місцевого самоврядування.

Децентралізація – це спосіб територіальної організації управління, за яким держава делегує право на прийняття рішень з певних питань або в певній сфері структурам регіонального рівня, що знаходяться поза системою виконавчої влади і є відносно незалежними від неї (Гриневич, 2005).

Децентралізація в галузі освіти – це передача повноважень і відповідальності за управління освітою та фінансування освіти демократично обраним органам місцевого самоврядування і школам. Вона передбачає створення фінансово незалежних громад, які зможуть самостійно і на належному рівні утримувати дитячі садки і школи.

Освіта в територіальній громаді має формувати та підтримувати в актуальному стані локальне освітньо-інноваційне середовище, яке б забезпечувало учням сприятливі умови отримання необхідних навичок і вмінь самостійно здобувати знання та застосовувати їх в практичній діяльності. Тобто освіта має формувати високо і всесторонньо розвинених індивідів – носіїв соціального й інтелектуального потенціалу, здатних забезпечити прорив у соціальному, духовному, економічному розвитку територіальної громади і країни загалом в контексті реагування на виклики післявоєнного оновлення, свідомих й активних громадян, конкурентоспроможних фахівців на ринку праці.

Законодавчим же підґрунтям децентралізації освіти стало прийняття нового Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145 - VIII, ст. 13, в якому зазначено, що для забезпечення доступності повної загальної середньої освіти органи місцевого самоврядування зобов'язані створити освітні округи, які забезпечать доступність освіти для осіб, що проживають на відповідній території та підтримувати мережу опорних закладів освіти (опорних шкіл) та їх філій (Закон України, 2017). З прийняттям даного закону внесено зміни до Закону «Про загальну середню освіту», прийнято ряд нормативно-правових

актів, проте з регламентації лише окремих аспектів діяльності опорних шкіл та їх філій; розбіжності реальних цілей децентралізації освіти та її сприйняття на місцях.

Одним із найважливіших аспектів децентралізації, у сфері освіти, полягає у передачі ОТГ основних повноважень щодо формування змістів освіти та визначення фінансування. Це у свою чергу відобразилося на процесі оптимізації шкільної мережі та створенні опорних шкіл. Саме керівництво ОТГ почало вирішувати: якою має бути оптимальна кількість шкіл та вчителів у громаді, самостійно приймати рішення щодо визначення обов'язків та відповідальності, а також, створювати власні відділи освіти чи методичні структури.

В контексті формування ефективної системи управління освітою перед територіальними громадами постає цілий ряд викликів, пов'язаних з підвищенням інституційної спроможності органів місцевого самоврядування вирішувати назрілі проблеми. Це стосується питань пов'язаних з: формуванням оптимальної організаційно-функціональної структури підрозділу управління освітою органу місцевого самоврядування; залученням висококваліфікованих управлінських кадрів в орган управління освітою територіальної громади; запровадженням прогресивних управлінських технологій у діяльність органу управління освітою; налагодженням ефективної управлінської взаємодії відділу освіти у системі горизонтальних і вертикальних управлінських зв'язків; формуванням нової управлінської моделі забезпечення розвитку освіти із залученням потенціалу громадських інституцій та всіх зацікавлених сторін.

Висновки. Таким чином можна зазначити, що формування й розвиток системи управління розвитком освіти в територіальних громадах відбувається під впливом вимог та завдань реформування освітньої галузі в Україні та реалізації потенціалу децентралізаційної реформи в контексті розширення повноважень та відповідальності органів місцевого самоврядування щодо розвитку освітньої сфери територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (2014). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1508>
2. Гриневич Л.М. (2005). Тенденції децентралізації управління базовою освітою в сучасній Польщі, Київ: Інститут педагогіки АПН України, 16.
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>

Іванна Дикун, студентка групи ПО-2,
педагогічний факультет,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна.

Науковий керівник: **проф. Ганна Товканець**,
докторка педагогічних наук,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна.

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ
ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ЗАСТОСУВАННЯ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ**

Сучасний освітній процес у початковій школі зазнає значних змін, що зумовлено динамічним розвитком суспільства, зростанням інформаційних потоків та необхідністю формування в учнів не лише базових знань, а й критичного мислення, креативності, комунікативних і соціальних навичок. Традиційні методи навчання не завжди відповідають цим вимогам, що зумовлює потребу у впровадженні інноваційних педагогічних технологій.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю пошуку ефективних методів навчання, які б сприяли всебічному розвитку дитини,

підвищенню мотивації до навчання та формуванню ключових компетентностей відповідно до сучасних освітніх стандартів. Інноваційні підходи, зокрема інтерактивні методи, гейміфікація, STEM-освіта, проєктна діяльність та цифрові технології, стають важливим інструментом модернізації навчального процесу у початковій школі.

Метою дослідження є аналіз та узагальнення сучасних інноваційних методів навчання у початковій школі, визначення їхнього впливу на навчальний процес і перспективи подальшого застосування в освітній практиці.

Інтерактивні методи навчання займають ключове місце серед сучасних підходів у початковій школі. Вони передбачають залучення учнів до активного сприйняття матеріалу через спільну діяльність, дискусії, проблемні завдання та рольові ігри. Як зазначають Коберник Г. (2017) та Матвієнко А. (2017), ефективність навчання значно зростає за умови поєднання індивідуальної, парної та групової роботи. Це дозволяє враховувати особливості кожного учня та формувати його соціальні й когнітивні навички.

Ігрові технології є однією з найефективніших методик у початковій школі, оскільки гра є природною діяльністю дітей. Використання навчальних ігор допомагає створювати ситуації активного пізнання, підвищує рівень мотивації та робить засвоєння знань більш усвідомленим. Автори наголошують, що ігрові методи особливо ефективні під час вивчення мовних дисциплін і розв'язування логічних завдань (Русин, Паньків, 2022). Зокрема, у мовно-літературній галузі ефективними є такі ігрові методи:

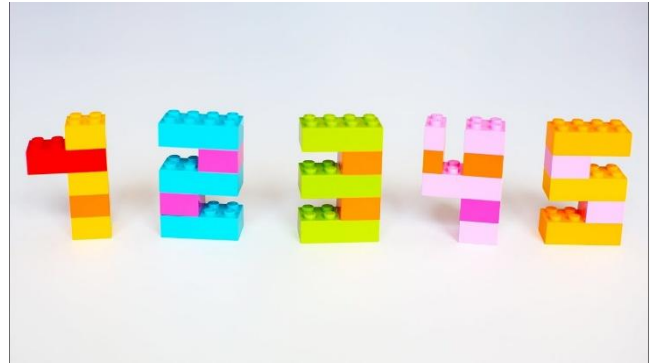
- «Чарівний мішечок слів» – учні витягують із мішечка картки зі словами та складають із них речення або історії, що розвиває мовлення, граматику й уяву;

- «Знайди пару» – гра на відповідність, де учні поєднують слова та їхні значення, антоніми чи синоніми, що допомагає розширювати словниковий запас.

- «Живий алфавіт» – діти отримують букви та мають скласти з них слова, що сприяє засвоєнню правопису та розвитку фонематичного слуху.

Ще одним важливим інструментом навчання є LEGO-технологія, що поєднує гру та пізнавальну діяльність. Гущина Н., Орлова Т. і Кондратова Л. (2021: 15-17) зазначають, що робота з LEGO сприяє розвитку просторового мислення, дрібної моторики та навичок командної взаємодії. Ця методика може застосовуватися у різних навчальних

предметах, зокрема у математиці, читанні та природничих науках. Наприклад, у математиці можна використовувати «Конструктор чисел», де учні складають числа з LEGO-цеглинок різного кольору, що

допомагає зрозуміти склад числа, додавання та віднімання. Також ефективною є гра «Геометричні фігури з LEGO», у якій діти будують різні фігури та аналізують їхні властивості (кількість сторін, кутів тощо).

У природничих науках можна застосовувати методику «Будуємо екосистему», коли учні створюють з LEGO моделі природних зон (ліс, пустеля, океан) і пояснюють, які рослини й тварини там живуть. Ще один цікавий підхід — «LEGO-природа в мініатюрі», коли діти будують із конструктора прості моделі природних об'єктів. Наприклад, вони можуть створити сонце і хмаринку, щоб пояснити зміну погоди, або квітку, розглядаючи її основні частини (стебло, листки, пелюстки). Це допомагає учням початкових класів краще зрозуміти природні явища через гру.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) розширюють можливості викладання у початковій школі. Використання мультимедійних презентацій, інтерактивних дошок та освітніх онлайн-платформ допомагає зробити навчання більш наочним та доступним. Як зазначають автори, цифрові технології сприяють формуванню інформаційної грамотності школярів, навчаючи їх працювати з різними джерелами знань (Русин, Паньків, 2022).

STEM-освіта (Science, Technology, Engineering, Mathematics) передбачає інтеграцію наук, технологій, інженерії та математики у навчальний процес. Дичківська І. (2004) підкреслює, що застосування STEM-методик у початковій школі дозволяє учням засвоювати новий матеріал через практичні експерименти, моделювання ситуацій та проєктну діяльність.

Подальший розвиток початкової освіти потребує активного застосування інноваційних технологій. Перспективи їхнього впровадження охоплюють кілька основних напрямів.

1. Розширення використання інтерактивних методів. Групова робота, дискусії та проблемне навчання стануть базою для розвитку самостійності та критичного мислення у дітей.
2. Посилення гейміфікації навчального процесу. Залучення навчальних ігор, квестів та інтерактивних завдань сприятиме підвищенню інтересу школярів до навчання.
3. Інтеграція цифрових технологій. Використання електронних ресурсів та мультимедійних засобів дозволить створити індивідуальні навчальні траєкторії для кожного учня.
4. Розвиток STEM-методик. Практичне застосування знань у природничих науках і математиці сприятиме формуванню дослідницьких навичок.
5. Активне впровадження LEGO-методики. Вона може стати ефективним засобом розвитку логічного мислення та творчих здібностей дітей.

Висновки. Інноваційні методи навчання у початковій школі відкривають нові можливості для підвищення ефективності навчального процесу. Інтерактивні методи, ігрові технології, STEM-освіта, цифрові інструменти та LEGO-методика сприяють формуванню у дітей необхідних компетентностей та навичок самостійного навчання. Перспективи застосування інноваційних

технологій у початковій школі пов'язані з їхньою адаптацією до індивідуальних потреб учнів та розширенням практичного використання. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення впливу конкретних методик на успішність молодших школярів та розробку нових інтегрованих підходів до навчання.

Список використаних джерел

1. Гущина, Н., Орлова, Т., & Кондратова, Л. (2021). Нова українська школа: організація позаурочної діяльності в початковій школі на засадах партнерської взаємодії учасників освітнього процесу. Освіта.
2. Дичківська, І. (2004). Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав.
3. Коберник, Г., & Матвієнко, А. (2017). Використання інноваційних технологій в початковій школі. <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7229/1/Матвієнко%20Аліна.pdf>
4. Русин, Г., & Паньків, О. (2022). Використання інноваційних технологій на уроках у початковій школі в умовах «Нової Української Школи». *Acta Paedagogica Volynienses*, (2), 152–158.

Юлія Дишлок, студентка групи ФПШ(І)-32с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Енелія Стехнович, студентка групи ФПШ(І)-32с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Неля Сірант**, кандидат педагог. наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ВИКОРИСТАННЯ КАЗОК І СЮЖЕТНИХ ІСТОРІЙ ДЛЯ ПОЯСНЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ПОНЯТЬ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження: Сучасна початкова освіта спрямована на формування в учнів глибокого розуміння математичних понять через цікаві та доступні методи навчання. Використання казок і сюжетних історій у викладанні математики є ефективним засобом, який допомагає дітям легше засвоювати абстрактні поняття, розвивати логічне мислення та стимулювати пізнавальну активність. Такий підхід сприяє емоційному залученню учнів у навчальний процес, роблячи його більш природним та захопливим. Дослідження цього питання є важливим у контексті компетентного підходу до навчання, адже воно дозволяє інтегрувати математичну грамотність із розвитком мовлення, творчого мислення та навичок розв'язання проблем. Зважаючи на значну роль гри та уяви в молодшому шкільному віці, використання казок і сюжетних історій може значно підвищити мотивацію до вивчення математики та сприяти ефективному засвоєнню знань.

Метою дослідження є обґрунтування педагогічної доцільності використання казок і сюжетних історій для пояснення математичних понять у початковій школі, а також визначення основних методичних підходів до їх застосування в освітньому процесі.

Основний текст. Творча особистість учня – це здатність молодої людини, наділеної потребою у безперервному створенні якісно нових об'єктів та духовних цінностей. В свою чергу креативність школяра є формою соціального або культурного феномену, а не лише формою ментального процесу. Діти, які є обдарованими, визначаються як діти, які демонструють передові здібності або потенціал в одній або кількох конкретних сферах у порівнянні з іншими людьми такого ж віку, досвіду чи середовища.

Виникнення ігор у людському суспільстві тісно пов'язане з розвитком колективного розуміння світу. На ранніх стадіях історії, ігри були одним із способів, яким люди виражали своє розуміння дійсності та організовували своє життя. До таких виразів належали імітація реальних дій (наприклад, відтворення полювання), танці та прості музичні форми. У той час ігри та інші форми вираження ще не були чітко розділені. З часом, коли суспільство розвивалося, з'явилися необхідні умови для розвитку мистецтва, і воно почало набувати незалежних форм. Цей процес зайняв багато часу та вимагав значних змін у виробництві. Лише після цього з первісного, нерозділеного мистецтва виокремилася гра як самостійна діяльність. Це проявилось у мисливських та військових іграх, а також у драматичних постановках, що відтворювали повсякденну діяльність. Прикладом такої гри, що дійшла до наших днів, є старовинна слов'янська гра «А ми просо сіяли...».

Однак дослідники інтелекту давно дійшли висновку про слабкий зв'язок творчих здібностей із здібностями до навчання та інтелектом (Л. Терстоун), оскільки творче мислення не зводиться до дивергентного мислення, воно також включає чутливість до проблем, здатність до перевизначення та ін.

Рис. 1.1 Креативність: взаємодії

Але навчання в початковій школі має бути не лише ефективним, але й захопливим, щоб стимулювати інтерес дітей до предмету. Одним із методів, що дозволяє зробити уроки математики цікавими, є використання казок і сюжетних історій. Урок-казка є нестандартною формою навчання, яка допомагає дітям

краще засвоювати математичні поняття через гру, наочність та емоційний вплив.

Переваги використання казок у навчанні математики

Візуалізація абстрактних понять: казки дозволяють перетворити абстрактні математичні поняття на конкретні образи, які діти можуть легко уявити. Наприклад, поняття «більше-менше» можна пояснити за допомогою історії про двох персонажів, у одного з яких більше яблук, ніж у іншого.

Розвиток логічного мислення: сюжетні історії часто містять проблеми, які потрібно вирішити, використовуючи логіку та математичні знання. Це допомагає дітям розвивати навички аналізу, синтезу та узагальнення.

Стимулювання пізнавальної активності: казки викликають у дітей цікавість та бажання дізнатися більше. Вони стимулюють дітей до активної участі в навчальному процесі, ставлячи запитання, висловлюючи свої думки та пропонуючи власні рішення.

Емоційне залучення: казки викликають у дітей емоційний відгук, що робить навчання більш захопливим та ефективним. Діти краще запам'ятовують інформацію, яка викликає у них позитивні емоції. Казки переносять дітей у фантастичні світи, де вони можуть уявляти неймовірні події та персонажів. Це стимулює їхню уяву та розвиває творче мислення.

Інтеграція з іншими предметами: казки дозволяють інтегрувати математику з іншими предметами, такими як читання, письмо, мистецтво та природознавство. Це сприяє цілісному розвитку дитини.

Методичні підходи до використання казок

1. Створення власних казок: вчителі можуть створювати власні казки, які відповідають навчальним цілям та потребам учнів.

2. Використання готових казок: існує багато дитячих казок, які можна використовувати для пояснення математичних понять.

3. Ігрові форми роботи: казки можна використовувати в ігрових формах роботи, таких як рольові ігри, математичні квести та вікторини.

4. Використання наочних матеріалів: казки можна супроводжувати наочними матеріалами, такими як малюнки, схеми та таблиці.

Приклади використання казок.

1. Для пояснення поняття «число» можна використати казку про трьох поросят, які будують будинки з різної кількості цеглин.
2. Для пояснення поняття «геометричні фігури» можна використати казку про Колобка, який подорожує різними геометричними фігурами.
3. Для пояснення поняття «вимірювання» можна використати казку про Дюймовочку, яка вимірює довжину свого ліжка за допомогою зернят.

Висновок. Використання казок і сюжетних історій у навчанні математики в початковій школі є потужним інструментом, який сприяє не лише засвоєнню математичних знань, але й розвитку ключових компетентностей учнів. Цей метод дозволяє: зробити навчання більш доступним та зрозумілим для дітей; розвинути логічне та критичне мислення; стимулювати пізнавальну активність та творчість; створити позитивне емоційне ставлення до математики; інтегрувати математику з іншими освітніми галузями.

Використовуючи казки, вчителі можуть перетворити уроки математики на захопливу подорож у світ знань, де кожна дитина зможе розкрити свій математичний потенціал. Важливо пам'ятати, що успіх цього методу залежить від творчого підходу вчителя, його здатності адаптувати казки до потреб учнів та використовувати різноманітні методичні прийоми. Використання казок та сюжетних історій у початковій школі є ефективним способом пояснення математичних понять. Це допомагає учням не лише краще розуміти матеріал, а й отримувати задоволення від навчання. Впровадження цього методу може зробити математику цікавою, доступною та корисною для дітей.

Список використаних джерел

1. М. В. Беденко «Математика 1-4 класи».

2. Моляко В. А. Творча конструкторологія (пролегомени) / В. А. Моляко. К.: Освіта України, 2017. 388с.
3. Мудрік А. В. Сучасний школяр: проблеми самовизначення. К.: Просвітництво, 2017. 214с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти.

Софія Дівчур, студентка групи ФПШМ-11,

факультет педагогічної освіти

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник: доц. **Надія Новосельська**, кандидат педагогічних

наук,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

ГРУПОВА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Актуальність дослідження. Сучасна освіта спрямована на розвиток не лише академічних знань, а й на формування так званих «soft skills» (м'яких навичок), які є ключовими для успішної соціалізації та професійного становлення особистості. Особливо актуально це для початкової школи, адже саме в цей період закладаються основи комунікації, співпраці, критичного мислення та відповідальності. Одним із найбільш ефективних засобів формування м'яких навичок є групова робота, яка створює сприятливе середовище для активного навчання, взаємодії та взаємопідтримки учнів.

Важливість розвитку м'яких навичок визначена в нормативних документах, зокрема в Державному стандарті початкової освіти, який передбачає формування в учнів ключових компетентностей, серед яких особливе місце займають соціальні та громадянські навички, вміння

співпрацювати та комунікувати. Також Концепція «Нова українська школа» (НУШ) наголошує на необхідності формування компетентностей 21-го століття, що включають критичне мислення, креативність, комунікативні навички та здатність працювати в команді. У контексті реалізації цих стандартів групова робота є важливим засобом розвитку зазначених компетентностей, оскільки вона сприяє інтеграції знань, розвитку емоційного інтелекту та формуванню культури співпраці молодших школярів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості використання групової роботи як засобу формування м'яких навичок учнів початкової школи.

Основний текст. Групова робота є одним із провідних засобів активного навчання, який дозволяє учням розвивати критичне мислення, комунікативні навички та здатність до співпраці. Вона базується на принципах взаємодії, обміну думками та спільного розв'язання завдань. Залучення учнів до групової діяльності сприяє підвищенню рівня їхньої активності, залученості та зацікавленості у навчальному процесі.

Однією з найпоширеніших групових форм є робота в парах, коли двоє учнів разом виконують певне завдання. Така діяльність сприяє розвитку вміння слухати, аргументувати свою думку та приймати рішення, а також допомагає сором'язливим дітям почуватися впевненіше завдяки підтримці партнера. Робота в малих групах (3-5 осіб) дозволяє учням розвивати навички співпраці, критичного аналізу інформації та взаємної підтримки. У такій взаємодії кожен учасник має можливість висловити свою думку, вислухати інших, аргументувати власну позицію та знайти компроміс (Васильєва, 2021).

Ефективною формою групової роботи є робота в командах, коли учні працюють у більших групах і одночасно вирішують завдання, спрямовані на досягнення спільного результату. Така діяльність формує почуття відповідальності, навички планування, управління часом та стратегічного мислення. Усі форми групової роботи мають свої переваги й можуть використовуватися на різних етапах уроку залежно від навчальних цілей.

Групова робота є ефективним методом навчання, який не лише сприяє засвоєнню навчального матеріалу, а й сприяє формуванню м'яких навичок, необхідних для успішного життя в суспільстві. У спільній діяльності учні вчаться взаємодіяти, приймати рішення, критично мислити та брати на себе відповідальність.

Одна з ключових навичок, що розвивається під час групової роботи, є комунікація. Учні вчаться чітко висловлювати свої думки, аргументувати свою позицію, ставити запитання та слухати співрозмовників. Це сприяє формуванню навичок ефективного діалогу, що є важливим у будь-якій сфері діяльності. Спільна робота допоможе розвинути емпатію та толерантність, що є необхідними рисами для гармонійного спілкування в суспільстві. Групові завдання часто вимагають обговорення та аналізу інформації, що сприяє розвитку критичного мислення.

Важливою рисою особистості є відповідальність. Кожен учень у групі має свою роль і обов'язки, що допомагає формувати почуття відповідальності за власні дії та результати спільної роботи, вміння працювати самостійно та нести відповідальність за прийняті рішення. Групова робота сприяє також розвитку креативності. Багато завдань потребують нестандартного підходу, пошуку нових ідей та рішень. Спільне генерування ідей допомагає учням мислити творчо, адаптуватися до нових умов та шукати інноваційні підходи до виконання завдань (Єрмакова, 2019).

Ефективне використання групової роботи в початковій школі значною мірою залежить від правильного підбору методів та їхньої організації. Групові завдання допомагають дітям взаємодіяти, обмінюватися ідеями, навчатися працювати в команді та розвивати важливі навички. Одним із найбільш дієвих методів є метод проєктів, який передбачає спільну роботу над певним завданням або створенням кінцевого продукту, наприклад, постера, презентації або моделі. Така діяльність сприяє розвитку творчості, відповідальності та комунікативних навичок, оскільки учні вчаться планувати свою роботу, поділяти обов'язки та координувати свої дії (Когут, 2022).

Ще один ефективний метод – «мозковий штурм», який активізує мислення, залучає усіх учасників до обговорення та пошук нестандартних рішень. Відсутність критики на етапі генерації ідей дозволяє дітям сміливо висловлювати свої думки, що формує навички критичного мислення та креативності. Метод рольових ігор надає можливість учням відчувати себе в різних ситуаціях, приміряти на собі певні соціальні ролі та моделювати реальні життєві ситуації (Аврамова, 05.03.2025).

Кооперативне навчання забезпечує виконання спільних завдань, де кожен учасник відповідає за певний аспект роботи. Такий підхід вчить дітей співпрацювати, розподіляти відповідальність і підтримувати одне одного. В результаті учні не лише краще засвоюють матеріал, а й отримують досвід командної роботи, що є результатом для їхнього подальшого навчання та розвитку.

Доцільно розподіляти ролі в командах таким чином, щоб кожна дитина мала конкретні завдання, які допоможуть уникнути пасивності й сприятимуть рівномірному залученню всіх учасників. Важливо також формувати культуру взаємоповаги та толерантного спілкування, навчаючи дітей ефективній комунікації, уміння домовлятися та спільно розв'язувати конфлікти. Використання різноманітних форматів групової роботи дозволяє урізноманітнити освітній процес і підтримувати інтереси учнів, а також сприяти розвитку їх комунікативних, соціальних і пізнавальних навичок. Завдяки правильному підходу групова робота стає ефективним інструментом навчання, який сприяє не тільки засвоєнню знань, а й розвитку важливих м'яких навичок.

Висновки. Групова робота є ефективним засобом навчання, який сприяє формуванню м'яких навичок у молодших школярів. Вона сприяє розвитку комунікації, критичного мислення, співпраці, відповідальності та креативності. Впровадження групової роботи в освітній процес відповідає вимогам Державного стандарту початкової освіти та Концепції «Нова українська школа», забезпечуючи якісне засвоєння знань і всебічний розвиток дитини.

Водночас успішна реалізація цього методу потребує від учителя вмілої організації навчального процесу, врахування особливостей класу та створення сприятливої атмосфери для взаємодії учнів.

Список використаних джерел

1. Аврамова О.А. Організація парної та групової роботи на уроках у початковій школі. URL: ru.osvita.ua/school/methid/technol/6630/
2. Васильєва С. В. Групові форми навчання у початковій школі. *Педагогічна майстерність*. 2021. № 3. С. 45-50.
3. Державний стандарт початкової освіти № 87 від 21 лютого 2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>.
4. Єрмакова О. П. Формування м'яких навичок у молодших школярів. *Початкова освіта*. 2019. № 5. С. 23-28.
5. Когут Н. І. Групова робота на уроки: теоретичні засади та практичне застосування. Львів: Світ, 2022. 176 с.
6. Концепція Нової української школи від 27 жовтня 2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola/compressed.pdf>.

Дмитрієнко Софія, студентка групи ФПШ-11з,
факультет педагогічної освіти, Львівський
національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна. Науковий керівник:

Науковий керівник: **проф. Наталія Мачинська**, докторка педагогічних.
наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,

ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. Українське суспільство сьогодні є надзвичайно різноманітним, і кількість дітей з особливими освітніми потребами постійно зростає. Для того щоб ці діти могли реалізувати своє право на освіту, в Україні було введено систему інклюзивної освіти. Вона сприяє тому, щоб кожна дитина, незалежно від своїх можливостей, могла брати участь в освітньому процесі. Однак, для того щоб інклюзивне навчання було успішним у закладах дошкільної освіти, потрібно заздалегідь підготувати всіх учасників цього процесу. Важливо не тільки готувати дітей з особливими освітніми потребами до світу, але й підготувати цей світ до них. Однією з ключових умов цього є толерантне ставлення до таких дітей з боку всіх учасників освітнього процесу. Тому виховання толерантності у дошкільників щодо дітей з особливими освітніми потребами є надзвичайно важливим і актуальним завданням сьогодення.

Мета дослідження. Обґрунтувати важливість залучення дітей з особливими освітніми потребами до системи дошкільної освіти, проаналізувати нормативно-правові засади інклюзивного навчання та визначити умови, необхідні для ефективної соціалізації та адаптації таких дітей у дошкільних закладах.

Основний текст. У червні 2024 року уряд України затвердив Національну стратегію розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року. Цей документ визначає стратегічні напрями розвитку інклюзивної освіти, акцентуючи увагу на створенні безбар'єрного освітнього середовища та забезпеченні рівного доступу до якісного навчання в усіх регіонах країни.

Крім того, з 1 січня 2025 року набуває чинності нова редакція Закону України «Про дошкільну освіту», яка передбачає низку змін, спрямованих на

Освітній альманах - 2025

покращення якості дошкільної освіти. Ці кроки підкреслюють важливість інклюзивної освіти в сучасному українському суспільстві та сприяють створенню умов для повноцінного розвитку кожної дитини (МОН України, 2024).

Саме освітня реформа та інтеграція України в європейський освітній простір змінюють не лише підходи до навчання, а й саму систему освіти загалом. І якщо про шкільну чи вищу освіту говорять багато, то дошкільна освіта теж проходить серйозні трансформації. Вона давно перестала бути просто підготовчим етапом перед школою, а стала самостійною ланкою, де закладається фундамент особистості дитини, її соціальних навичок, світогляду та перших компетентностей.

Сучасний підхід до дошкільної освіти базується на розумінні, що кожна дитина унікальна, а її розвиток – це не просто набір стандартних етапів, а складний і багатогранний процес. Тому важливо створювати для дітей таке середовище, де вони зможуть вільно досліджувати світ, набувати досвіду та поступово формувати свою особистість. Саме це і є ключовою ідеєю Концепції розвитку дошкільної освіти – не «підганяти» всіх під один шаблон, а враховувати природні потреби дитини та її особливості.

Однак на цей процес дуже впливають і зовнішні фактори. Реалії сьогодення вносять свої корективи: робота закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану потребує нових підходів, змін в адміністративних процесах, а також особливої уваги до психологічного комфорту дітей. Крім того, значний акцент зараз роблять на інклюзивну освіту. Важливо, щоб кожна дитина, незалежно від своїх потреб та можливостей, відчувала себе частиною колективу. Для цього створюють інклюзивно-ресурсні центри, а в ЗДО відкривають інклюзивні групи. Це не лише допомагає дітям з особливими освітніми потребами адаптуватися та розвиватися, а й навчає всіх дітей взаємодіяти, підтримувати одне одного та будувати толерантне суспільство.

Інклюзія – це безперервний процес пошуку ефективних способів урахування багатоманітності. Інклюзія навчає співіснувати з відмінностями,

Освітній альманах - 2025

сприймаючи їх як природне право кожної людини на повагу, взаємодопомогу, освіту та можливість бути почутим. Крім того, інклюзія стимулює дітей з ООП і дорослих до навчання, виховання та розвитку. Інклюзія спрямована на виявлення й усунення бар'єрів. Інклюзія також передбачає збирання, узагальнення і оцінювання інформації з великої кількості різних джерел з метою вдосконалення освітньої політики і практики, заохочення дітей з ООП і дорослих до організації освітнього процесу. Інклюзія має рівні підтримки – обсяг тимчасової або постійної підтримки в освітньому процесі дітей, які цього потребують, відповідно до їх індивідуальних потреб. Інклюзія створює умови для присутності, участі та розвитку дітей з ООП. Інклюзія створює умови організації освітнього середовища, універсального дизайну, психолого-педагогічного супроводу, корекційно-розвиткових заходів для вирішення проблем соціалізації, адаптації, реабілітації, комунікації, пізнавальної активності дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами. Інклюзивне навчання не може відбуватися без активної участі, співпраці та партнерських відносин педагогів, практичних психологів, учителів – логопедів, дефектологів, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) – з батьками (або уповноваженими особами) дітей з ООП. Інклюзія передбачає підтримку та захист дітей на рівні держави, громади, родини, педагогів і фахівців інших професій, причетних до піклування, догляду та розвитку усіх дітей та особливо дітей з ООП (Наумчук, 2024).

Кожен фахівець закладу дошкільної освіти, який займається професійною діяльністю з дітьми з особливими освітніми потребами, повинен мати знання та навички для реалізації внутрішньої політики закладу та групи, створення умов для ігрового та безпечного середовища, а також організації освітнього процесу в групах з інклюзивним навчанням.

Наумчук Т. (2024: 7) зазначає, що законом України «Про дошкільну освіту» затверджено державні гарантії щодо здобуття дошкільної освіти, зокрема дітьми з особливими освітніми потребами: громадяни України незалежно від особливих освітніх потреб, складних життєвих умов, місця

Освітній альманах - 2025

проживання, мовних або інших ознак мають рівні права на здобуття дошкільної освіти у закладах дошкільної освіти (ЗДО) незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, а також у сім'ї (ст. 9, п. 1) для задоволення освітніх, соціальних потреб, організації корекційно-розвиткової роботи у складі закладів дошкільної освіти на підставі письмового звернення батьків або законних представників особи з особливими освітніми потребами в обов'язковому порядку утворюються інклюзивні та/або спеціальні групи для виховання і навчання дітей з особливими освітніми потребами (ст.12, п.3) (Закон України, 2024). Інклюзію досліджують науковці, педагоги, психологи та філософи, розглядаючи її з різних точок зору: духовної, філософської, психологічної та педагогічної. Це не просто підхід до навчання, а важливий соціальний процес, що показує рівень відкритості суспільства та його готовність створювати рівні можливості для всіх.

Інклюзія охоплює не лише освіту, а й взаємодію між людьми, їхні відносини та підтримку. Вона тісно пов'язана з сучасними соціальними викликами: розвитком дитини як особистості, формуванням толерантного середовища, створенням умов для гармонійного зростання та самореалізації кожного. Важливо, щоб інклюзивне навчання у закладах дошкільної освіти не було просто формальністю, а реально працювало, даючи кожній дитині можливість навчатися, спілкуватися та розвиватися без обмежень (Наумчук, 2024: 6).

Висновки. Інклюзія – це не лише можливість перебувати в певному навчальному закладі. Вона також передбачає спеціальну організацію освітнього процесу й надання підтримки дітям з особливими освітніми потребами в умовах звичайного навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про дошкільну освіту» (2024).
URL:https://protocol.ua/ua/pro_doshkilnu_osvitu_stattya_9/?com
2. Качура О.(2017). Інтеграція медіаосвіти в освітній процес закладу

дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. №12, с. 41- 46.

3. Наумчук Т.(2024). Інклюзивне навчання в закладі дошкільної освіти. К.: Видавництво «Літера ЛТД» ,160.
4. Національна стратегія для забезпечення якісного інклюзивного навчання. (2024). Міністерство освіти та науки України
URL:<https://mon.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-natsionalnu-stratehiu-dlia-zabezpechennia-iakisnoho-inkliuzyvnoho-navchannia?.com>

Оксана Домінік, студентка групи ФПШМ-113,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Надія Новосельська**, кандидат педагогічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ФУНКЦІЇ СТОРІТЕЛЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Актуальність дослідження. Проблема ефективного та раціонального застосування сторітеллінгу в освітньому процесі є актуальною серед дослідників, зокрема широко обговорюється доцільність її запровадження як у процес викладання у загальноосвітній школі, так і в процес безперервної освіти педагогів. Сучасна педагогічна спільнота опікується питаннями відбору форм, способів і прийомів ефективного використання сторітеллінгу на заняттях у початковій школі, а також підготовки вчителів до застосування інноваційних технологій в освітньому процесі.

Мета дослідження – визначити функції сторітеллінгу в освітньому процесі початкової школи.

Основний текст. Однією з ефективних технологій, яка сьогодні активно використовується в багатьох сферах людської діяльності й особливо популярна в освітньому середовищі, є «storytelling». «Storytelling» (з англ. «story» означає історія, а «telling» – розповідати) – це мистецтво подання інформації у формі цікавої розповіді. Це високопродуктивний метод навчання, виховання та розвитку учнів, з яким необхідно ознайомити майбутніх педагогів.

Технологія сторітеллінгу була розроблена Д. Армстронгом. У процесі розробки Д. Армстронг враховував добре відому психологічну закономірність: історії набагато сприйнятливіші, більш захопливі та цікавіші, ніж правила та інструкції. Окрім цього, розповідь історії викликає більше довіри, ніж вказівка і не викликає в людей природного бажання до опору. У цій ситуації набагато легше переконати або мотивувати людину на виконання певної діяльності.

Доведено, що в навчальному процесі розповідання історій сприяє утриманню учнями уваги під час викладання складних тем і допомагає школярам запам'ятовувати важливі факти та дати. Більше того, коли учні використовують різні форми розповідей, у них розвиваються комунікативні навички та організовується мислення. Слухаючи історії, діти отримують новий досвід, вчаться контролювати свої емоції та дізнаються нові способи розв'язання конфліктів і вирішення проблем. До переваг технології сторітеллінгу належать: легше засвоєння матеріалу; розвиток уяви, мовлення, логічного та критичного мислення учнів; аналітичних навичок; подолання страху публічних виступів; налагодження стосунків з іншими; активізація самосвідомості (Нагорна, 2020).

Плануючи використання в освітньому процесі сторітеллінгу, необхідно чітко уявляти мету історії. Тобто має бути чітке розуміння, якою є мета розповіді історії, які цілі мають бути досягнуті. У кожній історії має бути герой (характер). Саме шлях переродження цього героя або його життєвий досвід подолання певної конфліктної/проблемної ситуації і буде предметом історії. Зазвичай історія має трикомпонентну структуру – вступ, основна частина, підсумок (кінцівка). Варто пам'ятати, що в кожній історії має бути чітко

Освітній альманах - 2025

сформульована кінцівка (результат). Успішна історія, як правило, вписується у наступну канву: 1) хто? що? де? коли? 2) подія, яка запустила історію; 3) розвиток подій; 4) конфлікт/криза; 5) найвища точка розвитку подій/ апогей; 6) розв'язок ситуації; 7) висновки; 8) кінцівка. (Братко, 2022).

Зауважимо, що використані в освітньому процесі історії можуть бути історіями «з перших вуст», тобто ви самі пережили ці події, або ж історіями, які сталися з іншими людьми і ви були свідками, або ж вам розповідали батьки, друзі, знайомі; ви читали в книжці, бачили у фільмі. Відтак, в освітньому процесі можна успішно використовувати життєві історії, міфи, казки, детективні історії, розповіді про історичні події (історичні наративи), історії про становлення тих чи інших наукових поглядів, біографії тощо. Головне, щоб історія доцільно відповідала теоретичному та практичному змісту матеріалу, що вивчається – ілюструвала його, доповнювала або ж допомагала засвоювати великі масиви даних і фактів, через вплетення в певний сюжет (Братко, 2022).

Сторітеллінг є домінантним методом взаємодії вчителя з учнями під час формування ключових компетентностей. До основних функцій сторітеллінгу в освітньому процесі початкової школи відносять:

- *ціннісну* (опанування емоційно-ціннісним ставленням до отримуваних знань);
- *мотиваційну* (стимулює до певного стилю поведінки, виконання різних видів освітньої діяльності, виявлення ініціативи, самоосвіти та самовдосконалення);
- *комунікативну* (підвищення ефективності спілкування у системах «вчитель-учні», «учень-учні»);
- *об'єднувальну* (налаштування на командну роботу в процесі формування ключових компетентностей; розвиток колективної культури);
- *когнітивну* (розвиток здатності адекватно сприймати світ та взаємодіяти із людьми з різним психофізичним розвитком, розуміти суспільні процеси);
- *інформаційну* (надання науково обґрунтованої інформації);

– *діагностичну* (виявлення рівня обізнаності школярів з обговорюваної теми, їх життєвого та емпіричного досвіду).

Висновки. Сторітеллінг нині є актуальним інструментом передавання інформації та впливовим методом досягнення результатів діяльності. Реалізація його функцій сприяє створенню оптимального середовища для саморозвитку особистості, формування критичного мислення. Для того, щоб сторітеллінг як метод був ефективним, необхідно реалізовувати його основні функції, опиратися на визначені принципи, дотримуватися алгоритму підготовки історії.

Список використаних джерел

1. Братко М. (2022). Сторітеллінг як ефективна технологія викладання курсу «Лідерство в освіті» для магістрів. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 1, 68–75. DOI: 10.28925/1609-8595.2022.1.7
2. Калюжка, Н., Самойленко, Н. (2019). Сторітеллінг як один із методів підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивного класу. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 1 (26), 92–98. DOI: 10.32626/2309-9763.2019-26-1.92-98
3. Мазурок, М., Саприкіна, О. (2022). Сторітеллінг як ефективний інструмент формування комунікативної компетентності здобувачів освіти Нової української школи. *Молодь і ринок*, 1 (199), 160–165. DOI: 10.24919/2308-4634.2022.254106
4. Новосельська Н.Т. (2024). Технологія сторітеллінг як засіб розвитку творчості дошкільників. *Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти (06-07 лютого 2024р. Львів)*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2024. Вип. 9. С. 57-58.
5. Нагорна О. (2020). Шляхи використання методики сторітеллінгу на уроках англійської мови. *Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства*, 1, 88–93.

6. Побідаш І. (2019). Сторітелінг: ознаки «гарної» історії. Обрії друкарства. № 1 (7). С. 144–150. DOI: [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2019.1\(7\).169575](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2019.1(7).169575)

Анна Жукова,

PhD за спеціальністю Освітні, педагогічні науки
доцент кафедри іноземних мов та військового перекладу
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
м.Львів, Україна

ГЛОБАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ І ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ У СВІТОВОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Актуальність дослідження. В умовах стрімкого зростання обсягу інформації, розвитку всіх сфер суспільного життя та появи нових технологій постає завдання забезпечення сталого розвитку. Досягти цього можливо шляхом інтеграції освіти, науки та бізнесу, оскільки вона є ключовою умовою стабільного прогресу сучасного суспільства. Освіта готує висококваліфікованих фахівців із ґрунтовними знаннями та навичками, наука створює інновації та відкриває нові технологічні можливості, а бізнес забезпечує їх практичне впровадження та комерціалізацію.

У цьому контексті взаємодія між освітою, наукою та бізнесом не лише сприяє економічному зростанню, а й допомагає розв'язувати глобальні виклики, такі як дефіцит ресурсів, зміни клімату, соціальна нерівність тощо. Тому важливим є дослідження інтеграції освіти, науки та бізнесу у контексті викликів і перспектив для сталого розвитку.

Метою дослідження є аналіз інтеграції освіти, науки та бізнесу з огляду на виклики та перспективи забезпечення сталого розвитку. Для досягнення

поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: вивчити основні поняття дослідження, зокрема «інтеграція», «інтеграційний підхід» та «сталий розвиток»; проаналізувати роль взаємодії освіти, науки та бізнесу у формуванні умов для сталого розвитку; розглянути проблеми, виклики та перспективи інтеграції освіти, науки та бізнесу у контексті сталого розвитку.

Проблема інтеграції освіти, науки є досить поширеною у науковій літературі. Над цією проблематикою працюють такі українські дослідники, як: В. Бугас, Л. Загвойська (2011), Т. Кадлубович та Д. Черняк, В. Кремень (2014) та ін. (Таблиця 1)

Таблиця 1

Дослідник	Проблематика	Висновки
В. Бугас	взаємодія бізнесу із закладами вищої освіти	держава має визначати стратегічні напрями розвитку освіти, компанії – вдосконалювати програми навчання
Л. Загвойська	освіта для сталого розвитку	формування компетенцій для збалансування довкільних, економічних та соціальних аспектів
Т. Кадлубович та Д. Черняк	інновації в освіті	методи забезпечення синергії освіти, науки й бізнесу

Виклад основного матеріалу. Насамперед звернемо увагу на ключові терміни цього дослідження, зокрема «синергія», «синергетичний підхід» та «сталий розвиток». Термін «синергетика» походить від грецького «синергена», що означає співробітництво та сприяння, і був запропонований Г. Хакеном.

Освітній альманах - 2025

Сутність синергетики полягає в узгодженні взаємодії компонентів при формуванні структури як єдиного цілого. Синергетичний підхід дозволяє подолати обмеження вузькоспеціалізованих теоретичних моделей та забезпечує можливість бачити «ціле», водночас зберігаючи окреме й унікальне значення його частин (2014: с. 8).

Сталий розвиток вважається перспективною ідеологією XXI століття, здатною замінити інші через їхню фрагментарність. Основна мета – збереження людства та біосфери. Сталий розвиток пропонує глобальну основу для вирішення економічних проблем, охорони довкілля та покращення соціального добробуту. Він сприяє стійкості, інноваціям та інклюзивному зростанню.

За словами, М. Ватковської (2014), освіта є одним з провідних факторів успішного розвитку суспільства, від рівня розвитку освіти залежить рівень розвитку особистості в «суспільстві знання». Саме освіта створює умови для самореалізації особистості, самовдосконалення, формує готовність до самостійного розв'язання проблем, свободи вибору, співпраці та діалогу з іншими людьми».

Сучасні заклади вищої освіти допомагають індивіду адаптуватися до змін, формують культуру та світогляд, розвивають здатність досліджувати соціальні та політичні системи. Вони сприяють усвідомленню різних варіантів розв'язання проблем та надають навички для професійної діяльності: ефективного прийняття рішень, критичне мислення, стратегічне планування, управління проєктами та презентація ідей. Т. Кадлубович і Д. Черняк вважають, що заклад вищої освіти повинен формувати потребу в безперервному навчанні та розвитку (Таблиця 2).

Завдання закладу вищої освіти	Необхідні навички	Додаткові навички
формування у здобувачів освіти потреби в безперервному навчанні та розвитку	визначати проблеми, розробляти проекти, застосовувати теорію, аналізувати, критикувати, порівнювати погляди, вести діалог, систематизувати поняття, використовувати ціннісні критерії, оцінювати, рефлексувати, брати участь у дискусіях	аналіз поглядів інших, структури текстів та аргументів співрозмовника

Інтеграція освіти та бізнесу через дуальну систему є важливою. Цей метод поєднує навчання у закладах освіти з практикою на робочих місцях задля отримання кваліфікації (Кремень, 2024: с. 212). В Україні дуальна освіта лише починає впроваджуватись на підставі Закону України «Про освіту» (Закон про освіту) та Положення про дуальну форму здобуття освіти [положення]. За твердженням Міністерства освіти та науки України, дуальна форма навчання має низку позитивних аспектів, а саме :

Таблиця 3

Позитивні аспекти дуальної форми навчання
організація співпраці політиків, бізнесу, соціальних партнерів
навчання здобувачів освіти під час трудової діяльності
залучення кваліфікованого персоналу з виробництва до педагогічної діяльності

розробка законодавчого підґрунтя для визнання національних стандартів якості професійної освіти

здійснення інституційних досліджень та консультування

врахування конкретних запитів підприємств до змісту та якості професійної освіти

Зростають вимоги до підготовки фахівців. Для інтеграції України у світову економіку потрібні спеціалісти, які можуть аналізувати сучасні реалії та розробляти нові підходи до трансформацій. Молодь впливає на економічні тенденції через інновації та підприємництво, адаптуючись до глобальних викликів, а освіта як система також змінюється.

Існують численні проблеми інвестування науки та науково-технічного потенціалу університетів, до яких відносяться наступні: слабка система управління науковими дослідженнями та розробками в університетах, як основна, так і прикладна; відсутність взаємозв'язку між наукою та виробництвом; недостатньо створена законодавча база для впровадження та процесу розвитку наукових досліджень в університетах; недостатня інноваційна державна політика у розвитку науково-технічного розвитку тощо (Ануфрієва, Пальчевська, 2014: с. 376-377).

Взаємовигідною формою взаємодії на базі освітніх закладів може стати організація наукових центрів, лабораторій, базових кафедр. При такому співробітництві освітній заклад одержує сучасне обладнання, розвиваються нові напрями роботи зі здобувачами освіти. Роботодавці у такий спосіб отримують можливість підготовки кадрів відповідно до специфіки компанії. Наукові центри та лабораторії дозволяють бізнесовим структурам відбирати кращих здобувачів, надавати їм місце для проходження практики (стажування), а згодом надати повноцінне робоче місце (Бугас).

Варто активніше залучати роботодавців до освітнього процесу. Це дозволить оптимізувати підготовку затребуваних спеціалістів, наблизити програми навчання до потреб економіки, створити інноваційні університети та врахувати європейський досвід. Це також сприятиме пріоритетам освітньої

політики в умовах міжнародної кооперації та стимулюватиме участь підприємництва у розвитку вищої освіти (Ануфрієва, Пальчевська, 2014: с. 377).

Таким чином, можемо стверджувати, що на сучасному етапі нашої державі необхідна комплексна інноваційна політика, яка буде спрямовуватись на синергію освіти, науки, бізнесу, фінансової системи та споживання, вдосконалення високотехнологічного виробництва й залучення інтелектуальних ресурсів. Така політика дасть можливість Україні не лише подолати складний шлях усунення наслідків широкомасштабного вторгнення та відновлення економіки, але й підвищити конкурентні позиції на світовому ринку та забезпечити сталий розвиток (Ануфрієва, Пальчевська, 2014: с. 275).

Висновки Освіта, наука й бізнес є ключовими ресурсами для сталого розвитку. Взаємодія цих сфер створює умови для інновацій, економічного зростання та вирішення глобальних проблем. Проблеми можна подолати через комплексну державну політику, що підтримує співпрацю між університетами, науковими установами та приватним сектором. Це також передбачає інвестиції в науку, освіту та бізнес. Подальші дослідження повинні зосередитися на ефективних шляхах забезпечення сталого розвитку через цю інтеграцію.

Список використаних джерел

1. Ануфрієва О. Л., Пальчевська Т. Г., Лагоцька Г. М. Підприємницька діяльність: навчальний посібник. / За науковою ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ». 2014. 304 с.
2. Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г., Ракоїд О.О. Стратегія сталого розвитку: підручник / За редакцією професора В.М. Боголюбова. Київ: ВЦ НУБіПУ, 2018. 446 с.
3. Бугас В. Взаємодія бізнесу із закладами вищої освіти. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/14438/1/PIONBUG_20191004_P043-044.pdf (дата звернення: 14.09.2024).

Освітній альманах - 2025

4. Ватковська М.Г. Освіта як фактор становлення «суспільства знання». *Грані*. 2014. № 8. С. 6-11.
5. Загвойська Л.Д. Освіта для сталого розвитку: напрацювання та завдання. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21(19). С. 294-303.
6. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.09.2024).
7. Кадлубович Т., Черняк Д. Інновації в освіті – запорука взаємодії освіти, науки та бізнесу. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/14430/3/PIONBUG_20191004_P025-026.pdf (дата звернення: 14.09.2024).
8. Кремень В. Г. та ін., Синергетика і освіта: монографія. Київ: Інститут обдарованої дитини, 2014. 348 с.
9. Обнявка Н. Дуальна система навчання в професійній підготовці: синергія і стратегічне бачення бізнесу, влади та закладу освіти. *Технологічна освіта: сучасні реалії та перспективи розвитку*: матеріали XIII Міжнародної науково-практ. конф. пам'яті академіка Дмитра Тхоржевського, 23 лютого 2024 р. Київ, 2024. С. 211-213.
10. Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти. Затверджено Наказом МОН України від 13.04.2023, № 426. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#Text> (дата звернення: 14.09.2024).

Христина Ільків, студентка групи ФПШ(І)-32с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Софія Скиба, студентка групи ФПШ(І)-32с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Неля Сірант**, кандидат педагогічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Актуальність дослідження полягає в необхідності впровадження нових технологій у навчальний процес, зокрема у вивчення математики в початковій школі. Однак основна проблема полягає в тому, що багато шкіл в Україні ще не мають достатнього технічного забезпечення, такого як комп'ютери, інтерактивні дошки та інші сучасні засоби навчання. Крім того, складність викликає й те, що значна частина українських вчителів – це люди старшого віку, яким складніше адаптуватися до використання інформаційних технологій у роботі.

Важливо враховувати, що для учнів початкової школи навчання з використанням сучасних технологій є не тільки корисним, а й захопливим. Це допомагає їм розвивати сучасне мислення, легше засвоювати матеріал і, найголовніше, викликає інтерес до предмету, зокрема до математики.

Дослідженням цієї теми займається чимало науковців, які прагнуть зробити свій внесок у розвиток технологій у освіті. Серед них є такі відомі фахівці, як М. Жалдак, В. Зінченко Н. Морзе, О. Спірін та інші. На сьогодні ця сфера активно розвивається, і з'являється все більше онлайн-сервісів, сайтів і додатків для вивчення математики, зокрема для учнів початкової школи.

Метою дослідження є вивчення можливостей використання інформаційних технологій у викладанні математики в початковій школі, визначення основних труднощів їх впровадження та пошук шляхів їх подолання. Ми хочемо з'ясувати, як сучасні технології впливають на навчальний процес, чи допомагають вони підвищити інтерес дітей до математики та зробити засвоєння матеріалу легшим і цікавішим.

Основний текст. Сучасний період розвитку суспільства характеризується сильним впливом інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які проникають в усі сфери людської діяльності, сприяючи поширенню інформаційних потоків та створенню глобального інформаційного простору. Однією з важливих складових цього процесу є комп'ютеризація освіти, що відбувається в Україні з метою інтеграції в глобальний інформаційно-освітній простір. Це вимагає суттєвих змін у педагогічній теорії та практиці, зокрема в технологіях навчання, щоб вони відповідали сучасним технічним можливостям та забезпечували гармонійний розвиток дітей у інформаційному суспільстві. Використання ІКТ в освіті дозволяє робити навчальний процес цікавим і захоплюючим завдяки мультимедійним можливостям, а також ефективно вирішувати проблему наочності, індивідуалізації навчання та розвитку самостійності учнів.

У контексті уроків математики застосування комп'ютерних технологій дозволяє підвищити зацікавленість учнів, покращити ефективність навчання та розвивати їх творчу активність. Важливим є також підготовка вчителів до використання цих технологій у навчальному процесі, зокрема через формування відповідних компетентностей. Інтеграція ІКТ у навчання математичних дисциплін є важливим кроком у розвитку освіти, оскільки це дозволяє учням не тільки засвоювати теоретичні знання, але й застосовувати їх на практиці через комп'ютерні симуляції, ігри та інші навчальні програми. Це дає змогу значно полегшити розуміння складних математичних концепцій, розвивати логічне мислення та креативність, підвищуючи інтерес до предмета.

Як зазначає Зубкова Н. (2018) інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) відіграють значну роль у розвитку сучасної освіти. Вони сприяють оновленню педагогічних процесів і допомагають з адаптацією освіти до вимог інформаційного суспільства. В Україні в даний час активно розвивається нова система освіти, що орієнтована на інтеграцію з глобальним інформаційним простором. Це включає суттєві зміни в методах навчання та використовуваних

технологіях, що дозволяють зробити навчальний процес більш ефективним, цікавим і доступним для учнів.

Learning Apps — це зручна платформа для створення, редагування та використання інтерактивних навчальних вправ для всіх освітніх рівнів. Користувачі можуть зберігати готові завдання, адаптувати їх або створювати власні, використовуючи шаблони з текстом, зображеннями, аудіо- та відеофайлами. Реєстрація необхідна для створення контенту, але не для його виконання. Платформа сприяє самостійній роботі учнів і полегшує підготовку вчителів, надаючи різноманітні навчальні ресурси для будь-якого етапу уроку [4].

Сайт «Розвиток дитини» пропонує різноформатні яскраві вправи з математики та інших предметів, охоплюючи теми від іменованих чисел до геометрії. Учителі можуть знайти потрібні завдання на будь-яку тему, а деякі матеріали доступні безкоштовно після реєстрації. Щодня з'являються нові навчальні програми, що роблять уроки цікавішими, проте велика кількість ресурсів може ускладнити вибір для вчителів[2].

Wordwall — це зручний сервіс для створення інтерактивних вправ і матеріалів для друку, що охоплює класичні формати (вікторини, кросворди) та ігрові елементи. Вчителі можуть швидко створювати, редагувати та змінювати шаблони завдань, а також надавати учням доступ до вправ як у класі, так і вдома [5].

Сучасні технології сприяють розвитку математичних здібностей учнів, підвищують їхню мотивацію до навчання та роблять процес засвоєння матеріалу більш наочним і доступним.

Таким чином, основними перешкодами для широкого використання ІКТ у навчанні є недостатнє технічне забезпечення шкіл та недостатня підготовка вчителів, особливо старшого покоління, до роботи з цифровими технологіями. Досліджено такі платформи, як *Learning Apps*, *Розвиток дитини* та *Wordwall*, які пропонують ефективні інтерактивні завдання для молодших школярів. Вони

Освітній альманах - 2025

дозволяють учням не лише розвивати математичне мислення, а й отримувати задоволення від навчального процесу.

Завдяки ІКТ вчителі можуть створювати адаптовані до потреб класу навчальні матеріали, автоматизувати оцінювання знань і заохочувати учнів до активного самостійного навчання. Для успішного впровадження ІКТ у початковій школі необхідно розробляти методичні рекомендації для вчителів, а також забезпечувати школи сучасним обладнанням. Відтак використання ІКТ у викладанні математики є важливим етапом розвитку освіти, який сприяє підвищенню якості навчального процесу та кращій адаптації учнів до сучасного цифрового світу.

Список використаних джерел

1. Зубкова Н. О. (2018). Використання інформаційно-комунікаційних технологій освітньому процесі. с.11-14.
2. Розвиток дитини. URL: <https://childdevelop.com.ua/> (режим доступу: 04.03.2025р.)
3. Шарова Т.М., Соловій О.І. (2018). Використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи. URL: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/2728/1/sharova_soloviy_2018.pdf (режим доступу: 04.03.2025р.)
4. Learningapps. URL: <https://learningapps.org/index.php> (режим доступу: 04.03.2025р.)
5. Wordwall. URL: <https://wordwall.net/uk/features> (режим доступу: 04.03.2025р.)

Ганна Іпполітова, студентка групи МВР-11,
факультет міжнародних відносин,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Світлана Тхоровська**,
кандидат філологічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСТУПУ ДО МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження. Іноземна мова є ключовим інструментом для інтеграції української освіти у світовий освітній простір. У сучасному глобалізованому світі знання мов відкриває студентам і викладачам доступ до міжнародних освітніх програм, академічної мобільності та наукових досліджень. Українські університети активно розширюють співпрацю з іноземними закладами, що вимагає високого рівня володіння іноземною мовою. Однак низький рівень мовної підготовки залишається одним із головних бар'єрів для участі українських студентів і викладачів у міжнародних програмах. Недостатня кількість кваліфікованих викладачів, відсутність мовного середовища та застарілі методи навчання є основними викликами, які потребують вирішення. Посилення мовної підготовки студентів і викладачів сприятиме інтеграції України в міжнародну академічну спільноту та підвищенню конкурентоспроможності випускників. Саме тому дослідження цієї теми є надзвичайно актуальним та потребує детального аналізу.

Питання інтеграції української освіти у світовий освітній простір широко досліджується українськими науковцями. Так, Гаманюк В. А., Амеліна С. М. у власному дослідженні розглядали впровадження європейських освітніх стандартів в галузі іншомовного навчання у системі вищої немовної освіти в

Україні та зазначили, що «на шляху до загальноєвропейського освітнього простору вітчизняна система іншомовної освіти вже має певний досвід» (Гаманюк, Амеліна, 2014). За словами Круглова В.В., «Україна досягла значного прогресу в інтеграції своєї освітньої системи до європейського простору. У межах Болонського процесу було впроваджено низку реформ, зокрема триступеневу систему вищої освіти, оновлення навчальних програм відповідно до європейських стандартів та визнання освітніх кваліфікацій у всіх країнах-учасниках цього процесу. Завдяки цим змінам підвищилася якість вищої освіти в Україні, а також розширилися можливості для міжнародної мобільності студентів і викладачів» (Круглов, 2023). Проте ці дослідження не є вичерпними та потребують подальшого розвитку та уточнення.

Мета дослідження – проаналізувати роль іноземної мови у забезпеченні доступу до міжнародних освітніх програм, визначити основні виклики мовної підготовки в Україні та запропонувати шляхи її вдосконалення для інтеграції у світовий освітній простір.

Основний текст. На сьогодні, іноземна мова відіграє ключову роль у глобальному освітньому просторі, оскільки забезпечує ефективну комунікацію між студентами, викладачами та науковцями різних країн. Володіння іноземною мовою дозволяє брати участь у міжнародних освітніх програмах, конференціях, стажуваннях та дослідницьких проектах, що сприяє академічній мобільності. Мовна компетентність є важливим критерієм при відборі до програм академічного обміну, оскільки навчання та комунікація в таких програмах зазвичай ведуться іноземною мовою. Студенти, які володіють іноземними мовами, мають більше можливостей отримати доступ до якісних освітніх ресурсів, наукових статей та підручників, що значно розширює їхні знання та перспективи. Особливе значення має англійська мова, яка є основною мовою міжнародного спілкування та науки. Крім того, міжнародні сертифікаційні іспити, такі як IELTS або TOEFL, є важливою умовою для відбору іноземними університетами для участі у програмах обміну та грантових програмах. Низький рівень володіння англійською мовою значно обмежує

Освітній альманах - 2025

можливості студентів у міжнародній освітній співпраці. З огляду на це, важливо вдосконалювати мовну підготовку в Україні, щоб підвищити конкурентоспроможність студентів на світовому ринку освіти та науки.

Міжнародні освітні програми відкривають широкі можливості для студентів, викладачів і науковців, сприяючи академічній мобільності та професійному розвитку. Серед найпопулярніших програм варто виокремити Erasmus+, Fulbright, DAAD та Chevening. Розглянемо кожен з цих програм більш детально. Програма Erasmus+ фінансується Європейським Союзом і надає можливість студентам навчатися в університетах Європи, отримуючи стипендію та визнаючи результати навчання в національному закладі вищої освіти (National Erasmus+ Office in Ukraine). Fulbright – це престижна американська програма, яка підтримує навчання, наукові дослідження та викладання в університетах США, охоплюючи широкий спектр спеціальностей (Програма імені Фулбрайта в Україні). DAAD (Німецька служба академічних обмінів) фінансує навчання та дослідження у Німеччині, пропонуючи стипендії для магістрів, аспірантів і викладачів (DAAD Україна. Німецька служба академічних обмінів). Програма Chevening, що фінансується урядом Великої Британії, дає змогу отримати магістерську освіту у провідних британських університетах (Chevening Scholarships).

Проте, для участі у цих програмах необхідно відповідати певним мовним вимогам, оскільки більшість навчальних курсів викладається англійською або іншими європейськими мовами. Кандидати повинні підтвердити рівень володіння мовою за допомогою міжнародних сертифікатів. Для навчання у США та Великій Британії зазвичай вимагається високий бал на іспитах IELTS або TOEFL, тоді як для Німеччини поширеним є TestDaF. Програми Erasmus+ можуть мати різні вимоги залежно від приймаючого університету, але часто потрібен сертифікат Cambridge Exams або результати інших тестів.

Сертифікаційні мовні іспити відіграють ключову роль у відборі кандидатів, оскільки підтверджують їхню здатність навчатися іноземною

Освітній альманах - 2025

мовою. IELTS (International English Language Testing System) оцінює навички слухання, читання, письма та говоріння й має академічний та загальний модулі, тоді як для університетських програм зазвичай потрібен академічний (Промська). TOEFL (Test of English as a Foreign Language) є ще одним поширеним тестом, що використовується для вступу до університетів США та Канади, і складається переважно в онлайн-форматі (Why Choose the TOEFL iBT Test?). Cambridge Exams (FCE, CAE, CPE) визначають рівень володіння англійською мовою та часто визнаються європейськими університетами (Cambridge English Language Assessment). Для навчання в Німеччині використовується TestDaF, який перевіряє знання німецької мови для академічних цілей (TestDaF). Таким чином, високі результати на цих іспитах є обов'язковою умовою для академічної мобільності, тому якісна мовна підготовка є важливою складовою успішної участі в міжнародних освітніх програмах.

Для підвищення рівня мовної підготовки студентів необхідно вдосконалювати освітні програми, зокрема: збільшити кількість годин на вивчення іноземних мов у межах фахової підготовки; розширити доступ до міжнародних онлайн-курсів, платформ дистанційного навчання та мовних клубів; підвищити кваліфікацію викладачів через міжнародні стажування та обмінні програми. Крім того, необхідно заохочувати студентів до участі в міжнародних академічних обмінах і стажуваннях, що дасть їм змогу зануритися в мовне середовище. На сьогодні в Україні широко розповсюджена практика, коли університети запроваджують спільні освітні програми з іноземними закладами, що передбачають подвійні дипломи та/або міжнародну співпрацю. Зрештою, створення багатомовного освітнього простору сприятиме підвищенню рівня мовної підготовки студентів і їх конкурентоспроможності на світовому ринку освіти.

Висновки. Отже, можна зазначити, що іноземна мова є ключовим інструментом для участі українських студентів у міжнародних освітніх програмах, бо вона надає доступ до якісної освіти, наукових досліджень,

Освітній альманах - 2025

професійного розвитку та інтеграції в світовий освітній простір. Здобувачі, які мають високий рівень мовної підготовки мають більші можливості академічної мобільності, що дозволяє їм навчатися в провідних університетах світу за програмами мобільності та формувати професійні компетентності, Крім того, важливою складовою є також підтримка студентів у підготовці до сертифікаційних іспитів та створення мовного середовища в університетах. Успішна реалізація цих заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських випускників та інтеграції в глобальний освітній простір.

Список використаних джерел

1. Гаманюк В., Амеліна С. (2014). Стандартизація іншомовної підготовки в контексті інтеграції до загальноєвропейського освітнього простору. *Освітній вимір*, 42, 234-244. URL: https://www.researchgate.net/publication/352268948_Standartizacia_insomovnoi_pidgotovki_v_konteksti_integracii_do_zagalnoevropejskogo_osvitnogo_prostoru#fullTextFileContent (режим доступу 10.03.2025).
2. Круглов В. (2023). Інтеграція освітньої системи України в європейський освітній простір: виклики та можливості. Матеріали конференції «Освіта під час війни: розвиток інформаційно-аналітичного забезпечення, цифрова трансформація, євроінтеграція». 158-160. URL: <https://www.researchgate.net>. (режим доступу 10.03.2025).
3. National Erasmus+ Office in Ukraine. URL: <https://erasmusplus.org.ua/programa-yes-erazmus/yak-vzyaty-uchast/> (режим доступу 10.03.2025).
4. Програма імені Фулбрайта в Україні. URL: <https://fulbright.org.ua/uk/#history> (режим доступу 10.03.2025).
5. DAAD Україна. Німецька служба академічних обмінів. URL: <https://www.daad-ukraine.org/uk/> (режим доступу 10.03.2025).

Освітній альманах - 2025

6. Chevening Scholarships. URL: <http://www.chevening.org/contact-us> (режим доступу 10.03.2025).

7. Промська А. Що варто знати, щоб успішно скласти IELTS. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/blog/everything-you-need-to-succeed-at-IELTS> (режим доступу 10.03.2025).

8. Why Choose the TOEFL iBT Test? URL: <https://www.ets.org/toefl/test-takers/ibt/about/why.html> (режим доступу 10.03.2025).

9. Cambridge English Language Assessment. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/> (режим доступу 10.03.2025).

10. TestDaF. URL: <https://www.testdaf.de/de/testzentren/der-testdaf-an-ihrem-testzentrum/die-testzentren-von-gast/> (режим доступу 10.03.2025).

Марта Ковальовська, студентка групи ФПЛМ-123,
факультет педагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна
Науковий керівник: **доцент Мар'яна Породько**, кандидат педагогічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНУ СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИСПРАКСІЄЮ

Актуальність дослідження. Проблема мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку є досить актуальною, тому що будь-яке мовленнєве порушення може відобразитися на подальшому загальному, мовленнєвому розвитку та особистості дитини. У сучасних дослідженнях відзначається тісна взаємодія розвитку мовлення та моторики, важливим є розвиток саме праксису, сформованість якого забезпечує довільну моторну діяльність, зокрема органів

артикуляції. Проблема вивчення мовленнєвої диспраксії представлена в дослідженнях таких українських та зарубіжних вчених: А. Сімко, В. Клименко, І. Мартиненко, М. Шеремет, Н. Гаврилова, О. Боряк, А. Zwierzchowska, С. Cordella, J. Iuzzini-Seigel, Jordan R. Green, К. Ita Bieńkowska та інші.

Як відзначає І. В. Мартиненко (2021), часто у дітей з порушенням мовлення наявні специфічні особливості моторного розвитку та координації рухів, особливо порушення артикуляційної моторики, що відповідно призводить до порушень різних компонентів мовлення, в особливості складової структури. Тому особливою проблемою постає вивчення стану формування складової структури мовлення, у структурі порушень координації артикуляційної моторики, зокрема диспраксії. Питанням вивчення сформованості складової структури мовлення у дітей з дошкільного віку займалися такі науковці: В. Тищенко, Л. Трофимено, М. Шеремет, Н. Базима, Н. Чередніченко, О. Качур, Ю. Рібцун та інші.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних аспектів формування та стану компоненту складової структури мовлення у дітей дошкільного віку з диспраксією.

Основний текст. Компонент складової структури мовлення включає відповідне розташування і зв'язок складів у слові, це ритмічна конструкція слів, яка засвоюється в процесі розвитку дитини. В нормі після 4 років процес становлення складової структури слова є сформований, тобто мовлення дитини є зрозуміле оточуючим, дитина ще оволодіває правильною звуковимовою, але саму структуру слів вимовляє правильно, не плутаючи. Ю. В. Рібцун (2013) описує такі види порушень складової структури слова:

1. Порушення кількості складів (елізії – коли дитина пропускає склади чи ізольовані звуки; ітерації – додає зайві склади у слові);
2. Порушення послідовності складів у слові (переставляє склади, звуки, слова);
3. Уподібнення складів за дзвінкістю/глухістю;
4. Викривлення структури окремого складу, з'єднування частини окремих слів;

5. Вимова слова нестабільно, тобто вживаючи правильну форму слова, але не завжди.

Рівень сформованості складової структури слова впливає на оволодіння звуковим аналізом слова, адже так дитина може визначати окремі звуки у слові чи ділити слово на окремі склади, також впливає на оволодіння граматичною будовою мовлення, навичками письма і читання.

Диспраксія насамперед розглядається як розлад координації цілеспрямованих рухів в їхньому плануванні, без порушень тону, в той час як апраксія – це повна втрата здатності здійснювати цілеспрямовані рухи, незважаючи на збереження м'язової сили, відсутність паралічів і наявність координації (Тищенко, 2023).

І. В. Мартиненко (2021) досліджуючи поширеність даного порушення відзначає, що у сучасних медичних класифікаторах використовують назву «розлади розвитку координації» - developmental coordination disorder (DCD) і відмічають поширеність цього розладу у 5-6% дітей (65). Науковці Zwierzchowska A., Bieńkowska K. I., Jurczak P. (2019) пишуть, що звукоутворення мови є руховою діяльністю, опосередковано пов'язаною з високою руховою активністю всього організму і безпосередньо пов'язаною з набутими усними та лінгвістичними навичками (включаючи фонематичний слух), у логопедії прийнято, що низька моторика органів артикуляції істотно впливає на правильність вимови.

Jenya Iuzzini-Seigel (2021) зазначає, що при диспраксії може порушуватися як рухове планування, так і програмування мовних рухів, без нервово-м'язових дефіцитів, таких як аномальний тонус і проявляється у труднощах переходу між звуками та складами, непослідовному мовленні, просодичних порушення (темпу, ритму, плавності мовлення), труднощах загальної та дрібної моторики.

За DSM-5 вербальну диспраксію розвитку (developmental verbal dyspraxia, DVD) виділяють у групі «Комунікативні розлади» як «розлади мови і звуковимови». Основними симптомами вербальної диспраксії є: труднощі у

формуванні та координації точних артикуляційних рухів, необхідних для чіткого мовлення, без ураження ЦНС та м'язів, що проявляється в заміні звуків, порушенні послідовності звуків та складів в словах, особливо при збігу приголосних, що призводить до нерозбірливості мовлення та загалом труднощам в комунікації з іншими (Мартиненко, 2021).

В. В. Тищенко (2023) вивчаючи питання класифікації диспраксії у своїх наукових працях, визначав поняття мовленнєвої або ж вербальної диспраксії як самостійне порушення, при якому внаслідок порушення праксису є труднощі формування звуковимови, складової структури мовлення, при відносній збереженості інших компонентів, так і в коморбідності з іншими складнішими порушеннями, наприклад, при різних формах дизартрії, алалії, афазії. Виділяють різні форми мовленнєвої диспраксії, це:

1. Оральна (вміння надути щоки, видихати, цілеспрямовано координувати рухи язика, тобто немовленнєві уміння).
2. Орально-моторна (вміння здійснювати рухи координовані рухи у динаміці).
3. Вербальна (сприймання інформації та продукування мовлення, включаючи задум, моторне планування, контроль за власною вимовою).
4. Артикуляційна (включає звуковимову, просодичну сторону мовлення).

У більшості дітей труднощі у вимові при диспраксії виникають саме при динамічній організації органів артикуляційного апарату. Дитині важко цілеспрямовано запланувати, виконати та проконтролювати моторні дії, що призводить до загальної нерозбірливості мовлення, порушення звуковимови та складової структури.

Висновки. Отже, у дітей із порушеннями моторики, зокрема артикуляційного праксису часто зустрічаються порушення вимови як окремих звуків, так і складів, слів у різних проявах (заміні, перестановці, упусканні та ін.), що позначається на стані розвитку мовлення дитини. Це зумовлюється труднощами цілеспрямовано планувати та координувати точні рухи артикуляційного апарату, труднощами контролю при переключенні між складними артикуляційними позиціями. Тому подальше вивчення даної теми є

дуже важливим, зокрема у питанні вивчення діагностики та корекції порушень складової структури мовлення при порушеннях праксису.

Список використаних джерел

1. Мартиненко І. В. (2021) Диспраксія в структурі мовленнєвого дизонтогенезу дітей. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Випуск 40. С. 65-70.
2. Рібцун Ю. В. (2013) До проблеми порушення звуко-складової структури слова у дітей. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. *Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2013. Вип. 23. С. 206-208.
3. Тищенко В. В. (2023) Розлади праксису мовлення: кваліфікація порушень в умовах ревізії логопедичних класифікацій. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2023. № 2 (9). с. 167–175
4. Iuzzini-Seigel J. (2021). Procedural Learning, Grammar, and Motor Skills in Children With Childhood Apraxia of Speech, Speech Sound Disorder, and Typically Developing Speech. *Journal of speech, language, and hearing research : JSLHR*, 64(4), 1081–1103.
5. Zwierzchowska A., Bienkowska K. I., Jurczak P. (2019) Articulatory Motor Skills, Physical Status and Efficiency of Respiratory Muscles in Children with Speech Impediments. *Logopedia*. 2019. № 48(1). P. 5-19.

Світлана Кость, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет ім. Івана Франка,
Львів, Україна.

Ольга Гайда, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри
української мови та славістики
Тернопільський національний педагогічний
університет імені В. Гнатюка,
Тернопіль, Україна.

СТРУКТУРА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗДО

Актуальність дослідження. У сучасному полікультурному суспільстві особливої актуальності набуває формування міжкультурної компетентності педагогів, зокрема вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО). Від рівня їхньої готовності до міжкультурної взаємодії залежить успішна соціалізація дітей у багатокультурному середовищі. У статті розглядається структура міжкультурної компетентності вихователя ЗДО як цілісне поєднання знань, умінь, установок і цінностей, необхідних для ефективної професійної діяльності в умовах культурного різноманіття.

Культурна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти, згідно з положеннями Базового компоненту дошкільної освіти (2021), включає здатність до міжкультурної комунікації. Однією з її характерних ознак є те, що учасники міжкультурної взаємодії: 1) у процесі безпосереднього контакту застосовують мовні коди та комунікативні стратегії, які відрізняються від типових для їхньої рідної культури; 2) усвідомлюють наявність взаємної «культурної відмінності» або «чужості». На думку Ф. Бацевича, міжкультурна комунікація - це особливий тип взаємодії, що ґрунтується на зустрічі національних культур, етнокультурній компетентності учасників, толерантності та прагненні до

міжнаціональної згоди в усіх сферах спілкування (Бацевич, 2012: 144). На думку науковців, «на сучасному етапі розвитку суспільства, що зазнає значних глобалізаційних та інтеграційних змін у всіх сферах життя людини, здатність до міжкультурної взаємодії та спілкування набуває особливого значення. Тому розвиток міжкультурної комунікативної компетенції є одним із найбільш актуальних завдань сучасного освітнього процесу у закладах вищої освіти» (Кость, Задунайська, с. 2019).

Згідно з Професійним стандартом вихователя закладу дошкільної освіти, культурна компетентність (яка у Базовому компоненті дошкільної освіти визначена як загальна компетентність №3) передбачає здатність виявляти повагу до української національної культури, цінувати її, визнавати багатоманітність і мультикультурність суспільства, а також уміння виражати національну культурну ідентичність і здійснювати творче самовираження (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021). У контексті цих положень особливої актуальності набувають дослідження, присвячені формуванню культурної компетентності вихователя ЗДО, до складу якої входить і міжкультурна компетентність.

Метою статті є дослідження структури міжкультурної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти, аналіз основних складових цієї компетентності та вивчення їхнього впливу на ефективність міжкультурного спілкування в педагогічному процесі.

Тема формування культурної та міжкультурної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти нині залишається недостатньо дослідженою у науковій літературі. Водночас окремі аспекти теорії й практики міжкультурної компетентності були предметом вивчення таких науковців, як Е. Холл (1971), К. Клакхон (1983), А. Кребер (1991), Р. Портер (1985), Е. Меєр (2020), В. Андрущенко (2019), Ф. Бацевич (2012, 2015), О. Василенко (2022), А. Ткачук (2023), А. В. Щербакова (2015), Т. Р. Браніцька (2019), В. Манакін (2012), А. А. Любас (2017), Н. Гальчун (2021), В. Аксьонова (2011), О.

Безкорвайна (2018, 2023), Д. Костенко (2019), С. Кость (2019, 2023, 2024) та інші.

Основний текст. Культурна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти дозволяє йому створити інклюзивне та толерантне середовище для всіх дітей, незалежно від їхнього етнічного та культурного походження. Це сприяє позитивним взаємодіям, розумінню та розвитку особистості кожного вихованця, а також створенню сприятливих умов для всебічного розвитку дітей, враховуючи їхні індивідуальні особливості та культурний контекст. Метою формування культурної комунікативної компетенції є набуття вмінь керувати процесом міжкультурної взаємодії та адекватно його інтерпретувати, а також отримання нових лінгвокраїнознавчих знань у ході комунікації (Процик, Кость, 2024: 280).

Основою культурної (міжкультурної) компетентності вихователя ЗДО є його комунікативна компетентність з кількох важливих причин (Процик, Кость, 2024: 281-282).

1. Здатність до ефективного спілкування. Комунікативна компетентність вихователя передбачає вміння користуватись мовними та немовними засобами для передачі думок, емоцій, намірів, що є критично важливим у міжкультурному контексті.

2. Урахування культурних відмінностей. Розвинена комунікативна компетентність сприяє кращому розумінню культурних особливостей та адаптації спілкування до потреб дітей з різних культур.

3. Формування інклюзивного середовища. Ефективна комунікація допомагає налагоджувати взаєморозуміння між дітьми різного етнокультурного походження, сприяє розвитку толерантності та співпраці.

4. Підтримка позитивного емоційного клімату. Комунікативна компетентність дозволяє вихователю створювати атмосферу довіри, відкритості та підтримки, що позитивно впливає на емоційний розвиток дітей.

5. Значення моделі для наслідування. Вихователь із високим рівнем комунікативної компетентності демонструє зразки ефективної взаємодії, що стимулює розвиток аналогічних навичок у дітей.

Комунікативна компетентність є основою для формування культурної та міжкультурної компетентності вихователя ЗДО, забезпечуючи ефективну міжкультурну взаємодію та створення інклюзивного освітнього середовища. Формування міжкультурної компетентності є надзвичайно важливим завданням.

Міжкультурна компетентність забезпечує фахівцям здатність до ефективної взаємодії з представниками різних культур на основі поваги, розуміння та прийняття культурного різноманіття. Її структура охоплює низку важливих складових, зокрема знання про інші культури, здатність адаптувати свою поведінку до нових культурних умов, а також особистісні якості, що сприяють конструктивному спілкуванню. Аналіз структури міжкультурної компетентності дає змогу визначити ключові знання, вміння та риси, необхідні для результативної міжкультурної взаємодії, а також окреслити шляхи їх формування і розвитку в професійній діяльності.

Основні складові міжкультурної компетентності за Резуновою О. (2021).

1. **Знання:** розуміння принципів культури, традицій, мов, релігій, історії, мистецтва, економіки інших народів; усвідомлення відмінностей між культурами; знання психологічних аспектів міжкультурної взаємодії; розуміння і повага до цінностей як власної, так і чужої культури.

2. **Навички:** комунікативні, адаптаційні та аналітичні вміння: ведення діалогу, подолання стресу, конфліктів, стереотипів; уміння підлаштовувати поведінку під культурний контекст; аналіз власної і чужої культури; вибір адекватних засобів комунікації.

3. **Установки й переконання:** відкритість, толерантність, емпатія, саморефлексія, готовність вчитися і приймати інші культури; відсутність упереджень; здатність розуміти погляди співрозмовника, зберігати тактовність і витримку у міжкультурному спілкуванні.

Осадча О. (2016) виокремлює такі складові міжкультурної компетентності:

1. **Компаративні вміння:** орієнтація в явищах іншого способу життя; порівняння культури своєї країни з іншими культурами; розпізнавання та сприйняття культури іншої країни.

2. **Інтерпретаційні вміння:** інтерпретація дій та висловлювань представників інших культур.

3. **Стратегічні вміння:** прогнозування та аналіз соціокультурних прогалин, які можуть спричинити нерозуміння; усунення соціокультурних прогалин; застосування вербальних та невербальних стратегій для компенсування певних незнань; оперування новими знаннями, отриманими в процесі міжкультурної взаємодії.

4. **Емпатійні вміння:** прийняття позиції іншої людини; урахування соціокультурної специфіки партнера; повага до системи цінностей іншої культури (Осадча, 2016: 196).

Вивчення впливу складових міжкультурної компетентності на ефективність міжкультурного спілкування в педагогічному процесі є важливим аспектом дослідження, оскільки саме ці складові формують основи для успішної взаємодії між вихователем та дітьми з різних культурних середовищ. Знання, навички та установки, що складають міжкультурну компетентність, безпосередньо впливають на здатність вихователя адаптувати свої педагогічні методи до потреб дітей різних культур, забезпечуючи комфортну і підтримуючу атмосферу для всіх учасників освітнього процесу. Це дозволяє вихователям не лише подолати мовні та культурні бар'єри, а й сприяти розвитку толерантності, взаєморозуміння та співпраці серед дітей, що є основою для створення інклюзивного освітнього середовища. Крім того, високий рівень міжкультурної компетентності вихователя підвищує ефективність комунікації з батьками, колегами та іншими представниками громади, що забезпечує більш гармонійне і взаємодієве педагогічне середовище.

Висновок. Формування міжкультурної компетентності вихователів

Освітній альманах - 2025

закладів дошкільної освіти є важливим чинником, який сприяє розвитку інклюзивного та толерантного освітнього середовища. Вивчення структури цієї компетентності та її складових дозволяє краще зрозуміти, як знання, навички та установки впливають на ефективність міжкультурного спілкування в педагогічному процесі. Високий рівень міжкультурної компетентності вихователів не тільки сприяє створенню комфортного середовища для дітей з різних культурних контекстів, а й забезпечує гармонійну взаємодію з батьками та колегами, що має важливе значення для успішної реалізації педагогічних завдань. Подальше вдосконалення міжкультурної компетентності вихователів є необхідним для підвищення якості дошкільної освіти та забезпечення рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їх культурної приналежності.

Список використаних джерел

- 1.Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (2020). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>.
- 2.Бацевич Ф.С. (2012) Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія». 344.
- 3.Задунайська Ю.В., Кость С.П. (2019) Міжкультурна комунікативна компетенція здобувачів вищої освіти: особливості формування в процесі викладання іноземної мови. *Молодий вчений*. 286-290.
4. Осадча О.В. (2016) Формування міжкультурної компетенції студентів у контексті інтернаціоналізації вищої освіти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. № 25. Т. 1. 195-197.
5. Процик І., Кость С. Культурна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти: загальна характеристика. Збірник студентських наукових праць «Освітній альманах» [вступ. слово, упоряд., заг. редак. Наталії Мачинської]. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. 7. 356. 277-283.

6. Резунова О. (2021) Міжкультурна компетентність як необхідна складова професійної компетентності сучасного фахівця. *Науковий огляд*. 1(73).

<https://www.naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/2218/2224>

(дата звернення: 15.06.2024).

Тетяна Кордак, студентка групи ФПШ(І)-32с,
факультет педагогічної освіти, Львівський
національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Юлія Корнійчук, студентка групи ФПШ(І)-32с,
факультет педагогічної освіти, Львівський
національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Неля Сірант**,
кандидат педагогічних наук, доцентка,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ НАВЧАННЯ ПОЧАТКОВОГО КУРСУ МАТЕМАТИКИ

Актуальність дослідження. Інформаційні технології почали стрімко розвиватися у період карантину з 2020 року. У 2023 році перед Україною постав новий виклик – організація освітнього процесу під час війни. Зараз це вже стало певною нормою й традицією, використання сучасних засобів навчання на уроках. Вчителі постійно шукають нові способи зацікавити учнів математикою, зробити вивчення цього предмета більш цікавим та захопливим. Завдяки швидкому розвитку інформаційних технологій з'явилися нові інтерактивні

інструменти та платформи, які полегшують вивчення математики та роблять його більш доступним. Сучасні технології дають вчителю великі можливості, адже з ними легко зацікавити кожну дитину.

Як показує аналіз наукових праць, різноманітні методичні аспекти методики математики у початковій школі досліджували: А. Белошиста, М. Богданович, Н. Будна, Л. Коваль, Г. Лищенко, Л. Ніколау, Т. Ніконенко, С. Скворцова та ін. Варто також зазначити, що не дивлячись на відносну новизну, проблемам використання інформаційних технологій в освіті присвячені праці значної кількості вітчизняних і закордонних учених: Б. Гершунського, І. Горбунової, М. Жалдака, В. Кременя, Є. Машбіца, Н. Морзе, С. Панюкової, І. Роберт, О. Смірнова та ін. Особливості інтеграції ІТ у навчально-виховний процес початкової ланки освіти, досліджували: Н. Коршунова, С. Пайперт, О. Рибалко, О. Суховірський та ін. Проте проведене теоретичне дослідження дозволило виявити недостатність висвітлення проблеми використання інформаційних технологій для навчання математики молодших школярів і необхідність її актуалізації. Це спричинило вибір теми статті: «Використання інформаційних технологій для навчання початкового курсу математики» – та обґрунтувало її доцільність та актуальність (Шевчук, 2024).

Мета дослідження - дослідити як саме можна застосовувати інформаційні технології на уроках математики.

Основний текст. Інформаційні технології – певні пристрої та програми, що використовуються для зберігання, відтворення, обробки та передавання інформації (Кондрат, 2024). У 2025 році годі й уявити життя без них. Інформаційні технології звичайно можна застосовувати і в освіті, на будь-якому етапі та типі уроку, зокрема й на уроках математики. Сучасні технології дають можливість зробити навчання цікавим і різноманітним. Нова українська школа пропонує не обмежуватися лише підручником та робочим зошитом, а рекомендує використовувати різні ресурси та програми.

Одним із основних видів використання комп'ютерно-орієнтованих

засобів навчання є їх органічна інтеграція в певні уроки. Учні опановують комп'ютерні засоби та одночасно удосконалюють свої знання з певних навчальних предметів, розвивають пам'ять, просторову уяву, логічне мислення, творчі здібності (Шевчук, 2024:31).

Під час уроку математики за допомогою комп'ютера можна вирішити багато проблем, які постають перед учнями. Сучасні діти сприймають комп'ютер дуже позитивно і мають вже певні навички роботи з ним, що допомагає у процесі навчання. Великий вибір програмних засобів навчання дають змогу учителю підібрати необхідний матеріал для уроку. Завдяки інформаційним технологіям та Інтернету, учні отримують можливість спільної роботи над завданнями, комунікації та зворотного зв'язку.

Як стверджує Семенюк Інна, вчителька математики та директорка ліцею в Житомирській області, що «Проведення уроку з використанням інформаційних технологій дозволяє педагогу перекласти частину своєї роботи на комп'ютер, що робить процес навчання більш цікавим й інтенсивним. Зауважимо, що комп'ютер не замінює вчителя, а тільки доповнює його. Підбір навчальних комп'ютерних програм залежить насамперед від поточного навчального матеріалу й рівня підготовки учнів». Таким чином це підтверджує істинність рекомендації Нової української школи (Семенюк, 2023).

З найпростішого застосування інформаційних технологій це набір, наприклад, задачі у текстовому середовищі Word, надрукувати цей текст на папері, роздати, щоб учні розв'язали її у парах, завдання полягає в тому, щоб знайти ще одну пару учнів і так об'єднатися у четвірки, утворивши команду для наступних завдань вчителя у групі. Також це може бути не лише текст, а й задача у вигляді картинок. Ще одним з варіантів може бути зробити вправу наприклад на закріплення теми «Розв'язання простих рівнянь» у ресурсі LearningApps та виберіть категорію «Скачки». Онлайн-вправи можна застосовувати не лише на закріплення матеріалу, а наприклад, якщо вибрати розділ колесо фортуни і написати туди список учнів, то така вправа може Вам допомогти обрати кого

Освітній альманах - 2025

викликати відповідати. Якщо у Вашому класі є телевізор чи проектор Ви можете з легкістю транслювати вправи, відео, таблиці та малюнки. Якщо у Вас є інтерактивна дошка, то Ви можете навіть давати дітям розв'язувати вправу вже на дошці (Півторак, 2015:50-68).

Таким чином, з погляду дидактики ІКТ дозволяють: (Шевчук, 2024:38).

- забезпечити зворотній зв'язок в процесі навчання;
- зробити навчання більш ефективним за рахунок реалізації можливостей мультимедіа навчальних систем до дієвого і наочного подання навчального матеріалу;
- індивідуалізувати навчання для максимальної кількості дітей з різними стилями навчання і різними можливостями сприйняття;
- організувати колективну й групову роботи;
- здійснювати контроль навчальних досягнень;
- створювати сприятливу атмосферу для спілкування.

Висновки. Проаналізувавши джерела, можна зробити висновок, що інформаційні технології необхідні сучасним учням. Застосування інформаційних технологій у вивченні математики дозволяє зробити процес навчання більш різноманітним, цікавим та наочним. Комп'ютер допомагає зацікавити учнів, підвищити їхню мотивацію та організувати самостійну роботу. Можливості комп'ютера дозволяють подавати матеріал у вигляді яскравих презентацій, інтерактивних завдань та ігор.

Список використаних джерел

1. Кондрат Софія. Інформаційні технології простими словами. URL: <https://www.ukraine-lifehacker.com/informatsiini-tekhnologiii-prostymy-slova-my> (режим доступу 05.03.2025)
2. Остапйовська Ірина, Надія Свистун, Софія Теслюк. (2017) Використання інформаційних технологій для навчання початкового курсу математики. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/> (режим доступу 05.03.2025)
3. Півторак А. А. (2015). Використання ІКТ при вивченні математики.

Освітній альманах - 2025

Педагогічний дизайн. Навч. посіб. Видавництво: «Вінниця: MMM». 234.

4. Семенюк Інна. Використання та впровадження ІКТ на уроках математики. URL: Використання та впровадження ІКТ на уроках математики | Персональний сайт Семенюк Інни Євгеніївни (режим доступу 05.03.2025)
5. Шевчук І. В. (2024) Наукові записки. *Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інформаційних технологій на уроках математики в умовах НУШ.* URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Pivtorak_posibnik_o1qdcg.pdf (режим доступу 05.03.2025).

Анна Кравчишин, Юліанна Кізіма, студентка групи ФПШ(І)-32с

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник – **Неля Сірант**, кандидат педагогічних наук, доцент,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

факультет педагогічної освіти,

м. Львів, Україна.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність дослідження. Сучасна освіта стикається з багатьма проблемами, пов'язаними з необхідністю адаптації до швидко мінливих вимог до глобального та ринку праці. Відповідальністю цього дослідження є необхідність запровадити інтерактивні методи навчання, які не тільки мотивують учнів мотивувати їх, але й сприяти розвитку критичного мислення та практичних навичок. У контексті глобалізації та оцифрування освіти інтерактивні технології стають важливою частиною навчального процесу, створюючи сприятливе середовище для самовдосконалення та самоповнення.

Мета дослідження – проаналізувати вплив інтерактивних методів навчання на формування творчих можливостей учнів та визначення їх ролі в сучасному навчальному процесі. Це дослідження планує вивчити ефективність різних інтерактивних технологій, вивчити вплив на мотивацію студентів та розробити рекомендації щодо оптимізації навчального процесу за допомогою інноваційних підходів.

Головна ідея сучасного освіти полягає в акценті на самовдосконалення та самореалізацію творчої особистості. Це передбачає створення сприятливих умов для гармонійного розвитку, розкриття та формування її творчого потенціалу. Досягнення цієї мети можливе лише за умови впровадження суб'єкт-суб'єктної моделі навчання, де ключову роль відіграють інтерактивні методи (Єрмоленко, 2022).

Інтерактивні методи дозволяють оживити освітній процес, роблячи його цікавішим і більш динамічним. Вони базуються на активній співпраці між викладачами та студентами, а також враховують індивідуальні особливості кожного учасника навчання. Такий підхід зміщує увагу з простого засвоєння матеріалу на розвиток критичного мислення та практичних умінь здобувачів освіти (Єрмоленко, 2022).

Інформаційні технології займають центральне місце у сучасному освітньому процесі, пропонуючи широкий набір інструментів для підвищення якості навчання. Серед основних технологій, що активно використовуються в цій галузі, можна виділити Інтернет та онлайн-ресурси, мультимедійні засоби, інтерактивні дошки, системи управління навчанням (LMS) і мобільні технології. Інтернет та онлайн-платформи відкривають доступ до величезного масиву знань: курсів, вебінарів, електронних бібліотек і багатьох інших ресурсів, що значно розширює можливості для самоосвіти та дистанційного навчання. Використання мультимедійних засобів, таких як відео, аудіоматеріали та презентації, допомагає зробити навчальний процес більш наочним і захопливим, що сприяє глибшому засвоєнню інформації. Інтерактивні дошки, у свою чергу, дозволяють відображати та обробляти

інформацію в реальному часі, залучаючи учнів до активного включення у процес навчання.

Інтерактивні методи навчання включають різноманітні підходи, включаючи групові заняття, дискусії, рольові ігри, моделювання та мультимедійні проекти, які сприяють студентам. Серед них три змінні: як відновитись від преси, масштаб постійного мислення, обговорення та пар. Інші технології, такі як каруселі та акваріуми, також активно використовуються для стимулювання спілкування. Впровадження та рольові ігри допомагають моделювати реальні ситуації, тоді як мозковий штурм, відкрита робота та незавершене письмо сприяє розвитку більш критичного мислення. Ці інтерактивні підходи роблять навчання більш динамічним та ефективним та впливають на всіх учасників активної дискусії та співпраці (Купцова Л., Сєдова О., 2019).

Основні переваги інтеграції інформаційних технологій:

1. Залучення до процесу: інтерактивні підходи за допомогою гейміфікації, відеоконтенту чи віртуальних симуляцій роблять навчання цікавішим і мотивуючим.
2. Індивідуальний підхід: використання цифрових технологій дає можливість налаштувати процес під особливості кожного студента, зокрема через аналітику даних.
3. Розвиток співпраці: групові онлайн-проекти сприяють формуванню навичок командної роботи та обміну ідеями.
4. Доступність матеріалів: електронні ресурси відкривають безмежний доступ до книг, статей, лекцій і курсів, дозволяючи студентам самостійно поглиблювати знання.

Сучасні вчені підкреслюють значущість інтерактивних методів у навчальному процесі, вказуючи на їхню роль у підвищенні ефективності освіти. За визначенням Малинович Л. (2014: 2-3), інтерактивні методи являють собою посилену психолого-педагогічну взаємодію, а також взаємовплив усіх учасників освітнього процесу через призму їхньої індивідуальності та

особистого життєвого досвіду. Це процес інтенсивної комунікації між учителем та учнями, у якому педагог як суб'єкт своєї професійної діяльності ставить учня в позицію суб'єкта освітньої діяльності. Інтерактивна взаємодія в освітньому середовищі вирізняється високою інтенсивністю спілкування її учасників, активною комунікацією та обміном діяльністю. Вона передбачає зміну й різноманітність видів, форм і прийомів роботи, а також рефлексію з боку учасників щодо виконаної діяльності чи взаємодії. Використання інтерактивних методів спрямоване на вдосконалення та корекцію моделей поведінки й діяльності учасників навчально-виховного процесу.

Існують різні підходи до класифікації інтерактивних методів навчання. Найбільш популярною є класифікація дослідників Пометун О. (2023) та Пироженко Л. (2007), які поділяють інтерактивні методи навчання на чотири групи: технології опрацювання дискусійних питань, технологія кооперативного навчання, технологія ситуативного навчання, технологія колективного-групового навчання.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене у статті сучасні обставини інтерактивних методів навчання відіграють важливу роль у трансформації навчального процесу та сприяють розвитку творчих можливостей учнів. Вони забезпечують позитивну взаємодію між викладачами та студентами, які можуть адаптувати свою підготовку до індивідуальних потреб кожного студента. Впровадження інтерактивних технологій не тільки покращує якість освіти, але й формує критичне мислення, комунікаційні навички та навички навчання самостійно.

Список використаних джерел

1. Єрмоленко, А. (2022). *Інтерактивні технології навчання*. Біла Церква: БІНПО, 37 с. URL: <https://is.gd/dhnpmT> (режим доступу: 05.03.2025).
2. Купцова, Л., & Седова, О. (2019). Інтерактивні методи навчання у сучасній початковій школі: Науково-практичний семінар для учнів початкових класів. *Початкова школа*, 3, 43-47.

3. Малинович Л. (2014). Вплив інтерактивних технологій навчання на особистість майбутнього фахівця. Дивослово. 7.2-3.
4. Пироженко, Л. (2007). Інтерактивні технології навчання у початковій школі. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, 23, 96-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2007_23_18 (режим доступу: 05.03.2025).
5. Пометун, О. (2023). *Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів*, 303.

Ольга Крепакова, студентка групи ФПШ(А)-31с,

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Любов Нос**, кандидат педагог. наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

ВИКОРИСТАННЯ КАЗОК ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ НАВИЧОК НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. У сучасній методиці викладання англійської мови особлива увага приділяється розвитку читацьких навичок, адже саме вони є основою для подальшого вдосконалення мовленнєвої компетенції учнів. Використання казок як навчального матеріалу дозволяє створити сприятливе мовне середовище, що сприяє природному засвоєнню лексики, граматики та фонетичних особливостей англійської мови. З огляду на психолого-педагогічні особливості учнів початкової школи, які найкраще сприймають інформацію через гру та образне мислення, застосування казок є ефективним засобом мотивації до читання.

Метою роботи є визначення ролі казок у процесі формування читацьких навичок на уроках англійської мови у початковій школі та розгляд ефективних методичних прийомів їх використання.

Виклад основного матеріалу. Порівнюючи казки з іншими літературними жанрами, можна сміливо сказати, що саме вигадка робить їх чудовими. Зміст казок, що описує чудеса і зустрічі з незвичайними персонажами, наділеними магічною силою, привертає увагу дітей і задовольняє певні потреби в їхньому віці: потреба в перетворенні, інтерес до невідомого, незвичайного і таємничого, які діти відчують в казках. Казка - це поетична вигадка, хоча її зв'язок з дійсністю і реальним життям незаперечний, що визначає характер її сюжету, її образи, сюжетні деталі, її зміст і мову. Загалом, казки ґрунтуються на вигадці, що базується на реальності. Кожна казка містить образи реального життя. Автор казки розповідає юній аудиторії про життя, про різні етапи життя персонажа, розкриває в казці почуття любові, дружби та прихильності (Чорна, 2019).

Казки розкривають такі емоції, як любов, зрада та вдячність. Тісний зв'язок між життям і казкою дозволяє дітям здобувати мовний і соціальний досвід у різноманітних ситуаціях, які стануть їм у пригоді в подальшому житті. Казки забезпечують змістовну основу для всіх видів навчання. Аспект розвитку дуже важливий на ранніх етапах навчання, оскільки багато найважливіших навичок розвиваються саме в перші роки навчання. Казки є найкращим матеріалом для виконання розвивальних завдань. Саме в початковій школі вчителі мають розвивати сильну мотивацію до подальшого вивчення іноземної мови. Казки є мотивацією її вивчення. Уроки, побудовані на основі казок, завжди привертають більше уваги. Іншомовні історії дозволяють вчителю перетворити дітей на добровільних помічників у пошуку знань.

Саме завдяки ранньому ознайомленню з казками іноземною мовою діти починають цікавитися життям людей в інших країнах. Позитивні емоції, які переживають діти, допомагають уникнути недовіри та ворожості. Пізнавальні аспекти відіграють важливу роль у початковій школі. У дітей розвивається

пізнавальний інтерес до культури країни, мову якої вони вивчають. Казки є багатим джерелом важливих знань для дітей і містять культурну спадщину країни, мову якої вивчають.

Казки є багатим джерелом важливих знань для дітей і містять культурну спадщину країни, мову якої вивчають. Навчання на основі казок дозволяє засвоїти елементи національної культури. Казки містять цінний педагогічний матеріал, і навчання на основі казок може мати позитивний вплив. По-перше, казки сприяють підвищенню мотивації до навчання; по-друге, казки посилюють освітній характер і потенціал іноземної мови; по-третє, казки є чудовим інструментом для комунікативного викладання іноземної мови. На сучасному етапі у процесі викладання іноземних мов домінує комунікація, а комунікативна інтерактивність є сутністю викладання іноземної мови (Smith, J., 2023).

Використання казок у освітньому процесі має міцне психолого-педагогічне обґрунтування. Учні початкової школи сприймають інформацію переважно через гру та візуальні образи, тому казкові історії з яскравими ілюстраціями є ідеальним навчальним матеріалом. Крім того, автентичні англійські тексти сприяють зануренню у мовне середовище та природному засвоєнню лексичних і граматичних структур (Шаумян, 2019).

Одним із прикладів успішного використання казок у освітньому середовищі є використання твору Беатрікс Поттер «The Tale of Peter Rabbit» (Поттер, Б. The Tale of Peter Rabbit, 1901). Ця казка знайомить дітей із пригодами кролика Пітера, який всупереч заборонам матері потрапляє у сад містера МакГрегора. Опис подорожі головного героя, його зустрічі з небезпеками та подолання труднощів є чудовим матеріалом для розвитку читачьких навичок. Наприклад, сцена, де Пітер тікає від містера МакГрегора («Peter was most dreadfully frightened; he rushed all over the garden, for he had forgotten the way back to the gate»), допомагає учням опанувати структури минулого часу та опис емоцій. Вираз «naughty little rabbit» може стати основою для обговорення характеристик героїв, що розвиває вміння аналізувати тексти. Робота з казкою може включати такі завдання: передбачення сюжету, коли

вчитель може показати ілюстрації та попросити учнів спрогнозувати розвиток подій; читання з розподілом ролей, що допомагає учням розвивати інтонацію та виразність мовлення; аналіз лексики, наприклад, виразів «scattered underneath the gate», які можна пояснювати через контекст; обговорення морального аспекту, щоб діти могли розглянути поведінку Пітера і зробити відповідні висновки; творчі завдання, такі як малювання улюбленої сцени, складання альтернативного фіналу або написання власної короткої історії про пригоди Пітера (Поттер, Б. The Tale of Peter Rabbit, 1901).

Не можемо не погодитись, з твердженням О.Чорної, що використання казок як засобу формування читацьких навичок на уроках англійської мови у початковій школі є ефективним методом, що сприяє не лише мовленнєвому розвитку учнів, а й формуванню їхньої когнітивної та емоційної сфери. (Чорна, 2019).

Висновки. Отже, автентичні тексти, такі як «The Tale of Peter Rabbit», дозволяють зробити процес навчання цікавим, мотивуючим та продуктивним, сприяючи всебічному розвитку учнів початкової школи. Завдяки казкам діти не тільки збагачують словниковий запас і вдосконалюють граматичні навички, але й розвивають уяву, критичне мислення та емоційну чутливість. Успішне впровадження казкових текстів в освітній процес може значно покращити якість викладання англійської мови у початковій школі, роблячи його більш захопливим та ефективним.

Список використаних джерел

1. Поттер, Б. The Tale of Peter Rabbit. Project Gutenberg. URL:<https://www.gutenberg.org/files/14838/14838-h/14838-h.htm> (дата звернення 01.03.2025)
2. Чорна О.О. Роль та методичні прийоми роботи з казкою на уроках англійської мови як засіб формування позитивної мотивації навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* № 1 (65). 2019. С. 136–139

Освітній альманах - 2025

3. Шаумян О.Г. Казка як складова освітнього простору дитини. *Молодий вчений*. № 7.1 (71.1). 2019. С. 90–94.
4. Brown, K.. The Role of Fairy Tales in English Language Acquisition. 2020 New York: Linguistic Studies.
5. Smith, J. Using Storytelling to Develop Reading Skills in Early Learners. 2023 London: Education Press.

Софія Криштановська,

вихователь ЗДО с. Лапаївка

Зимноводівська ТГ,

Львівська область, Львівський район,

Україна.

Науковий керівник: **проф. Наталія Мачинська,**

докторка педагогічних наук,

Львівський національний університет

імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність дослідження. Дошкільна освіта є важливою складовою освітньої системи, оскільки забезпечує всебічний розвиток дітей та їхню підготовку до подальшого навчання (Інститут освіти України, 2020). Система дошкільної освіти (ДО) формує базові навички, необхідні для успішної соціалізації та навчання в майбутньому. Проте в сучасних умовах цей сектор стикається з численними викликами (Інститут освіти України, 2020; Внаслідок війни, 2023), зокрема:

- нерівний доступ дітей до закладів дошкільної освіти (ЗДО), особливо вразливих категорій населення;

Освітній альманах - 2025

- відсутність інноваційних підходів до професійної підготовки та професійного розвитку педагогів дошкільної освіти;
- необхідність оновлення змісту дошкільної освіти відповідно до сучасних європейських стандартів;
- недостатнє розуміння суспільством важливості ДО;
- вплив війни на систему дошкільної освіти, що спричинило скорочення кількості дітей та педагогічних працівників в освітніх закладах, руйнування інфраструктури та вимушені зміни у форматах навчання.

З огляду на ці виклики важливо визначити шляхи вдосконалення освітньої системи, розробити підходи до її адаптації в умовах кризових ситуацій і створити умови для якісного та безпечного освітнього середовища. Особливого значення набувають реформи, спрямовані на підвищення доступності, модернізацію освітніх програм, забезпечення підтримки педагогів та інтеграцію інноваційних методик в освітній процес ЗДО.

Мета дослідження: аналіз сучасного стану дошкільної освіти в Україні, виявлення основних проблем і викликів у цій сфері, а також окреслення перспективних напрямів її вдосконалення.

Основний текст. Дошкільна освіта в Україні стикається з низкою викликів, що впливають на її доступність, якість і безпеку. Аналіз досліджень дає можливість виокремити такі ключові проблеми (Інститут освіти України, 2020; Організація безпечного середовища, 2024; Внаслідок війни, 2023):

- недостатня мотивація педагогів щодо професійного зростання педагогів ДО;
- недостатнє забезпечення безпечного освітнього середовища, зокрема через відсутність належних умов у закладах;
- зниження рівня охоплення дітей освітою через воєнні дії, руйнування інфраструктури та відсутність укриттів у ЗДО.

Розв'язання цих проблем вимагає комплексного підходу, що охоплює модернізацію освітньої системи загалом, і ДО зокрема; створення безпечних

Освітній альманах - 2025

умов для навчання та підтримки педагогічних працівників саме системи дошкільної освіти.

Попри виклики, система дошкільної освіти в Україні динамічно розвивається. Основні тенденції, що визначають її майбутнє, охоплюють:

1. Створення безпечного освітнього середовища – облаштування укриттів, впровадження нових стандартів безпеки для дітей і педагогів (Організація безпечного середовища, 2024).
2. Інноваційні підходи до навчання – використання сучасних освітніх технологій, ігрових та інтегрованих методик (Впровадження інноваційних технологій, 2020).
3. Гнучкість у форматах навчання – впровадження дистанційної та змішаної освіти, що дозволяє забезпечити освітній процес навіть у кризових ситуаціях (Внаслідок війни, 2023).
4. Професійний розвиток педагогів – систематичне підвищення кваліфікації, навчання сучасним методикам та розвиток цифрових навичок (Інститут освіти України, 2020).

Прийняття оновленого закону «Про дошкільну освіту» має на меті покращення умов у сфері дошкільної освіти. Серед ключових змін виокремлюємо такі:

- підвищення соціальних гарантій для педагогів, зокрема подовжена відпустка, зменшення навантаження та підвищення заробітної плати (Про затвердження, 2021).
- забезпечення територіальної доступності ДО, що дозволить зменшити диспропорцію між містами та сільською місцевістю (Про затвердження, 2021).
- впровадження нових типів закладів – мобільні дитячі садки, сімейні дошкільні групи, міні садки, що сприятиме розширенню доступу до освіти (Закон України, 2024).
- розширення можливостей для батьків у виборі форми освіти, зокрема підтримка альтернативних форматів навчання (ЮНІСЕФ, 2023).

Однак в сучасних умовах справжнім викликом є забезпечення доступу дітей до якісної дошкільної освіти та сприяння набуттю ними компетентностей, передбачених державним стандартом. Слід зазначити, що важливу роль у цьому відіграє партнерська взаємодія між закладами освіти та органами управління, реалізація спільних програм та проєктів, спрямованих на підтримку дітей в умовах війни. Так, у квітні 2023 року в Україні стартувала програма соціально-емоційного розвитку «Веселі друзі» в дошкільлі для дітей від 3 до 9 років, яку реалізуватиме фундація «The LEGO Foundation» спільно з МОН України. Також у червні 2023 р. відбувся Всеукраїнський тиждень взаємодії з батьками в рамках проєкту «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні», у якому взяло участь понад 15000 осіб (ЮНІСЕФ, 2023).

Реформування дошкільної освіти в Україні спрямоване на підвищення її якості, безпечності та доступності. Відповідно до ухваленої урядом Національної економічної стратегії до 2030 року, пріоритетними завданнями є розширення інфраструктури закладів дошкільної освіти, що дозволить охопити дітей якісними та інклюзивними освітніми послугами (Про затвердження, 2021).

Висновки. Таким чином, система дошкільної освіти в Україні поступово видозмінюється та реформується, що зумовлено низкою як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. Сучасний стан ДО свідчить про гостру необхідність реформування як професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, так і оновлення змістового та навчального-методичного забезпечення змісту ДО у різних типах закладів дошкільної освіти. Тенденції розвитку ДО в Україні свідчать про поступальний характер оновлення як освітньої системи загалом, так і системи дошкільної освіти зокрема.

Список використаних джерел

Освітній альманах - 2025

1. Внаслідок війни зростає відсоток дітей, які не охоплені дошкільною освітою: результати моніторингового дослідження (2023). [Державна служба якості освіти України]. URL: <https://sqe.gov.ua/monitoring-zdo-2023/> (режим доступу 07.02.2025).
2. Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні. Проєкт ЮНІСЕФ. [Сайт Міністерства освіти і науки України]. URL: <https://mon.gov.ua>. (режим доступу 07.02.2025).
3. Програма соціально-емоційного розвитку «Веселі друзі». [Сайт Міністерства освіти і науки України]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/proekt-lego-spriyannya-osviti-v-ukraini/programa-socialno-emocijnogo-rozvitku-veseli-druzi>. (режим доступу 17.02.2025).
4. Проєкт Концепції розвитку дошкільної освіти в Україні. URL: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2020/06/03/ostatochne>. (режим доступу 18.02.2025).
5. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова КМУ від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-п#Text>. (режим доступу 07.02.2025).
6. Організація безпечного освітнього середовища (2024). URL: <http://september.moipro.mk.ua>. (режим доступу 27.02.2025).
7. Впровадження інноваційних технологій у дитячому садку [Освітня платформа]. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/1614-z-chogo-pochati-vprovadjennya-nnovatsynih-tehnology-u-dityachomu-sadku>. (режим доступу 18.02.2025).
8. Закон України «Про дошкільну освіту». [Сайт Міністерства освіти і науки України]. URL: <https://mon.gov.ua/news/z-novoho-roku-vstupaie-v-sylu-zakon-ukrainy-pro-doshkilnu-osvitu>. (режим доступу 19.02.2025).
9. Інститут освіти України (2020). Аналіз сучасних тенденцій у розвитку дошкільної освіти. URL: <https://example.com/education-trends> (режим доступу 27.02.2025).

Софія Крохмальна, студентка групи КМДМ-11с,

факультет культури і мистецтв,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Максим Максимчук**, доктор економічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ МОДИ: ТРЕНДИ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ВПЛИВ

Актуальність дослідження. Однією з найбільш прогресивних та амбітних сфер сучасної української промисловості є мода. Окрім комерційного значення, мода також є однією з форм прояву культури.

У ХХІ столітті динаміка розвитку моди є надзвичайно швидкою і встигнути за її тенденціями є справжнім викликом для суспільства. За словами дослідника М. Поповича «Мода – найскладніший соціокультурний феномен, регулятор суспільного життя, що характеризується мінливістю, періодичністю, масовістю/елітарністю, тяжінням до глобальності» (Popović, 2017: 258). Ми погоджуємось з цим визначенням моди і беремо до уваги факт масштабності впливу модної індустрії на економіку, сферу бізнесу, на міжнародні відносини та на життя кожної пересічної людини (Оккладна, Стасевська, Ванджурак, 2023: 64).

Мета дослідження – проаналізувати сучасні етнонаціональні тренди в моді та їхній педагогічний вплив на формування культурної ідентичності й естетичних цінностей.

Основний текст. Українська дослідниця А. Воронкова у своїх працях розглядає моду, як явище, яке спроможне впливати на політичну культуру суспільства, створювати нові зразки поведінки та змінювати форми діяльності (Оккладна, Стасевська, Ванджурак, 2023: 65). За словами науковиці, мода не може існувати ізольовано від простору, в якому вона функціонує. Водночас, мода втручається, взаємодіє і трансформує усі сфери суспільного життя

[(Воронкова, 2019: 45-46). Таким чином, ми можемо стверджувати, що мода має велику силу впливу на соціокультурну сферу. Тому пропонуємо розглядати моду, як зручну платформу для поширення культури в інформаційний простір.

Українська модна індустрія вже розпочала перші кроки назустріч свідомій моді, яка буде якісно впливати на покупця. Для прикладу ми обрали найпопулярніший бренд етно-одягу України, Етнодім.

Компанію Етнодім у 2009 році було засновано підприємцем Андрієм Черухою, який розпочав працювати з етно-одягом ще будучи студентом. Від перепродажу вишиванок ручної роботи, куплених у приватних майстринь, компанія виросла до масштабного виробництва вишитого одягу.

Етнодім – це приклад бізнесу, який сформувався через тривалі пошуки, експерименти, спроби та помилки. Від самого початку його засновники прагнули створити щось унікальне, поєднавши традиційні українські мотиви з сучасними трендами та високою якістю виробництва. У період свого створення цей бізнес не мав аналогів, адже ринок етнічного одягу та аксесуарів лише починав формуватися, і багато процесів доводилося вибудовувати з нуля. Команда компанії не просто займалася комерційною діяльністю – вона вклала в кожен виріб глибоку ідею, що базувалася на дослідженні традицій, культурної спадщини та педагогічного підходу до популяризації етнічного стилю. Дизайнери та майстри працювали над тим, щоб поєднати автентичність і сучасність, зробити українську вишивку, орнаменти та символіку зрозумілими й привабливими для широкої аудиторії. Завдяки відданості своїй справі, численним експериментам і наполегливій роботі, Етнодім став не лише успішним бізнесом, а й своєрідним культурним явищем. Компанія сприяє збереженню національної ідентичності та популяризації українських традицій у світі, демонструючи, що мода може бути не лише стильною, а й змістовною.

У своїх колекціях Етнодім створює сучасний одяг, оздоблений автентикою. Для створення одягу його працівники підходять комплексно: проводять експедиції, співпрацюють з музеями та етнологами, зокрема викладачами Київського Національного університету імені Тараса Шевченка.

Окрім старовинних, традиційних видів вишивки, компанія шукає нові форми. Наприклад, у 2024 році було випущено капсульну колекцію одягу, якій присвячено журнал «Нова Хата» – друковане медіа для інтелегентного жіноцтва 20-30-х років минулого століття. Така ініціатива поширює моду не лише як етнологічний спадок, але й підвищує обізнаність серед своїх клієнтів про новаторський україномовний журнал та українських дослідників того часу [6].

Ще одним прикладом можемо згадати проєкт “Революція на граніті”. Бренд випустив у продаж стильні революційні стрічки у пам’ять про Жовтневу революцію 1990 року в Києві. Таким чином компанія хотіла нагадати про сміливість студентів-протестувальників, які боролися за свободу та незалежність України (Проєкт «Революція на граніті»).

Одяг Етнодому обирають світові знаменитості, що свідчить про широке визнання бренду за межами України. Наприклад, вишиванки цього бренду носять Королева Іспанії Летиція, американська акторка Келлі Разерфорд, французький режисер Мішель Хазанавічус.

Етнодім скеровує свою стратегію роботи на декілька напрямів. Першим ми можемо визначити актуальність дизайну. Визнання трендовості їхнього одягу засвідчують численні статті в модних глянцевах світу. Зокрема, таких як Elle та Vogue.

Другим напрямом у стратегії можна виокремити навчання та просвітництво своїх клієнтів. Популярність виробів, які продає бренд, є неймовірно високою. Їх товари широко продаються за межі нашої держави. Тому, люди з різних куточків світу мають додаткове, якісне джерело інформації про багату українську культуру.

Обидва напрями роботи бренду є взаємовигідними, адже актуальність та трендовість допомагають Етнодому поширювати важливі навчальні наративи в інформативний простір України та інших держав.

Протягом останніх десяти років у нашій державі масштабувалась кількість малих і великих підприємств, які створюють вишитий одяг. Однак за

Освітній альманах - 2025

рахунок свого новаторства і постійних творчих пошуків Етнодім, досі дуже впевнено складає їм конкуренцію.

Висновки. Отже, бренд Етнодім є чудовим прикладом сучасної української етномоди, яка має великі важелі впливу на соціокультурне середовище на теренах України та поза її межами.

Список використаних джерел

1. Кириченко, Ю. (2018). Розвиток індустрії моди в Україні у XX столітті: ретроспективний аналіз. *Молодий вчений*, 12 (64), 209-212. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-54>
2. Окладна, М., Стасевська, О., Ванджурак, М. (2023). Індустрія моди як інструмент публічної дипломатії: український та світовий досвід. *Право та інновації* - URL: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2021-4\(36\)-9](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2021-4(36)-9)
3. Воронкова А. І. (2019) Мода і політична соціалізація у сучасному суспільстві: основні напрями взаємодії. *Сучасне суспільство*, 1 (17). 39–50.
4. Popović, M. (2017). The Roles and Practices of Fashion in Cultural Diplomacy. *Cultural Diplomacy: Arts, Festivals and Geopolitics*. M. Dragičević Šešić, L. Rogač Mijatović, N. Mihaljinac (Ed.); Ministry of Culture and Media of Republic of Serbia. Belgrade: Creative Europe Desk Serbia, 251–262. URL: <https://cutt.ly/Dc1vRlc> [in English].
5. Сайт бренду Етнодім: <https://etnodim.ua/>
6. Капсульна колекція “Нова хата”. URL: <https://etnodim.ua/blog/etnodim-nova-khata>
7. Проєкт «Революція на граніті». URL: <https://etnodim.ua/blog/etnodim-nova-khata>

Марія Ладейщикова, студентка групи ФПДм-11с,
факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Олександра Шаран**, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

РОЗВИТОК ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ LEGO-КОНСТРУЮВАННЯ

Актуальність дослідження. Сучасна освіта акцентує увагу на розвитку практичних навичок у дітей, зокрема через ігрові технології. Використання конструктора LEGO як дидактичного інструменту дозволяє ефективно формувати математичні уявлення, розвивати логічне мислення, просторове орієнтування та дрібну моторику у дітей старшого дошкільного віку. Дослідження даної теми є важливим з огляду на необхідність пошуку інноваційних підходів до навчання, що сприяють інтеграції дітей у шкільне середовище.

Розвиток просторового мислення є важливою складовою когнітивного розвитку дитини. Вміння орієнтуватися в просторі, розуміти відношення між об'єктами та їхніми параметрами є основою для успішного засвоєння математичних понять у шкільному віці. Просторове мислення впливає на розуміння чисел, величин, геометричних фігур і сприяє розвитку критичного та аналітичного мислення. У зв'язку з цим особливо важливо використовувати методи навчання, які базуються на маніпулятивних та ігрових підходах, серед яких LEGO-конструювання займає провідне місце.

Мета дослідження. Розглянути особливості використання LEGO-конструювання як засобу розвитку просторового мислення дітей старшого дошкільного віку.

Основний текст. Просторове мислення є ключовою когнітивною навичкою, яка визначає здатність дитини до аналізу та розуміння просторових

Освітній альманах - 2025

відношень між об'єктами, їхніх характеристик та змін у просторі. У дошкільному віці ці навички активно формуються через сенсорний досвід, маніпулятивні дії та ігрову діяльність. Дитина навчається орієнтуватися у середовищі, співвідносити предмети за розмірами, формами та взаємним розташуванням.

Важливим етапом розвитку просторового мислення є вміння оперувати зображеннями, схемами та абстрактними символами. Ця здатність є основою для подальшого навчання математики, читання карт, конструювання та розвитку технічного мислення. Вона також сприяє успішному розв'язанню завдань на геометричні уявлення, орієнтацію у просторі та побудову логічних структур.

Наукові дослідження підтверджують, що ефективний розвиток просторового мислення у дошкільному віці позитивно корелює з успішністю дитини у навчанні точних наук у школі. Наприклад, за даними досліджень (Масло, 2021), діти, які мали досвід роботи з конструкторами та просторовими моделями в дошкільному віці, демонстрували кращі результати з математики та природничих наук у початковій школі.

LEGO-конструювання є потужним інструментом розвитку просторових навичок, оскільки забезпечує дітям можливість практичного маніпулювання об'єктами, їхньої трансформації та взаємодії у просторі. Використання LEGO у навчальному процесі сприяє:

- формуванню навичок орієнтації у просторі (розуміння вище/нижче, ліворуч/праворуч, ближче/далі);
- розвитку моторики та координації рухів;
- засвоєнню геометричних понять (форма, розміри, симетрія, пропорції);
- формуванню логічного та аналітичного мислення через планування конструкцій;
- стимулюванню творчих здібностей та нестандартного мислення.

На думку (Олійник, 2020), LEGO-конструювання активізує не лише просторове, але й причинно-наслідкове мислення, оскільки діти експериментують з різними конструкціями та тестують їхню стійкість.

Освітній альманах - 2025

Успішне використання LEGO в освітньому процесі передбачає застосування різних методичних підходів, серед яких:

- моделювання реальних об'єктів – діти будують знайомі предмети (будинки, мости, транспорт) за зразком або власною уявою, що допомагає їм зрозуміти принципи просторових відношень;
- конструювання за інструкцією – виконання покрокових завдань за схемами розвиває уважність, логічне мислення, навички дій за алгоритмом;
- творче конструювання – діти самостійно придумують проєкти, що розвиває їхню уяву, гнучкість мислення та ініціативність;
- ігрові вправи на орієнтацію у просторі – наприклад, створення лабіринтів або побудова об'єктів за словесним описом.

За даними (Масло, 2021), методики, які поєднують маніпулятивну діяльність з вербальними та когнітивними завданнями, сприяють глибшому засвоєнню матеріалу та розвитку навичок просторового аналізу.

Для ефективного розвитку просторового мислення у дітей можна використовувати різноманітні ігрові вправи на основі LEGO-конструювання, які сприяють засвоєнню базових понять простору, форм, пропорцій та взаємозв'язків між об'єктами. Однією з найпростіших і водночас корисних вправ є «Побудуй за інструкцією». Її суть полягає в тому, що дитині пропонують зібрати конструкцію за готовою схемою або покроковою інструкцією. Такий підхід допомагає розвинути уважність, здатність діяти за алгоритмом і працювати з формами, що особливо важливо для формування аналітичного мислення.

Не менш цікавою та розвивальною є вправа «LEGO - лабіринт». Тут дітям потрібно побудувати справжній лабіринт, яким, наприклад, можна буде прокатати кульку або провести маленьку фігурку. Виконуючи це завдання, вони не лише працюють з конструкторами, але й навчаються стратегічного планування, аналізу просторових відношень та передбачення можливих траєкторій руху. Такі вправи чудово розвивають навички просторового

Освітній альманах - 2025

орієнтування і допомагають дітям усвідомлювати логіку взаємодії між предметами у тривимірному просторі.

Ще одним корисним способом розвитку просторового мислення є вправа «Знайди правильну форму». Вона полягає в тому, що дитині дається набір різних деталей LEGO, і їй необхідно підібрати потрібні елементи для створення певного об'єкта. Це не лише допомагає краще зрозуміти властивості геометричних фігур, а й сприяє розвитку аналітичних здібностей, адже потрібно визначити, які саме частини конструкції найкраще підійдуть для реалізації задуманого.

Окрему увагу заслуговує вправа «Будуємо міст». Дітям пропонується створити конструкцію мосту, який зможе витримати певне навантаження. Такий підхід дає можливість не лише навчитися аналізувати пропорції та баланс конструкції, але й знайомить дітей з базовими принципами механіки та фізики, які в майбутньому можуть стати основою для глибшого вивчення точних наук.

Ще однією цікавою і досить нестандартною вправою є «Збудуй дзеркальне відображення». У цьому випадку дитина отримує завдання побудувати модель, яка буде точною дзеркальною копією заданого зразка. Це чудова практика для розвитку симетрії, концентрації та аналітичного мислення, адже необхідно уважно відстежувати кожен елемент конструкції і розташовувати його у правильному місці, враховуючи дзеркальний ефект.

Загалом усі ці вправи спрямовані на те, щоб діти вчилися працювати з просторовими об'єктами, розуміти їхні властивості та взаємозв'язки, розвивали дрібну моторику, логічне мислення та вміння вирішувати проблеми. LEGO-конструювання робить процес навчання цікавим і захопливим, адже кожне завдання перетворюється на гру, яка водночас має освітній ефект.

Крім суто когнітивного розвитку, LEGO-технології позитивно впливають на соціальну адаптацію дітей. Робота в групах допомагає дошкільникам навчитися співпрацювати, домовлятися, розподіляти обов'язки та приймати спільні рішення. Також спільне конструювання сприяє розвитку мовлення,

Освітній альманах - 2025

оскільки діти обговорюють свої ідеї, пояснюють процес побудови та взаємодіють один з одним.

На думку (Олійник, 2020), інтеграція LEGO у навчальний процес сприяє підвищенню мотивації дітей до навчання, оскільки вони сприймають освітній процес як гру, що підвищує ефективність засвоєння матеріалу.

Висновки. На основі аналізу досліджень можна зробити висновок, що застосування LEGO у дошкільній освіті має значний вплив на формування просторового мислення та пізнавальної діяльності дітей. Використання LEGO-конструювання дозволяє дітям в інтерактивний спосіб освоювати просторові відношення, розвивати креативність та навички командної роботи. Перспективними напрямками подальших досліджень є розгляд можливостей поєднання LEGO з цифровими технологіями, а також вивчення довготривалого впливу LEGO-конструювання на розвиток когнітивних здібностей дітей.

Список використаних джерел

1. Масло, Н. І. (2021). Використання конструктора LEGO як засобу активізації пізнавальної діяльності та розвитку просторового орієнтування у дітей дошкільного віку. Збірник наукових праць Миколаївського університету, 3(14), 45-57. URL: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3171/1/Масло%20Н.%D0%86..pdf> (режим доступу 03.02.2025)

2. Олійник, О. В. (2020). Освітньо-розвивальний потенціал LEGO-технології в інтелектуальному розвитку дитини дошкільного віку. Технології розвитку інтелекту, 3 URL: https://psytir.org.ua/upload/journals/4.27/authors/2020/Klevaka_L_P_Hryshko_O_I_Osvitn'o-rozvyval'nyy_potentsial_lego-tekhnohohiyi_v_intelektual'nomu_rozvytku_dytyny_doshkil'noho_viku.pdf (режим доступу 16.01.2025)

Ганна Товканець,

доктор педагогічних наук, професор,
Мукачівський державний університет, Україна.

Лехман І. І.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 013 Початкова освіта
Мукачівський державний університет, Україна.

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасна освіта переживає суттєві трансформації, зокрема завдяки впровадженню новітніх технологій у навчальний процес. Однією з таких змін є змішане навчання - поєднання традиційного та дистанційного формату, що відкриває нові можливості, але водночас ставить перед учасниками освітнього процесу низку викликів. Актуальність цього питання зумовлена необхідністю підвищення ефективності навчання молодших школярів в умовах діджиталізації та змін у системі освіти.

Актуальність теми: змішане навчання є сучасним підходом, що поєднує традиційне та дистанційне навчання, забезпечуючи гнучкість і персоналізацію освітнього процесу. Його доцільність зумовлена необхідністю адаптації початкової школи до цифрових технологій, підвищенням якості навчання та розвитку самостійності учнів. Водночас виникають виклики, пов'язані з доступом до технологій, мотивацією дітей та адаптацією методик викладання, що вимагає подальших досліджень і вдосконалення підходів.

Метою дослідження є аналіз викликів та перспектив змішаного навчання у початковій школі, визначення його впливу на освітній процес, а також пошук оптимальних шляхів удосконалення цієї форми навчання.

Одним із головних викликів є психологічні та соціальні труднощі, оскільки молодші школярі потребують живого спілкування з однолітками та вчителями. Відсутність традиційної шкільної атмосфери може призвести до емоційного напруження, зниження мотивації та соціальної ізоляції. Крім того,

тривале перебування перед екраном негативно впливає на психічне та фізичне здоров'я дитини, зменшуючи концентрацію уваги та підвищуючи рівень стомлюваності.

Ще однією серйозною проблемою є труднощі у засвоєнні навчального матеріалу. Молодші школярі не завжди можуть самостійно організувати свою роботу, а дистанційний формат обмежує використання інтерактивних методик, зокрема навчання через гру, що є важливим елементом розвитку дітей цього віку. Відсутність практичних занять та недостатній контроль з боку вчителя можуть призводити до поверхневого засвоєння знань (Приходько, Ройко, 2020).

Технічні проблеми також є значною перешкодою. Не всі родини мають доступ до якісного інтернет-зв'язку та необхідної техніки, що ускладнює навчальний процес. Окрім цього, не всі діти та батьки володіють цифровими навичками, що може спричиняти труднощі при роботі з онлайн-платформами та програмним забезпеченням. Часті технічні збої та погана якість зв'язку негативно впливають на перебіг уроків, викликаючи пропуски та нерозуміння матеріалу.

Для вчителів змішане навчання також стало серйозним випробуванням. Вони змушені адаптувати традиційні методики викладання до онлайн-формату, що потребує додаткового часу, навчання та розробки нових підходів до оцінювання знань. Окрім цього, у віртуальному середовищі важче підтримувати дисципліну та зацікавленість дітей, що впливає на ефективність уроків (Воротникова, 2020).

Не менш складною є ситуація для батьків, адже їм доводиться допомагати дітям з організацією навчального процесу, контролювати виконання завдань та вирішувати технічні проблеми. Це створює додаткове навантаження, особливо якщо батьки працюють. До того ж, не всі дорослі мають достатні педагогічні навички, щоб пояснювати матеріал так, як це робить учитель.

Попри всі труднощі, дистанційне навчання має і значні переваги. Однією з головних є гнучкість та можливість індивідуалізації навчального процесу. Дитина може працювати у власному темпі, переглядати записані уроки та

повторювати матеріал стільки разів, скільки потрібно. Освітні онлайн-платформи дозволяють адаптувати завдання до рівня знань кожного учня, що сприяє кращому засвоєнню інформації.

Сучасні цифрові технології відкривають доступ до широкого спектра навчальних ресурсів, включаючи інтерактивні завдання, відеоуроки, онлайн-ігри та тести, що роблять навчання більш цікавим і захопливим. Крім того, дистанційний формат сприяє розвитку цифрової грамотності, що є важливим навиком у сучасному світі (Барановська, 2021).

Ще однією перевагою є покращення комунікативних навичок, адже діти навчаються висловлювати свої думки письмово та усно через онлайн-спілкування. Спільні групові проєкти та взаємодія з однокласниками віртуальному середовищі сприяють розвитку навичок співпраці.

Дистанційне навчання також допомагає формувати самостійність та відповідальність у дітей. Вони вчатьса самоорганізації, навчаються шукати інформацію самостійно та розподіляти свій час, що буде корисним у майбутньому.

Окрім цього, такий формат має певні переваги з точки зору безпеки та комфорту. Відсутність необхідності добиратися до школи дозволяє зекономити час і зменшити ризик захворювань, що особливо важливо у періоди епідемій.

Висновок: для ефективного впровадження змішаного навчання необхідно вдосконалювати методики викладання, забезпечувати рівний доступ до технологій та підвищувати цифрову грамотність усіх учасників навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Барановська О. В. (2021). Змішане навчання у початковій школі: нові форми взаємодії, Київ: Фенікс, 36.
2. Воротникова І. П. (2020) (упорядник). Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник, Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 6-14. <https://ippo.kubg.edu.ua/content/17662>

3. Лотоцька А., Пасічник О. (2020). Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації, Київ: ГО «Смарт освіта», 55-58
4. Приходько Л. А., Ройко Л. Л. (2020). Особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання, Луцьк: СНУ імені Лесі Українки.
<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19555>
5. Лехман І. І. Застосування методів і прийомів виховання в умовах сучасного закладу загальної середньої освіти.

Аліна Любка,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 013 Початкова освіта,
Мукачівський державний університет

Ганна Товканець,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження. У сучасному освітньому процесі особлива увага приділяється формуванню комунікативної компетентності молодших школярів, оскільки володіння навичками ефективного спілкування є запорукою успішної соціалізації учня, його ефективної взаємодії з однолітками, вчителями та суспільством у цілому. Позакласна виховна діяльність грає ключову роль у розвитку комунікативних навичок для школярів, оскільки створює сприятливе середовище для активного мовленнєвого спілкування, співпраці, взаємодії та творчого самовираження.

Мета дослідження: обґрунтування особливостей розвитку комунікативних компетентностей учнів молодшого шкільного віку.

На запровадження компетентнісного підходу націлює Концепція Нової української школи, в якій зазначається, що знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці (Концепція Нової української школи).

Особливої актуальності набуває формування комунікативної компетентності молодших школярів початкової школи. Адже молодший шкільний вік надзвичайно сприятливий для оволодіння комунікативними вміннями і навичками, оскільки в учнів цього вікового періоду легко формуються мовленнєвий слух та артикуляція, вони залюбки засвоюють нові слова і сталі вислови, оволодівають лінгвістичними конструкціями, виявляють інтерес і чутливість до мовних явищ, прагнуть до спілкування і швидко набувають мовленнєвого досвіду (Пономарьова, 2019).

Одним із найефективніших засобів розвитку комунікативної компетентності є позакласна виховна діяльність тому, що відбувається на добровільних засадах, передбачає групову взаємодію, що вчить школярів працювати в команді, домовлятися та вирішувати конфлікти, дозволяє враховувати інтереси та здібності учня, стимулюючи природне бажання до спілкування.

Нам імponує визначення М. Фіцули: позакласна робота – це різноманітна освітня і виховна робота, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей, що її організовує з учнями в позаурочний час педагогічний колектив школи (Фіцула, 1997).

Окремої уваги заслуговує спілкування як особливий різновид позакласної роботи. Кожному із форм позакласної роботи властиве спілкування: чи-то з мистецтвом, чи-то з книгою, або ж іншою людиною чи самим собою. Позаяк процес виховання також розглядається як процес спілкування педагога й школяра, як взаємодія двох суб'єктів діяльності, від успішності цих взаємин

Освітній альманах - 2025

залежить продуктивність будь-якого різновиду діяльності, рівень його виховного потенціалу й ефективність позакласної роботи загалом (Бех, 2000; Ракущинець, Товканець, 2023).

Одними з форм позакласної роботи є гурткова діяльність, що включає в себе літературні та театральні гуртки, які допомагають розширювати в молодших школярів тезаурус, правильно висловлювати свої думки, покращувати дикцію, долати сором'язливість; ігрова діяльність, в якій робиться акцент на тому, що рольові ігри моделюють реальні життєві ситуації та навчають учнів правильно спілкуватися в різних ситуаціях, настільні ігри та квести допомагають розвивати комунікативні навички через взаємодію та обговорення стратегії дій; проєктна діяльність розвиває навички комунікації через обговорення ідей, пошуку інформації, представлення результатів; спортивно-оздоровча діяльність, а саме командні ігри вчать домовлятися, підтримувати один одного, взаємодіяти; екскурсії та туристичні походи сприяють невимушеному спілкуванню між школярами, вчать їх домовлятися, допомагати один одному, спільно вирішувати завдання; волонтерська та громадська діяльність розвиває вміння спілкуватися з людьми різного віку, правильно формувати свої думки та проявляти емпатію.

Висновки. Отож, розвиток комунікативної компетентності у молодших школярів через позакласну виховну діяльність не лише сприяє їхній соціальній адаптації, а й формує основу для успішного навчання та подальшого життя у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. (2000). Молодший школяр у виховному просторі міжособистісної взаємодії. Початкова школа. №5. С.1-3.
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola.pdf>
3. Пономарьова К.І. (2019). Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови. Посібник.Київ.

4. Ракущинець Є.М., Товканець Г.В. (2023). Форми організації позаурочної роботи з розвитку соціальної компетентності в початковій школі. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. Випуск 9., Івано-Франківськ, Україна. С. 137 – 138.

5. Фіцула М. М. (1997). Педагогіка: Навчальний посібник для студ. вищих педагогічних закладів освіти. Тернопіль: ТДПУ.192 с.

Юлія Мадиняк, студентка групи ФПШі-12,
факультет педагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Галина Крохмальна**,
кандидат філологічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ІНТЕРАКТИВНА ОСВІТА: ШЛЯХ ДО ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Актуальність дослідження. Сучасна освіта зазнає значних змін, спричинених розвитком технологій, новими підходами до навчання та необхідністю підготовки компетентних особистостей, здатних до критичного мислення та самостійного прийняття рішень. У цьому контексті особливої уваги набуває інтерактивне навчання – методика, яка передбачає активну взаємодію між учасниками освітнього процесу.

Термін «інтерактивна педагогіка» вперше запропонував німецький дослідник Г. Фріц у 1975 році, підкреслюючи її головний принцип – взаємодію. (Пометун, 2007: 13). Інтерактивне навчання базується на співпраці учнів та вчителів, моделюванні реальних ситуацій, дискусіях, рольових іграх та

колективному вирішенні завдань. Його головна мета – не просто передавання знань, а розвиток навичок аналізу, комунікації, творчого підходу та самостійного пошуку інформації.

Актуальність теми інтерактивного навчання пояснюється тим, що традиційна система освіти часто орієнтована на пасивне засвоєння знань. Натомість інтерактивні методи сприяють глибшому розумінню матеріалу, підвищенню мотивації учнів та розвитку соціальної компетентності. Дослідження показують, що активне залучення до навчального процесу значно підвищує рівень засвоєння інформації та ефективність освіти загалом.

Мета статті – розглянути сутність інтерактивного навчання, його особливості, переваги перед традиційними методами, а також вплив на формування особистості учня.

Основний текст. Навчальний процес при інтерактивному навчанні відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу (Пошетун, 2004: 7)

О. Старинська (Старинська, 2006) дає декілька визначень терміну «інтерактивне навчання»: «Інтерактивне навчання – це навчання, занурене у спілкування, діалогове навчання, що відноситься до педагогічних технологій на основі ефективності управління й організації навчального процесу» (Сиротенко, 2006: 40). Тобто інтерактивне навчання становить собою педагогічну стратегію, в основі якої лежить взаємодія між вчителем і учнями або між самими учнями. Воно відзначається не лише передачею знань, але й

Освітній альманах - 2025

сприянням обміну ідеями, розвитку критичного мислення та співпраці. Інтерактивне навчання використовує різноманітні методи, прийоми, інструменти та підходи, спрямовані на залучення учнів та сприяння їхньому активному навчанню.

«Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації діяльності, яка має на меті створити комфортні умови навчання, за яких кожний учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність» (Старинська, 2006: 40). Це визначення підкреслює важливість індивідуального підходу до кожного учня, забезпечуючи йому можливість активно взаємодіяти з навчальним матеріалом та досягати особистих успіхів. Інтерактивне навчання враховує потреби та здібності кожного учня, стимулюючи його розвиток та впевненість у власних здібностях.

О. Пометун зазначає, що мета інтерактивного навчання – «створення педагогом умов навчання, за яких учень сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях життя». І саме це відрізняє інтерактивне навчання від традиційного навчання, мета якого: «передати учням і домогтися засвоєння ними якомога більшого обсягу знань», а завдання школяра – якомога повніше та точніше відтворити ці знання (Пометун, 2007: 7-8).

Отже, у традиційній системі учні стикаються із завданням повного й точного відтворення знань, переданих педагогом. Тоді як інтерактивне навчання передбачає активне залучення учнів до навчального процесу, завдяки чому вони глибоко засвоюють знання.

У результаті запровадження інтерактивного навчання відбувається зміна позиції учня й педагога. Організуючи навчальний процес, учитель традиційної школи насамперед турбується про зміст власної діяльності. На самому занятті педагог є центральною дійовою особою, яка керує дітьми, показує, розповідає, запитує, вимагаючи тиші в класі й обмежуючи рухи учнів. Відповідно позиція учня на занятті – це пасивний слухач, якому іноді надається можливість продемонструвати свої знання. Стратегія інтерактивного навчання

бачить насамперед учня в ролі активного учасника освітнього процесу. Взаємодія між учителем і учнями заснована на паритетності. Паритетні стосунки допускають прийняття педагогом думок і активної позиції учнів, визнання за ними права на самостійність суджень, відмову від переконань в тому, що єдино правильна думка належить учителеві.

Дослідження, які провів Національний тренінговий центр (США, штат Меріленд), у 80-і рр. ХХ ст., засвідчують, що інтерактивне навчання дає можливість збільшити відсоток засвоєння матеріалу, впливає не лише на свідомість учня, а й на його почуття, волю (дії, практику). Найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекції – 5 %, читання – 10 %), а найбільших за умов інтерактивного (дискусійні групи – 50 %, практика через дію – 75 %, навчання інших або негайне застосування знань – 90 %) (Сиротенко, 2003: 16). Це дослідження вказує на те, що спосіб навчання має значний вплив на засвоєння матеріалу і розвитку учнів. У результаті, інтерактивне навчання виявляється більш ефективним порівняно з пасивними методами, такими як лекції та читання. Дослідження підкреслює важливість активної участі учнів у навчальному процесі.

Пригадавши слова китайського філософа Конфуція, який обґрунтував необхідність використання активних методів навчання, сказавши: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам'ятаю. Те, що я роблю, я розумію», можна сформулювати кредо інтерактивного навчання: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю. Те що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок. Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром» (Пометун та ін. : 12). Цей вислів відображає основні принципи ефективного навчання та засвоєння знань. Коли ми просто чуємо інформацію, наш мозок може забути її досить швидко. Однак, коли до слухання додається зорове сприйняття, інформація залишається у нашій пам'яті трохи довше, оскільки ми отримуємо додаткові візуальні зразки для асоціацій. Коли ми починаємо обговорювати отриману інформацію з іншими, це сприяє активному розумінню і аналізу. Обговорення дозволяє

порівнювати свої власні думки з думками інших, використовуючи для поглиблення розуміння. Через практику та застосування знань у реальних ситуаціях, ми змушені розв'язувати завдання та робити висновки самостійно, що зміцнює наше розуміння та пам'ять. Це сприяє глибшому засвоєнню інформації. Навчаючи інших, ми переконуємося у своєму розумінні певної інформації. Викладання вимагає глибокого розуміння матеріалу і здатності пояснити його зрозуміло, що сприяє ще більшому засвоєнню та закріпленню знань у пам'яті. Таким чином, ця цитата підкреслює важливість інтерактивного навчання для досягнення глибокого розуміння в будь-якій галузі.

Висновки. Отже, інтерактивне навчання є однією з найефективніших сучасних освітніх методик, що забезпечує активну участь учнів у навчальному процесі. Його суть полягає у створенні умов для співпраці, дискусій, аналізу та самостійного формування знань, що сприяє розвитку критичного мислення, комунікативних навичок і творчого підходу до вирішення завдань. На відміну від традиційних методів навчання, інтерактивний підхід дозволяє учням не просто запам'ятовувати інформацію, а й глибоко її розуміти, застосовувати на практиці та формувати власні судження. Дослідження показують, що рівень засвоєння матеріалу значно підвищується при активному залученні учнів до освітнього процесу.

Важливо зазначити, що успішне впровадження інтерактивного навчання вимагає зміни ролі вчителя: він перестає бути єдиним джерелом знань, натомість стає фасилітатором, наставником і координатором процесу навчання. Також необхідним є використання різноманітних методів – рольових ігор, моделювання ситуацій, групової роботи, обговорень тощо, що створюють сприятливі умови для самореалізації кожного учня.

Отже, інтерактивне навчання є не лише інноваційною методикою, а й ефективним способом формування особистості, здатної до аналізу, комунікації та творчого мислення. Його впровадження у систему освіти сприятиме розвитку самостійних, ініціативних і соціально активних громадян, готових до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К.: СПД. Кулінічев Б.М., 2007. 141 с.
2. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. За ред. О. І. Пометун. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192с.
3. Пометун О.І., Побірченко Н.С., Коберник Г.І., Комар О.А.,Торчинська Т.А. Інтерактивні технології: теорія та методика, 2008. 94с.
4. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Х.: Видав, гр. «Основа», Вип. 10. 2003, 80с.
5. Старинська О. Розвиток інтелектуальної ініціативи засобами інтерактивного навчання. *Рідна школа*. 2006. №6. с.39

Олена Максимишин, студентка

групи ФПДМ-11з

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м.Львів, Україна.

Науковий керівник: **Людмила Кобилецька**, кандидат

філологічних наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

ВИДИ МАСМЕДІА ТА ЇХНЄ ЗНАЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДОШКІЛЬНИКІВ

Актуальність дослідження. Сучасний світ характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, що суттєво впливає на всі аспекти життя людини, зокрема й на освіту та виховання дітей. Масмедіа стали невід'ємною частиною соціалізації особистості, починаючи з дошкільного віку. Діти,

активно взаємодіючи з різними видами масмедіа, отримують нову інформацію, розширюють свій словниковий запас, а також розвивають навички мовлення та комунікації (Бондаренко, 2020: 45).

Вплив засобів масової інформації на дітей є надзвичайно значущим, адже вони не лише отримують доступ до різноманітних освітніх матеріалів, а й набувають навичок критичного мислення та соціальної взаємодії. Зокрема, у сучасних реаліях, коли діти часто проводять час перед екранами телевізорів, планшетів та смартфонів, виникає необхідність розробки методичних рекомендацій щодо ефективного використання масмедіа в освітньому процесі. Це допоможе зробити інформаційне середовище більш сприятливим для розвитку комунікативних здібностей дітей.

Крім того, варто враховувати, що масмедіа можуть позитивний і негативний вплив. Надмірне використання електронних ресурсів може призводити до зниження живого спілкування між дітьми, що може стати перешкодою для розвитку діалогічного мовлення. Саме тому важливо досліджувати, які види засобів масової інформації найбільш ефективні для формування комунікативних навичок дошкільників, а також яким чином їх можна інтегрувати в освітній процес без шкоди для психосоціального розвитку дитини (Гаврилюк, 2019: 112).

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз впливу різних видів масмедіа на формування комунікативних навичок у дітей дошкільного віку та визначення ефективних способів їх використання у виховному процесі.

Основний текст. Засоби масової інформації пройшли довгий шлях розвитку – від друкованих газет і радіо до цифрових платформ, що надають інтерактивний контент (Сидоренко, 2019). У сучасному суспільстві діти знайомляться з масмедіа ще в ранньому віці: переглядають мультфільми, слухають аудіоказки, грають в освітні мобільні ігри, спілкуються через відеозв'язок.

Дослідження показують, що дошкільники активно сприймають візуальну та аудіоінформацію, і це суттєво впливає на їхній мовленнєвий розвиток

Освітній альманах - 2025

(Зайцева, 2022). Наприклад, якісні мультфільми та освітні програми можуть збагачувати словниковий запас дитини, формувати правильну вимову та сприяти розвитку діалогічного мовлення.

Вплив масмедіа на комунікативний розвиток дошкільників можна поділити на позитивний та негативний.

Позитивний вплив:

- *Збагачення словникового запасу.* Завдяки якісному контенту діти знайомляться з новими словами, фразами та мовними конструкціями (Іваненко, 2021).

- *Формування правильної вимови.* Прослуховування аудіоказок і мультфільмів з правильним мовленням сприяє наслідуванню якісних мовленнєвих зразків.

- *Розвиток навичок спілкування.* Інтерактивні програми та ігри навчають дітей основам діалогу, сприяють розвитку вміння вести бесіду та відповідати на запитання (Павленко, 2023).

Негативний вплив:

- *Зниження рівня живого спілкування.* Надмірне використання цифрових медіа може заміщувати реальне спілкування, що призводить до недостатнього розвитку мовленнєвої активності дитини (Мельник, 2020).

- *Формування пасивного сприйняття інформації.* Якщо дитина лише переглядає контент без активної участі, її комунікативні навички можуть розвиватися повільніше.

- *Ризик запозичення неправильної лексики та агресивних мовленнєвих зразків.* Деякі медіапродукти можуть містити некоректні висловлювання, що негативно впливають на мовлення дошкільників (Гаврилук, 2022).

Щоб використання масмедіа сприяло розвитку комунікативних навичок, необхідно застосовувати їх дозовано та в освітньому контексті. Основні рекомендації для педагогів та батьків:

- Використовувати інтерактивні освітні платформи, що сприяють розвитку діалогу (Петренко, 2021).

Освітній альманах - 2025

- Організувати обговорення переглянутого контенту, запитуючи дитину про її враження та висновки.
- Заохочувати дітей до активного відтворення почутого через рольові ігри, інсценізації та перекази.
- Обмежувати час пасивного перегляду контенту, надаючи перевагу інтерактивним видам діяльності.

Оскільки діти з раннього віку взаємодіють із цифровими технологіями, дорослі мають навчити їх також основам медіаграмотності.

- Пояснювати, що не вся інформація в інтернеті є правдивою.
- Формувати критичне ставлення до реклами та відеоконтенту.
- Вчити дітей аналізувати побачене та робити висновки.

Висновки. Масмедіа відіграють значну роль у процесі формування комунікативних навичок дошкільників. Вони можуть бути ефективним засобом збагачення словникового запасу, розвитку мовлення та комунікативних умінь, якщо використовуються дозовано та у відповідному освітньому контексті. Проте надмірне використання цифрового контенту без активної взаємодії може спричинити зниження рівня живого спілкування та формувати пасивне сприйняття інформації. Тому важливо забезпечити баланс між використанням масмедіа та традиційними методами мовленнєвого розвитку, залучаючи дітей до активної комунікації в реальному середовищі.

Таким чином, засоби масової інформації можуть стати ефективним інструментом для розвитку комунікативних навичок дошкільників за умови їхнього раціонального використання та інтеграції в освітній процес. Оптиміальне поєднання цифрових та традиційних методів навчання сприятиме не лише покращенню мовлення дітей, а й їхній соціалізації, критичному мисленню та вмінню ефективно взаємодіяти у сучасному світі.

Список використаних джерел

Освітній альманах - 2025

1. Бондаренко О. В. (2020). Психологічні аспекти впливу масмедіа на дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*. 2020. № 3. С. 45–52.
2. Гаврилюк М. П. *Медіапедагогіка: сучасні підходи та перспективи розвитку*. Київ: Освіта, 2019. 250 с.
3. Гаврилюк О. (2022). Вплив масмедіа на мовленнєвий розвиток дітей. *Педагогічний альманах*, 10(2), 45-52.
4. Зайцева Н. (2022). Формування мовлення дошкільників в умовах цифрового середовища. *Освіта і суспільство*, 5(1), 23-31.
5. Іваненко Л. (2021). Використання мультимедійних технологій у дошкільній освіті. *Науковий вісник педагогіки*, 8(4), 60-68.
6. Мельник В. (2020). Ризики цифрової комунікації для дітей. *Інформаційне суспільство*, 7(2), 38-45.
7. Павленко Ю. (2023). Інтерактивні технології у розвитку мовлення дошкільників. *Сучасна педагогіка*, 11(1), 77-84.
8. Петренко С. (2020). Масмедіа та розвиток мовлення у дітей: позитиви і ризики. *Освіта XXI століття*, 6(4), 50-58.
9. Сидоренко О. (2019). Розвиток масмедіа в контексті цифрової епохи. *Медіа і культура*, 4(1), 10-19.

Мар'яна Мандзій, студентка групи ФПДМ-11з,

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доцент Людмила Кобилецька**,

кандидат філологічних наук,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження. Проблема ціннісних орієнтацій особистості є головним питанням філософії, релігії, творів художньої літератури, педагогічних течій тощо. Важливе місце серед особистісних цінностей займають саме загальнокультурні, завдяки яким людина може комфортно жити в суспільстві. Загальнокультурні цінності виявляються у моральності особистості, критеріями якої виступають доброзичливість, повага до людської гідності, милосердя, доброта, людяність, толерантність, порядність, уміння прощати, не чинити зла та інші.

Загальнокультурна компетентність відображає знання дітей про культурну спадщину свого народу, своєрідність розвитку та культурного надбання у всі історичні епохи, визначає особливості передавання власної культурної програми в мультикультурному світі. Слушною є думка про те, що в межах загальнокультурної компетентності дитина має продемонструвати вміння використати набуті знання та здобуту інформацію для активізації взаємодії у колективі та у суспільстві загалом, а також розвивати себе як культурну особистість.

Особливу актуальність проблема формування загальнокультурної компетентності набуває у дитинстві, коли закладаються основи особистості, відбувається її ціннісне самовизначення. Аналіз наукових джерел свідчить про те, що найбільш важливим періодом формування загальнокультурної компетентності у дітей є старший дошкільний вік.

Метою роботи є аналіз особливостей формування загальнокультурної компетентності у дітей дошкільного віку засобами художньої літератури.

Основний текст. Загальнокультурна компетентність – це інтегративна якість особистості, яка характеризується знаннями національної та світової культурної спадщини, вміннями їх аналізувати та оцінювати; володіння

культурою міжособистісних відносин та дотримання принципів толерантності у взаємодії з іншими людьми (Зубчевська, 2013).

Проблему розвитку загальнокультурної компетентності у дітей дошкільного віку засобами художньої літератури у своїх працях частково висвітлювали О. Гуренко, Н. Молодиченко, В. Присакар, Н. Бессараб, І. Бондаренко та інші. Проте ця тема потребує детального та системного дослідження.

Дошкільний вік — це період інтенсивного розвитку дитини, коли закладаються основи її майбутньої соціальної, культурної та інтелектуальної діяльності. Цей час, коли дитина активно пізнає навколишній світ, освоює соціальні норми та культурні цінності, розвиває здатність до спілкування, самовираження та емоційної взаємодії з іншими.

Загальнокультурний розвиток дітей дошкільного віку — це комплексний процес формування у дитини основних складових культури: соціальних норм, моральних цінностей, естетичних смаків, мовлення, творчих здібностей і когнітивних умінь. На цьому етапі розвитку у дитини формується комунікативна компетентність.

Художня література є дієвим засобом формування особистісної та мовленнєвої компетентності дошкільника. Літературні твори сприймаються дітьми по-різному: джерело інформації чи гра, інтелектуальне завдання чи витвір мистецтва, моральне правило, ігровий сюжет, ідеї до творчості. Відзначимо, що під час роботи з художньою літературою: розповідання, заучування віршів напам'ять з наступним обговоренням та відтворенням змісту твору у дошкільників розвивається чуттєве сприйняття української літературної мови. В обговореннях за змістом літературних творів основним завданням є постановка навідних запитань, мовленнєвих завдань, за допомогою яких діти навчаються виокремлювати образні вислови й відчувати їхню мелодійність, багатозначність. В освітній роботі з літературними творами варто використовувати різноманітні інсценізації, театралізації задля посилення сприйняття дошкільниками та закріплення сюжету через їх відтворення. Можна

також застосовувати ліричні жанри як засіб удосконалення артикуляційних умінь дитини та під час роботи над дикцією, виразним читанням. Необхідно підсумувати, що художнє слово відіграє вагомую роль у всебічному розвитку та особистісному становленні дітей дошкільного віку.

Ефективному моральному вихованню сприяють обговорення з дитиною моральних аспектів вчинків людей та різних ситуацій, поведінки персонажів художніх творів, вираження свого схвалення моральних вчинків найбільш зрозумілим для малюка чином. Спілкуючись, у дітей формується здатність виражати свої почуття, оцінювати їх, розвивається здатність співпереживати і співчувати, дуже важлива риса в моральному вихованні малюка. Велике значення у досягненні цієї мети відіграє використання педагогами художньої літератури.

Оскільки однією з головних характеристик дошкільного віку є висока емоційна чуйність під час сприйняття художнього слова, здатність яскраво переживати описані події, із хвилюванням стежити за розвитком сюжету, одним із провідних засобів формування загальнокультурних цінностей дитини-дошкільника є використання художньої літератури.

Дитяча художня література – органічна частина всієї художньої літератури завдяки спільності історичного розвитку, творчого методу та ідейної спрямованості, жанрів, основної тематики, художніх засобів літератури для дітей. Своєрідність дитячої літератури і дитячого читання зумовлена їхньою виховною функцією і особливостями дітей різного віку (Мичковська, 2013). Дитячі книги мають на меті розширити уявлення про світ, познайомити з природою і речами, які постійно оточують дитину. Вони допомагають активно опанувати мову, відчутти красу і виразність рідного слова. Світ художніх творів, за своєю суттю, є своєрідним супроводом процесу самопізнання дошкільника, адже він, як слушно зазначає А.І.Просенюк є багаторівневою системою цінностей (ідеологічних, естетичних, моральних та ін.), які із загальнозначущих переходять у категорію індивідуально-особистісних і навпаки (Цит. за: Кендзьор, 2016).

Виховання художнім словом призводить до великих змін в емоційній сфері дитини, що сприяє появі живого відгуку на різні життєві події, змінює її відношення до речей, перебудовує її суб'єктивний світогляд. Під час читання творів дитина уявляє перед собою певну картину, конкретну ситуацію, образ, переживає описані події, і чим сильніше його переживання, тим багатше її почуття і уявлення про дійсність. Дитина ніби входить всередину подій художнього твору, ніби стає їх учасником.

У педагогіці є достатньо засобів підвищення інтересу дитини до художньої книги. Охарактеризуємо деякі з них:

1. Виразне читання вголос (вихователем або батьком). Сприяє створенню у дитини образних уявлень, впливає на емоції та сприйняття, допомагає зацікавити дитину, викликати в неї бажання знову слухати знайомий твір. Більше того, читання вголос привчає до уважного слухання тексту. Вибираючи цю форму роботи з книгою, важливо дотримуватись певних правил:

- чітко вимовляти слова;
- читати не дуже голосно, але й не дуже тихо;
- дотримуватись паузи;
- читання має бути емоційно забарвленим, щоб утримати увагу дитини

(Кондратьєва, 2017).

Доцільно вибирати невеликі за обсягом твори, з динамічним сюжетом, повторами, що сприяє уважнішому слуханню і швидшому запам'ятовуванню тексту.

2. Читання чи розповідання вихователя за книгою чи напам'ять. Таке читання передає думки письменника, зберігає мову автора. Емоційний контакт із дітьми, зацікавленість вихователя та виразність, підвищують вплив художнього слова на дітей. Повторення читання є одним із прийомів, що поглиблюють розуміння змісту (Свиридюк, 2015).

3. Ігри-драматизації: ігри- імітації, рухові імпровізації під час розповідання вихователем літературних текстів. У сучасній методиці дошкільного виховання ляльковим спектаклям приділяють серйозну увагу,

Освітній альманах - 2025

тому вихователям та батькам слід володіти методами та прийомами використання лялькових постановок. Ляльковий театр допоможе дитині свідоміше слухати літературний текст, яскравіше представляти героїв, активніше стежити за розвитком дії (Присакар, 2002).

4. *Ілюстрування*, - предметно-схематичне зображення у малюнках основного змісту літературного тексту. Можна запропонувати дітям намалювати героя, що запам'ятався, сподобався сюжет. Така робота сприяє розвитку літературного смаку, любові до читання, творчих здібностей, фантазії, уяви.

5. *Літературні вікторини*. У їхній організації особливе значення надається підготовчому етапу, який включає читання книг, організацію книжкової виставки, відвідування бібліотеки, попереднє ознайомлення з питаннями, що дозволяє розвивати інтерес до читання, кмітливість, вміння працювати в колективі (Гончаренко, 2019).

6. Одним із сучасних засобів розвитку інтересу до художньої літератури виступає *буктрейлер* – невеликий відеоролик (тривалістю до 3 хвилин), що розповідає у художній формі про якусь книгу (Кондратьєва, 2017). Мета буктрейлерів - пропаганда читання (розповісти про книгу, зацікавити читача), залучення уваги до книжок з допомогою візуальних засобів, притаманних трейлерам до кінофільмів (Свиридюк, 2015).

Варто також згадати і європейські практики. Наприклад, у Німеччині широко використовуються дитячі книги як засіб для розвитку не тільки мовленнєвих і когнітивних здібностей, а й для формування у дітей моральних цінностей. Зокрема, у німецьких садочках часто використовуються казки братів Грімм, а також твори сучасних авторів, що сприяють розвитку уяви, емоційної сфери і моральних норм.

У Великій Британії література відіграє важливу роль у розвитку культурної компетентності дітей. Сучасні британські автори часто пишуть книги, що розкривають тему різноманітності, глобалізації та мультикультуралізму.

А у Швеції розвиток загальнокультурних компетентностей з допомогою літератури є складовою частиною програми для дошкільників. Вихователі активно використовують книги, що заохочують до критичного мислення, творчості та самовираження. Шведські книги для дітей часто мають глибокий соціальний і культурний зміст, зокрема, на теми рівності, толерантності та поваги до інших культур.

Висновки. Дитині, яка тільки починає пізнавати довколишній світ, дуже потрібні книги, які готують її до активного життя в суспільстві. Твори дитячої літератури, проходячи крізь уяву і серце юного слухача, збуджують у ньому співчуття до доброго і прекрасного, розширюють загальний кругозір, навчають любові й відданості, стійкості й незламності, чесності й наполегливості. Тому художня література є важливим чинником у процесі розвитку загальнокультурної компетентності у дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Гончаренко Л. О. (2019). Полікультурність у змісті освіти. *Таврійський вісник освіти, № 4*. 84-87.
2. Зубчевська С. В. (2013). Формування загальнокультурної компетентності студентів як педагогічна проблема. *Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Умань : ФОП Жовтий О. О., 43–46.
3. Кендзьор П.І. (2016). *Ми серед інших. Інші серед нас. Форми і методи полікультурного виховання: навч.-метод. посіб. для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів*. Львів: ЗУКЦ, 160 .
4. Кондратьєва О.М. (2017). *Формування полікультурної компетентності майбутніх вчителів початкової школи (на засадах лінгвокраїнознавчого підходу)* : дисс. канд. пед.н. : 13.00.04. Київ, 265 с.
5. Мичковська В.Р., Буц Ю.І. (2013). Поняття «полікультура» та «полікультурне виховання» у сучасних наукових дослідженнях. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. Вип.39 (3). 255-258.

6. Присакар В. В. (2002). Виховання міжетнічної толерантності у структурі морально-духовного розвитку школяра. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць*. Київ: Інститут проблем виховання АПН України, 138-145.
7. Свиридюк О. (2015). Ключові поняття полікультурного виховання. *Збірник наукових праць студентів та молодих учених*. Умань: ВПЦ «Візаві», 196-200.

Софія Марків, студентка групи ФПШМ-11с

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Галина Крохмальна**,

кандидат філологічних наук,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність дослідження. Сучасний освітній процес вимагає впровадження новітніх підходів до навчання, які сприяють ефективному засвоєнню знань, розвитку критичного мислення та формування комунікативної компетентності учнів. Однією з найважливіших складових мовної освіти в початковій школі є вивчення фразеологізмів, адже вони не лише збагачують мовлення дітей, а й допомагають краще розуміти культуру, традиції та ментальність рідного народу.

Використання традиційних методів вивчення фразеології часто не відповідають сучасним освітнім викликам і потребам учнів. Тому актуальним є

пошук інноваційних технологій навчання, які сприяли б ефективному засвоєнню фразеологічних одиниць, підвищували б мотивацію учнів до вивчення мов та зробили навчальний процес більш інтерактивним і захопливим.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій, гейміфікації, інтерактивних методів, мультимедійних ресурсів та цифрових освітніх платформ відкриває нові можливості для ефективного навчання фразеології. Інноваційні підходи не лише полегшують розуміння значень фразеологізмів, а й роблять процес навчання цікавим, доступним і адаптованим до сучасних освітніх реалій.

Стан дослідження проблеми вивчення фразеологізмів у початковій школі (з використанням інноваційних технологій навчання) є досить актуальним у сучасній лінгводидактиці та методиці навчання української мови. Це питання досліджується як у межах загальної теорії мовної освіти, так і в контексті впровадження інноваційних підходів до навчального процесу. Проблема фразеологізмів як особливого мовного явища знайшла відображення в роботах відомих лінгвістів, таких як В. М. Русанівський, Л. І. Скрипник, Н. Ф. Клименко, які досліджували сутність, класифікацію та функціонування фразеологізмів у сучасній українській мові. Їхні роботи створили теоретичне підґрунтя для подальших методичних розробок, пов'язаних із вивченням фразеології в школі.

Сучасні дослідження, зокрема роботи Г. І. Щербак, Т. Г. Андрущенко, О. В. Авраменко, фокусуються на інтеграції інноваційних технологій у процесі навчання мови. Вчені підкреслюють ефективність використання інтерактивних методів, мультимедійних засобів, ігрових технологій, проектної діяльності, що сприяють підвищенню мотивації та активізації учнів їх пізнавальної діяльності при вивченні фразеологічних одиниць. Особливу увагу приділено дослідженню використання інноваційних технологій у початковій школі таких науковців, як Н. М. Бібік, О. Я. Савченко, Г. С. Коваль, які розробляють методичні

рекомендації щодо впровадження компетентнісного підходу та інтерактивних форм навчання, що включають роботу з фразеологізмами в різних контекстах.

Таким чином, дослідження науково-теоретичних основ вивчення фразеологізмів у початковій школі з використанням інноваційних технологій навчання є надзвичайно актуальним. Воно спрямоване на розробку ефективних методичних підходів, які сприяють розвитку мовленнєвих умінь молодших школярів та підвищують якість освітнього процесу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості вивчення фразеологізмів у початковій школі.

Основний текст. Фразеологізми є важливою складовою мовної системи, оскільки вони зберігають у собі багатство національної культури, світогляду та історії народу. Оволодіння ними сприяє не лише розширенню словникового запасу учнів, а й формуванню їхньої комунікативної компетентності, розвитку образного мислення та емоційної виразності мовлення. В умовах сучасної освіти особливе значення має використання інноваційних технологій, які допомагають зробити процес засвоєння фразеологізмів більш цікавим, доступним і ефективним.

Термін «фразеологія» походить від грецьких слів «phrasis» (вислів) і «logos» (слово, вчення) та має кілька значень у сучасній українській мові. По-перше, він означає мовознавство, що займається вивченням фразеологічної системи мови. По-друге, цей термін використовується для визначення сукупності експресивних мовних одиниць. Крім того, фразеологія може описувати характерні для певної соціальної групи, автора чи діалекту способи вираження думок, а також вживатися для позначення багатослівних, сильного глибокого змісту висловлювання. У цьому дослідженні основна увага зосереджена на перших двох значеннях терміну (Максименко, 2012: 90).

Фразеологія є наукою, що вивчає фразеологізми — стійкі словосполучення з усталеним значенням. Фразеологізми є важливою частиною мовознавства, оскільки вони суттєво збагачують мовлення, надаючи йому емотивну виразність та образність.

У процесі вивчення фразеології аналізується структура фразеологічних одиниць, їхнє семантичне наповнення, походження, функції у мовленні та інші аспекти. Значну увагу науковці приділяють також вивченню того, як фразеологізми використані у мовленні різних мовних спільнот [4].

Фразеологія як розділ мовознавства досліджує сталі словосполучення, що мають фіксовану структуру та значення, які не завжди можна зрозуміти з окремих слів. У молодшому шкільному віці діти лише починають знайомитися з такими мовними явищами, тому важливо правильно організувати навчальний процес, щоб сприяти їхньому розумінню та активному використанню фразеологізмів у мовленні. Методика навчання фразеології здійснюється як через традиційні, так і сучасні підходи, що враховують вікові особливості учнів, їх рівень пізнавальної активності та інтересів (Луцько, 2016: 13).

Інноваційні технології навчання, такі як інформаційно-комунікаційні засоби, інтерактивні платформи, гейміфікація та мультимедійні ресурси, значно покращують процес засвоєння фразеологізмів. Використання інтерактивних ігор, онлайн-завдань, анімаційних роликів та інших цифрових інструментів сприяє кращому запам'ятовуванню мовних одиниць, мотивації до навчання та створює сприятливе освітнє середовище. Ці методи дають змогу зробити навчальний процес динамічним, цікавим та адаптованим до сучасних потреб дітей, які змалку взаємодіють із цифровими технологіями (Лобчук, 2016: 10).

Особливу роль у вивченні фразеологізмів відіграє ігрова діяльність, яка допомагає учням легше засвоювати складні мовні конструкції. Використання казкових сюжетів, рольових ігор, мовних квестів та інших форм активного навчання сприяє не лише розумінню значення фразеологізмів, а й розвитку асоціативного мислення, що є ключовим у молодшому шкільному віці. Застосування мультимедійних засобів, таких як інтерактивні презентації, навчальні відео та електронні словники, дозволяє забезпечити багатоканальне сприйняття інформації, що позитивно впливає на запам'ятовування та використання фразеологічних одиниць у мовленні (Вишнякова, Лобода, 2014: 82).

Ефективність навчання фразеології також залежить від поєднання традиційних і сучасних методів. З одного боку, класичні прийоми, такі як бесіди, робота з текстами, аналіз значення фразеологізмів, сприяють розвитку мовної грамотності. З іншого боку, інтеграція цифрових технологій дозволяє зробити навчання більш привабливим для дітей, які мають високий рівень візуального сприйняття та швидко адаптуються до інтерактивних форматів подачі інформації.

Висновки. Таким чином, вивчення фразеологізмів у початковій школі з використанням інноваційних технологій навчання є напрямом сучасної методики викладання. Застосування інтерактивних засобів, мультимедійних платформ та ігрових методик покращує формування у молодших школярів стійких мовленнєвих навичок, розвиває їхнє образне мислення та підвищує рівень зацікавленості у вихованні рідної мови. Це забезпечує ефективне засвоєння фразеологічних одиниць та ускладнення гармонійного мовного розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Вишнякова Г. О., Лобода, О. О. Навчання фразеології в початковій школі: проблеми та перспективи. *Молодий вчений*, 2014. №3(11), С.81-84.
2. Лабзінська Л. А. Фразеологічне мовлення як засіб формування ефективної комунікативної компетентності молодших учні початкової школи. *Проблеми сучасного підручника*. 2016. 3(16), 164-172.
3. Лобчук О. Робота з фразеологізмами на уроках української мови. *Початкова школа*. 2016. №4. С. 10 – 12.
4. Лунько Н. Вживання фразеологізмів в усному і писемному мовленні учні початкової школи. *Початкова школа*. 2016. №2. С. 13 – 14.
5. Максименко С. В. Фразеологія як важлива складова лексичної системи української мови. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Г. Шевченка*, 2012. №102(1), С.90-93.

Мачоган Анастасія, студентка групи ФПД-41 з,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Наталія Мачинська**, докторка педагогічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА ЗА КОРДОНОМ

Актуальність дослідження. Дошкільна освіта відіграє фундаментальну роль у формуванні особистості дитини, її соціалізації та подальшого академічного успіху. Сучасні дослідження доводять, що якісне дошкільне виховання сприяє розвитку критичного мислення, мовних та комунікативних навичок, а також здатності до навчання у школі. Кожна країна світу має власні підходи до організації дошкільної освіти, які відрізняються за структурою, методами навчання, рівнем державного фінансування та доступністю для населення. Порівняльний аналіз систем дошкільної освіти різних країн дозволяє виокремити найкращі практики та адаптувати їх до українського освітнього простору.

Мета дослідження. Проаналізувати особливості дошкільної освіти в різних країнах світу, визначити основні тенденції розвитку та сформулювати рекомендації щодо вдосконалення системи дошкільного виховання в Україні.

Основний текст. *Загальні принципи дошкільної освіти у світі.* Більшість розвинених країн світу дотримуються таких принципів у дошкільній освіті:

- ранній початок навчання: у багатьох країнах діти можуть відвідувати дошкільні заклади вже з 1-2 років;
- акцент на гру та соціалізацію: освіта в ранньому віці має розвивальний характер, головний метод навчання – гра;

Освітній альманах - 2025

- підтримка уряду. Більшість держав фінансують дошкільні програми повністю або частково;
- індивідуалізований підхід. Освіта враховує особисті потреби кожної дитини (UNESCO, 2020).

Дошкільна освіта в Європейських країнах.

У Швеції дошкільна освіта є обов'язковою для дітей від 1 до 6 років.

Основні особливості:

- «Förskola» (дитячий садок) працює за принципами рівноправності, розвитку творчості та самостійності;
- освіта фінансується державою, батьки сплачують лише невеликий внесок;
- велика увага приділяється навчанню через дослідження та гру (OECD, 2021).

У Фінляндії діти до 7 років здобувають освіту в системі «Varhaiskasvatus» (ранній розвиток). Розвинене неформальне навчання, яке спрямоване на соціальний та емоційний розвиток дитини. Вихователі використовують інтегровані методики навчання. Освіта є безкоштовною (UNESCO, 2020).

Дошкільна освіта у Великій Британії є обов'язковою з 3-х років. Використовується стандартизована навчальна програма EYFS (Early Years Foundation Stage). Великий акцент на соціальні та комунікативні навички. Батьки можуть обирати між державними та приватними закладами (Barnett, 2018).

Система дошкільної освіти у США є децентралізованою. Програма «Head Start» надає безкоштовне навчання дітям із малозабезпечених сімей. Навчання здебільшого платне, приватні садки домінують. Важливий акцент на підготовку до школи через розвивальні програми (European Commission, 2019).

У Канаді дошкільна освіта регулюється провінціями, більшість програм отримують субсидію від держави. У закладах дошкільної освіти використовуються методи Montessori та Waldorf (UNESCO, 2020).

На основі проаналізованих джерел ми пропонуємо порівняльний аналіз систем дошкільної освіти окремих зарубіжних країн, поданий нами у таблиці 1.

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз дошкільних систем

Країна	Фінансування	Основні методи навчання	Особливості
Швеція	Державне	Гра, дослідження	Акцент на самостійність
США	Приватне/державне	Ранній розвиток	Програми для малозабезпечених
Фінляндія	Державне	Гра, соціалізація	Безкоштовна освіта
Канада	Провінційне	Індивідуальний підхід	Вплив різних методик

Висновки та рекомендації для України. Аналіз міжнародного досвіду дозволяє виділити ключові аспекти, які можуть покращити українську систему дошкільної освіти:

- розширення доступності дошкільних закладів, державне фінансування має бути збільшене;
- гра як основний метод навчання, варто більше використовувати інтерактивні підходи в організації освітнього процесу закладу дошкільної освіти;
- посилення ролі батьків: необхідно розвивати партнерство між родинами та освітніми установами.
- адаптація міжнародного досвіду, врахування найкращих практик європейських країн.

Розвиток дошкільної освіти має стати пріоритетом для освітньої реформи в Україні, оскільки це забезпечить гармонійний розвиток дітей та покращить їхню підготовку до подальшого навчання.

Список використаних джерел

1. OECD (2021). Education at a Glance 2021: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2021/09/education-at-a-glance-2021_dd45f55e.html
2. UNESCO (2020). Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and Education. Paris: UNESCO. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>

3. European Commission (2019). Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/key-data-early-childhood-education-and-care-europe-2019-edition>
4. Barnett, W. S. (2018). Preschool Education and Its Lasting Effects. URL: https://www.researchgate.net/publication/253354378_Preschool_Education_and_Its_Lasting_Effects_Research_and_Policy_Implications

Ростислав Мельник, студент групи ФПСм-51з,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Віра Корнят**, кандидатка
педагогічних наук, доцентка.
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ УЧНІВ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬОПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВИХ УМОВ НАВЧАННЯ

Актуальність дослідження. Повномасштабне вторгнення росії на територію України 24 лютого 2024 року змусило велику кількість родин з регіонів, де почали вестися активні бойові дії, виїхати у більш спокійні. Так, у західних районах нашої держави поселилися родини, які мають статус внутрішньопереміщені особи. Більшість з них вважали, що критична ситуація триватиме недовго, і вони повернуться в рідні домівки. На жаль, ситуація надалі залишається складною. Частина родин поїхали далі, за межі України; окремі з них повернулися назад додому, незважаючи на небезпеку; частина залишилася. Це поставило перед ними низку викликів, з якими вони змушені справлятися під час адаптації до нових умов проживання. Окремо увагу варто

приділити дітям, школярам, які почали відвідувати загальноосвітню школу у новому місці проживання. А це, в свою чергу, поставило певні виклики перед адміністрацією, педагогами школи – створити для дітей сприятливі умови для успішного навчання. В час війни педагоги повинні надавати ефективні освітні послуги, організувати ефективну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу задля успішного виконання поставлених завдань з урахуванням умов воєнного стану (Корнят, Коланкевіч, 2024).

Проблема адаптації школярів з числа внутрішньо переміщених осіб є новою для української педагогічної науки та практики і недостатньо висвітлена у працях вітчизняних дослідників. Ю. Назаренко, Т. Жерьобкіна, І. Когут, О. Березко, В. Корнят вивчають питання організації освіти під час повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України; у працях О. Караман, М. Дем'яненко, І. Нестайко, Н. Фроленкова розкриваються питання адаптації до навчання в нових умовах. Наявні окремі наукові розвідки які стосуються питання соціально-психологічної адаптації внутрішньо переміщених осіб в нових умовах (Т. Брайченко, Н. Якухіна, Д. Луканов).

Мета дослідження – здійснити теоретичний аналіз проблеми соціальної адаптації школярів з числа внутрішньопереміщених осіб до нових умов навчання.

Основний текст. За даними Міністерства соціальної політики кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в країні досягає 4,9 млн осіб. З них – 3,6 млн – особи, які перемістилися (чи повторно перемістилися) після початку повномасштабної війни. З них – 2,5 млн, які перемістилися і не можуть повернутися до своїх домівок (оскільки житло або зруйноване, або знаходиться у зоні активних бойових дій, або на тимчасово окупованій території). І ця цифра постійно змінюється (Міністерство соціальної політики, 2025).

Відповідно до нормативних документів, зокрема Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2015) внутрішньо переміщена

Освітній альманах - 2025

особа – це громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув місце свого проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Адаптація до навчання молодших школярів в умовах війни має базуватися на вже визначених принципах оцінювання результатів навчальної діяльності. У Листі МОН Про організацію освітнього процесу в початковій школі в умовах воєнного часу виділено такі: відкритість, дитиноцентризм, академічна доброчесність, справедливість, толерантність, рівність, об'єктивність, прозорість тощо (Про організацію освітнього процесу в початковій школі в умовах воєнного часу, 2022).

Особлива увага педагогічних працівників має бути прикутою до учнів молодшого шкільного віку, які мають статус внутрішньо переміщених осіб. Ігрова діяльність є визначальною для дітей молодшого віку. Для дітей, що покинули зону бойових дій, гра являє собою варіант усвідомлення пережитих емоцій. Відповідно, в сюжетних іграх вони можуть відображати військові дії, переміщення, перебування в укриттях тощо. Подібний стан речей, на думку більшості дослідників, є адекватною реакцією (Фроленкова, 2022).

У своїх дослідженнях О. Караман зазначає, що посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) виникає як відкладена та/або затяжна реакція на стресову подію або надзвичайно загрозливу чи катастрофічну ситуацію (нетривалу або тривалу). За даними ВООЗ, близько 80 % постраждалих в екстремальних ситуаціях людей успішно справляються із травматичним стресом, і тільки у 20 % прояви травматичного стресу трансформуються у посттравматичний стресовий розлад як хворобу, в якій виявляються фізіологічні та психологічні симптоми (Караман, 2019).

Адаптація внутрішньо переміщених дітей до нової школи є одним із найважливіших складників адаптації родини за місцем переселення. Українська освітня система накопичила значний досвід в даному питанні внаслідок

окупації російською федерацією частини Донецької та Луганської областей після 2014 року (Караман, 2019). Допомогти дитині інтегруватися в новий колектив, включити її в освітній процес, зменшити рівень стресу, не виділяти з-поміж інших учнів як «жертву», мотивувати вчитися – це частина роботи, яку мають виконати вчителі та вихователі. Успішність цієї роботи починається з того, як дитина представлена в новому колективі. Спроба педагога підкреслити складний досвід, що його пережила дитина в зоні конфлікту, може стати причиною несприйняття новачка класом або призвести до зайвої «героїзації» його минулого. Безумовно, вчителі й однолітки мають дещо знати про нового учня, проте у школі, насамперед, треба зосередитися на включенні дитини у навчальний процес (Караман, 2019). На успішність адаптації переселенця впливає й те, як дитина добиратиметься до школи й додому після занять, як буде організоване її харчування, з ким вона залишатиметься після уроків, чи відвідуватиме музичну школу або спортивну секцію, якщо вона звикла це робити вдома. Тому контакт батьків з учителем та спілкування родин ВПО зі шкільним психологом особливо важливий. Для адаптації дитини важливо не тільки налаштовувати її на позитив, а й підготувати її до труднощів, які можуть виникнути, намагатися долати їх спільно. Батьківська підтримка дасть дитині відчуття безпечного тилу, впевненість у позитивному результаті і допоможе швидше влитися в новий колектив (Брайченко, 2023).

Сучасні дослідники, зокрема Н. Фроленкова, І. Купіна (2022) виділяють такі критерії виявлення рівня адаптації дитини молодшого шкільного віку до закладу освіти, яка є внутрішньо переміщеною особою внаслідок бойових дій:

1) поведінковий. Є відображенням дотримання учнем норм поведінки в молодшій школі;

2) презентаційний. Ознайомлення молодших школярів та їх батьків зі специфікою освітнього закладу, розкладом занять, вимогами до зовнішнього вигляду, оцінювання. Необхідно, щоб педагогічні працівники презентували учню заклад освіти в формі екскурсії, залучаючи до зазначеного процесу інших учнів, ознайомили дитину з традиціями та святами закладу.

3) соціально-психологічний. Проявляється у визначенні ролі особи в моделі стосунків. Як відомо, відношення до школяра формується в початковій школі. Однак з часом воно трансформується, що спричиняє труднощі в шкільній соціалізації внутрішньо переміщеного учня, впливає на його самооцінку та може призвести до складнощів в інтеграції до класного колективу.

4) емоційний. Полягає в загальному емоційному стані дитини під час перебування у школі (479).

5) навчальний. Полягає в успішності учня у навчальній діяльності. Низький рівень володіння розмовною українською мовою ускладнює процес навчання для переселенців із традиційно російськомовного Донбасу. Для поліпшення адаптації дітям-переселенцям потрібно організувати додаткові заняття з мови, в разі потреби треба залучати вчителя-логопеда, який допоможе із постановкою вимови. Дуже важливо створювати для новачків ситуації успіху, щоб діти не втратили віри в себе й мотивації до навчання.

Висновки. Отже, важливу роль під час воєнного стану відіграють способи взаємодії закладу освіти з педагогічними працівниками, вихованцями, їхніми батьками. Ефективна комунікація дозволяє встановити оптимальний зворотній зв'язок, обмін інформацією. Завдяки цьому адаптація дитини до навчання проходить більш гармонійно. Особливі труднощі в процесі адаптації до навчання виникають у дітей, які, внаслідок активних бойових дій, стали вимушеними переселенцями, адже, окрім стресу, спричиненого війною, вони відчують складнощі через виникнення нового соціального становища.

Список використаних джерел

1. Брайченко Т.В., Якухіна Н.О. (2023) Соціальна адаптація дітей із родин внутрішньо переміщених осіб. *Педагогічний вісник*. 3 (113), 97-100.
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

Освітній альманах - 2025

3. Карман О. (2019) Соціальні характеристики дітей і молоді – жертв гібридної війни на сході України. *Вісник Луганського національного університету*. 1, 1. 14-23.
4. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (дата звернення: 05.03.2025 р).
5. Про організацію освітнього процесу в початковій школі в умовах воєнного часу. Лист МОН №1/3725-22 від 29.03.22 року. Міністерство освіти і науки України. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86159/
6. Фроленкова Н.А., Купіна І.О. (2022) Адаптація дітей дошкільного та молодшого шкільного віку до навчання в умовах воєнного стану. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», «Психологія», «Медицина»*. 7 (12). 471-482. URL [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-471-482](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-471-482).
7. Юрків Я., Луканов Д. (2021) Труднощі соціально-психологічної адаптації вразливих верств внутрішньо переміщених осіб до нових умов життя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 1 (48). 469-472.
8. Pomoc dzieciom ukraińskim w czasie wojny. (2024) Red. naukowa: Maria Kolankiewicz, Vira Korniat. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.

Марія Молух, студентка групи ФПШМ-11з,
факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник – доц. **Марія Стахів**,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

STEM-ОСВІТА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ

Актуальність дослідження. У житті, як і в природі, суспільстві тощо, усе взаємопов'язане, жоден елемент не існує сам по собі, а є органічною частиною загальнолюдського існування. Не є винятком і освітня галузь, тому сприйняття знань про навколишній світ теж має бути комплексним, з усвідомленням цих тісних взаємозв'язків.

Постійне збільшення потоку інформації, яку має засвоїти учень, спонукає педагогічну спільноту шукати оптимальні шляхи для її раціонального засвоєння. Серед освітніх технологій сьогодення, у XXI столітті в умовах інтегрованого навчання, особливе місце належить STEM-освіті, яка поєднує у собі науку, технологію, інженерію, математику. Головна мета STEM-освіти – виховати учня, здатного до самостійного опрацювання отримуваної інформації, до користування новими технологіями та творчо підходити до пошуку рішень. Для цього варто поєднувати класичні форми роботи та інноваційні технології, що дозволяють «побачити» на конкретних прикладах взаємозв'язки між окремими дисциплінами, темами однієї галузі(якщо мова йде про початкову освіту). Часто можна почути від учнів: «А навіщо мені знання з літератури, я письменником не буду, а читати вже вмію?» Але ж мова йде не лише про окремий твір чи окремого письменника, а літературу як таку, що презентує культуру народу, частиною якого є кожен з нас, отже це знання про нас, про себе. І допомогти учневі побачити себе як частинку цієї системи і є завданням початкової школи.

На цьому шляху вчитель може використовувати класичні формати роботи, а може підійти креативно до освітнього процесу, зокрема до використання технології STEM-освіти.

Мета дослідження – здійснити теоретичне обґрунтування доцільності застосування STEM-технології в освітньому процесі початкової школи.

Основний текст. STEM (S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics) – природничі науки, технології, інженерія та математика. Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics) (Методичні рекомендації..., 2024).

Запровадження STEM-освіти у закладах загальної середньої освіти здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність»; Державного стандарту початкової освіти (2018, із змінами та доповненнями), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016) та інших законодавчих актів.

Звичайно, кожен освітній рівень має свої особливості комплексності. У початковій школі ці зв'язки учні мають бачити на конкретних прикладах, у повсякденному житті. Сприйняття навколишнього світу в його цілісності – особливість психології дитини 6-10 років, за абсолютним переконанням психологів, тобто період навчання в початковій школі.

Підґрунтям STEM-освіти є досвід, накопичений педагогічною наукою, щодо дослідження інтегративних процесів у навчанні та вихованні. Педагогічне визначення інтеграції можна знайти у роботах М. Іванчук, І. Козловської та ін., які вважають, що інтеграція – це процес взаємопроникнення, ущільнення, уніфікації знання, який проявляється завдяки єдності з процесом диференціації, процес, який об'єктивно детермінується взаємопроникненням різних видів і компонентів матеріально-виробничої й суспільно-політичної діяльності людей (Іванчук, 2005)

Метою STEM-освіти у початковій школі є доступне і максимально просте пояснення зв'язків між процесами та явищами, що вивчаються окремими дисциплінами, і візуалізація цих зв'язків; виховання учня, здатного саамостійно опрацьовувати велику кількість інформації, користуючись новими технологіями та творчо підходити до пошуку різного роду рішень. А це

Освітній альманах - 2025

забезпечує розвиток критичного мислення, без чого інтегроване навчання втрачає смисл, бо цей підхід ґрунтується на ідеї, що знання та навички не існують в ізоляції, а пов'язані між собою. Отож і виходить, що STEM-технології найбільш повно відображають потреби інтегрованого навчання.

Теоретичні аспекти проблеми STEM-освіти були розглянуті у працях закордонних (George Lucas, Georgette Yakman, Jonathan W. Gerlach) та вітчизняних (І. Василяшко, С. Галата, О. Коршунова, Н. Морзе, О. Патрикєєва й інші) учених. Проблемам впровадження STEM-освіти в український освітній простір присвячені праці таких учених та науково-педагогічних працівників як: Т. Андрущенко, С. Буліга, С. Бревус, В. Величко, І. Василяшко, С. Галата, С. Гальченко, Л. Глоба, К. Гуляєв, О. Дубовик, В. Камишин, Е. Клімова, О. Комова, О. Коршунова, О. Лісовий, Л. Ніколенко, Р. Норчевський, М. Попова, І. Потапенко, В. Приходнюк, О. Онопрієнко, М. Рибалко, О. Стрижак, І. Чернецький та ін.

STEM-освіта у початковій школі реалізується на початковому рівні і полягає в стимулюванні допитливості та підтримці інтересу до навчання і пошуку знань, мотивації до самостійних досліджень, створення простих проєктів, різного роду творчих робіт тощо.

Реалізація STEM-освіти забезпечується використанням інноваційних методів навчання, таких як програмоване навчання, інтерактивне та проблемне навчання, проєктне навчання, яке передбачає залучення до процесу набуття знань, умінь і навичок через дослідницьку діяльність. Це дозволяє забезпечити активну діяльність учнів у здобутті знань, розвиває навички практичного їх застосування та вчить презентувати результати своєї діяльності.

STEM-проєктна технологія навчання має на меті виконання проєктів, що охоплюють декілька предметів та застосування теоретичних знань, набутих навичок на практиці, що є важливим для підготовки учнівства до реальних життєвих ситуацій. Дана технологія сприяє розвитку критичного мислення, творчості, самостійності та відповідальності, оскільки учні та учениці аналізують інформацію, формують проблеми, розробляють стратегії

Освітній альманах - 2025

вирішення та оцінюють результати, а робота в групах розвиває навички співпраці та комунікації (Методичні рекомендації, 2024).

Раннє залучення учнів до STEM-технологій може підтримати не лише розвиток критичного та креативного мислення, формування компетентності дослідника, а й сприяти кращій соціалізації особистості (STEAM-освіта, 2024).

Висновок. Отже, реалізація програми впровадження STEM-освіти в початковій школі значною мірою залежить від ефективного поєднання традиційних та інноваційних методів навчання, а також від компетентності та рівня професійної діяльності вчителя, який має навчити учнів оперувати уміннями та навичками здобуття знань за допомогою STEM-технологій.

Список використаних джерел

1. Іванчук М.Г. Психолого-педагогічні основи виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання: дис. ... доктора психол. наук: 19.00.07. К., 2005. 473 с.
2. Методичні рекомендації щодо розвитку STEAM-освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2024/2025 навчальному році. URL: <https://drive.google.com/file/d/1M7EGKUxciCGup4wn5XogNNpsjL3kEIY/view> (дата звернення: 22.01. 2025).
3. STEAM-освіта. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/> (дата звернення: 22.01.2025).

Оксана Мотуз, студентка групи ФПШ-113,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Наталія Мачинська**,
докторка педагог. наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність дослідження. В умовах воєнного стану виникає нагальна потреба у впровадженні ефективних методичних підходів, моделей та технологій організації навчання в школах, що дозволять мінімізувати освітні втрати учнів. Вирішення цих завдань регулюється наказом Міністерства освіти і науки України № 274 від 28.03.2022, який ґрунтується на законодавчих актах щодо впровадження та продовження воєнного стану. Документ визначає необхідність забезпечення державних гарантій у сфері освіти, зокрема шляхом використання змішаного та дистанційного навчання під час війни та у процесі повоєнного відновлення. Місцеві органи влади та управління освітою зобов'язані організувати навчальний процес відповідно до специфіки регіону, навчальних програм та педагогічних рішень. Особливий акцент зроблено на підтримці учнів, які були змушені змінити місце навчання або проживання, незалежно від того, чи перебувають вони в Україні чи за кордоном. Визначено, що кожен заклад освіти повинен забезпечити можливість здобуття загальної середньої освіти у форматі, який є найбільш безпечним і доступним для учнів (Алексеева, 2023).

Мета дослідження – огляд проблем організації освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Освітній альманах - 2025

Освітній процес є однією з ключових сфер суспільного життя, яка зазнала значних змін унаслідок повномасштабної війни в Україні. Війна вплинула на доступ дітей до навчання, формат освітнього процесу, рівень забезпечення закладів освіти та учасників навчального процесу технічними засобами, а також на якість отриманих знань.

За даними Державної служби якості освіти України (2023), війна спричинила масовий перехід близько 800 тисяч учнів на дистанційне або сімейне навчання замість традиційного очного формату. Найбільше ці зміни зачепили Східні та Південні регіони, звідки багато школярів змушені були евакуюватися як за кордон, так і в інші області країни. Постійна загроза безпеці та життю учасників освітнього процесу стала ключовим фактором, який унеможливив повноцінне відновлення очного навчання.

Суттєвою проблемою залишається забезпечення учасників освітнього процесу необхідними технічними засобами. Лише половина старшокласників мають власний комп'ютер, а 74% використовують для навчання смартфон. У початковій школі рівень забезпеченості технікою ще нижчий.

Попри офіційні звіти керівників закладів освіти, які стверджують, що 92% шкіл працювали без втрат у навчальному часі, дані опитувань батьків показують іншу картину. Лише 40% батьків вважають, що їхні діти навчалися безперервно (Державна служба якості освіти, 2023). Основними причинами переривання освітнього процесу були і залишаються повітряні тривоги, відключення електроенергії, нестабільний інтернет, хвороби дітей, перевантаження та емоційний стрес.

Значні втрати в освітньому процесі спричинили погіршення результатів учнів, особливо у початковій школі. Втрати освітнього процесу намагаються компенсувати наданням учням додаткових матеріалів та завдань для самостійного опрацювання, проведенням консультацій та додаткових занять. Однак ефективність таких заходів є обмеженою через низку чинників: відсутність електроенергії, нестабільний інтернет, брак часу у педагогів,

Освітній альманах - 2025

розбіжності в часових поясах між учнями та вчителями, а також низьку мотивацію школярів (Антонова, 2024).

Організація освітнього процесу під час війни є серйозним викликом для всіх освітніх структур, включаючи Міністерство освіти та місцеві органи управління. Глобальні ініціативи, зокрема проект, розроблений Глобальною коаліцією із захисту навчальних закладів від нападів у співпраці з ЮНІСЕФ, пропонують різні підходи до вирішення цієї проблеми.

В умовах воєнного стану можливі різні сценарії розвитку подій, що вимагає комплексного підходу до забезпечення доступу до освіти. Основними стратегіями є забезпечення безпеки освітнього процесу, застосування альтернативних форм навчання, впровадження дистанційної освіти та надання психосоціальної підтримки учням.

Для гарантування безперервності навчання необхідно впроваджувати заходи безпеки, такі як створення охоронних комітетів, облаштування укриттів у навчальних закладах, організація супроводу учнів у разі евакуації та навчання громади щодо дій у кризових ситуаціях. Важливим аспектом є психологічна підтримка школярів та педагогів, що включає інклюзивне та гендерно-чутливе навчання, допомогу жертвам насильства та роботу з батьками й опікунами.

Окрему увагу слід приділити адаптації освітньої системи до умов війни та післявоєнного відновлення. Впровадження змішаних форм навчання, використання цифрових технологій, організація мобільних шкіл у громадах та освітніх таборів для внутрішньо переміщених осіб є ключовими заходами, що сприяють стабілізації освітнього процесу (Когут, Сікора, Вдовичин, 2022).

Досвід міжнародних організацій та практика інших країн демонструють, що комплексна підтримка освіти під час воєнних конфліктів включає матеріальну допомогу школам, технічне забезпечення, відновлення навчальних закладів, фінансові компенсації педагогам та цифровізацію освітніх процесів. Україна активно інтегрує ці підходи, використовуючи міжнародну допомогу та власні ресурси для підтримки освіти в умовах кризи.

Таким чином, розбудова ефективної системи навчання в умовах війни потребує гнучких рішень, міжнародного співробітництва та всебічної підтримки освітян та учнів. Головною метою є не лише збереження доступу до знань, а й створення безпечного, психологічно комфортного середовища для всіх учасників освітнього процесу.

Висновки. Освітній процес в умовах воєнного стану зазнав серйозних викликів. Попри зусилля педагогів та держави щодо забезпечення безперервності навчання, проблеми з технічним забезпеченням, нестабільністю інтернет-зв'язку, відключенням електроенергії та психологічним станом учасників освітнього процесу залишаються актуальними. Подолання цих викликів потребує комплексного підходу, включаючи розвиток цифрової інфраструктури, психологічну підтримку учнів та педагогів, а також удосконалення дистанційних форм навчання.

Список використаних джерел

1. Алексеева С. (2023). Особливості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення: сучасні онлайн-ресурси. *Ukrainian Educational Journal*, 59-65. 10.32405/2411-1317-2023-1-59-65.
2. Антонова В. (2024). Отримання освіти під час війни: проблеми та перспективи. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали всеукраїнського науково педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024, 29-32.
3. Когут У., Сікора О., Вдовичин Т. (2022). Виклики навчання та викладання в умовах війни. *Молодь і ринок*, 6 (204), 83–88.
4. Освіта під час війни: презентація результатів дослідження. (2023). Державна служба якості освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/osvita-pid-chas-viyni-prezentaciya-rezu/> (режим доступу: 20.02.2025).

Ольга Наконечна, студентка групи ФПШ(А)-31с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Любов Нос**, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової та дошкільної науки,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ВИКОРИСТАННЯ ВІРШІВ ТА ПІСЕНЬ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Розвиток комунікативних навичок є одним із ключових завдань навчання англійської мови у початковій школі. Діти краще засвоюють новий матеріал, якщо він подається у цікавій, ритмічній та інтерактивній формі. Використання віршів і пісень на уроках сприяє покращенню вимови, розширенню словникового запасу, розвитку граматичних навичок та формуванню природного відчуття мови. Цей метод ефективний у розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письма, адже допомагає не лише розуміти мову, а й активно її використовувати.

Мета дослідження – дослідити ефективність використання віршів та пісень на уроках англійської мови у початковій школі для розвитку комунікативних навичок учнів.

Основний текст. Одним із найефективніших способів інтеграції римованих текстів у освітній процес є їх використання під час читання. Зокрема, читання віршів діти не тільки вдосконалюють швидкість і плавність читання, а й вчаться правильної інтонації та логічного наголосу. Для цього використовують різні техніки, зокрема: choral reading (хорове читання) – всі учні читають разом у такт, що допомагає їм слідувати ритму мови; echo reading

Освітній альманах - 2025

(ехо-читання) – вчитель читає рядок або фразу, а учні повторюють за ним, намагаючись відтворити правильну вимову та інтонацію; *paired reading* (парне читання) – один учень читає текст, а інший допомагає виправляти помилки або підтримує читання за допомогою підказок.

Наведемо декілька прикладів:

- *Hickory Dickory Dock* – учні спочатку читають повільно, потім швидше, намагаючись дотримуватися ритму та правильної вимови. Потім поступово збільшують швидкість читання, намагаючись зберігати ритм і мелодійність тексту. Це допомагає їм розвивати навички артикуляції та плавності мовлення, а також покращує розуміння англійського ритму.

- *Jack and Jill* – під час читання учні аналізують римовані слова та визначають їхнє значення. Вони також можуть складати власні речення з новими словами, що сприяє розширенню словникового запасу. навички фонетичного аналізу

- *Vaa, Vaa, Black Sheep* – цей вірш допомагає учням практикувати правильну інтонацію, змінювати висоту голосу, додавати емоційне забарвлення. Вчитель може запропонувати учням читати його з різними емоціями (радість, здивування, сум), що розвиває виразність мовлення та покращує навички комунікації (Карпюк, 2020: 28-30).

Вірші та пісні відіграють важливу роль і під час навчання письма. Рими та ритмічні структури у віршах допомагають учням розвивати навички правопису та творче мислення. До ефективних вправ відносять: доповнення рядків у віршах, створення власних рим або гру «*Find the rhyme*», де учні отримують набір слів і повинні знайти римовані пари.

До прикладу, С. Ніколаєва пропонує такі вправи:

- *Hey Diddle, Diddle* – завдання на створення альтернативного рядка замість оригінального: *Hey Diddle, Diddle, the cat and the fiddle. The stars shine bright as the moon starts to twiddle...*
- *Little Miss Muffet* - завдання на створення власної рими: *Little Miss Muffet sat on a tuffet. Eating her meal wuth a little trumpet...*

Освітній альманах - 2025

- This Little Piggy – учні вигадують нові фрази замість стандартних: This Little piggy went to market. This little Piggy dance in the park... (Ніколаєва, 2002: 117-120).

Окрім того, не менш важливим є говоріння. Спів під час уроків англійської мови є ефективним способом подолання мовного бар'єру та формування правильного звучання мови. Вірші також можна використовувати у рольових іграх, де учні відтворюють сценки за змістом тексту, та у драматизації, що сприяє емоційному залученню й активному використанню мови.

Ось декілька прикладів.

- **MacDonald Had a Farm** – допомагає відпрацьовувати вимову звуків через імітацію голосів тварин. Учні додають нових тварин та звуки, розширюючи словниковий запас.
- **Row, Row, Row Your Boat** – завдання на ритмічне повторення та правильну інтонацію. Можна виконувати у формі діалогу: одна група починає, інша повторює.
- **We're Going on a Bear Hunt** – драматизація історії із повторенням фраз. Учні відтворюють сценки (наприклад, проходження через річку чи траву), що сприяє природному використанню мови в контексті (Ходій, 2013: 191-196).

Також вірші та пісні відіграють важливу роль у процесі навчання аудіювання. Завдяки знайомим мелодіям учні легше розпізнають окремі слова та фрази у потоці мовлення. Методами, які найчастіше використовують у практиці аудіювання є: gap-fill exercises (учні слухають пісню та заповнюють пропущені слова в тексті); listening for keywords (слухання пісні та підкреслення ключових слів); watching activities (учні слухають фрази та співвідносять їх із картинками або словами).

М. Скоромна пропонує цікаві вправи для розвитку лексичних навичок:

Освітній альманах - 2025

- **The Itsy Bitsy Spider** – учні слухають пісню та заповнюють пропущені слова (gap-fill exercise), що допомагає тренувати розпізнавання окремих слів на слух.
- **Bingo** – вправа на слухове розпізнавання літер та слів. Учні слухають пісню та поступово пропускають певні літери імена собаки B-I-N-G-O, що сприяє розвитку фонетичних навичок.
- **Do You Like Broccoli Ice Cream?** – інтерактивне слухання на розпізнавання ключових слів та фраз. Учні слухають питання (наприклад, «Do you like broccoli ice cream?») і відповідають «Yes, I do» або «No, I don't», що допомагає запам'ятати структури питань та відповідей (Скоромна, 2011: 120-123).

На нашу думку, такі вправи і підходи використання віршів і пісень на уроках англійської мови сприяють активному розвитку мовленнєвих навичок, робить навчання цікавим і мотивуючим для учнів початкової школи. Окрім традиційних методів, вчитель може створювати власні вправи, які адаптовані до рівня учнів і допомагають краще засвоювати матеріал.

Вважаємо, що доцільним буде використання таких вправ:

1) Вправа «Missing Words» – учням пропонується текст пісні, у якому пропущено деякі слова. Далі учні слухають пісню й намагаються вписати пропущені слова, спираючись на почуте. Після завершення вправи відбувається спільна перевірка правильності відповідей, а також повторне прослуховування для закріплення.

Приклад: Використання пісні “You Are My Sunshine”, де учням потрібно вставити пропущені слова у фрагмент: «You are my _____, my only _____. You make me _____ when skies are grey».

2) Вправа «Rhyming Words» – учні отримують вірш або уривок пісні та повинні знайти в ньому римовані слова.

Приклад: Вірш «Twinkle, Twinkle, Little Star». Учні мають знайти римовані слова у рядках: «Twinkle, twinkle, little star, How I wonder what you are» (Римовані слова: star – are).

3) Вправа «Sing & Act» – учні вивчають пісню та виконують її з використанням жестів, міміки чи навіть рухів тіла, що допомагає краще зрозуміти зміст тексту.

Приклад: Пісня «If You're Happy and You Know It» – учні співають і виконують відповідні дії (плескають у долоні, тупають ногами тощо) (Англійська мова – навчальний матеріал для 3 класу).

Висновки. Отже, використання віршів і пісень на уроках англійської мови є ефективним методом розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності – читання, письма, говоріння та аудіювання. Завдяки рими, ритму та мелодії учні легше запам'ятовують нові слова, покращують вимову, інтонацію та сприйняття мови на слух. Важливим аспектом також є правильний добір матеріалу відповідно до вікових особливостей учнів, структурований підхід до роботи з текстами та використання інтерактивних методів і мультимедійних ресурсів. Таким чином, вірші та пісні не лише збагачують словниковий запас і вдосконалюють граматичні навички, а й формують комунікативну компетентність здобувачів початкової освіти.

Список використаних джерел

1. Карпюк К. Т. Нова українська школа: методика навчання англійської мови у 3-4 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу. Тернопіль: Видавництво «Астон», 2020. С. 28-40.

2. Ніколаєва Ю. С. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підруч. Київ: Ленвіт, 2002. С. 117-220.

3. Англійська мова – навчальний матеріал для 3 класу. URL: <https://wordwall.net/uk-ua/community/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D1%96%D0%B9%D1%8>

1%D1%8C%D0%BA%D0%B0/3-%D0%BA%D0%BB (дата звернення:
25.02.2025).

4. Ходій, О. О. (2013). Ігрові методи навчання лексиці на уроках англійської мови в початковій школі. Таврійський вісник освіти. Вип. 4(44). С. 191-196.

5. Скоромна, М. В. (2021). Навчальні ігри на уроках англійської мови в початкових класах. Теорія та методика навчання (із галузі знань). Вип. 32(2). С. 120-123.

Ольга Наконечна, студентка групи ФПШ(А)-31с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Галина Подановська**,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

**ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УЧНІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**

Актуальність дослідження. Сучасні екологічні виклики потребують виховання покоління, яке усвідомлює власну відповідальність за збереження навколишнього середовища. Освітня система відіграє ключову роль у цьому процесі, адже саме вона закладає основи екологічної культури, допомагає дітям усвідомити важливість природних ресурсів та вчить дбайливо ставитися до довкілля. Особливої ваги це набуває у початковій школі, коли формується

Освітній альманах - 2025

світогляд дитини, її уявлення про взаємозв'язки між людиною та природою, а також усвідомлюється особиста відповідальність за екологічний стан планети. У цей період діти не лише засвоюють знання, а й переймають поведінкові моделі, які впливають на їхню подальшу екологічну активність.

Мета дослідження: здійснити теоретичний огляд особливостей формування навичок екологічної грамотності в учнів початкової школи на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Основний текст. На думку І. Андрусенко (2020), екологічна грамотність є педагогічною категорією, що охоплює процес формування особистості через навчання, виховання та розвиток. Вона спрямована на засвоєння наукових і практичних знань, формування ціннісних орієнтацій та моделей поведінки, які забезпечують відповідальне ставлення до природного і соціального середовища, а також сприяють екологічно свідомому способу життя.

Отже, формування навичок екологічної грамотності в здобувачів початкової освіти полягає у розвитку таких ключових умінь: оцінка впливу діяльності – вміння аналізувати, як повсякденні вчинки впливають на природу та суспільство; прийняття відповідальних рішень, що сприятимуть збереженню природних ресурсів та екологічному балансу; здійснення екологічного способу життя; розуміння взаємозв'язку між людиною та природою.

Відповідно, діяльність вчителя початкових класів повинна бути зорієнтована на підвищення обізнаності учнів про екологічні проблеми; формування ставлення до природи як до безумовної цінності; розвиток умінь свідомо приймати екологічно обґрунтовані рішення (Голубенко, 2024).

Найширше коло умов для реалізації поставлених завдань забезпечується в рамках уроків курсу «Я досліджую світ». Зміст курсу спрямований на закладання основ екологічної грамотності через інтеграцію освітніх галузей, поєднуючи знання з природничих наук, технологій, здоров'язбереження та соціальної відповідальності.

Особливістю курсу є його орієнтація на практичну діяльність, що допомагає дітям отримати безпосередній досвід взаємодії з природою. Через дослідження простих природних процесів, проведення експериментів, розв'язування реальних екологічних завдань учні здобувають знання, які вони можуть застосовувати у своєму повсякденному житті (Клебан, 2024).

Заняття в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ» створюють можливості для поєднання різних форм, методів і засобів навчання з метою розвитку екологічної грамотності. Ефективними є такі підходи, як розв'язування екологічних задач, застосування ігрових технологій, реалізація проєктної діяльності, а також перегляд мультфільмів, що акцентують увагу на екологічних проблемах.

Особлива увага, на думку І. Клебан, повинна приділятися методам, які дозволяють аналізувати та коригувати екологічні ціннісні орієнтації учнів, їх інтереси та потреби. Серед таких методів – використання творчих завдань, проєктна діяльність і проблемні завдання (Клебан, 2024).

Іншою важливою, але часто недооціненою формою роботи в природничо-екологічній галузі є уроки-екскурсії – ефективний засіб спостереження та дослідження природи рідного краю. При цьому, характер екскурсії має бути тісно пов'язаний із темами, що вивчаються на уроках, забезпечуючи поглиблене розуміння природи. Адже екологічна грамотність визначається не лише здатністю вирішувати екологічні проблеми, а й особистісним ставленням учнів до навколишнього середовища.

Безумовно, сучасний урок не може бути ефективним без використання інтерактивних методів навчання, які сприяють глибшому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення учнів. Інтерактивні технології, такі як «Мікрофон», «Карусель», «Акваріум», «Кубик Блума», «Мозковий штурм», «Прес», «Дерево рішень» та багато інших, відіграють ключову роль у створенні умов для активної взаємодії учнів, розвитку їх екологічної свідомості та здатності до колективного вирішення конкретних завдань, зокрема екологічних проблем (Клебан, 2024).

Для трансформації теоретичних знань учнів початкової школи у практичні переживання власного досвіду, доцільно організовувати такі практично-орієнтовані види екологічної діяльності: догляд за кімнатними рослинами та клумбами; озеленення території школи; збір макулатури; сортування сміття; виготовлення виробів з природних матеріалів; повторне використання речей; організація конкурсів на екологічну тематику; проведення тематичних зустрічей, вебінарів і конференцій з охорони природи; робота учнівських лекторіїв для учнів початкових класів, виготовлення годівниць; спостереження за природними об'єктами; участь в екологічних заходах; віртуальні та реальні подорожі до природно-заповідних об'єктів, екопарків, зоопарків, заповідників тощо (Задорожня).

Важливо усвідомлювати, що інтеграція зазначених методів, засобів і форм роботи, не забезпечить ефективності з формування екологічної грамотності без дотримання низки суттєвих умов: цілісного підходу у розвитку особистості, що передбачає одночасний вплив на інтелектуальну та емоційну сфери; орієнтації на вікові та індивідуальні особливості розвитку учнів; наступності у формуванні екологічної грамотності учнів; суб'єктності учнів — вони повинні бути активними учасниками екологічної діяльності; врахування реальних регіональних можливостей і соціально-економічних умов; підвищення екологічної компетентності вчителів (Андрусенко, 2020).

Висновки. Формування екологічної грамотності учнів початкової школи в рамках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» вимагає ефективної взаємодії теоретичних знань і практичної діяльності. Використання інтерактивних методів та сучасних форм навчання сприяє активізації учнів у розв'язанні екологічних завдань, розвитку критичного мислення та глибшому усвідомленню їхньої ролі у збереженні природних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Андрусенко І.В. (2020). Формування екологічної грамотності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»: *методичні рекомендації*. Київ: Педагогічна думка, 8-24.
2. Голубенко І. (2024). Формування екологічної компетентності молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Інноваційні педагогічні рішення у початковій освіті*, 66-72.
3. Задорожня І. Особливості організації екологічної діяльності молодших школярів в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ». URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/20493/1/15.pdf> (дата звернення: 10.02.2025).
4. Клебан І. (2024). Особливості формування екологічної компетентності молодших школярів. *Підготовка майбутніх учителів до екологічної освіти підростаючого покоління*, 56-59.

Дмитро Неводничий, студент групи ФПДм-11с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Олена Галян**, доктор педагогічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ЕКСПЕРИМЕНТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ НАБУТТЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження. Сучасний світ вимагає від людини не лише глибоких знань у певних галузях, а й уміння самостійно здобувати інформацію, аналізувати її та застосовувати на практиці. Одним із найефективніших методів розвитку таких навичок є експериментальна діяльність. Експериментування

відіграє ключову роль у формуванні дослідницької компетентності, сприяючи розвитку критичного мислення, творчості та вміння працювати з інформацією. Результати навчання в дошкільного віку є фундаментальною основою для подальшого розвитку дитини, її світогляду та пізнавальних здібностей. В умовах сучасного світу, що швидко змінюється, зростає необхідність формування навичок критичного мислення, самостійного аналізу інформації та дослідницької компетентності. Одним із найефективніших методів розвитку цих навичок є експериментальна діяльність.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні місця експериментування в набутті дітьми дошкільного віку дослідницької компетентності.

Основний текст. У сучасному освітньому просторі все більшого значення набувають активні методи навчання, які дають змогу дітям не лише засвоювати знання, а й практично застосовувати їх. Дошкільний вік є найбільш сприятливим періодом для формування дослідницької компетентності, оскільки в цей час діти виявляють природну допитливість та інтерес до навколишнього світу. Експериментування сприяє розвитку вмінь ставити запитання, висувати гіпотези, перевіряти їх, аналізувати отримані результати та робити висновки. Включення експериментальної діяльності до освітнього процесу допомагає дітям розвивати критичне мислення, творчу ініціативу, самостійність та впевненість у власних силах.

Зростаюча роль інформаційних технологій спрощує доступ до знань, але одночасно знижує мотивацію до самостійного пізнання. Експериментальні методи навчання покликані стимулювати дітей до активної участі в освітньому процесі. Використання експериментування відповідає сучасним тенденціям освіти, спрямованим на активне навчання та залучення дітей до дослідницької діяльності. Це сприяє інтеграції української системи освіти у світовий простір.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) освітній напрям «Дитина в природному довкіллі» визначає завдання формування сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької компетентності як «здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-

Освітній альманах - 2025

математичної і дослідницької діяльності». Результатом сформованості дослідницької компетентності є наявність пізнавальної мотивації, базису дослідницьких знань, набутих умінь і навичок, пізнавальний досвід, що накопичується і використовується в різних видах дитячої діяльності.

Якість експериментальної діяльності в закладах дошкільної освіти значною мірою залежить від підготовки педагогів. Вони мають володіти сучасними методиками експериментального навчання, розуміти принципи організації дослідницької діяльності та створювати умови для розвитку самостійного мислення у дітей.

Розвиток експериментально-дослідницької діяльності у дітей проходить три основні етапи.

Перший етап (до 3-х років) – період маніпулятивно-експериментальної діяльності, який триває до трьох років. У цей час діти безсистемно та ситуативно досліджують світ, використовуючи матеріали та засоби, які є під рукою. Вони пізнають зовнішні властивості предметів, розвивають свої відчуття. Для цього етапу не потрібно спеціального обладнання чи умов.

Другий етап (3 – 5 років) – це період цілеспрямованого експериментування. Діти починають ставити цілі у своїх дослідженнях, намагаються змінювати об'єкти різними способами. Це період спроб і помилок, коли діти активно пізнають світ. Вони дізнаються про внутрішні властивості предметів, наприклад, як вода розчиняє речовини або як повітря переносить запахи. Цей етап сприяє розвитку мислення та розширює знання дітей про довкілля.

Третій етап (5 – 6 років) – це власне дослідницька діяльність. Діти ставлять усвідомлені цілі, висувують гіпотези та проводять досліди, щоб перевірити свої припущення. Для цього етапу потрібні спеціальні умови та обладнання. Досліди проводяться за чітким алгоритмом, що дає змогу їх повторювати. Цей етап сприяє структуруванню знань, розвитку пізнавальних інтересів та довільності психічних процесів.

Пізнавальний розвиток дітей під час експериментування також можна поділити на два основні етапи. На першому етапі, коли діти маніпулюють предметами, головна мета – навчити їх різних способів пізнання світу та викликати інтерес до цього процесу. Важливо викликати у дітей позитивні емоції, здивувати їх, щоб вони захотіли дізнатися більше. На другому етапі, коли експерименти стають більш цілеспрямованими, мета полягає в тому, щоб діти засвоїли базові знання про світ, навчилися цінувати природу та висловлювати свої думки та почуття. Важливо, щоб діти відчували зв'язок з природою, розуміли цінність культурної спадщини та матеріального світу. Виховання на цьому етапі має на меті сформувати в дитини повагу до свого дому – планети Земля, до культурних цінностей та до матеріальних благ.

Дослідно-експериментальна робота в закладі дошкільної освіти передбачає створення таких умов, які повинні бути забезпечені всіма необхідними матеріалами, предметами, речовинами тощо. Розробляючи та добираючи необхідний інвентар, потрібно дотримуватися певних вимог: матеріал має бути простим, безпечним та відповідати віковим особливостям дітей. Вихователям потрібно перед планування будь-якого досліду чи експерименту звернути увагу на індивідуальні особливості дітей (інтереси і нахили, мотивацію, темперамент, стан фізичного здоров'я тощо).

Висновки. Дослідно-експериментальна робота – це давня традиція та сучасна технологія, яка спрямована на стимулювання у дітей пізнавального інтересу до довкілля, відповідальності щодо його збереження, спонукання до мисленнєвої активності, здатності висувати гіпотези, їх перевіряти та робити висновки, розмірковувати про зв'язок між об'єктами навколишнього світу, їх структурою та властивостями, виявляючи природну допитливість.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція (2021). URL: <https://mon.gov.ua/static->

[objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://objects.mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf)

2. Беленька, Г. (2018). Експериментально-дослідницька діяльність у природі: уточнюємо поняття, актуалізуємо завдання. *Дошкільне виховання*, 4, 2-7
3. Карапузова, І., & Бурсова, С. (2016). Дитяче експериментування: реалії та перспективи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9, 39-49.

Тетяна Орловська, студентка М1-ПО,
факультет початкової і спеціальної освіти,
Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна.

Науковий керівник: **Інна Литвин**, кандидатка педагогічних наук,
Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна.

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство вимагає від особистості високого рівня комунікативних навичок, у зв'язку з цим, існує необхідність вивчення методів їх розвитку у дітей молодшого шкільного віку. У Державному стандарті початкової освіти (2018) зазначено, що основною «метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей і наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості».

З огляду на психологічні особливості молодшого шкільного віку, зокрема підвищену сприйнятливості до ігрових форм діяльності, гейміфікація розглядається як перспективний метод формування комунікативної компетентності.

Метою дослідження є вивчення доцільності використання гейміфікації як педагогічного інструменту для розвитку комунікативної компетентності молодших школярів.

Основний текст. Гейміфікація – це впровадження ігрових елементів у неігровий контекст з метою досягнення певних цілей. Ігровий підхід сприяє впровадженню інновацій у різні сфери діяльності, зокрема й в освітній процес. Використання ігрових технологій у початковій освіті робить навчання більш захопливим і мотивуючим, стимулює інтерес молодших школярів до знань та розширює їхні пізнавальні можливості. Застосування ігор під час освітнього процесу сприяє розвитку зв'язного мовлення, мислення, творчих здібностей, а також формує навички вільного володіння мовою та її використання у повсякденному житті.

Гра як один із найкращих способів удосконалення результатів у різних сферах діяльності не є новим напрямом навчання у розвинутих країнах світу, це явище дістало назву «гейміфікація». Гейміфікація (ігрофікація, геймізація, від англ. gamification) – це використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті для «залучення користувачів до вирішення проблем» (Вікіпедія, 2025).

Заслуговує на увагу наукова розвідка Видахвевич Т. (2021), у якій розглядається потенціал гейміфікації у розширенні можливостей традиційного навчання. Авторка наголошує на тому, що використання гейміфікації сприяє підвищенню мотивації, автономії та залученню молодших школярів до освітнього процесу. У своїй праці О.Карабін (2021) визначає гейміфікацію як процес використання ігрового мислення та динаміки ігор для залучення молодших школярів до вирішення завдань. У своїй праці особливу увагу приділяється тому, що гейміфікація дозволяє учням не боятися помилок, що

сприяє розвитку їхньої ініціативності та впевненості. Дослідженням даного питання займалися Яремій М. та Галюка О., які розглядали гейміфікацію як засіб формування комунікативної компетентності учнів початкової школи (Яремій, 2023).

У своїх дослідженнях Корольчук О. (2025), Макар Л., Деркач Ю.(2020), аналізують загальні питання гейміфікації в освіті, де також зачіпаються питання розвитку комунікативних навичок, аналізують гейміфікацію освіти в контексті формального та неформального освітнього простору. Обмірковують можливості використання гейміфікації для підвищення мотивації та залучення учнів до навчання, зокрема в розвитку комунікативних навичок.

У дитячому віці ігрова діяльність є ключовим фактором у формуванні особистості. Гра виступає як специфічна форма активності, що сприяє саморозвитку дитини. В освітньому контексті гра є ефективним інструментом для стимулювання пізнавальної активності, розвитку психологічної гнучкості, комунікативних навичок та емоційно-вольової регуляції. Ігрова діяльність сприяє розвитку когнітивних функцій, зокрема уваги, уваги та пам'яті, а також збагачує лексичний запас. Гра може бути використана як засіб для підвищення мотивації до навчання, оскільки вона створює умови для активного залучення учнів до навчального процесу. Соціологічний аспект гри полягає в її здатності організувати дитячий колектив та наповнювати його змістом. Гра є потужним виховним інструментом, що сприяє розвитку різних аспектів особистості, задовольняє інтелектуальні та емоційні потреби, а також формує характер. Використання ігрових методів в освітньому процесі сприяє розвитку творчої індивідуальності учнів.

Навчання через гру відіграє важливу роль у розвитку соціальних навичок, стимулюючи учнів до співпраці, комунікації, взаємодії та командної роботи. Стратегічні ігри сприяють вдосконаленню навичок прийняття рішень, аналітичного мислення та планування.

У дослідженнях Ю. Пузан зазначає, що існує три основні стратегії інтеграції ігрових методик у освітній процес. Перша стратегія передбачає

активну участь учнів у розробці та створенні власних навчальних ігор, що відповідають їхнім індивідуальним потребам та цілям. Друга стратегія полягає в тому, що педагоги, тренери або дизайнери розробляють спеціалізовані навчальні ігри, адаптовані до рівня знань та потреб учнів. Третя стратегія передбачає використання готових комерційних ігор у поєднанні з традиційними освітніми методами для підвищення ефективності навчання (Пузан, 2019: 59).

У науковому дискурсі гра розглядається як багатоаспектний феномен, що характеризується різноманітністю змісту, характеру та форми. У контексті наукового аналізу, класифікація ігор є важливим інструментом для розуміння їхньої сутності та функцій (Корольчук, 2025). Класифікація ігор є певною мірою умовною і не може повністю охопити їхнє різноманіття. Наприклад, творчі ігри, хоча й характеризуються спонтанністю, також підпорядковуються певним неявним правилам, оскільки без них неможлива ефективна спільна діяльність. Водночас, ігри за правилами, які здавалося б, є жорстко структурованими, часто передбачають елементи творчості, такі як стратегічне мислення та пошук нестандартних рішень. Обидві категорії ігор мають спільні характеристики, такі як наявність мети, уявна ситуація, самостійність дій, активне залучення уваги та творчість. Проте, вони різняться спрямованістю творчої активності: у творчих іграх акцент робиться на реалізації задуму та розвитку сюжету, тоді як в іграх за правилами – на вирішенні завдань та дотриманні встановлених норм.

Яремій М. та Галюка О., спираючись на дослідження Смоль О., констатують, що в сучасній освітній практиці спостерігається тенденція до широкого застосування ігрових методик з використанням електронного навчання. Ця тенденція зумовлена доступністю та швидкістю отримання зворотного зв'язку, що сприяє підвищенню мотивації учнів (Яремій, 2023).

Висновки. Аналіз наукових праць дає можливість стверджувати, що гейміфікація є не лише ефективним, але й науково обґрунтованим інструментом розвитку комунікативної компетентності молодших школярів. Вона забезпечує створення стимулюючого освітнього середовища, яке сприяє

Освітній альманах - 2025

активному залученню учнів до процесу навчання та спілкування. Для ефективного формування комунікативних умінь молодших школярів необхідно створювати на уроках ігрову атмосферу, що сприяє невимушеному спілкуванню, заохочувати творчу співпрацю між учнями. Надавати можливість вільно висловлювати власні думки та емоції. Перспективи подальших досліджень у цій галузі полягають у розробці та впровадженні інноваційних гейміфікованих методик, адаптованих до різних вікових груп та навчальних предметів. Важливо також дослідити вплив гейміфікації на формування критичного мислення, креативності та довгостроковий розвиток комунікативних навичок.

Таким чином, гейміфікація виступає ефективним інструментом для розвитку комунікативних компетенцій молодших школярів, забезпечуючи мотивацію, безпечне середовище для експериментів та позитивні емоції.

Список використаних джерел

1. Гейміфікація. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Гейміфікація> (дата звернення 01.03.2025).
2. Karabin O. Gameification in the educational process as a development of younger pupils. Pedagogy of the formation of a creative person in higher and secondary schools. 2019. Vol. 67, no. 1. P. 44–47. URL: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.67-1.9>(date of access: 06.03.2025).
3. Makar L., Derkach Y. Formation of foreign language communicative competence through game forms of learning. Young Scientist. 2020. Vol. 9, no. 85. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-45>(date of access: 06.03.2025).
4. Кириченко А. Гейміфікація в освітньому процесі як засіб формування комунікативної компетентності молодших школярів. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9786/1/Кириченко%20А.В..pdf> (дата звернення: 06.03.2025).
5. Корольчук О. Застосування гри у процесі формування комунікативної компетентності молодшого школяра крізь призму поглядів в. О.

Освітній альманах - 2025

Сухомлинського. Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. URL: <https://surl.li/vpobay> (дата звернення: 06.03.2025).

6. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>

7. Пузан Ю. Застосування ігрових технологій на уроках у новій українській школі. *Логос. Мистецтво наукової думки*. 2019. № 6. С. 57–61. URL: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.06.00.014> (дата звернення: 06.03.2025).

8. Яремій М., Галюка О. Гейміфікація як засіб формування комунікативної компетентності учнів початкової школи. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 11(17). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-1266-1280](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-1266-1280)(дата звернення: 06.03.2025).

Поліщук Катерина, студентка групи ФПШ-113
факультету педагогічної освіти,
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Наталія Мачинська**,
докторка педагогічних наук,
Львівський національний,
Університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Міжкультурна комунікація набуває надзвичайно важливого значення в умовах сучасної глобалізації та соціальних

трансформацій. Особливо актуально це питання для України, яка переживає складні виклики війни та прагне інтегруватися у міжнародну спільноту. Наразі, а також по завершенні воєнних дій, наша країна потребуватиме активного діалогу з іншими державами у сферах економіки, культури, освіти та дипломатії. Формування міжкультурної компетентності вже з початкової школи допоможе підготувати молоде покоління до ефективної комунікації та співпраці на міжнародному рівні.

Мета дослідження: визначити роль міжкультурної комунікації у навчанні іноземної мови в початковій школі, обґрунтувати методи та підходи, які сприяють формуванню лінгвосоціокультурної компетентності в учнів початкової школи.

Основний текст. Міжкультурна комунікація в умовах глобалізації стає необхідною складовою у процесі навчання іноземних мов. Особливо важливу роль вона відіграє у початковій школі, де формується не лише лінгвістична, а й соціокультурна компетентність. Як зазначає В. М. Манакін, взаєморозуміння між представниками різних культур ґрунтується на знанні мовних і культурних кодів, які впливають на спілкування» (Манакін, 2012:10-12).

Традиційні методи навчання мов. Протягом багатьох років у викладанні іноземних мов домінували граматико-перекладний та аудіолінгвістичний методи. Як наголошує М. Л. Кекош, такий підхід часто не враховував вікові та психологічні особливості учнів (Кекош, 2020: 172-173). Головна проблема полягала у відсутності практичного застосування знань у реальних ситуаціях.

Культурні відмінності у комунікації. Як зазначає В. М. Манакін (2012), ефективне спілкування між представниками різних культур вимагає не лише знання мови, а й розуміння культурних контекстів (ст.10-12). Наприклад, у західних культурах прийнято використовувати ввічливі запити, у деяких східних культурах важливо дотримуватися формальних ритуалів спілкування. Недотримання таких норм може призвести до непорозумінь та культурного шоку.

Прикладом успішної міжкультурної освіти може слугувати програма обміну студентами, яка дозволяє учням відвідати інші країни, навчатися у місцевих школах та безпосередньо занурюватися у мовне середовище. Це створює унікальні можливості для практичного застосування мовних знань.

Сьогодні, в умовах військових дій в Україні, питання міжкультурної комунікації стає ще більш актуальним. По завершенні війни країна матиме ще більше можливостей для інтеграції у міжнародне співтовариство. Міжнародне партнерство, гуманітарна допомога та освітні обміни вимагають високого рівня володіння мовою та розуміння культурних особливостей інших народів. Саме тому формування міжкультурної компетентності у початковій школі має стратегічне значення. Розвиток цих навичок допоможе майбутнім поколінням українців бути відкритими до нових можливостей та співпраці на глобальному рівні.

Психологічні особливості навчання у початковій школі. Успішне вивчення іноземної мови залежить від урахування психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку. Діти в цьому віці мають високу чутливість, допитливість до нового досвіду та здатність швидко засвоювати інформацію через гру і взаємодію. Педагогічна комунікація повинна сприяти розвитку мотивації до навчання, створенню позитивної та доброзичливої атмосфери під час спілкування й навчання, долати страхи та підвищувати впевненість учнів (Кекош, 2020 : 173-174).

Рольові ігри можуть бути організовані у різних форматах, таких як симуляції подорожі до іншої країни, де учні виступають у ролі туристів чи місцевих мешканців. Це дозволяє не лише вивчати нову лексику, а й освоювати культурні особливості, пов'язані з етикетом і нормами поведінки в іншій країні.

Крім того, методика використання культурних заходів у класі, наприклад, святкування національних свят різних країн, допомагає учням краще зрозуміти традиції та звичаї інших народів. Це підсилює їхню зацікавленість та емпатію до інших культур. Окрім того варто зауважити, що діти молодшого шкільного віку ще не можуть довго зосереджуватись на одному

Освітній альманах - 2025

об'єкті або дії через вікові особливості, тому урок іноземної мови у початковій школі має бути насиченим різноманітними ,динамічними вправами та методиками задля збереження уваги та мотивації дітей

Важливим є також залучення реальних носіїв мови до освітнього процесу. Наприклад, запрошення на урок іноземного гостя або організація міжнародних проєктів дозволяє учням практикувати мову у живому спілкуванні та отримувати цінний досвід міжкультурної взаємодії, що сприяє усвідомленню школярами користі вивчення тієї чи іншої мови.

Інтерактивні форми навчання, такі як дебати або рольові дискусії, допомагають учням розвивати здатність висловлювати власні думки та враховувати точку зору співрозмовника, що є необхідним для успішного міжкультурного діалогу.

У дослідженні В. Манакіна (2012) підкреслюється важливість використання культурного контексту у навчанні. Він акцентує увагу на тому, що діалог культур у процесі навчання дозволяє учням краще засвоювати мовні і соціокультурні аспекти. Методи, такі як порівняльний аналіз культур, допомагають учням зрозуміти подібності та відмінності між культурами, а також досягти повагу до особливостей інших культур

Конференційні матеріали з міжкультурної комунікації наголошують на важливості використання інтегрованих навчальних проєктів. Такі проєкти дозволяють учням взаємодіяти з ровесниками з інших країн, виконуючи завдання, що вимагають спільної роботи і обговорення культурних тем.

Згідно з підручником під редакцією С. Ю. Ніколаєвої (2013), одним із ключових методів формування міжкультурної компетентності є застосування інтерактивних технологій, що включають рольові ігри, симуляції та проектну діяльність. Ці методи забезпечують створення умов для природного мовного середовища.

Матеріали міжнародної конференції (2017) наголошують на важливості використання мультимедійних ресурсів у навчальному процесі. Використання

відео та аудіоматеріалів, записаних носіями мови, сприяє розвитку навичок аудіювання та розуміння культурних контекстів.

У роботах дослідників Гавриш та Колеснікової (2017) підкреслюється, що навчання на основі кейсів, пов'язаних із реальними культурними ситуаціями, допомагає студентам розвивати здатність до аналізу і адаптації в міжкультурному середовищі.

Методи навчання для формування міжкультурної компетентності. Рольові ігри, проектна діяльність, робота в групах і спілкування з носіями мови є ефективними методами навчання. Як зазначається у праці В. М. Манакіна (2012), живе спілкування з представниками інших культур допомагає формувати міжкультурну компетентність і долати стереотипи. Такі методи стимулюють активне використання мови у реальних ситуаціях.

Таким чином, навчання іноземних мов за допомогою методів міжкультурної комунікації стає основою формування в учнів глобальної компетентності. Це сприяє не лише успішному засвоєнню мовних знань, а й вихованню толерантності, відкритості до нового та готовності до співпраці у мультикультурному середовищі.

Дослідження підтверджують, що впровадження інноваційних методик, орієнтованих на міжкультурну комунікацію, є необхідною умовою для підготовки учнів до життя у глобалізованому світі. Вони сприяють розвитку навичок усвідомленого спілкування, що знижує ризик міжкультурних непорозумінь.

Висновки. Інтеграція міжкультурної комунікації в освітній процес початкової школи є важливим компонентом сучасної освіти. Вона сприяє не лише засвоєнню мовних знань, а й формуванню ціннісного ставлення до інших культур. Завдяки цьому діти отримують можливість ефективно взаємодіяти у глобалізованому світі, що відкриває їм нові горизонти для розвитку.

Список використаних джерел

1. Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Е. та ін. (2013). Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Київ: Ленвіт, 592 с.
2. Кекош, М. Л. (2020). Роль педагогічної комунікації у подоланні труднощів у процесі вивчення іноземної мови дітьми молодшого шкільного віку. У Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: Збірник наукових праць (Гол. ред. А. В. Сущенко), вип. 68, т. 1, с. 172-174. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 252 с.
3. Манакін, В. М. (2012). Мова і міжкультурна комунікація. Київ: Видавничий центр «Академія», 146 с.
4. Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ (2017). Збірник матеріалів III-ї міжнародної науково-практичної конференції. Київ: КНЕУ, 399с.

Ганна Товканець,

доктор педагогічних наук, професор,

Мукачівський державний університет, Україна.

Поп Б. В.,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

спеціальність 013 Початкова освіта

Мукачівський державний університет, Україна.

**ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ
ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Метою цієї роботи є аналіз можливостей і викликів дистанційної освіти в початковій школі, визначення її переваг і недоліків, а також окреслення шляхів покращення якості навчального процесу в умовах онлайн-навчання. Особлива

Освітній альманах - 2025

увага приділяється питанням технічного забезпечення, методики викладання, соціальної взаємодії учнів та адаптації навчальних програм до потреб молодших школярів.

Однією з головних переваг дистанційної освіти є її гнучкість. Дистанційна освіта стала важливою частиною сучасного навчального процесу, особливо в умовах пандемії COVID-19 (UNESCO. Distance Learning Strategies in Response to COVID-19 School Closures), воєнних дій та інших кризових ситуацій. Для початкової школи вона має як значні можливості, так і серйозні виклики. Молодші школярі потребують особливої уваги та підтримки, адже саме у цьому віці формуються базові навички навчання, соціалізації та самостійності.

Учні можуть навчатися у власному темпі, повторювати матеріал за необхідності та використовувати різноманітні онлайн-ресурси (European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027: Resetting education and training for the digital age. Brussels). Завдяки інтерактивним платформам, таким як Google Classroom, Zoom, Moodle та Microsoft Teams, учителі можуть організовувати відеоуроки, надавати завдання та контролювати їхнє виконання. Використання мультимедійних матеріалів, анімацій, інтерактивних тестів та ігор сприяє залученню дітей до навчального процесу, роблячи його цікавим та різноманітним.

Перевагою є розвиток самостійності та цифрової грамотності. Учні змушені вчитися працювати з комп'ютером, знаходити необхідну інформацію та організовувати власний навчальний процес. Це формує відповідальність за навчання та допомагає розвивати навички саморегуляції, які є важливими для подальшого розвитку. Крім того, дистанційна освіта забезпечує доступ до навчання для дітей, які проживають у віддалених регіонах або з різних причин не можуть відвідувати школу. Це особливо важливо для дітей з особливими освітніми потребами, оскільки вони можуть використовувати адаптовані матеріали, субтитри, спеціальні програми тощо (UNESCO. Distance Learning Strategies in Response to COVID-19 School Closures).

Дистанційне навчання має значний вплив на формування мовно-літературної компетентності молодших школярів. Відсутність живого спілкування та обмежена можливість безпосереднього зворотного зв'язку з учителем можуть ускладнювати розвиток навичок усного мовлення та читання [3]. Також важливою проблемою є те, що молодші учні потребують постійної практики правильного вимовляння слів, інтонування речень та виразного читання, що складніше контролювати в умовах онлайн-уроків. Однак використання аудіо-та відеоматеріалів, інтерактивних читанок, електронних книг і спеціальних платформ для розвитку грамотності (наприклад, «Вчи.ком.юа», «Читайлик») допомагає частково компенсувати ці труднощі (European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027: Resetting education and training for the digital age). Важливим є також створення середовища для комунікації між учнями під час онлайн-занять, наприклад, через групові обговорення та театралізовані читання, що сприяє розвитку зв'язного мовлення та навичок аналізу художніх творів.

Проте, попри ці можливості, дистанційне навчання у початковій школі має чимало проблем. Однією з основних є недостатня технічна забезпеченість. Не всі родини мають комп'ютери, планшети або стабільний доступ до Інтернету. У деяких регіонах відсутнє якісне покриття, що ускладнює навчальний процес. Важливим питанням є також цифрова грамотність батьків, які у більшості випадків допомагають дітям організувати навчання. Якщо вони не володіють необхідними навичками, то ефективність дистанційного навчання значно знижується (Концепція «Нова українська школа»).

Ще однією серйозною проблемою є психологічне навантаження на дітей. Відсутність живого спілкування з однолітками, недостатній рівень соціалізації та надмірний час перед екраном можуть негативно впливати на емоційний стан та здоров'я учнів (Савченко, Богданець-Білоskalенко). Маленьким дітям важко концентрувати увагу під час онлайн-занять, вони швидко втомлюються, що знижує ефективність навчання. Крім того, дистанційне навчання вимагає від учителів значних зусиль у підготовці матеріалів та організації уроків. Не всі

педагоги мають достатні навички роботи з онлайн-платформами, а перевірка завдань та зворотний зв'язок із кожним учнем займають більше часу, ніж у традиційному форматі.

Викликом є контроль знань. Під час дистанційного навчання зростає ризик списування та використання сторонньої допомоги, що ускладнює об'єктивне оцінювання учнів. Також виникають труднощі з мотивацією дітей до навчання, адже їм важче зосереджуватися без безпосереднього контакту з учителем.

Для підвищення ефективності дистанційного навчання у початковій школі необхідно розробити сучасні методики, які враховують особливості сприйняття інформації дітьми молодшого віку. Важливо поєднувати онлайн-уроки з інтерактивними завданнями, ігровими методами та груповими активностями для підтримки інтересу до навчання. Крім того, потрібно розвивати цифрову грамотність педагогів та батьків, забезпечувати учнів необхідним технічним обладнанням і підтримувати баланс між онлайн-навчанням та фізичною активністю.

Таким чином, дистанційна освіта у початковій школі має значний потенціал, але потребує адаптації до вікових особливостей учнів, покращення технічної інфраструктури та розробки ефективних методів викладання (Закон України «Про освіту»). Лише комплексний підхід дозволить зробити дистанційне навчання ефективним і комфортним для всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017.
2. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/>
3. Савченко О., Богданець-Білоskalенко І. Дистанційне навчання в початковій школі: виклики та перспективи. Київ: Педагогічна думка, 2022.
4. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027: Resetting education and training for the digital age. Brussels: EU Publications, 2021.

5. UNESCO. Distance Learning Strategies in Response to COVID-19 School Closures. 2021.

Анна Резніченко, студентка групи ФПШ-42с,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.
Науковий керівник: **доктор філософії Олена Луцинська**,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СТОЯЧИХ ПАРТ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Організація освітнього процесу у початковій школі передбачає використання сидячих парт. Як наслідок, учні впродовж дня мають досить статичний спосіб життя. Проте надмірна сидяча поведінка негативно впливає на стан здоров'я, як фізичний, так і психоемоційний. Науковцями було проведено ряд досліджень та виявлено, що відсутність фізичної активності та малорухливий спосіб життя пов'язані не тільки з раннім метаболічним і серцево-судинним ризиком у дітей і підлітків, але й зі зниженням когнітивних здібностей і академічних досягнень (Guirado, T., Chambonnière, C., Chaput, J.-P.; Metz, L.; Thivel, D.; Duclos, M., 2021).

У Державному стандарті початкової освіти (2019) зазначено, що реалізація мети має ґрунтуватись на ціннісних орієнтирах, один з яких «міцного здоров'я та добробуту, яких можливо досягти шляхом формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку. Забезпечити умови потрібно шляхом створення ергономічного простору в класах, тобто зміни меблів, що сприятимуть

Освітній альманах - 2025

підвищенню рухової активності. Використання стоячих парт підвищить фізичну активність учнів протягом дня, що матиме позитивні наслідки на фізичний та психоемоційний стан дітей.

Мета дослідження – описати вплив використання стоячих парт в освітньому процесі початкової школи на рівень психоемоційного та фізичного стану учнів.

Основний текст. Завдяки прогресу технологій і змінам навколишнього середовища за останні кілька десятиліть, особливо в більш розвинених країнах, більшість людей проводять значну частину свого дня в сидячому положенні. Сидячу поведінку було визначено як «будь-яку поведінку під час неспанья, яка характеризується витратами енергії $\leq 1,5$ MET під час положень сидячи або лежачи». Повідомлялося про несприятливий зв'язок між високим рівнем сидячої поведінки та серцево-метаболічними маркерами ризику для здоров'я (наприклад: ожирінням, артеріальним тиском, холестеринем, інсуліном і зниженою кардіореспіраторною дією) у дітей. Крім того, високий рівень сидячого життя також був пов'язаний із зниженням самооцінки та академічної успішності. Ці ефекти значною мірою не залежать від помірної та інтенсивної фізичної активності» (Aron P. Sherry, Natalie Pearson, Stacy A. Clemes, 2016).

Учні протягом дня функціонують у різних середовищах, таких як дім, гуртки тощо, проте найдовше учні сидять під час перебування у школі. Система освіти та організація простору диктує правила, згідно яких учні проводять більшу частину шкільного дня у власному класі за партами. Тому важливо організувати якісне класне середовище, що буде спрямоване на зменшення часу сидіння.

Упровадження стоячих парт дозволяє чергувати положення сидячи та стоячи під час уроку, що призводить до значного скорочення часу сидіння та збільшення витрат енергії, а це в свою чергу корисно для енергетичного балансу дітей. Також спостерігається низка переваг для здоров'я, таких як

зменшення болю в спині та шиї, покращення метаболізму та зниження відсотку ожиріння, покращення настрою та концентрації.

Британськими вченими були проведені дослідження, що вимірювали атмосферу в класі, виявлено покращення поведінки дитини через академічну залученість (Aron P. Sherry, Natalie Pearson, Stacy A. Clemes, 2016). Зміна положення під час різних видів роботи підвищує рівень концентрації в учнів, що робить використання стоячих парт у класах особливо ефективними для підвищення рівня уваги та зосередженості дітей під час освітнього процесу. Активна поза стимулює нервову систему, що й сприяє кращому фокусуванню на завданні, знижуються прояви розсіяної поведінки у дітей з РДУГ завдяки постійній руховій активності.

Активні парти виглядають як інструмент для зменшення сидячого положення в шкільному середовищі. Дослідження показало, що батьки відчули позитивний вплив на поведінку своїх дітей у школі. Також вчителі зауважували зменшення сонливості у дітей (Guirado, T., Chambonnière, C., Chaput, J.-P., Metz, L., Thivel, D., & Duclos, M., 2021).

Покращення психоемоційного стану дітей у класах з активним використанням стоячих парт здійснюється завдяки тому, що зменшується відсоток втоми, покращується постава, зміцнюється опорно-руховий апарат, нормалізується система травлення. Зміна положення забезпечує також покращення кровообігу та зменшення фізичного напруження, що виникає під час сидіння. Як наслідок, знижується рівень втоми та дратівливості, що позитивно впливає на поведінку та психоемоційний стан.

Окрім того, зміна пози під час навчання позитивно впливає на стресостійкість учнів. Фізична активність, що супроводжується використанням стоячих парт, стимулює вироблення ендорфінів — гормонів, які покращують настрій і знижують рівень стресу. Це дозволяє учням ставати менш вразливими до емоційних перевантажень, що сприяє їхній здатності краще справлятися зі стресовими ситуаціями як у процесі навчання, так і в повсякденному житті.

Загалом ці висновки свідчать про те, що стоячі парти в класі є практичними та не шкодять здатності дитини вчитися, а навпаки – сприяють (Aron P. Sherry, Natalie Pearson, Stacy A. Clemes, 2016).

Висновки. Отже, використання стоячих парт під час освітнього процесу в початковій школі є важливим кроком не тільки для покращення фізичного стану здоров'я (постави, метаболізму, кровообігу тощо). Але й сприяють підвищенню рівня стресостійкості та покращення психоемоційного стану учнів. Також стійкішою є концентрація уваги, що підвищує мотивацію до навчання та зосередженість над власною роботою. Важливо, щоб стоячі парти ставали частиною шкільної інфраструктури, адже вони покращують академічну успішність та загальний психоемоційний стан учнів.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти. Постанова Кабінету міністрів України №688 (2019) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
2. Aron P. Sherry, Natalie Pearson, Stacy A. Clemes (2016). The effects of standing desks within the school classroom: A systematic review. *Preventive Medicine Reports*, 3, 338-347. URL: <https://doi.org/10.1016/j.pmedr.2016.03.016>.
3. Guirado, T., Chambonnière, C., Chaput, J.-P., Metz, L., Thivel, D., & Duclos, M. (2021). Effects of Classroom Active Desks on Children and Adolescents' Physical Activity, Sedentary Behavior, Academic Achievements and Overall Health: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6), 2828. <https://doi.org/10.3390/ijerph18062828>

Ореста Савчук, студентка групи ФПДм-113,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м.Львів, Україна.

Науковий керівник: **Валентина Деленко**,
кандидат педагогічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м.Львів, Україна.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ КВЕСТІВ У ПІДГОТОВЦІ ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ

Актуальність дослідження. Сучасні батьки переконані, що для успішного старту шкільного навчання дитині достатньо знати букви, вміти читати й рахувати. Але чи зможе вона навчатися без уміння долати труднощі, мотивації до навчання й емоційної стійкості до невдач? Підготовка дитини до школи передбачає також емоційний, пізнавальний та фізичний розвиток. Саме тому як основний засіб підготовки дітей до систематичного навчання у школі ми обрали ігрові квести.

Мета дослідження – розкрити умови використання квесту в освітньому процесі з повною реалізацією його елементів – навчальні завдання, ігровий задум, ігровий початок, дії, правила квесту, підбиття підсумків.

Основний текст. Фахівці вважають, що гра — це найкращий спосіб засвоювати інформацію. Діти із задоволенням виконують ігрові завдання логічного змісту, пошукового та змагального характеру. Щоб поєднати навчання і гру, доцільно впроваджувати в освітній процес ігрові квести. Окрім фізичної та інтелектуальної готовності, квест допомагає формувати мотиваційну складову готовності до шкільного навчання, на яку часто не зважають батьки та педагоги (Бібік, 2023).

Квести дають змогу не лише поліпшувати підготовку дітей до шкільного навчання, а й діагностувати їхній рівень розвитку. Кожен етап квесту залежить від результату попереднього. Щоб дійти до фінішу, учасники мають осмислювати отриману інформацію та відбирати й застосовувати лише ту, яка потрібна для певного етапу гри. Це допомагає розвивати логічне, критичне та творче мислення дошкільників, необхідне для навчальної діяльності у школі.

Особливо цікаві та результативні командні квести. Під час них діти мають домовлятися, планувати хід виконання завдання, озвучувати ідеї, вести діалог із членами команди, пояснювати отримані результати тощо. А це сприяє інтенсивному розвитку мовлення, пам'яті, уваги й уяви (Черкес, 2021).

Щоб досягти успіху, необхідно співпрацювати з іншими членами групи. Наприклад, вислухати думку інших, ділитися власними судженнями, допомагати одне одному, підтримувати й підбадьорювати слабких гравців, очікувати своєї черги, дотримуватися встановлених правил. Така взаємодія навчає керувати власною поведінкою та будувати взаємини з однолітками, а також формує емоційно-вольову та соціально-особистісну готовність до шкільного життя.

Ігрові квести можна використовувати під час занять, свят, розваг і прогулянок. Під час підготовки квесту потрібно врахувати багато чинників. Зокрема, безпечність простору та засобів, цікавість і логічність сюжету, рівень знань дошкільників, доступність і динамічність гри.

Новий матеріал для квесту варто добирати відповідно до вже сформованого життєвого досвіду дітей. Так вони зможуть самостійно шукати способи розв'язання завдань квесту та застосовувати творчі здібності. Ознайомлюючи дітей із новою темою, застосовують квест лише як частину заняття. Так діти сприймають інформацію більш ненав'язливо та позитивно (Черкес, 2021).

Завдання добираються такого рівня складності, щоб створити ситуацію успіху. Діти мають перш за все отримувати естетичну насолоду від роботи та творчого пошуку, а не перенапружуватися. Якщо вони не здатні виконати

Освітній альманах - 2025

складне завдання, виникає розчарування, зникає зацікавленість і знижується самооцінка. Утім, і занадто легкі завдання не варто пропонувати. Вони не потребують зусиль, а отже, дитина не отримує задоволення та радості від подолання нової вершини. А от коли докладені зусилля дають результат, це мотивує дітей навчатися та досягати поставленої мети (Черкес, 2021) .

Квести мають бути динамічні. Тобто поєднувати як інтелектуальні та творчі, так і рухові завдання.

Висновки. Отже, квест — це не лише гра, а й засіб підготовки дітей до школи, адже ігрова діяльність є провідною в дошкільному віці. За його допомогою ми створюємо передумови навчальної діяльності та допомагаємо дітям усвідомлено запам'ятовувати й застосовувати інформацію. Та головне, що діти люблять квести й залюбки беруть у них участь.

Список використаних джерел

1. Бібік Н.(2023). Гра в навчанні молодших школярів: варіативність підходів та застосування. *Український педагогічний журнал*, 3, 185-191.
2. Ігрова квест-технологія в освітньому просторі ЗДО: методика використання. URL: <http://leleka.rv.ua/igrova-kvest-tehnologiya-v-osvitnomu-prostori-zdo-metodyka-vykorystannya.-grupova-konsul-taciya-dlya-vyhovateliv.html> (режим доступу 7.03.2025).
3. Черкес С.(2021). Квест як засіб підготовки майбутніх першокласників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*, №2, 8-9.

Ольга Сагала, студентка групи ФПШМ-113,

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Наталія Яремчук**, кандидат педагогічних наук,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

ДИЗАЙН-МИСЛЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Актуальність дослідження. У сучасному освітньому просторі зростає потреба у вчителях, здатних мислити креативно, приймати нестандартні рішення та впроваджувати інноваційні підходи в навчальний процес. Дизайн-мислення як методологія розв'язання проблем і творчого підходу до навчання набуває особливого значення у підготовці вчителів початкової школи. Цей підхід, що базується на етапах емпатії, визначення проблеми, генерації ідей, моделювання та тестування є системним доповненням чинників формування професійного мислення педагога (Келлі, 2019: 37).

Мета дослідження – виокремити особливості технології дизайн-мислення у процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Основний текст. Дизайн-мислення допомагає педагогам розвивати здатність аналізувати ситуації, знаходити інноваційні рішення та адаптуватися до швидких змін у суспільстві. У контексті підготовки вчителів початкової школи цей підхід сприяє формуванню таких компетентностей, як: креативність, що дозволяє розробляти нестандартні навчальні матеріали; критичне мислення, необхідне для аналізу потреб учнів; здатність до співпраці, важлива для ефективної роботи в команді.

Дослідження свідчать, що використання дизайн-мислення у підготовці педагогів підвищує рівень їхньої професійної компетентності та впливає на ефективність навчального процесу (Мачинська, 2022: 52).

Методи впровадження дизайн-мислення у підготовку вчителів початкової школи.

1. Проектна діяльність. У рамках цього методу студенти розробляють навчальні проекти, орієнтуючись на реальні потреби учнів. Наприклад, створення інтерактивних уроків, що враховують індивідуальні особливості школярів.

Освітній альманах - 2025

Проекти можуть бути міждисциплінарними, залучаючи різні предмети та сучасні технології, такі як інтерактивні дошки чи онлайн-платформи.

2. Практичні семінари. Під час семінарів моделюються реальні педагогічні ситуації. Наприклад, студенти аналізують проблемні кейси, пропонують рішення, створюють прототипи уроків і тестують їх у навчальних аудиторіях. Такий підхід сприяє розвитку емпатії та вмінню швидко реагувати на зміни (Браун, 2020: 45).

3. Спільне навчання. Студенти працюють у групах над спільними завданнями, що сприяє обміну досвідом, розширенню кругозору та формуванню навичок ефективної комунікації. Наприклад, під час обговорення навчального проєкту учасники групи діляться ідеями та створюють спільний план дій.

Процес дизайн-мислення складається з п'яти основних етапів. Проаналізуємо їх.

1. Емпатія. Студенти вивчають потреби учнів, аналізують їхні труднощі в навчанні.
2. Визначення проблеми. Формулюється конкретне педагогічне завдання, яке потрібно вирішити.
3. Генерація ідей. Розробляються творчі підходи до вирішення проблеми.
4. Моделювання. Створюються моделі уроків, навчальних матеріалів або технологічних рішень.
5. Тестування. Результати перевіряються на практиці, збирається зворотний зв'язок.

Дизайн-мислення розвиває в майбутніх учителів здатність знаходити інноваційні підходи до викладання, адаптувати методи навчання до потреб учнів та інтегрувати сучасні технології у свою роботу. Зокрема: використання цифрових платформ, таких як Kahoot, Canva чи Google Classroom, сприяє створенню інтерактивного навчального середовища; ігровий підхід до уроків підвищує мотивацію учнів до навчання; інтерактивні підходи дозволяють залучати школярів до активного навчання, враховуючи їхній інтерес до новітніх технологій; інновації в освіті передбачають використання нових технологій,

таких як віртуальна реальність, симуляції педагогічних ситуацій та онлайн-курси для підвищення кваліфікації. Наприклад, створення VR-класів, де майбутні педагоги можуть моделювати уроки в інтерактивному середовищі, дає можливість удосконалювати навички викладання безпосередньо під час навчання.

Для ефективного впровадження дизайн-мислення у педагогічну освіту необхідно: розробити нові навчальні програми, що базуються на принципах дизайн-мислення; створити тренінги для викладачів педагогічних ЗВО із метою вдосконалення їхніх знань про методикау; запровадити спеціалізовані курси, присвячені інтеграції технологій у навчальний процес.

Дизайн-мислення є важливим інструментом для підготовки вчителів початкової школи, які готові до викликів сучасної освіти. Цей підхід сприяє розвитку творчості, критичного мислення та здатності до співпраці. Інтеграція інновацій у навчальний процес допомагає зробити освіту більш ефективною та адаптивною до потреб учнів.

Висновки. У подальшому важливо зосередитися на створенні нових ресурсів для викладачів та проведенні досліджень, що дозволять визначити найефективніші методи впровадження дизайн-мислення у педагогічну практику.

Список використаних джерел

1. Браун, Т. (2020). Дизайн-мислення у практиці. Київ: Освіта, 256.
2. Келлі, Д. (2019). Креативність у дії: посіб. для викладачів. Харків: Педагогічна думка, 304 .
3. Пасинок, Г. (2017). Ефективність професійної діяльності педагога. Київ: «Академія»

Яна Сахарська, студентка групи ФПШМ-113,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Олена Лушинська**, кандидат педагогічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИНАМІЧНИХ ПАРТ У СИСТЕМУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. Згідно з даними МОЗ України, значна частина учнів загальноосвітніх шкіл має низький рівень фізичного здоров'я: 43% школярів демонструють низькі показники, а 25% – нижчі за середній рівень. На початковому етапі навчання кількість здорових дітей становить приблизно 30-35%, проте до моменту випуску цей показник зменшується до 5-10%. Серед найпоширеніших проблем здоров'я школярів спостерігається збільшення випадків сколіозу, гіпотонії та ожиріння, що свідчить про масову тенденцію до погіршення фізичного стану учнів. Одним із ключових факторів, що сприяють цьому, є невідповідність шкільних меблів анатомічним і фізіологічним потребам дітей.

На сучасному етапі розвитку освіти важливим кроком у збереженні здоров'я учнів є впровадження динамічних парт у систему початкової освіти. Такі меблі сприяють зміні позиції тіла під час навчального процесу, що дозволяє зменшити м'язову напругу, запобігати порушенням розвитку хребта та короткозорості, а також підтримувати загальний рівень фізичної активності дітей.

Мета дослідження: дослідити та теоретично обґрунтувати ефективність впровадження динамічних парт у систему початкової освіти.

Основний текст. Сучасні діти значну частину часу перебувають у сидячому положенні, що є характерним як для навчального процесу (за партою), так і для транспортування та домашніх занять. Однак, з огляду на анатомо-фізіологічні особливості людини, тривале збереження статичної пози не є природним для організму. Історичні дані свідчать, що спосіб життя наших предків був значно більш активним: вони займалися землеробством, полюванням, обороною територій, що зумовлювало постійний рух. Саме під такі умови еволюційно адаптувався людський організм.

Тривале сидіння спричиняє нерівномірне навантаження на певні групи м'язів, зокрема шийного та спинного відділів. Втома цих м'язів може проявлятися у зміні положення тіла – дитина нахиляється вперед, лягає на парту або підпирає голову рукою. Це не свідчить про її неухважність чи небажання навчатися, а радше є природною реакцією організму на м'язову перевтому. Одним із можливих наслідків такого стану є головний біль, який часто спостерігається у дітей та може бути спричинений слабкістю м'язової системи (Мехед, 2019).

В. Шепітько (2020) зазначає, що тривале статичне положення тіла призводить до порушення кровообігу. В результаті мозок страждає від нестачі кисню, дітям важче зосередитися, вони стають менш продуктивними, швидше втомлюються. Нестача руху збільшує ризик виникнення ожиріння, діабету, серцево-судинних захворювань тощо.

Вважається, що тривале сидіння уповільнює обмін речовин, а це негативно впливає на здатність організму регулювати рівень цукру в крові та артеріальний тиск, розщеплювати жирові відкладення (Говорун, 2013).

Як зазначає О. Мехед (2019), що хребет школяра гнучкий та дуже пластичний. Однак у підлітковому періоді ця пластичність зникає. І поки дитині 6-9 років, вчителям та батькам необхідно слідкувати за правильною поставою дітей.

Тривале сидіння дітей за партами призводить до наступних ускладнень:

Освітній альманах - 2025

- деформація скелету, що призводить до напруги м'язів, спазмів, постійного болю в шиї та спині;
- школяр може скаржитися на стомлюваність та зниження зору.
- кисневе голодування;
- викривлення постави;
- порушення кровообігу;
- сутулість, що провокує напади мігрені;
- слабкість в кінцівках тощо (Коча, 2018).

Перебування у вертикальному положенні під час навчального процесу може слугувати ефективною альтернативою тривалому сидінню за партами. Дослідження свідчать, що робота стоячи сприяє зниженню ризику серцево-судинних захворювань у порівнянні з традиційним сидячим положенням. Регулярна зміна позиції тіла активізує більшу кількість м'язових груп, покращує їх кровопостачання та сприяє рівномірному розподілу навантаження на різні ділянки тіла, що, у свою чергу, зменшує загальну втому.

Динамічні зміни положення тіла підвищують потребу організму в кисні, що позитивно впливає на життєву ємність легень та мобільність грудної клітки. Розправлення легень виконує профілактичну функцію, запобігаючи розвитку респіраторних захворювань. Крім того, рухова активність позитивно впливає на психоемоційний стан учнів: підвищує рівень енергійності, сприяє емоційній стабільності та формує позитивний настрій.

Впровадження динамічних парт у навчальний процес хоча і не є радикальною зміною способу життя дітей, однак потребує поступової адаптації. Різкий перехід до роботи у вертикальному положенні протягом усього навчального дня може спричинити дискомфорт або болісні відчуття в нижніх кінцівках і спині. Тому на початкових етапах використання такого підходу доцільно обмежити тривалість перебування у стоячому положенні до 25–30 хвилин на день, поступово збільшуючи цей показник відповідно до рівня адаптації учнів.

Наукові дослідження підтверджують, що виконання завдань, що потребують точності та розвитку дрібної моторики, є ефективнішим у сидячому положенні. Таким чином, учням початкової школи доцільно виконувати такі завдання за традиційними партами, що забезпечують необхідний рівень стабільності та контролю рухів.

Для комфортної роботи стоячи необхідно передбачити достатній простір, який дозволяє дитині вільно змінювати положення тіла. Крім того, столи для роботи у вертикальному положенні мають бути регульованими відповідно до зросту учня. На початковому етапі використання динамічних парт рекомендовано встановлювати підставки для ніг, що дозволяють періодично змінювати положення, знижуючи навантаження на опорно-руховий апарат.

З метою покращення умов навчання та збереження здоров'я дітей у систему освіти поступово впроваджуються динамічні парти. Станом на сьогодні у 17 освітніх закладах Львова вже встановлено понад 500 таких парт. Завдяки їх використанню школярі мають можливість чергувати положення сидячи та стоячи, що сприяє підтриманню правильної постави та запобіганню порушенням зору.

Адаптивні можливості динамічних парт дозволяють створювати оптимальні умови для навчання, враховуючи індивідуальні особливості учнів, такі як їхній вік, зріст та рівень фізичного розвитку. Вони сприяють зменшенню статичного навантаження на хребет, що є особливо важливим у період активного росту дітей. Крім того, можливість змінювати положення тіла під час занять сприяє зниженню втомлюваності та підвищенню загальної продуктивності освітнього процесу.

Висновки. Таким чином, впровадження динамічних парт у систему початкової освіти, має безліч переваг:

- працюють великі м'язи тіла;
- покращується обмін речовин;
- зменшується навантаження на спину;
- підвищується активність;

– зменшується рівень стресу. У стоячій позі організм виробляє більше тестостерону і менше кортизолу, що сприяє розумовій та емоційній активності учнів.

Навчання у стоячому положенні відрізняється від сидячого більшою ефективністю. Стоячі парти суттєво покращують успішність та когнітивні здібності учнів.

Динамічні парти дозволяють змінювати положення тіла, що знижує навантаження на хребет і сприяє формуванню правильної постави. Можливість змінювати положення допомагає зменшити тривале статичне навантаження, що сприяє кращому кровообігу, а також дозволяє зменшити відчуття втоми та покращує когнітивні здібності, що позитивно впливає на продуктивність навчання. Учні відчувають себе комфортніше, що сприяє зниженню рівня напруженості та підвищенню загального самопочуття. Активне навчальне середовище робить уроки цікавішими, що може позитивно впливати на залученість учнів у процес навчання.

Таким чином, використання динамічних парт у навчальному процесі є перспективним рішенням для збереження здоров'я школярів і покращення їхніх навчальних результатів.

Список використаних джерел

1. Говорун Р. (2013) Збереження здоров'я дітей – найважливіший аспект діяльності школи. *Початкова школа*, 9, 8-9.
2. Коча І. А. (2018) Особливості формування здорового способу життя учнів початкової школи в сучасному освітньому просторі. *Педагогічний альманах*, 10-16.
3. Крамаренко А. М. (2020) Здоров'язберігаючий освітній процес в умовах Нової української школи. *Нова українська школа: початок реформ*, 156.
4. Мехед О. Б. (2019) Аналіз факторів, що впливають на формування здорового способу життя молоді. *Вісник Національного університету Чернігівський колегіум імені ТГ Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 262-266.

5. Шепітько В. І. (2020) Мотивація молоді до здорового способу життя в сучасних умовах. *Integration of scientific bases into practice*», 335-337.

Поліна Супрун, студентка групи ФПК-21с,
факультету педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: Богдана Андрейко, кандидат психологічних наук,
доцент кафедри спеціальної освіти, Львівський національний університет імені
Івана Франка, м. Львів, Україна.

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ВПЛИВУ НА ПСИХОЕМОЦІЙНУ СФЕРУ СТУДЕНТІВ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Актуальність дослідження. В сучасних умовах війни в Україні студенти стискаються з багатьма викликами, що пов'язані із хронічним стресом та переживаннями. В реаліях теперішнього часу люди починають перейматися про власне майбутнє, а студенти, ще й можуть відчувати тиск з боку населення, так як вони покоління, від якого залежить майбутнє країни. Через це особливу увагу приділяють методикам психологічної підтримки студентів, серед яких є казкотерапія. Так як казкотерапія не лише сприяє зниженню рівня стреса, а й охоплює процес саморефлексії. Зазвичай казка допомагає студенту переосмислити власний емоційний стан, більше зрозуміти свої переживання та знаходити життєві сили для подолання труднощів.

Мета дослідження. Метою мого дослідження є аналіз казкотерапії як метод покращення психоемоційного стану студента під час війни.

Теоретична частина. Арттерапія є визнаним ефективним та екологічним методом, який формує та розвиває повноцінний образ світу. Її метою є забезпечити процес гармонізації особистості шляхом самовираження та

самоусвідомлення через емоційне реагування, підвищення настрою, зниження напруги, втоми, переключення та відволікання від травмуючих подій. Цього можна досягти шляхом розвитку художніх, артистичних і музичних здібностей, а також відчуття задоволення, яке виникатиме в результаті їх реалізації (Буркало, 2019). Із відомих різновидів арттерапевтичних методів, можна виділити казкотерапію. Казкотерапія – терапія, що використовує казкову форму для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості, вдосконалення взаємодії з навколишнім нїм світом (Найчук, 2024).

Звернення до казкотерапії дозволяє наситити душу добром, створює ресурс протистояння злу та хаосу (Фабрічева, 2014). Казкотерапія використовує казки як архотепічні метафори з метою психодіагностики, психокорекції, психотерапії та психологічного консультування. До психодіагностики відноситься проведення проєктивної діагностики, опис цілісної картини особистості, а саме її проблемні і ресурсні елементи. До психокорекції відноситься розвиток креативності особистості, як розширення спектру альтернативних рішень (Магдисюк, 2024).

Казка є однією з форм, через яку відбувається соціалізація в різні вікові періоди. Вона з'являється у житті людини в ранньому дитинстві, а вже потім супроводжує її протягом усього життя. Саме через неї дитина починає знайомство з людськими взаєминами, та з взаємодіями в навколишньому світі в цілому (Данилюк, 2019). Цілями сучасної казкотерапії можна назвати, усвідомлення своїх потенціалів, можливостей та цінностей власного життя, розуміння причинно-наслідкових зв'язків, подій та вчинків, пізнання різних стилів світовідчуття, осмислена творча взаємодія з навколишнім світом , внутрішнє відчуття сили та гармонії (Фабрічева, 2014).

Використання казок може навчити справлятися з важкими життєвими ситуаціями, такими як проблеми в сім'ї та особистому житті, труднощі в навчанні, переживання через війну, важкість прийняття теперішньої ситуації. Через казки можна знайти вирішення багатьох наявних, або застарілих проблем, знайти в собі сили боротися. Застосовувати на практиці казкову

мудрість і вирішити реальні проблеми, з'єднавши у такий спосіб події казкового світу з подіями та поведінкою людини. , можна, наприклад, під часом моделювання подумки або в голос гіпотетичних фіналів і відбору найбільш відповідного, який людина і буде застосовувати в реальному світі (Жебелева, 2012).

Практична частина. Для дослідницької перевірки ефективності казкотерапії для психоемоційного стану студентів під час війни було проведено декілька методик, які показали деякі результати цих досліджень. Особливу увагу було надано саморефлексії, усвідомленню власних переживань, емоцій, та глибшому усвідомленню свого стану на даний момент. Нижче наведено процес та результати проведеної методики.

Методика «Казка про чарівне дзеркало»

Однією з ключових методик, яка була проведена в аудиторному форматі з групою студентів другого курсу, «Казка про чарівне дзеркало», яка була взята з навчального посібника «Технології казкотерапії у практиці психологічного консультивання дітей та дорослих», та була адаптована для кращого та цікавішого сприйняття студентами.

Головна мета була створити безпечний простір для самовираження та самоусвідомлення студентом свого стану на даний період життя, через метафоричний зміст казки, та візуалізацію власних почуттів на малюнку. Методика включала в себе читання казки, та поступове виконання творчих завдань в процесі читання, та саморефлексія для кожного з учасників. Студентам було запропоновано робочі матеріали, для зручнішого та цікавішого проведення, такі як, аркуші паперу формату А4, кольорові олівці, фломастери, фарби, зручний простір для творчої роботи.

Проведення методики складався з кількох етапів. Спочатку було зачитування казки, яка дала студентам поглибити себе у власний внутрішній світ, та більше зрозуміти свої емоції. Надалі в продовж казки студентам були запропоновані арттерапевтичні завдання, вони мали розділити аркуш на дві частини, на першій половині намалювати свої емоції, почуття, страхи, які могли

Освітній альманах - 2025

б відобразитися у форматі кольорів, форм та символів. На другій половині аркуша учасники мали намалювати або описати символ, образ який з'явився перед ними протягом виконання методики.

Аналізуючи отримані малюнки можна зазначити, що багато студентів намалювали природні елементи (близько 60%), що своєю чергою символізує гармонію, відчуття безпеки та спокою, геометричні форми (25%), як відображення рефлексії та пошуку відповідей, та символічні образи (15%), які вказують на внутрішню боротьбу. Також можна відзначити, що половина студентів використовувала саме теплі кольори, такі як жовтий, червоний чи помаранчевий. Це може вказувати на активність, енергію та позитивний настрій. Холодні кольори, як синій чи фіолетовий, використовувала значно менша кількість студентів, а саме 30%. Це можна розцінити як те, що не зважаючи на війну, більшість прийняли ситуацію в країні та продовжують жити.

Загалом дана методика дала студентам глибше дослідити свої переживання, усвідомити свій стан на даний момент, та зрозуміти над чим можна працювати надалі, і на що потрібно звернути увагу.

Тренінг з використанням казкотерапії

Для подальшого дослідження казкотерапії, було проведено тренінг, який був спрямований на розвиток підтримки колективу у період війни в групі студентів другого курсу. Тренінг був організований з метою покращення комунікації та взаємодії між учасниками, так як у період війни необхідно отримувати підтримку та взаєморозуміння.

На тренінгу було використано метод казкотерапії, що здебільшого базується на читанні казки-притчи, та обговорення між студентами її загальних принципів та прихованого контексту. Казка-притча під назвою «Муха, комар та бджола», є однією з тих казок, які можна використовувати на різну аудиторію учасників, вона має досить легкий сюжет, але водночас містить глибокий для роздумів зміст.

Після прочитання казки, студентів було поділено та підгрупи, для рефлексії над матеріалом, а згодом висловлення своїх думок щодо цього. Групове обговорення сприяло розвитку комунікативних навичок, та розумінню як своїх, так і інших проблем, які можуть бути фізичними або психологічними.

Висновки. Казкотерапія є ефективним методом психоемоційного впливу, який допомагає студентам усвідомити свої власні переживання, та впоратися зі стресом, емоційним навантаженням викликаним під час війни. Цей метод може використовуватися психологами, педагогами та студентами для стабілізації психоемоційного стану, адже він є доступним та простим у виконенні.

Список використаної літератури

1. Буркало, Н. І. (2019). Арт-терапія в сучасній психології. *Psychological journal*, 5(9), 189-204.
2. Данилюк, І. В., & Зольникова, С. В. (2019). Казкотерапія як метод психологічного впливу на особистість. *Psychological journal*, 5(6), 161-173.
3. Жебелева, П. В. (2012). Казкотерапія як засіб психологічної допомоги особистості. *Вісник післядипломної освіти*, (7), 284-291.

Освітній альманах - 2025

4. Магдисюк, Л. І., Федоренко, Р. П., & Замелюк, М. І. (2024). Технології казкотерапії у практиці психологічного консультування дітей та дорослих.
5. Найчук, В., Хомуленко, Б., & Синюк, В. (2024). Арттерапія та робота з когніціями як ключові механізми розвитку резильєнтності у осіб, що зазнали впливу війни. Вісник ХНПУ імені ГС Сковороди "Психологія", (70), 170-182.
6. Фабрічева, М. (2014). Казкотерапія: кращі методики для розвитку творчого ставлення до життя. Центр ресурсного розвитку «М-АРТ», 100.

Суровик Наталія, студентка групи ФПД-32,

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Наталія Мачинська**,

докторка педагогічних наук,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ ТА ГЕНДЕРНА ВИХОВАНІСТЬ: ЗМІСТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Актуальність дослідження: у сучасному суспільстві питання гендерного виховання та гендерної вихованості набувають особливого значення. Гендерна рівність є ключовою складовою демократичного розвитку, а освіта відіграє провідну роль у формуванні толерантного ставлення до гендерних відмінностей. Стереотипи щодо ролі чоловіків і жінок досі впливають на соціальні відносини, професійну самореалізацію та рівень участі в суспільному житті.

Важливість гендерного виховання обумовлена необхідністю формування в дітей адекватного сприйняття гендерної різноманітності, виховання поваги до

прав і свобод кожної людини незалежно від статі. Особливо актуальним це питання є в українському контексті, оскільки процеси європейської інтеграції та боротьба за рівні можливості потребують оновлення підходів до виховання та освіти.

Мета дослідження: визначити змістове наповнення понять «гендерне виховання» та «гендерна вихованість», проаналізувати їхню роль у сучасному освітньому процесі та суспільному житті.

Основний текст. Гендерне виховання є невід’ємною складовою загального освітнього процесу та входить у сферу вивчення гендерної педагогіки.

Гендерна педагогіка – молода галузь педагогічного знання, яка вивчає закономірності, принципи та методи виховання й навчання з урахуванням гендерних особливостей і забезпечення рівних можливостей для реалізації потенціалу кожної особистості незалежно від статі (2).

Як зазначає В. Гайденко, сутність гендерної педагогіки полягає в тому, щоб створювати освітній простір, вільний від стереотипів і дискримінації, спрямований на всебічний розвиток дитини, виховання толерантності та поваги до гендерного різноманіття (Гайденко, 2016).

В. Кравець наголошує, що гендерна педагогіка як наука перебуває на етапі активного формування. Її понятійний апарат, методологічні основи та практичні підходи ще розвиваються, що свідчить про її динамічність і актуальність у сучасному суспільстві. Дослідник стверджує, що поняття, які використовуються в гендерній педагогіці, суттєво різняться із загальною педагогічною теорією. Саме тому доцільно розмежувати поняття гендерного виховання від інших, суміжних йому: гендерна соціалізація, статеве виховання, гендерний підхід в освіті та ін. (Джура, 2013).

Отже, словосполучення «гендерне виховання» містить два поняття «гендер» і «виховання». Термін «гендер» тісно пов'язаний із соціокультурними аспектами відмінностей між чоловіками та жінками. Його використовують для позначення соціально визначених ролей, поведінки, атрибутів та очікувань, які

суспільство пов'язує зі статтю людини. На відміну від біологічної статі, яка визначається фізіологічними характеристиками, гендер відображає культурні й соціальні конструкції.

За твердженням І. Грабовської, гендер включає такі аспекти:

- соціальні ролі – обов'язки та функції, які традиційно приписуються чоловікам і жінкам у певному суспільстві,
- очікування суспільства – стереотипи щодо поведінки, інтересів, професій, які вважаються «типовими» для чоловіків і жінок,
- гендерна ідентичність – внутрішнє відчуття приналежності до певного гендеру, яке може не відповідати біологічній статі (Грабовська, 2017).

У сучасній науці термін «стать» описує біологічні відмінності між людьми, що визначаються генетичними особливостями будови клітин, анатомо-фізіологічними характеристиками та дітородними функціями. Термін «гендер», в свою чергу, вказує на соціальний статус та соціально-психологічні характеристики особистості, пов'язані зі статтю, які виникають у взаємодії з іншими людьми (Орлов, 2019).

Гендерне виховання, яке є актуальним завданням сучасної педагогіки, забезпечує гармонійний розвиток дітей у контексті сучасних соціальних і культурних змін. Згідно визначення, яке надають О.Мельниченко та Н.Попель, гендерне виховання – це цілеспрямований педагогічний процес, спрямований на формування у дитини уявлень про гендерні ролі, поведінку, права, можливості та обов'язки в суспільстві. Воно базується на усвідомленні індивідуальності кожної особистості, уникненні стереотипів та дискримінації за гендерною ознакою, а також на принципах рівності статей у всіх сферах життєдіяльності (Мельниченко, Попель, 2019).

Як зазначає Т. Говорун, сутність гендерного виховання полягає в тому, що воно:

- пояснює суть гендерних відмінностей, не обмежуючи права чи можливості дітей через їхню стать,

Освітній альманах - 2025

- формує толерантне ставлення до представників іншого гендеру, виховуючи повагу до їхніх прав і свобод,

- сприяє самореалізації кожної дитини відповідно до її інтересів, здібностей та прагнень, а не залежно від усталених соціальних ролей (Джура, 2013).

В. Кравець вважає, що основними принципами гендерного виховання є:

- рівність можливостей - забезпечення однакового доступу до освіти, ресурсів та участі в діяльності незалежно від статі,

- подолання гендерних стереотипів - запобігання дискримінації через суспільні уявлення про «типові» ролі чоловіка і жінки,

- індивідуальний підхід - урахування особистісних особливостей і талантів дитини,

- формування гендерної чутливості - виховання усвідомлення різноманіття гендерних проявів і поваги до них (Кравець, 2011).

Науковці А. Сьоміна, О. Куксенко, В. Гармаш наголошують на тому, що результатом процесу гендерного виховання є гендерна вихованість, яка відображає сформованість у дитини ціннісних орієнтацій, моральних норм, поведінки та взаємодії, що ґрунтуються на принципах гендерної рівності (Сьоміна, Куксенко, Гармаш 2021).

Слід зазначити, що в науковій літературі поняття «гендерна вихованість» розглядається в контексті педагогіки, психології, соціології тощо, і хоча визначення, які надають різні автори можуть варіюватися, їх об'єднує акцент на формуванні у особистості позитивного ставлення до гендерних ролей та гендерної рівності.

Так, з погляду Т. Дуткевич (2019: 4): «Гендерна вихованість – це сформованість у дитини почуттів, переконань і навичок, які забезпечують повагу до рівних прав і можливостей кожної статі, що інтегрується в моральну свідомість особистості» (4).

Своєю чергою О. Кікінеджи (2011: 93) визначає гендерну вихованість як соціально-педагогічну якість, що «...передбачає здатність дитини приймати і

виконувати гендерні ролі без стереотипних обмежень, адаптуючи їх до соціокультурних умов» (5).

На думку В. Кравця (2013: 211): «Гендерна вихованість – це сукупність знань, навичок і ставлень, які дозволяють людині дотримуватись гендерної етики в різних життєвих ситуаціях, зберігати власну ідентичність і толерантно ставитися до інших» (6).

О. Листопад (2019: 146) стверджує, що гендерна вихованість визначається як: «...результат цілеспрямованого педагогічного впливу, що забезпечує формування гендерної ідентичності, емоційної культури та поваги до гендерних особливостей інших людей» (7).

Сутність гендерної вихованості, з погляду Р. Шулигіної, полягає у:

- розумінні й прийнятті рівності статей. Вихована особистість усвідомлює, що стать не є вирішальним фактором для соціального статусу чи можливостей,

- толерантному ставленні. Гендерно вихована людина шанує права інших, визнає їхню індивідуальність і не вдається до дискримінації,

- готовності співпрацювати. Гендерна вихованість забезпечує здатність ефективно працювати в змішаних за статтю колективах, поважати думки й внески інших,

- подоланні стереотипів. Особистість не дотримується усталених поглядів щодо «типової» поведінки, діяльності чи професій для чоловіків і жінок (Шулигіна, 2017).

Отже, узагальнюючи наведені визначення, під поняттям «гендерна вихованість» ми будемо розуміти цілісну характеристику особистості, що включає гендерну свідомість, прийняття гендерних ролей, толерантне ставлення до представників іншої статі та здатність діяти відповідно до принципів гендерної рівності у взаємодії з соціумом.

Вивчення наукових джерел показало, що у вітчизняній педагогіці та психології в дослідженні питань гендерного виховання та гендерної вихованості переважають наступні напрями:

1. Теоретико-методологічний (вивчення сутності понять «гендерне виховання», «гендерна культура», «гендерна ідентичність»).

2. Гендерний підхід у педагогіці (впровадження гендерного підходу у навчальні програми, дидактичні матеріали, позашкільну діяльність; формування у дітей гендерної чутливості та толерантності).

3. Розвиток гендерної ідентичності (дослідження процесу формування гендерної ідентичності у різних вікових групах).

4. Гендерна вихованість як результат виховного процесу (аналіз критеріїв і рівнів гендерної вихованості дітей; визначення психологічних та педагогічних умов для формування гендерної вихованості).

5. Гендерні аспекти професійної підготовки педагогів (вивчення рівня гендерної компетентності педагогів; розробка курсів і тренінгів з гендерної педагогіки для вчителів та вихователів).

6. Інтеграція гендерного виховання в сучасний освітній процес (розробка та апробація програм гендерного виховання для різних вікових категорій).

Отже, перелічені напрями відображають інтеграцію теоретичних і практичних аспектів гендерного виховання у сучасній українській педагогіці та психології. Загальне значення гендерного виховання та гендерної вихованості, як його результату, полягають у формуванні гармонійно розвиненої особистості, здатної успішно взаємодіяти в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гайдено В. Гендерна педагогіка: хрестоматія. Суми: ВТД «Університетська книга», 2016. 313 с.

2. Гендерна освіта: теорія і практика: навчальна програма з інтегрованого курсу для студентів педагогічних вузів / В. П. Кравець, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. Київ: Видавництво, 2021. С. 9-72.

3. Грабовська І. Пошуки гендерної паритетності: український контекст: монографія. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, ДС Міланік, 2017. 204 с.

Освітній альманах - 2025

4. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 392 с.
5. Кікінежді О. М. Гендерна ідентичність в онтогенезі особистості: монографія. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 400 с.
6. Кравець В. Гендерна педагогіка: навч. Посіб. Тернопіль: Джура, 2013. 416 с.
7. Листопад О. Педагогічні умови гендерного виховання старших дошкільників в закладах дошкільної освіти. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 2019. № 1. С.145-150
8. Мельниченко О.В., Попель Н.В. Методичні засади гендерного виховання дітей дошкільного віку. *«Молодий вчений»*, 2019. № 9. С. 83-86.
9. Орлов Ю. М. Статевий розвиток і виховання. Київ: Академічне видавництво, 2013. 239 с.
10. Сьоміна А., Куксенко О., Гармаш В. Особливості гендерного виховання дошкільників різного віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 5. С. 40-52.
11. Шулигіна Р. А. Пріоритети гендерного підходу у формуванні гармонійно розвиненої особистості. Психолого-педагогічні проблеми освіти і виховання в умовах глобалізації та інтеграції освітніх процесів: *Тези доповідей наукової конференції кафедри ЮНЕСКО КНЛУ* (12 грудня 2017 року). Київ: Вид. центр КНЛУ, 2017. С. 136-138.

Маргарита Тюльченко, студентка 2 курсу,
Комунальний заклад
«Прилуцький гуманітарно педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради,
м. Чернігів, Україна.

Науковий керівник: **Грона Т. В.**, викладач педагогіки,
психології та методик дошкільної освіти,

Комунальний заклад
«Прилуцький гуманітарно педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради,
м. Чернігів, Україна.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КОМУНІКАТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми. Комунікативний розвиток дітей молодшого дошкільного віку є одним із головних чинників успішного соціального й психологічного розвитку. У сучасних умовах раннього старту в освіті і активного залучення дітей до спілкування з певними когнітивними завданнями, розвиток спроможності до ефективної комунікації стає необхідним чинником успіху.

Аналіз досліджень. Проблему комунікативного розвитку дітей молодшого дошкільного віку активно досліджують українські науковці. Серед них варто відзначити А. Богуш, яка вивчає мовленнєвий розвиток дошкільників та особливості формування їхньої комунікативної компетентності. М. Вашуленко зосереджується на питаннях методики розвитку мовлення у дітей, аналізуючи ефективні стратегії навчання. К. Крутій розробляє сучасні педагогічні технології, спрямовані на комунікативний розвиток дошкільників. М. Мурашко досліджує когнітивно-лінгвістичні аспекти мовлення дітей та їхній вплив на загальний розвиток. Н. Пахомова вивчає психологічні чинники мовленнєвої взаємодії, а О. Трифонова аналізує роль соціального середовища у розвитку комунікативних навичок дошкільників.

Мета статті – розглянути сучасні підходи до розвитку комунікативних навичок у дітей молодшого дошкільного віку та способи забезпечення їх ефективного засвоєння.

Виклад основного матеріалу. Мовленнєвий розвиток та навчання мови у дошкільному віці є ключовими напрямками сучасної лінгводидактики. Мета мовленнєвого розвитку дітей була науково обґрунтована Ф. Сохіним, а в Україні її доповнили дослідники наукової школи під керівництвом академіка А. Богуш (Богуш, 2008, Гавриш, 2003).

Розвиток комунікативної компетентності починається з набуття дитиною вміння встановлювати контакт із партнером у спілкуванні, дотримуючись усталених правил етикету. У повсякденному житті дитина спостерігає і наслідує приклади комунікації дорослих, формуючи своє мовленнєве «обличчя». Так формується мовленнєва особистість (Базовий компонент ДО, 2019: 13).

Створення сприятливого мовленнєвого середовища є основою ефективного комунікативного розвитку дітей. Це середовище має бути насичене різноманітними можливостями для мовленнєвої практики та стимулювати активне спілкування. Одним із важливих аспектів такого середовища є ігрова діяльність. Гра дозволяє дитині природним шляхом засвоювати мовні конструкції, розширювати словниковий запас та вдосконалювати вміння вести діалог. Сюжетно-рольові ігри моделюють реальні життєві ситуації, збагачуючи мовленнєвий досвід дітей. Наприклад, граючи в магазин або лікарню, діти вчаться правильно будувати речення, ставити запитання та висловлювати свої думки.

Важливим аспектом є інтерактивні технології, зокрема мультимедійні засоби, мобільні додатки та інтерактивні книги. Вони сприяють розвитку уваги, пам'яті та мовлення, активізують комунікативну взаємодію. Інтерактивні казки стимулюють дітей до переказу змісту, висловлення власних думок та обговорення персонажів.

Мовленнєва компетентність забезпечує здатність дитини підтримувати взаємодію з іншими, логічно будувати висловлювання та формувати соціальне мовлення (вираження власної позиції, презентація себе перед оточуючими) (Богуш, 2008: 27).

Метод моделювання ситуацій дозволяє дітям навчитися висловлювати свої почуття, домовлятися та реагувати на слова інших. Організація спільних

проектних завдань або групових обговорень сприяє формуванню навичок діалогічного мовлення.

Не менш значущим фактором є психолого-педагогічний супровід, який передбачає індивідуальний підхід до кожної дитини. Важливу роль відіграє співпраця вихователів із батьками, що сприяє узгодженому впливу на мовленнєвий розвиток дітей як у закладі дошкільної освіти, так і вдома.

Висновки. Розвиток комунікативних навичок у дітей молодшого дошкільного віку є важливим аспектом їхньої соціалізації. Використання ігрових, інтерактивних і ситуаційних методів сприяє ефективному засвоєнню мовлення, розвитку емоційного інтелекту та здатності до взаємодії з оточуючими. Формування комунікативної компетентності залежить від системного підходу педагогів та активної участі батьків.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Науковий керівник. К.: Видавництво, 2020. 26 с.
3. Богуш А.М. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія / Богуш А.М., Трифонова О.С. та ін. Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.
4. Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання. *Дошкільне виховання*. 2003. № 7. С.12-14.5
5. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник: А.М. Богуш. К.: Видавництво, 2019. 26 с.
6. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації *Дошкільне виховання*. 2020 № 6. - С.3-5.
7. Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання. *Дошкільне виховання*. 2021. № 7. С.12-14.
8. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: [наук. - метод. посіб. / наук. ред.О.Л. Кононко]. К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2021.

Матвій-Богдан Федюра, студент групи ФПШ(А)-11,
факультет педагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Галина Крохмальна**,
кандидат філологічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ЛІТЕРАТУРНА КРИЗА: ЧОМУ СУЧАСНІ ШКОЛЯРІ ПЕРЕСТАЮТЬ ЧИТАТИ

Актуальність дослідження. В останні десятиліття спостерігається помітне зниження зацікавленості учнів до читання, що викликає серйозне занепокоєння серед педагогів, батьків та суспільства в цілому. В. Сухомлинський свого часу зазначав: «Читання – це віконце, через яке діти пізнають світ та самих себе» (Сухомлинський, 1976-1977). Тому залучення дитини до книжки та читання – це підготовка кваліфікованого читача, який читає та розуміє текст, орієнтується у доступному колі читання. У сучасному світі, де обсяг інформації зростає з неймовірною швидкістю, читання стає життєво необхідним. Це основа освіти та самоосвіти, навичка, яка супроводжує людину протягом усього життя. Успіх у сучасному інформаційному суспільстві залежить від здатності до навчання протягом життя, вміння самостійно шукати та використовувати інформацію. І саме читання, зокрема художньої літератури, є ключовим фактором для досягнення особистих цілей.

Художня література – це не просто розвага, а потужний інструмент для розвитку особистості. Вона збагачує мислення, допомагає краще розуміти себе та інших, формує моральні цінності та розкриває творчий потенціал.

Мета статті – виявити та проаналізувати причини зниження інтересу до читання серед сучасних школярів.

Яценко Таміла чітко окреслює багатоаспектну проблему зниження читацького інтересу серед сучасних учнів: низький рівень читацької культури в родині, особливо нехтуванням читанням у ранньому дитячому віці; утвердження цифрового простору в суспільстві як позитивне його явище, однак і як негативний фактор щодо організації дитячого та юнацького читання; невідповідність проблематики програмових художніх творів читацьким і життєвим інтересам школярів у добу інформаційного суспільства; невиразні, недостатньо сформовані читацькі інтереси учнів на етапі початкової школи, а відтак як наслідок низький рівень інтересу до читання в основній школі; відсутність у значної частини сучасних учнів мотивації до навчання, зокрема й до вивчення української літератури; перевантаження чинних шкільних програм з української літератури (особливо у процесі вивчення історико-системного курсу (9-11 кл.)); відсутність системної позакласної роботи, орієнтованої на розвиток читацької культури школярів різних вікових груп (читацькі години, читацькі вечори, бібліотечні уроки, зустрічі з письменниками тощо); невисока якість навчально-методичного забезпечення шкільного курсу української літератури; посередній професійний рівень сучасних учителів-словесників; недостатнє наукове обґрунтування теоретичних аспектів сучасної шкільної літературної освіти та несистемна їх практична реалізація (Яценко, 2019: 6). Ці причини взаємопов'язані та створюють складну проблему, яка потребує комплексного підходу до вирішення.

Важливо розуміти, що читання – це не лише передавання інформації, а й форма спілкування, спільний досвід. Коли батьки читають дітям, вони не лише розвивають їхній словниковий запас, а й створюють емоційний зв'язок. Сучасні батьки часто перевантажені роботою та побутовими справами, тому їм бракує часу на читання з дітьми. Необхідно популяризувати ідею, що читання – це не лише корисне, а й приємне заняття.

Сучасне покоління зростає в умовах швидкого доступу до інформації, яка найчастіше подається у стислій та візуальній формі – відеоролики, пости у соцмережах, короткі статті. Це формує звичку споживати контент

фрагментарно, не витрачаючи багато часу на його осмислення. У цьому контексті читання книг стає викликом, оскільки вимагає тривалої концентрації, послідовного сприйняття тексту та розвинених навичок уваги. Як наслідок, багато дітей сприймають довгі тексти як щось складне й нецікаве, що призводить до зниження інтересу до читання в цілому.

Однією з важливих причин зниження читацької активності є погано складена шкільна програма, яка повинна бути гнучкою та адаптуватися до інтересів сучасних учнів. Необхідно включати до програми твори авторів, які пишуть про проблеми, близькі та зрозумілі дітям, молоді. Важливо також не нав'язувати учням певну інтерпретацію творів, а давати їм можливість висловлювати власну думку.

У початковій школі читання – це не просто навичка, а один із найважливіших інструментів розвитку дитини. Однак самих технічних умінь недостатньо – потрібно сформувати справжню любов до книг. Якщо дитина навчиться читати, але не відчує радості від цього процесу, вона швидко втратить інтерес, а отже, і можливість розвивати мислення, уяву та мовлення. Тому педагогам необхідно використовувати ігрові методи навчання, інтерактивні методи навчання, створювати цікаві читацькі проекти. Важливо давати дітям можливість вибирати книги, які їм подобаються.

Формування читацької компетентності у початковій школі – це основа подальшої успішності розвитку та формування особистості. Здобувачі початкової освіти вже самостійно користуються книжкою, пізнають її зміст. Читання книжок відкриває кожній людині світ незвіданого (Богданець-Білоskalенко, 2014). Важливо не просто навчити дітей читати, а й розуміти прочитане. Читання має бути активним процесом, що стимулює дитячу уяву та спонукає до роздумів, аналізу та порівнянь.

Висновки. Отже, зниження інтересу до читання серед школярів – це не просто тривожна тенденція, а серйозна проблема, що потребує негайного реагування. Причини цієї проблеми багатогранні та взаємопов'язані: від

Освітній альманах - 2025

недостатньої читацької культури в сім'ях до недосконалості шкільних програм та впливу цифрових технологій.

Читання є не лише джерелом знань, а й ключовим фактором розвитку особистості, критичного мислення та емоційного інтелекту.

Для вирішення проблеми зниження читацького зацікавлення учнів необхідний комплексний підхід, що включає: підвищення читацької культури в сім'ях; адаптацію шкільних програм до інтересів сучасних учнів; використання сучасних технологій для популяризації читання та ін.

Учителі відіграють ключову роль у формуванні читацького інтересу. Важливо, щоб вони володіли сучасними методиками викладання та вміли зацікавити учнів книгами.

Таким чином, повернення зацікавленості до читання серед школярів – це не лише освітнє, а й соціальне завдання, від успішного вирішення якого залежить майбутнє нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Богданець-Білоskalенко Н. І. Проблема формування особистості у змісті підручників з читання для початкової школи (50-ті роки ХІХ –50-ті роки ХХ ст.). Київ : НВФ «Славутич-Дельфін», 2014. 152 с.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. / В. О. Сухомлинський ; голова ред. кол. О. Г. Дзевєрін. - Київ : Рад. шк., 1976 - 1977. Т. 5 : Статті . – 1977. – 639 с.
3. Яценко Т. О. Проблема читання в умовах інформаційного суспільства: соціальний і методичний аспекти. Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 вересня 2019 р., м. Київ / Ін-т педагогіки НАПН України; за заг. ред. Т. О. Яценко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. С. 5-8.

Хома Марія, студентка групи ФПШ-113,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Наталія Мачинська**, докторка
педагогічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Початкова школа – це перший етап у навчанні дитини, коли вона не тільки отримує знання, але й навчається взаємодіяти з однолітками, долати труднощі та починає розуміти навколишній світ. У цей час дуже важливо створити атмосферу безпеки, підтримки й довіри, адже саме тут починається формування емоційної стійкості.

У сучасних умовах, особливо через війну, багато українських дітей переживають серйозні стреси. Вони змушені швидше дорослішати, пристосовуватися до нових реалій і навчатися боротися зі страхами та тривогою. Дітям, які зазнали стресових ситуацій, важливо мати підтримку в школі. Як зазначає Т. М. Котик, «психологічна безпека в школі є основою ефективного навчального процесу» (Котик, 2020), оскільки вона сприяє формуванню довіри між учнями та вчителями, покращенню концентрації на навчанні та зниженню рівня тривожності у дітей.

Мета дослідження. Метою дослідження є з'ясувати, як стресові ситуації, зокрема війна, впливають на емоційний стан молодших школярів, а також знайти способи, які допоможуть зробити навчальне середовище безпечним і комфортним для них. Важливо зрозуміти, з якими труднощами стикаються діти, як їм можна допомогти адаптуватися та що можуть зробити вчителі, батьки й психологи, щоб підтримати їхній емоційний стан.

Війна і діти: як змінюється емоційний стан молодших школярів. Діти переживають стрес і труднощі інакше, ніж дорослі. Їхній світ наповнений емоціями, тому будь-які зміни можуть сильно впливати на їхній емоційний стан. За дослідженням О. О. Лелюх-Степанчук, тривалий вплив стресу може призвести до емоційної нестабільності, проблем у навчанні та соціалізації (Лелюх-Степанчук, 2017). Діти часто не можуть висловити свої почуття, тому або замикаються в собі, або проявляють агресію. Багато дітей бояться гучних звуків або важко концентруються на навчанні. Тому важливо, щоб школа помічала ці зміни та надавала необхідну допомогу.

Створення психологічно безпечного середовища починається з вчителя, який підтримує учнів, допомагає їм, а не лише навчає. Як зазначає М. М. Шпак, «емоційний інтелект дітей молодшого шкільного віку значною мірою залежить від середовища, у якому вони знаходяться» (Шпак, 2018). Важливим аспектом є також ставлення вчителя до учнів. Василь Олександрович Сухомлинський наголошував, що вчитель повинен бути не лише наставником, а й другом учнів, разом з ними долати труднощі, переживати, радіти і засмучуватися. Він підкреслював, що тільки в атмосфері добра і розуміння дитина може зростати гармонійно. Ці принципи відображені в його численних працях, зокрема у книзі «Серце віддаю дітям» (Сухомлинський, 1973)

Для того, щоб створити сприятливу атмосферу в шкільному середовищі, потрібно:

- проводити тренінги для вчителів щодо роботи з дітьми, які пережили стрес;
- організовувати заняття, що допомагають розвивати емоційний інтелект дітей;

Освітній альманах - 2025

- надати можливість дітям спілкуватися з психологами для отримання своєчасної підтримки.

Також важливим є взаємодія між школою та сім'єю. Діти чутливі до емоцій своїх батьків, а будь-яка тривога чи стрес вдома можуть впливати на їхній емоційний стан. Василь Олександрович Сухомлинський підкреслював, що «вчитель повинен бути для дитини такою ж дорогою людиною, як мати». Цей принцип він детально розкрив у своїй книзі «Сто порад учителям» (Сухомлинський, 1976).

Регулярні зустрічі батьків та вчителів сприяють адаптації дитини та зниженню рівня стресу. Вони забезпечують узгодженість виховних впливів, що створює сприятливі умови для гармонійного розвитку дитини.

В. О. Сухомлинський у книзі «Серце віддаю дітям» зазначав: «Вчитель – це не лише носій знань, а й людина, яка допомагає дитині подолати труднощі, яка не дозволить їй залишитися самотньою в важких обставинах життя». Це підкреслює важливість створення підтримуючого і чуйного середовища, де кожна дитина може відчувати себе безпечною і впевненою у своїх силах.

З метою дослідження того, як діти сприймають психологічну підтримку в школі, було проведено опитування серед учнів та батьків Ліцею № 46 ім. В'ячеслава Чорновола Львівської міської ради у 2025 році, респондентами стали 30 учнів початкових класів та їхніх батьків

Ось деякі результати. Серед респондентів-учнів було виявлено:

- 85% дітей заявили, що найбільшу підтримку вони отримують від вчителів; більшість учнів вказали, що відчують довіру до вчителів, які не лише навчають, а й звертають увагу на емоційний стан своїх учнів; один із учнів поділився: «Мені допомагає, коли вчитель питає, як я почуваюся, і це не тільки про оцінки, а й про мої думки і почуття»;

- 60% дітей зізналися, що не завжди можуть висловити свої почуття, але вони відчують полегшення, коли вчитель цікавиться їхнім емоційним станом; це свідчить про важливість їх емоційної підтримки з боку вчителів для учнів, які можуть не завжди мати можливість або сміливість відкрито поділитися

Освітній альманах - 2025

своїми переживаннями. Наприклад, одна учениця сказала: «Коли вчителька запитує, чи все добре, я відчуваю, що вона дійсно за мене переживає».

Батьки-респонденти продемонстрували такі результати:

- 78% батьків зазначили, що стрес через ситуацію в країні впливає на їхні стосунки з дітьми;

- 85% підтримують ідею регулярних зустрічей з вчителями для обговорення емоційного стану дітей, підкреслюючи важливість співпраці між школою та родиною у створенні стабільного та безпечного середовища для дитини.

Висновок: У результаті проведеного опитування стало очевидно, що емоційна підтримка вчителів є важливим фактором для зменшення стресу у дітей, які переживають складні життєві обставини. Важливими є не лише взаємодія в класі, а й активна комунікація між вчителями та батьками, яка дозволяє краще розуміти емоційний стан дитини та забезпечувати їй необхідну підтримку вдома й у школі. Особливу роль у цьому процесі відіграють вчителі, які, будучи підтримкою для учнів, допомагають їм адаптуватися до нових умов і створюють безпечне навчальне середовище. Для цього важливо організувати тренінги для педагогів, які сприяють розвитку емоційного інтелекту дітей, а також забезпечити регулярну співпрацю між школою та сім'єю, що допомагає створити гармонійні умови для розвитку дитини. Проведене опитування показало, що більшість учнів і батьків вважають емоційну підтримку з боку вчителів важливою. Це підкреслює необхідність впровадження систематичної роботи з дітьми, які пережили стресові ситуації, для створення комфортного освітнього середовища, що сприятиме не лише успішному навчанню, а й збереженню психоемоційного здоров'я школярів.

Список використаних джерел

1. Котик Т. М. (2020) Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи: навчально-методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль: Астон. 192 с.

2. Лелюх-Степанчук О. О. (2017) Особливості емоційного розвитку дітей молодшого шкільного віку. Загальна психологія, історія психології, 140-144.
3. Шпак М. М. (2018) Вікові особливості розвитку емоційного інтелекту молодших школярів. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, VI (68) 164, 71-74.
4. Будає В. Д. В. О. Сухомлинський – майбутньому педагогу: наук.-метод. посіб. / В. Д. Будає, О. М. Пехота та ін. Миколаїв : Вид-во «ЛПІОН», 2004. 260 с.

Ольга Хом'як, студентка групи ФПШі-12,
факультет педагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Галина Крохмальна**,
кандидат філологічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

РОЛЬ МОВЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність дослідження. Мовлення є однією з найважливіших складових розвитку людини. Воно не тільки забезпечує комунікацію, а й формує мислення, впливає на емоційний стан та сприяє соціалізації. Перш за все, мовлення є тісно пов'язаним із мисленням. Людина осмислює навколишній світ за допомогою слів, що дозволяє їй аналізувати, робити висновки та знаходити рішення. Чим багатший словниковий запас, тим складніші й точніші думки може висловлювати особистість. Крім того, мовлення сприяє самовираженню та самореалізації. Через слова людина передає свої ідеї, творчі задуми, відстоює власну позицію. Розвинене мовлення допомагає впевнено почуватися в суспільстві, бути почутим і зрозумілим.

Мета дослідження – окреслити вплив мовлення на процес формування особистості.

Основний текст. Людину характеризують такі основні риси, а саме суспільна свідомість, участь у суспільній праці та володінням мовою. Жодна з цих рис не може існувати окремо від інших, особливо яскраво зв'язок спостерігається між мовою та суспільною свідомістю. Мова, яка виявляється через мовні знаки, слова, словосполучення та речення, становить форму вираження всіх аспектів людської свідомості. Процес формування мови співпадає з етапом становлення людського суспільства, коли виникла необхідність у взаємному спілкуванні.

Сучасні мови, разом зі своїми носіями, пройшли складний шлях розвитку. У вивченні нації як історичної форми спільноти людей, мова, разом із територією, економічним життям, культурою та психологічними особливостями, виступає як одна з ключових ознак, які визначають це поняття. Хоча існують випадки, коли різні нації використовують одну мову – це виняток, а не загальне правило. Мова виконує важливі функції в суспільстві, серед яких головна – комунікативна, а також ідентифікаційна, номінативна, експресивна, пізнавальна, волюнтативна, естетична, культурологічна та мислетворча. Багато функцій мови переплітаються. Так, люди обмінюються досвідом (пізнавальна), називають різні предмети, поняття і явища (номінативна), намагаються поділитись своїми емоціями та почуттями (експресивна), словом впливають на співрозмовника (волюнтативна). Звісно, часто люди об'єднуються за інтересами (комунікативна). А оскільки спілкування неможливе без мислення (мислетворча), то майже всі функції матимуть місце у звичайній бесіді. Окрім того, будучи носіями своєї мови, ми засвоюємо культуру свого народу, бо сприймаємо разом з мовою пісні, казки, легенди, думи, перекази, історію, звичаї, (культурологічна). Оволодіваючи мовою, людина оволодіває і культурою народу. Отже, всі функції мови та мовлення не існують окремо, а реалізуються у взаємодії (Лазуткіна, 2015).

Кожна нація має свою мовну картину світу, тобто в мові виявляється менталітет, водночас мова формує й забезпечує самобутні й неповторні світогляди представників різних етнічних груп. Слова матері, слова народних пісень, історія, закодована в уявленнях, піснях, легендах, засвідчена в історичних пам'ятках, козацьких літописах, повернення історії України в страшних документах голодоморів, духовне відродження – все це формує мову і національну свідомість, що в свою чергу впливає на всі сфери українського суспільного життя. У суспільстві поступово сформувалося усвідомлення того, що не тільки люди володіють мовою, а мова також володіє людьми.

Одним із визначальних чинників зростання авторитету української мови є формування національно-свідомої еліти. Як зазначає О. Ткаченко: «Знання національної традиції, своєї історії сприяє розвитку національної свідомості, основним носієм якої є національна інтелігенція. Проте доки ця свідомість зосереджена тільки в ній, не стала набутком усього народу, не пов'язана зі своїм зовнішнім практичним дійовим виявом, національною солідарністю, національна свідомість мало, що важить» (Ткаченко, 1990).

Усне слово через телепередачу, радіоефір чи на сцені має могутню силу впливу свідомість і сприяє утвердженню авторитету мови, тому працівники цих сфер (журналісти, блогери, ведучі телепрограм, актори тощо) повинні усвідомлювати моральну відповідальність за потужний вплив на формування мовної особистості, на виховання молодого покоління. Таких переконань був І. Огієнко, який зазначав: «Особа, що не знає добре своєї соборної літературної мови та своїх рідномовних обов'язків, не може бути робітником пера» (Огієнко, 2001).

Однак дослідження українських соціолінгвістів переконують у тому, що до повномасштабного вторгнення росії в Україну, навіть вихована в українських родинах молода людина, вступаючи в доросле життя, була змушена зросійщуватися через панування в незалежній Україні російськомовного інформаційного продукту (в телерадіопросторі, в друкованих ЗМІ, на

книжковому ринку й ринку освітніх послуг, і найбільшою мірою в інформаційно-комп'ютерній мережі Інтернет).

Свідомість і самоідентифікація людини виникають із мови. Мова для кожної людини виступає кодом, який об'єднує покоління. Вона формує національний характер особистості. Свідоме сприйняття себе починається з освоєння рідної мови, з перших звуків та слів.

Вивчаючи мову, дитина розкриває свій генетичний код. Мислення, а отже, свідомість та самоідентифікація людини, глибоко коріняться в рідній мові. П. Мовчан називає мову космічним явищем. Письменник переконує, що слово матеріальне, бо має звукове вираження, та ідеальне водночас, бо наділене енергетикою космічних тіл: «...мова – це явище космічне. Бо слово – це струмопровід космічної енергії... Що таке слово? – запитаєш себе. І чіткої відповіді дати не можеш. Це все, і водночас ніщо... Звук... Ефемерність, привид... Але ж і реальність...» (Глуховцева, 2022). Мова – це позитивна енергія, якою дитина живиться від самого народження, і втрата цієї енергії негативно впливає на дитину, її здоров'я та розумовий розвиток.

Розвиток особистості і мовлення тісно пов'язані процеси, які взаємодіють між собою впродовж усього життя людини. Мовлення, як ключовий елемент комунікації, впливає на різні аспекти розвитку особистості, а сама особистість впливає на те, як людина використовує і розвиває свою мовленнєву компетенцію. Ось ключові аспекти їх взаємодії (Пентиліук, 2011):

- мовлення визначає, як людина сприймає і розуміє світ навколо. Виразність та точність вираження думок впливають на якість сприйняття інформації та формування світогляду;

- мовлення є основним інструментом соціалізації, допомагаючи особистості взаємодіяти з іншими, розуміти соціокультурні норми та правила, а також власні ролі в суспільстві;

- активне використання мовлення сприяє розвитку когнітивних процесів, таких як мислення, пам'ять, увага та здатність до вирішення проблем;

Освітній альманах - 2025

- мова є засобом самовираження. Людина через мовлення виражає свої думки, почуття, цінності та індивідуальні характеристики, сприяючи формуванню власної унікальної особистості;

- вивчення мови та збагачення словникового запасу сприяють особистісному розбитку та збільшенні академічних досягнень. Мова в якості інструмента допомагає особистості у засвоєнні нових знань і навичок;

- мовлення впливає на взаємодію особистості з культурою, сприяючи розумінню та уваги до традицій, мистецтва, літератури та інших аспектів культурного спадку. Мова є засобом передавання цінностей і культурних поглядів. Вона впливає на формування особистісних цінностей та вірувань. Отож, розвиток особистості і мовлення є взаємопов'язаними процесами, які сприяють розширенню та глибшому розумінню світу та самої себе.

Взяття під контроль словесної системи дитини під час спілкування з дорослими викликає перетворення її основних психічних процесів. Слово стає впливовим фактором, який моделює психічну діяльність, поліпшує відображення реальності і формує нові аспекти уваги, пам'яті, уяви, мислення та поведінки. Дитина, через мовлення, не лише отримує нові дані, але і можливість засвоїти їх у новий спосіб. У ранньому віці мова впливає на формування відчуттів і сприймання, а також на розвиток гностичних процесів. Пасивне оволодіння мовленням впродовж перших двох років життя сприяє розвитку у дитини узагальненого сприймання, надаючи всім її сенсорним функціям активний пошуковий характер.

Практичний досвід та різноманітні взаємодії дитини з оточенням служать як школа для її активної діяльності. Без слова, без мовлення, перехід до найвищих функцій аналізу та синтезу є неможливим.

Отже, мовлення є не лише засобом передавання інформації, а й потужним інструментом розвитку особистості. Вміння правильно висловлювати свої думки відкриває перед людиною нові можливості у навчанні, кар'єрі та особистому житті.

Список використаних джерел

1. Глуховцева К. Павло Мовчан про мову / К. Глуховцева, І Глуховцева // Лінгвістика. 2022. №2 (46), С. 25-38.
2. Лазуткіна Ю. Функції мови та мовлення / Ю. Лазуткіна, С. Ганнощенко, Д. Ємельянов та ін.; кер. О.В. Бровкіна // *Перший крок у науку: матеріали VII студентської конференції*, м. Суми, 20 грудня 2015 р. / Відп. за вип. М.Б. Оприско. Суми: СумДУ, 2015. С. 197-198.
3. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Львів, 2001. С. 24.
4. Пентилюк М. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: збірник статей. К. : Ленвіт, 2011. 249 с.
5. Ткаченко О. Б. Проблема мовної стійкості та її джерела. *Мовознавство*. 1990. № 4. С. 3–10.

Анастасія Хробак, студентка групи ФПД – 32

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **Людмила Кобилецька**,

кандидат філологічних наук, доцент,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

**МАЛІ ФОЛЬКЛОРНІ ЖАНРИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ
ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ**

Актуальність дослідження. Успішний розвиток дитини дошкільного віку не може обійтися без мовленнєвого розвитку, адже саме він дає основу для подальшої її соціалізації в суспільстві. Правильна звуковимова, фонематичний слух, інтонаційна виразність є критично важливими елементами. І недостатній розвиток цих компонентів призводить до негативних наслідків таких як

труднощі у читанні, письмі та навіть у спілкуванні. Але для того щоб не допустити розвиток дитини до таких проблем, вихователь та батьки використовують малі фольклорні жанри: потішки, скоромовки, лічилки, адже вони мелодійні, ритмічні та повторювані; сприяють кращому запам'ятовуванню та відтворенню звуків. Ці твори допомагають розвинути мовленнєві навички та розширити національну свідомість дітей через культурну спадщину.

У сучасному суспільстві інформація має великий вплив на свідомість громадян та молодого покоління. Діти, що годинами сидять в гаджетах, можуть мати проблеми з мовленням – не вимовляти деякі звуки або взагалі не говорити. І часто така проблема виявляється тоді, коли вихователь спостерігає за мовленням дитини. Ця негативна тенденція поширюється, тому дана тема актуальна. Дуже важливо дослідити роль малих фольклорних жанрів у процесі формування фонетичної компетентності у дітей дошкільного віку.

Мета дослідження. Виявити та обґрунтувати теоретичні та практичні аспекти використання малих фольклорних жанрів як ефективного засобу формування фонетичної компетентності у дошкільників; визначити педагогічні умови та методики, які сприяють ефективному використанню малих фольклорних жанрів у розвитку фонетичної компетентності; розробити практичні рекомендації для вихователів закладів дошкільної освіти щодо використання малих фольклорних жанрів у процесі формування фонетичної компетентності; проаналізувати вплив малих фольклорних жанрів на розвиток артикуляційного апарату, фонематичного слуху, дикції та інтонаційної виразності мовлення дітей дошкільного віку; систематизувати та узагальнити досвід використання малих фольклорних жанрів у дошкільній освіті.

Основний текст. Фольклор є невід'ємною частиною культурної спадщини нашого народу. Малі фольклорні жанри є ефективними, тому що вони прості, цікаві та короткі. Спершу проаналізуємо потішки та забавлянки. Потішка – невеликий поетичний твір, який промовляють дорослі, пестячи немовля. Потішки бувають різні, і кожна має своє призначення та конкретні функції (Кас'яненко О. М., 2020 :175-179). Є потішки, що забавляють дитину. Їх

Освітній альманах - 2025

називають переважно забавлянки. Наприклад забавлянка «Сорока – ворона кашу варила» не тільки розважає дитину, а й тренує вимову звуків [с], [к], [в], а «Ладусі – Ладусі» сприяють ще й розвитку дрібної моторики. Також є потішки, що дуже подібні до колісанок. Такі потішки, навпаки, заспокоюють дитину, сприяють розвитку відчуття ритму та інтонаційної виразності мови:

Виженемо овечки

Щоб по гірці не ходили

Діток малих не будили

Щоб вовниці не губили

В нас вовниця дорога

У нас дитина мала.

Звісно, є і потішки, що заспокоюють дитину, коли вона плаче. Такі потішки стимулюють мовленнєву активність та сприяють розвитку мовленнєвих навичок:

Іде киця на мостику,

Несе калач на хвостіку...

Загалом забавлянки та потішки відіграють важливу роль у розвитку артикуляційного апарату дитини. Вони містять звуконаслідування, ритмічні повтори та прості рими, що сприяють розвитку моторики артикуляційних органів.

Важливим жанром у процесі формування фонетичної компетентності, окрім потішок та забавлянок, є скоромовки.

Скоромовка – чудовий витвір народної логопедії, спрямований на вдосконалення звуковимови і на розвиток діалогічного мовлення; фольклорний жанр, побудований на поєднанні звуків, які ускладнюють швидку вимову слів. Це своєрідна мовна гра (Лановик М., 2005: 178).

Метою скоромовок є формування чистого та правильного мовлення. Скоромовки є короткі за змістом, і зазвичай, на кожен звук припадає одна скоромовка:

Дата, ластівка, мітла

У словах ми чуємо ЛА

Лото, ложка, лом, село

У словах ми чуємо ЛО

Але є і скоромовки, що тренують одразу декілька звуків для вимови. Наприклад, скоромовка «Їхав Грека через річку – бачить Грека в річці рак» тренує вимову звуків [р], [г],[ч].

Використання скоромовок допомагає дітям удосконалювати дикцію, розвивати швидкість та чіткість мовлення. Вони містять складні поєднання звуків, що вимагає від дитини точно вимовляти та бути уважною. Регулярне повторення допомагає дитині автоматизувати правильну вимову складних звуків та звукосполучень.

Ще один жанр, який ми розглянемо будуть лічилки. Лічилка – невеликий віршований твір, зазвичай дитячий, яким визначають роль і місце в колективній грі кожного учасника. Живий фольклорний жанр, що передається усно, і зберігається в колективній пам'яті (Лічилка. Вікіпедія).

Лічилки не лише навчають дітей рахувати, а й розвивають їхній фонематичний слух, вчать розрізняти звуки та склади. Вони містять ритмічні повороти та рими, що сприяють розвитку слухового сприйняття. Наприклад лічилка « Раз, два, три, чотири, п'ять – вийшов зайчик погулять» сприяє розвитку слуху та запам'ятовуванню звукових образів. Використання лічилок у поєднанні з рухами та іграми робить процес навчання цікавим та ефективним.

Для того щоб успішно зреалізувати та сформувати фонетичну компетентність дошкільників, мають бути створені певні педагогічні умови. Найважливішим є створення мовленнєвого середовища. Сюди входить забезпечення постійного контакту дітей з українським мовленням, використання фольклору в повсякденному житті ЗДО, а також створення цікавої атмосфери та позитивного ставлення до мовлення. І, звичайно, правильне, грамотне мовлення вихователя.

Важливим аспектом є індивідуальний підхід, адже вихователь повинен враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей, вміти підібрати

відповідні матеріали до рівня розвитку кожної дитини. Якщо вміти взаємодіяти з творчим напрямком навчання, тоді вихователь може запропонувати використати фольклор в ігровій, музичній чи образотворчій діяльності. Створення театралізованих вистав за мотивами фольклорних творів та рухливі ігри дадуть поштовх дітям більше проявляти ініціативу на тему усної народної творчості.

Навчання дітей засобами фольклору – це лише більша частина успіху. Іншу частину включає взаємодія з батьками – збір та використання фольклорного матеріалу, проведення спільних заходів та надання рекомендацій допоможе залучити батьків та вивчити щось нове з дітьми, весело проводячи час.

Не лише педагогічні умови допомагають розвивати мовлення дитини, а й використання певних методик, таких як артикуляційні вправи, фонетичні, інтонаційні вправи, ігрові методики, методи моделювання – схеми, мнемотехніки.

Як бачимо, щоб забезпечити успішний мовленнєвий розвиток дошкільника, нам недостатньо просто прочитати лічилку чи потішку для дітей. Це велика і клопітка праця вихователя, що працює не тільки з дітьми або батьками, а й постійно вдосконалюється.

Ми наведемо кілька основних практичних рекомендацій, які вихователь зможе використати для формування фонетичної компетентності з допомогою малих фольклорних жанрів.

1. Використовувати фольклор у повсякденному житті. Розповідати потішки, лічилки, скоромовки та інші види малих фольклорних жанрів під час режимних моментів – одягання, прийому їжі, вмивання.
2. Організовувати фольклорні свята та розваги: проводити тематичні дні, театральні вистави, залучати батьків та інших осіб до участі у заходах.
3. Збагачувати предметно – розвивальне середовище
Використовувати ілюстрації, відео-та аудіозаписи, народні іграшки, предмети побуту.

4. Використання сучасних технологій. Інтерактивні ігри та програми з фольклорним матеріалом будуть чудовим доповненням до вашої роботи з дітьми

5. Не забувати, що саме вихователь несе світло народної творчості у світ дітей!

Ці рекомендації допоможуть вихователю ефективно використовувати малі фольклорні жанри, вчитись самостійно шукати сучасні рішення та успішно формувати фонетичну компетентність у дошкільників.

Висновки. Малі фольклорні жанри є ефективним засобом формування фонетичної компетентності у дошкільників, сприяючи розвитку артикуляційного апарату, фонематичного слуху, дикції та інтонаційної виразності мовлення. Використання цих жанрів у закладах дошкільної освіти є важливим елементом мовленнєвого розвитку дітей, не лише розважаючи їх, але й сприяючи їхньому мовленнєвому розвитку. Для ефективного використання малих фольклорних жанрів необхідно створити відповідні педагогічні умови, такі як мовленнєве середовище, індивідуальний підхід, інтеграція з іншими видами діяльності та взаємодія з батьками. Вихователям слід використовувати різноманітні методики, включаючи артикуляційну гімнастику, фонетичні та інтонаційні вправи, а також ігрові методи. Розроблені практичні рекомендації можуть бути використані вихователями для підвищення ефективності використання малих фольклорних жанрів у процесі формування фонетичної компетентності дошкільників. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення впливу малих фольклорних жанрів на розвиток інших аспектів мовлення дошкільників та розробку нових методик їхнього використання.

Список використаних джерел

1. Кас'яненко О.М. (2020). Дитячий фольклор як засіб формування правильного мовлення дошкільника. *Perspective Directions for the development of Science and practice*. С. 175-179.

2. Лановик М.Б., Лановик З.Б. (2005). *Українська усна народна творчість: Підручник*. 3-тє вид., Стер. К.: Знання-Прес, 2005. 591 с.
3. *Поняття лічилки*. *Вікіпедія*. [URL:https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%87%D0%B8%D0%BB%D0%BA%D0%B0](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%87%D0%B8%D0%BB%D0%BA%D0%B0) (режим доступу 05.02.2025).

Шевчук Каріна, студентка групи ФПЛМ-113,
факультет педагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

КЛАСИФІКАЦІЯ РОЗЛАДІВ КОВТАННЯ ПРИ ДИФУЗНОМУ УРАЖЕННІ МОЗКОВИХ СТРУКТУР

Актуальність дослідження. Класифікація розладів ковтання (дисфагія) при дифузних ураженнях мозку має високу та наукову значущість у контексті роботи терапевта мови та мовлення, оскільки дисфагія є одним із найскладніших та частих розладів з яким стикаються фахівці у процесі реабілітації пацієнтів з неврологічними захворюваннями. У пацієнта з дисфагією значно погіршується якість життя, а також можливі ускладнення, такі як аспіраційна пневмонія, мальнутриція та дегідратація, що, в свою чергу, ускладнює терапевтичний процес та прогноз відновлення. Дифузні ураження мозкових структур, що можуть бути зумовлені черепно-мозковими травмами, нейродегенеративними, цереброваскулярними захворюваннями чи іншими патологічними процесами, які призводять до дезорганізації нейром'язової координації, необхідної для нормального акту ковтання, що підкреслює потребу в системному підході до їх вивчення та класифікації. Дослідження та вдосконалення класифікації розладів ковтання при дифузному ураженні мозкових структур сприяють підвищенню ефективності клінічної практики

терапевтів мови та мовлення, а також оптимізації результатів реабілітації пацієнтів.

Мета дослідження – проаналізувати існуючі підходи до класифікації дисфагії при дифузному ураженні мозкових структур у контексті роботи терапевтів мови та мовлення. Дослідження спрямоване на узагальнення сучасних знань про типи дисфагії та їх клінічні особливості для кращого розуміння цього порушення і вдосконалення практики реабілітації.

Основний текст. Дисфагія – це розлад ковтання, який характеризується патологічною затримкою проходження рідини або твердого харчового вмісту від ротової порожнини до шлунка (Samy A. Azer; Ashok Kumar Kanugula; Ravi K. Kshirsagar, 2023). У науковій іноземній літературі проблематика дисфагії була предметом досліджень таких учених, як Nguyen L., Kim Y., Smith J., Brown A., Miller A. J., Cichero J. A. Y., Murdoch B. E., Daniels S. K., Huckabee M. L., Crary M. A., а також Steele C. M., Logemann J. A. і Dodds W. J.

Порушення ковтання, спричинені неврологічними захворюваннями (нейрогенна дисфагія), щорічно діагностуються у 400–800 тисяч пацієнтів і пов'язані з підвищеним ризиком летальних наслідків та тяжких ускладнень, а також із суттєвими економічними витратами (Panebianco M, Marchese-Ragona R, Masiero S, Restivo DA., 2020).

Розглянемо дисфагію за анатомо-фізіологічними фазами ковтання. Цей підхід визначає зону втручання та на якому рівні порушене ковтання. За Американською асоціацією логопедів і слуху виділяють (ASHA, 2024):

1. Оральна дисфагія. Це розлад, який відбувається на фазі підготовки або транспортування болусу в ротовій порожнині внаслідок порушеної роботи м'язів артикуляційного апарату, а власне порушується координація рухів губ, щік, наявна слабкість язика.
2. Фарингеальна дисфагія. На цьому рівні внаслідок порушеного глоткового рефлексу та слабкості м'язів глотки присутні труднощі у транспортуванні болусу через глотку, що викликає аспірацію.

3. Езофагеальна дисфагія. Це розлад ковтання, який виникає через ускладнення в стравоході, а саме може бути ахалазія чи стеноз, що знаходиться поза компетенцією терапевта мови та мовлення. З цим типом дисфагії займається лікар.

Форми можуть бути змішані, частіше у пацієнтів зустрічається орофарингеальна дисфагія при якій труднощі як на рівні ротової порожнини, так і на рівні глоткового рефлексу.

Наступна класифікація дисфагії за етіологією. Це допомагає терапевтам мови та мовлення визначити підхід терапії залежно від походження. За Європейською логопедичною асоціацією (ESLA, 2025) виділяють:

1. Неврологічна дисфагія. Ця дисфагія є найпоширенішою, яка виникає внаслідок ураженням нервової система (наприклад, інсульт, хвороба Паркінсона, бічний аміотрофічний склероз тощо).
2. Структурна дисфагія. Це розлад ковтання, який виникає через фізичні зміни в анатомічній будові, наприклад, пухлини, постхірургічні рубці тощо.
3. Функціональна дисфагія. При цій дисфагії немає органічних уражень, часто є психогенною. Людина може скаржитися на відчуття грудки в горлі.

Далі є класифікація дисфагії за ступенем тяжкості. За Американською асоціацією логопедів і слуху виділяють (ASHA, 2024):

1. Легка дисфагія. Людина може відчувати незначні труднощі з окремими текстурами. Терапевт мови та мовлення допоможе підібрати модифікацію дієти.
2. Помірна дисфагія. При цьому ступені уже відмічаються труднощі з більшості текстурами, періодична аспірація.
3. Важка дисфагія. Присутня аспірація, людина є носієм зонда за допомогою якого відбувається харчування пацієнта.

І варто виділити ще одну класифікацію дисфагії за віковими групами, оскільки вік впливатиме на підхід до терапії. За M.A Lefton-Greif (2008), P. Valcerak, S. Corbiere, R. Zubal, G. Kägi (2025) є:

1. Педіатрична дисфагія. У цьому віці розлад ковтання є часто вродженим або пов'язана з неврологічними захворюваннями.

2. Доросла дисфагія. У цьому віці розлад ковтання уже є набутим, посттравматичним.
3. Геріатрична дисфагія. У цій віковій групі розлад ковтання пов'язаний із старінням або дегенеративними процесами.

Вищенаведені класифікації базуються на сучасних наукових джерел та використовуються на міжнародній арені. Ці класифікації допомагають терапевту мови та мовлення визначити правильний індивідуальний підхід до відновлення функції.

Висновки. Таким чином, дисфагія це складне порушення, яке значно погіршує якість життя людини. Для терапевта мови та мовлення це порушення є дуже відповідальним, оскільки потребує поглиблених знань з анатомії, фізіології, неврології тощо. Однак, терапевт мови та мовлення відіграє ключову роль у діагностиці і відновленні порушеної чи втраченої функції ковтання. Згідно до класифікацій терапевт мови та мовлення працює з оральною, орофарингеальною та фарингеальною дисфагією, оскільки езофагеальна дисфагія виникає на рівні стравоходу, що не є компетенцією цього фахівця. Але, може потребувати терапевта мови та мовлення, якщо це змішана форма.

Список використаних джерел

1. Adult Dysphagia. American Speech-Language-Hearing Association. URL:https://www.asha.org/practice-portal/clinical-topics/adult-dysphagia/?srsltid=AfmBOor1pDCBjOEgDr7uaVwSQ1ZsfO9fi_xzxdyXWiacBbjD7sB2J_Wh
2. Balcerak P, Corbiere S, Zubal R, Kägi G. Post-stroke Dysphagia: Prognosis and Treatment-A Systematic Review of RCT on Interventional Treatments for Dysphagia Following Subacute Stroke. *Front Neurol.* 2022 Apr 25;13:823189. doi: 10.3389/fneur.2022.823189. PMID: 35547370; PMCID: PMC9082350.
3. Panebianco M, Marchese-Ragona R, Masiero S, Restivo DA. Dysphagia in neurological diseases: a literature review. *Neurol Sci.* 2020 Nov;41(11):3067-

3073. doi: 10.1007/s10072-020-04495-2. Epub 2020 Jun 7. PMID: 32506360; PMCID: PMC7567719.

4. Patterson, M., & MOORE, T. (2025). Abstract TP59: Dysphagia Screening: Achieving and Maintaining High Compliance. *Stroke*, 56(Suppl_1), ATP59-ATP59.
5. Pediatric Dysphagia Lefton-Greif, Maureen A (2008). *Physical Medicine and Rehabilitation Clinics*, Volume 19, Issue 4, 837 – 851.

Галина Шипка, студентка групи ФПШМ-113,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Ганна Дутка**, докторка педагогічних наук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

ІНКЛЮЗИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Актуальність дослідження. Інклюзивна компетентність майбутніх вчителів початкової освіти є важливою умовою забезпечення якісного освітнього процесу для всіх учнів, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами. Така компетентність демонструє готовність педагогів до ефективної роботи в інклюзивному середовищі, що є актуальною проблемою сучасної освіти.

Через реформування освіти в Україні та впровадженням інклюзивного навчання виникає потреба у підготовці вчителів, які можуть забезпечити продуктивне навчання для усіх учнів, попри їхні індивідуальні особливості. Недостатня підготовка вчителів до роботи в інклюзивному середовищі може

Освітній альманах - 2025

призвести до низької якості освіти та обмежених можливостей для дітей з особливими освітніми потребами.

Мета дослідження – проаналізувати поняття інклюзивної компетентності майбутніх вчителів початкової школи та особливості її формування у сучасних умовах.

Основний текст. У сучасних дослідженнях інклюзивна компетентність вчителя розглядається науковцями як комплекс знань, навичок та особистісних якостей, необхідних для роботи в інклюзивних класах. Автори наголошують на необхідності спеціальних знань, необхідних для успішної професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти та здатності надавати освітній супровід учням з особливими освітніми потребами.

Інклюзивна компетентність вчителя стала обов'язковою складовою професійної компетентності з 2019 року (Постанова КМУ № 800). У затвердженому в 2020 році Професійному стандарті педагогічних працівників у розділі «Участь в організації безпечного і здорового освітнього середовища» визначено *інклюзивну компетентність* як «здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища, здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами, здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів».

Досліджуючи поняття «інклюзивна компетентність» варто з'ясувати поняття «компетентність» та «професійна компетентність», складовими яких є інклюзивна компетентність.

Поняття «компетентність», як визначено у Законі України «Про освіту» – це «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність». Професійна компетентність, як зазначає Фіголь Н. (2020), охоплює не тільки

Освітній альманах - 2025

діяльність фахівця, а й його професійні та особистісні якості, тобто характеризує його одночасно як професіонала і особистість. (Фіголь, 2020).

Бойчук Ю. (2015) пише, що «інклюзивна компетентність педагога інтегративно-особистісне утворення, що зумовлює здатність реалізувати професійні функції в процесі інклюзивного навчання, зважаючи на різні освітні потреби учнів з обмеженими можливостями здоров'я, забезпечуючи їх включення до загальноосвітнього навчального середовища, створюючи умови для їхнього розвитку і саморозвитку, повноцінної соціалізації завдяки безпосередньому оволодінню здоров'я збережувальними технологіями». (Бойчук, 2015: 11). Н. Провальна (2023) характеризує «інклюзивну компетентність» як інтегральну особистісно-професійну компетентність сучасного педагога» (Провальна, 2023). С. Наход (2020) описує інклюзивну компетентність як «інтегральне особистісне утворення, що входить до складу «soft skills» педагога початкових класів, об'єднує аксеологічний, прогностичний, інноваційний, соціально-комунікативний, акмеологічний компоненти та обумовлює здатність вчителя здійснювати професійні функції в процесі інклюзивного навчання, враховуючи різні освітні потреби дітей, забезпечуючи їх включення в загальноосвітнє середовище, створюючи умови для їхнього розвитку та соціалізації». (Наход, 2020).

Аналіз поняття інклюзивної компетентності свідчить про багатогранність та важливість цього феномену для майбутніх вчителів початкової школи. Вважаємо, що інклюзивна компетентність - це необхідний рівень знань і навичок, які потрібні майбутнім вчителям початкової школи для виконання професійних функцій в умовах інклюзивної освіти.

Формування інклюзивної компетентності вчителів початкової школи в умовах безперервної освіти – це цільний, динамічний та керований процес, спрямований на розвиток особистісно-професійних якостей. Він включає мотивацію та здатність ефективно працювати з усіма учнями в інклюзивному середовищі. Ця компетентність є сукупністю професійних знань, умінь,

навичок, компетенцій і соціально-психологічних здібностей, що забезпечуються.

Нові Українські школи потребують вчителів початкових класів, які відповідають сучасним вимогам, є освіченими професіоналами, мають творчу особистість, визнають і практикують нові методики в освіті, створюють необхідні умови для розвитку і корекції дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивне освітнє середовище сконцентроване на системі цінностей, що сприяє навчанню, вихованню та особистісному зростанні дітей з особливими освітніми потребами. Воно включає сукупність ресурсів (засобів, внутрішніх і зовнішніх умов), для життєдіяльності дітей в освітньому закладі, а також індивідуальних стратегій навчання.

Поділяємо думку Т. Дригач, О. Непочатова, Д. Нерсисян (2023), які обґрунтовують комплексний підхід підготовки майбутніх учителів Нової української школи до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, який включає гносеологічну складову – формування системи психолого-педагогічних знань про особливості даної категорії дітей, методичну (технологічну) – вивчення методик та технологій, навчання та психолого-педагогічної підтримки дітей з особливими потребами; та практичну, що передбачає під час виробничих практик: розвиток професійно-особистісних якостей майбутніх учителів, емпатії, розуміння потреб дітей; спостереження студентів за роботою фахівців та набуття досвіду роботи з такими дітьми. (Дригач & Нерсисян, 2023)

Висновки. Сучасний рівень розвитку освіти презентує чіткі вектори розвитку інклюзивної компетентності вчителів. Визначено та проаналізовано найбільш вразливі аспекти інклюзивної компетентності вчителів початкової школи - здатність ефективно працювати з дітьми з ООП та соціальними й адаптаційними труднощами. Оновлення системи освіти вимагає підготовки фахівців нового покоління, які працюють в умовах інклюзивного навчання. Тому інклюзивні компетентності мають стати невід'ємною частиною професійної підготовки педагогів.

Список використаних джерел

1. Бойчук Ю.Д. Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я: монографія / Ю.Д. Бойчук, О.С. Бородіна, О.М. Микитюк. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2015. 117 с.
2. Дригач Т. Г., Непочатова О. О., Нерсисян Д. А. Підготовка майбутніх учителів НУШ для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Inclusion and Diversity. Спецвипуск. 2023. С.18–22
3. Наход С. А. Інклюзивна компетентність у складі «soft skills» майбутніх педагогів початкових класів. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2020. №1(19). С.225 –232.
4. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 року № 2736-20
5. Провальна Н. Розвиток інклюзивної компетентності педагогічного працівника початкової школи як наукова проблема Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2023. №4(128). С.80–90.
6. Фіголь Н. А. Інклюзивна компетентність педагога: теоретичний аспект. Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. 2020. Вип.77. С.199–202.

Вікторія Шуберт, студентка групи ФПША-11с ,

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник – доц. **Галина Крохмальна**, кандидатка філологічних наук,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

**ІГРОВІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ:
ЯК ПЕРЕТВОРИТИ УРОК НА ЗАХОПЛИВУ ПОДОРОЖ**

«Гра має важливе значення в житті дитини...

Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте».

А.С.Макаренко.

Актуальність роботи. Сьогодні перед вчителями постає важливе завдання – зробити освітній процес не тільки ефективним, але й цікавим для учнів. У сучасному світі дітей дуже легко відволікти гаджетами, соціальними мережами та розвагами. Але є ефективні способи зробити навчання цікавим і мотивуючим, зокрема через гейміфікацію, що передбачає використання ігрових механізмів у навчальному процесі. Вона може включати бали, рейтинги, нагороди та інтерактивні завдання, що перетворюють навчання на захопливий квест. Використання елементів гри стимулює інтерес учнів, мотивує їх до досягнення цілей та допомагає засвоювати матеріал у невимушеній формі.

Мета дослідження – розвиток усного мовлення, грамотності та заохочення до читання в учнів початкової школи через створення комфортного й інтерактивного освітнього середовища. Ігрові прийоми сприяють легшому засвоєнню матеріалу, формуванню комунікативних навичок та розвитку творчого мислення дітей.

Основний текст. Сучасна дидактика, спираючись на ігрові форми навчання на уроках, вбачає в них можливості ефективної взаємодії педагога та учнів, продуктивної форми їх спілкування з наявними елементами змагання, безпосередності, природного інтересу.

Щоб учні змогли легше засвоювати матеріал, розвивати навички мовлення та досягти більшого заохочення до читання варто використовувати ігрові методи навчання. Гра на уроці створює комфортну атмосферу, що сприяє активнішій участі дітей в освітньому процесі. Також ігрова діяльність

допомагає розвинути уяву, творче мислення та навички комунікації. Тому у цій статті ми розглянемо, як саме ігрові методи допомагають розвинути усне мовлення, грамотність і любов до читання.

Ігрові методи як засіб розвитку усного мовлення.

Розвиток усного мовлення – це одна з ключових цілей навчання мовно-літературної галузі в початковій школі. У ранньому віці діти активно засвоюють нові слова, навчаються правильно будувати речення, а також висловлювати свої думки. В цей період розвитку дитини найкраще підходить гра, яка допомагає зробити засвоєння цікавим.

Найефективнішими прийомами є мовленнєві ігри. Вони сприяють активному використанню лексики, розвитку навичок комунікації та формуванню правильного мовлення. Прикладами таких ігор є словесні дидактичні ігри, які поділяються на: словесні ігри для розвитку й збагачення активного словника; словесні ігри на розпізнання частин мови та з'ясування взаємозв'язку між ними; ігри спрямовані на розвиток зв'язного мовлення, формування вмінь комунікативної діяльності; словесне удосконалення правильної звуковимови, розвитку фонематичного слуху. Далі наведемо приклади кожної з груп (1).

Серед словесних ігор для розвитку й збагачення активного словника відомою є гра «Скажи навпаки» – тобто вчитель називає дітям слово (ознаки предмета), а учні повинні назвати протилежне до цього слова. Також до цього виду словесних ігор належить та гра «Хто уважніший» – педагог називає слова-назви живих і неживих об'єктів, а учні, коли почують назву живої істоти, повинні поплескати в долоні (1).

Наступним видом словесних ігор є ігри спрямовані на розвиток зв'язного мовлення, формування вмінь комунікативної діяльності. Одним з прикладів цих ігор є гра «Фантастичні гіпотези» – вчитель формулює питання у формі запитання «Що було б, якби?» (наприклад: «Що було б, якби зникла вся вода?» або «Що було б якби, люди вміли літати?»). також цікавою грою, яка належить

до цього виду словесних ігор є гра «Склади смішне речення» – педагог подає дітям перелік слів, з якими їм потрібно скласти речення (1).

Ще одним з видів є словесні ігри на розпізнання частин мови та з'ясування взаємозв'язку між ними. Серед них я хотіла б виокремити гру «Складні слова» – вчитель зачитує речення або словосполучення, а діти мають назвати сказане одним словом. Також пізнавальною є гра «Четвертий зайвий» (гра для визначення роду іменників) – педагог зачитує дітям чотири слова і пропонує визначити, яким саме словом можна замінити ці слова (наприклад: лялька, машина, книжка, парта – це вона) (1).

До останнього з вищезгаданих видів, а саме словесні ігри для удосконалення правильної звуковимови, розвитку фонематичного слуху, належить гра «Утворення порівняльних ступенів прикметників». Наприклад: вранці тихо, а вночі (тихіше). Також цікавою для дітей є вправа «Постав запитання» – вчитель показує учням малюнки і пропонує поставити до них питання зі словом *хто?* (1).

Корисними є сюжетно-рольові ігри, які допомагають дітям навчитися висловлювати свої думки в діалогах, а також правильно ставити запитання і відповідати на них. Наприклад, такою грою є «Магазин», де діти моделюють роботу продавця та покупців.

Формування грамотності через гру.

Грамотність – це не тільки про правильне написання слів, а й про уміння будувати граматично-правильні тексти, дотримуючись норм пунктуації та орфографії. Для кращого розуміння процесу вивчення правил доцільно використовувати ігрові методи.

Ігрові методи у навчанні для дітей початкової школи відрізняються залежно від періоду проходження освітньої програми. Але актуальними для всього періоду навчання залишаються ребуси та загадки. Розгадуючи ребуси діти вчаться правильно відтворювати слова, а розгадуючи загадки – стимулюють аналітичне мислення. Працюючи в групах чи командах, діти

вчаться допомагати одне одному, задля знаходження спільного правильного рішення.

Ефективним методом для командної взаємодії є гра «Склади слово». Вона передбачає створення слів із поданих літер, що допомагає учням краще засвоювати будову слова та формувати навички письма (3).

Також інтелектуальною є гра «Знайди помилку» за допомогою якої діти вчаться виправляти неправильно написані слова, що сприяє кращому закріпленню орфографічних норм та розвитку уважності (2).

Цікавою є гра «Словниковий ланцюжок» – діти отримують однакову кількість карток, після чого по черзі обирають картки так, щоб кожне нове слово починалося з останньої літери попередньої картки (4).

Виховання любові до читання за допомогою гри.

Читання є основною частиною навчання, тому важливо сформувати в дітей інтерес до книжок. Ігрові методи допомагають зробити читання цікавим та пізнавальним.

Одним із ефективних та творчих прийомів є гра «Інсценізація книги». Діти інсценізують прочитані твори, відтворюють сюжет або створюють власні варіанти розвитку подій. Такий прийом розвиває в дітей уяву, творче мислення та креативність, а також заохочує дітей читати різні книги.

Також доволі цікавою є гра «Лист герою». Суть гри полягає в тому, що учні пишуть листа улюбленому книжковому персонажу, а потім зачитують лист однокласникам. Така гра допомагає розвинути уяву, мовлення, вміння будувати зв'язні речення, а також розвиває любов до читання.

Ще одним способом зацікавлення дітей до читання є створення квестів, у яких учні отримують якісь завдання, пов'язані з пошуком інформації в тексті. Це може бути завдання із знаходження героїв у тексті, або відгадування про якого персонажа йде мова, або короткий переказ важливих моментів і так далі.

Використання ігрових методів навчання української мови – це ефективний спосіб зробити уроки пізнавальними та продуктивними. Вони допомагають учням удосконалювати усне мовлення, формувати грамотність і

Освітній альманах - 2025

виховують любов до читання. Завдяки грі дітям легше зрозуміти та запам'ятати навчальний матеріал, розвивають креативне мислення та навчають дітей правильно спілкуватися.

Висновок. Отже, використання ігрових методів у початковій школі сприяє підвищенню мотивації до навчання, розвитку логічного та креативного мислення, пам'яті та уваги, формуванню навичок групової та індивідуальної роботи.

Список використаних джерел

1. Збірник «Дидактичні ігри та вправи для розвитку мовлення дітей»
<https://vseosvita.ua/library/zbirnik-didacticni-igri-ta-vpravi-dla-rozvitku-movlenna-ditej-174410.html> (режим доступу 27.02.2025)
2. Лата В.І. Дидактична гра «Знайди помилку»
<https://vseosvita.ua/library/dydaktychna-hra-znaidy-pomylku-892386.html> (режим доступу 28.02.2025)
3. Попович А.О. Дидактична гра «Склади слово»
<https://vseosvita.ua/library/didacticna-gra-skladi-slovo-544692.html> (режим доступу 28.02.2025)
4. Романюк А.Л. Дидактична гра «Словниковий ланцюжок» (навчання грамоти)
<https://vseosvita.ua/library/dydaktychna-hra-slovnykovyi-lantsiuzhok-navchannia-hramoty-622723.html> (режим доступу 02.03.2025)

Олег Яремко, студент групи ФПШМ-113,

факультет педагогічної освіти,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **проф. Наталія Мачинська**, докторка педагогічних наук,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна.

SOFT SKILLS ЯК СКЛАДОВА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРАНТІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. У сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових колах тривають дискусії про навички майбутніх фахівців, які уможливають їхню ефективну професійну діяльність, незалежно від здобутого фаху, та сприяють підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці. Дослідники та роботодавці одностайно стверджують про необхідність формування та розвитку soft skills здобувачів вищої освіти як невіддільного складника їхньої професійної підготовки та запоруки успішного працевлаштування, кар'єрного росту. Саме тому питання формування soft skills здобувачів вищої освіти має бути, на наш погляд, першочерговим серед основних питань організації освітнього процесу сучасного закладу вищої освіти.

Формування soft skills займає чільне місце у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. Освітній процес в умовах магістратури повинен бути спрямований на те, щоб забезпечити формування soft skills у здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти для забезпечення їх конкурентноспроможності та конкурентноздатності.

Мета дослідження: на основі теоретичного аналізу вітчизняних наукових досліджень виокремити деякі принципи формування soft skills у майбутніх вчителів початкової школи.

Основний текст. У працях вітчизняних науковців схарактеризовано різні підходи до трактування змісту поняття «м'які навички» через призму формування компетентностей та загальних якостей майбутніх фахівців різних галузей і спеціалізацій. У сучасному вітчизняному науковому дискурсі поняття «soft skills» визначається термінологічною парадигмою: «м'які навички», «навички успішності», «універсальні навички», «метапредметні навички», «гнучкі навички», «соціальні навички» тощо (Бобро, 2021; Бородіна, Чеберячко & Шевчук, 2020).

Кожен з названих понять має смислові відмінності, однак спільною особливістю є їхня надпрофесійність. Спираючись на аналіз змісту поняття «soft

skills», виокремлюємо такі його сутнісні ознаки, зокрема це:

- сукупність компетенцій, якостей, навичок, умінь і процесів, що сприяють самореалізації майбутнього фахівця початкової освіти та є індивідуалізованими за змістом, метою, часом і характером;

- складний соціокультурний і педагогічний феномен, що формується і забезпечується цілісністю та єдністю освіти й індивідуального досвіду; уможливорює успіх у професійній педагогічній діяльності.

У «Рекомендаціях щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми» зазначено, що soft skills – це комунікативні навички, лідерство, відповідальність, вміння працювати в кризових ситуаціях, вміння вирішувати конфлікти, робота в команді, тайм-менеджмент, вміння логічно та системно мислити, а також креативність» (Рекомендації, 2020: 20).

Як зазначає С. Шестакова, особливої ваги в особистісному розвитку та професійній діяльності випускників ЗВО (особливо спеціальностей сфери «людина-людина») набувають soft skills, а саме: комунікабельність / навички комунікації, когнітивна гнучкість / адаптивність, вміння працювати в команді, лідерство, вміння вирішувати конфлікти, креативність, критичне мислення, загальна грамотність, організованість, ініціативність, відповідальність, наполегливість, здатність брати на себе відповідальність / вміння ухвалювати рішення, вміння працювати в критичних умовах / стресостійкість, самонавчання та саморозвиток, самоменеджмент, емоційний інтелект та управління емоціями тощо (Шестакова, 2020).

У «Рекомендаціях щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми» зазначено, що «ЗВО повинен мати свою політику стосовно розвитку цих навичок у своїх здобувачів вищої освіти та викладачів (через систему професійного розвитку / підвищення кваліфікації), яка також зумовлює співпрацю з працедавцями та випускниками, впливає на репутаційний капітал ЗВО» та «позитивною практикою є формування soft skills при вивченні конкретних дисциплін, однак не вичерпується лише цим, бо також може відбуватися в межах загальних та фахових дисциплін» (Рекомендації, 2020: 21).

Освітній альманах - 2025

Зауважимо, що в 2019-2021 рр. проаналізовано досвід українських закладів вищої освіти, які працюють у цьому напрямі, зокрема у складі групи експертів з акредитації освітніх програм. До першої групи увійшли заклади вищої освіти, які мають чіткі політики та процедури розвитку «м'яких» навичок студентів і працівників закладів вищої освіти, підкріплені відповідними заходами та дієвими механізмами. До другої групи увійшли заклади вищої освіти, які визнають необхідність розвитку м'яких навичок на інституційному рівні, але мають разові та спорадичні заходи для такого розвитку. Більшість науково-педагогічних працівників цих закладів вищої освіти можуть назвати дві-три м'які навички, але не бачать необхідності розвивати м'які навички в рамках своїх освітніх програм. Третя група – заклади вищої освіти, які не мають політики та процедур розвитку «м'яких» навичок, а науково-педагогічні працівники не поінформовані про їхній зміст та конкретні шляхи розвитку (Національна доповідь, 2021).

З огляду на вищезазначене, можна стверджувати, що формування м'яких навичок студентів закладів вищої освіти під час освітнього процесу залежить від політики закладу вищої освіти. На нашу думку, позитивним досягненням є наскрізний розвиток м'яких навичок як в окремих освітніх елементах (обов'язкових та вибіркових дисциплінах), так і в позанавчальній діяльності закладів вищої освіти. Важливим ресурсом для аналізу та подальшого дослідження практичних аспектів розвитку м'яких навичок у закладах вищої освіти є наявні у відкритому доступі акредитаційні справи (зокрема, інформація про самооцінювання освітніх програм та експертні висновки).

У Національній рамці кваліфікацій характеристика 6-го та 7-го рівнів, що відповідають бакалаврському та магістерському ступеням вищої освіти, зазначено про формування: «критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та / або навчання» та «критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань» у здобувачів вищої освіти у формулюванні дескриптора «знання» (Національна рамка).

Дескриптор «автономія та відповідальність» передбачає «спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних

робочих та / або навчальних контекстах; формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп»; «управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів; оцінювання результатів діяльності команд та колективів» (Длугунович, 2014).

Контент-аналіз дескрипторів Національної рамки кваліфікацій дає змогу фіксації таких soft skills здобувачів вищої освіти, як «критичне мислення», «відповідальність», «ухвалення рішень» тощо. У дослідженнях сучасних науковців запропоновано власні варіанти і способи формування soft skills. Однак констатуємо, що організація освітнього процесу в закладах вищої освіти поки не має універсальних технологій для формування soft skills.

Спираючись на результати наукових досліджень, ми виокремлюємо деякі принципи формування soft skills у майбутніх вчителів початкової школи.

1. Якісна теоретична підготовка фахівців. Як зазначає Ж. Діденко, питання співвідношення фундаментальних, прикладних, спеціалізованих, гуманітарних та економічних знань в освітньому процесі стоїть на першому плані (Діденко, 2021).

2. Підготовка фахівців з урахуванням соціального замовлення з урахуванням їхньої професійної та освітньої функції.

3. Виховання соціальних і громадянських якостей. У сучасному постіндустріальному суспільстві фахівці мають бути лідерами. Тому, на думку О. Кірдан (2022), процес підготовки фахівців має розвивати вміння керувати людьми, навички прогнозування, готовність до виправданого ризику при прийнятті рішень, вміння визначати ключові проблеми та розв'язувати конфлікти.

4. Формування й розвиток особистісних якостей, серед яких організаторські та лідерські здібності.

5. Формування загальної культури особистості XXI століття. На думку О. Друганової, без такої культури професіонали не можуть стати розвиненими творчими особистостями (Друганова, 2021).

Висновки. Отож, якісна професійна підготовка магістрантів, яка здійснюється в умовах магістратури ЗВО, повинна передбачати формування сукупності м'яких

навичок як необхідної складової фахівця будь якої галузі. М'які навички – soft skills – все частіше виступають визначальними при доборі персоналу різними бізнес-структурами, освітніми інституціями та структурними підрозділами, де провідним напрямом роботи виступає налагоджена комунікація як і з співробітниками, так і з потенційними клієнтами. Переконані, що soft skills необхідні у будь-якому виді професійної діяльності, тому їх потрібно активно формувати у здобувачів освіти на етапі навчання у закладах загальної середньої, а інтенсивно розвивати – у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Бобро А.А. (2021). Формування soft skills у майбутніх учителів початкової школи. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. № 1. URL: <http://lib.ndu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/2064>
2. Бородіна Н.А., Чеберячко С.І., Шевчук Н.А. (2020). Формування навичок soft skills та принципів академічної доброчесності у здобувачів вищої освіти при викладанні дисциплін зі спеціальності «Цивільна безпека». *ВІСТІ Донецького гірничого інституту* №2 (47), С. 206-214. URL: <https://jdmi.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/2.14.pdf>
3. Діденко Ж. (2021). Формування м'яких навичок («soft skills») на заняттях англійської мови у майбутніх менеджерів в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика». Вип. 35. Том 2. С. 266-272. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/53_2022/part_2/title.pdf
4. Длугунович Н.А. (2014). Soft skills як необхідна складова підготовки ІТ-фахівців. *Вісник Хмельницького національного університету. Технічні науки*. № 6. С. 239-242.
5. Друганова О.М. (2021). Роль дисциплін вільного вибору у формуванні в здобувачів вищої освіти «soft skills». *Scientific notes of the pedagogical*

department, (48), С. 23-29. URL:
<https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/view/17475/16084>

6. Кірдан, О. (2022). Формування soft skills здобувачів вищої освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, (2(6)), 152-160. URL: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.2\(6\).2021.248144](https://doi.org/10.31499/2706-6258.2(6).2021.248144)
7. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. URL: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
8. Національна рамка кваліфікацій. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/nacionalna-ramka-kvalifikacij/rivni-nacionalnoyi-ramki-kvalifikacij>.
9. Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми. Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 р.: ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон». К., 2020. 66 с.
10. Шестакова С. (2020). Використання інтерактивних методів навчання для формування soft skills у студентів юридичного профілю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, № 2 (96). С. 224-233. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9010>

Яцків Наталія, студентка групи ФПШ-113 факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

Науковий керівник: **доц. Юлія Деркач**, кандидат педагогічних наук, Львівський
національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна.

**СПІВПРАЦЯ ВЧИТЕЛЯ ТА БАТЬКІВ ЗДОБУВАЧІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Актуальність дослідження. Нова українська школа враховує актуальні аспекти розвитку суспільства в Україні та в цілому світі. Глобальні зміни у світовій політиці та освітній системі зокрема, загрози епідемії, повномасштабне вторгнення Росії в Україну – ставлять нові виклики та спонукають до переосмислення та реформації в освітньому середовищі. Процес виховання та навчання потребує усвідомленого залучення усіх сторін: учнів, вчителів та батьків, співпраця яких допоможе досягнути необхідних результатів в цьому процесі.

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей та виокремленні важливості співпраці вчителя та батьків здобувачів початкової освіти.

Концепція НУШ вказує нам на те, що «кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями» (Концепція Нової української школи, 2016, с. 14). Нова українська школа вбачає свою місію у тому, щоб розвивати особистість учня через становлення партнерства між учителем, батьками і дитиною в основі якого лежить принцип дитиноцентризму (Концепція Нової української школи, 2016, с. 14).

Важливо зазначити, що взаємодія між вчителем, учнем і батьками у НУШ є основою педагогіки партнерства. А саме найбільша увага приділяється комунікації та співпраці між учасниками освітнього процесу; за результати навчання під час освітнього процесу відповідають усі три сторони, тому вони мають бути зацікавлені у позитивному їх значенні; учитель повинен стати другом для дитини та мати побудовану ефективну комунікацію з батьками, яка повинна ґрунтуватися на діалозі та багатосторонньому спілкуванні (Томашевська, 2020, с. 237-238).

Вивченням питання співпраці вчителя та батьків займалося чимало науковців, серед яких Ш. Амонашвілі, О. Коханова, С. Максименко, В.Моргун, Г. Татаринцева, С. Сисоєва, О. Савченко.

Позитивне спілкування між батьками та школою приносить користь усім учасникам навчально-виховного процесу. Те, як школи спілкуються та

взаємодіють з батьками, впливає на ступінь і якість домашньої участі батьків у навчанні своїх дітей. Наприклад, школи, які повідомляють погані новини про успішність учнів частіше, ніж визнають відмінність учнів, перешкоджатимуть участі батьків, змушуючи батьків відчувати, що вони не можуть ефективно допомогти своїм дітям. Водночас отримуючи від школи ідеї про те, як допомогти та підтримувати своїх дітей, а також дізнаючись більше про шкільну навчальну програму та як вона працює батьки відчують залучення до процесу, стаючи більш впевненими щодо цінності своєї участі в школі. Батьки починають краще розуміти важливу роль, яку вони відіграють у навчанні своїх дітей.

Проаналізовані нами дослідження показують, що участь батьків може допомогти вчителю більше зосереджуватися на навчанні дітей, а не на виховній роботі. Крім того, маючи більше контактів з батьками, вчителі дізнаються більше про потреби учнів і домашню обстановку, що є інформацією, яку вони можуть застосувати для кращого задоволення цих потреб. Залучені батьки, як правило, мають більш позитивне ставлення до вчителів, що призводить до покращення морального стану вчителів.

У процесі впровадження педагогіки партнерства, а саме взаємодії вчителя та батьків постало питання щодо того, як саме це впровадити в освітній процес. М. Харчук (2022) виділяє можливі шляхи, які приведуть до реалізації необхідної взаємодії: один зі шляхів реалізується через вислів В.Сухомлинського «Серце віддаю дітям». Учитель стає ближчим до дитини через повагу до її особистості та безмежну любов. Цей підхід має бути заснований на любові вчителя до своїх вихованців, отримувати радість і позитивні емоції при взаємодії ними.

Прагнення обох сторін, яке виходить з любові до дитини не може заподіяти злого чи зашкодити.

Хороший двосторонній зв'язок між сім'єю та школою необхідний для успіху ваших учнів. Не дивно, що дослідження показують, що чим більше батьки та вчителі діляться один з одним відповідною інформацією про учня,

тим краще обидва будуть готові допомогти цьому учневі досягти успіхів у навчанні.

Можливості двостороннього спілкування включають як формальні так опосередковано формальні взаємодії.

З поміж них: батьківські конференції (збори), організації батьків і вчителів або шкільні громадські ради, щотижневі або щомісячні папки учнівських робіт, які надсилаються додому для перегляду та коментарів батьками, електронна пошта або сайт школи, дні відкритих дверей, святкові вечори, анкети-опитування, спільні зустрічі та обговорення.

Важливо розуміти, що усе спілкування повинно бути позитивно налаштованим, враховувати сучасні вимоги життя та робочі моменти обох сторін. За потреби варто залучати психолога та сторонню кваліфіковану допомогу.

Ще одним ключовим аспектом який вартий того, щоб бути виокремленим є своєчасність. Дорослі (вчителі або батьки) повинні поспілкуватися невдовзі після виявлення проблеми, щоб можна було знайти своєчасне вирішення. Надто довге очікування може створити нові проблеми, можливо, через розчарування тих, хто залучений.

Чіткість і корисність спілкування: батьки та вчителі повинні мати інформацію, необхідну для допомоги учням, у формі та мовою, які зрозумілі для них, враховуючи психологічні та вікові особливості.

Висновки. Отже, можна сказати, що взаємодія вчителя та батьків здобувачів початкової освіти в освітньому середовищі НУШ займає чільне місце та допомагає організації навчально-виховного процесу, враховуючи усі його компоненти та аспекти. Партнерська взаємодія повинна будуватися на принципах поваги, довіри, діалогу та соціальної рівності, що має викоринити авторитарний стиль та стиль недовіри минулого спілкування та позитивно вплинути на внутрішній стан учня та підсилити його мотивацію до здобуття знань.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. (2017) Нова українська школа: poradnik dla vchitelja. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 206. URL: <http://surl.li/adrkv>
2. Концепція URL: Нової української школи (2016). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf3>.
3. Томашевська М. О. (2020). Педагогіка партнерства як умова успішної взаємодії суб'єктів освітнього процесу у НУШ. Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, 14-15 травня 2020 р. Мукачево: Вид-во МДУ. С.236-238. 3.
4. Харчук, М. В. (2022). Реалізація ідей педагогіки партнерства у Новій українській школі. Партнерство в освіті та соціальній роботі: сучасні виклики та перспективи: матеріали міжвузів. Наук.-практ. конф., 22 лютого 2022 р. Хмельницький: ПП «А. В. Царук». С. 222-224.

Mgr. Nikola Meryová,
Faculty of Education,
Charles University,
Prague, Czech Republic.

Supervisor: PhDr. **Jana Poche Kargerová, Ph.D.,**
Faculty of Education,
Charles University,
Prague, Czech Republic.

**THE SYSTEM OF INDUCTION OF NOVICE TEACHERS INTO THE
TEACHING PROFESSION IN KINDERGARTEN**

Relevance of the study.

Beginning teachers find themselves in a highly challenging position when they first embark on their teaching careers. Their studies provide them with theoretical knowledge, which they can apply during practical training. However, these experiences alone cannot fully prepare them for the complex reality of working in a kindergarten, which is far more dynamic than what they encounter during training. Many real-life situations require quick thinking and immediate responses. These experiences, combined with self-reflection, shape beginning teachers into experienced educators. Therefore, this early phase is crucial not only for their motivation to remain in the field of education but also for acquiring the experience necessary to enhance the quality of their pedagogical impact.

The *Recommendation on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems* published by the Council of the European Union emphasizes that "only high-quality early childhood education and care services deliver benefits" (European Union, 2019: 5). It also highlights the importance of the professionalization of teaching staff, which directly contributes to better developmental outcomes for children.

Purpose of the study.

Given the above, this conference paper aims to analyze the current challenges of the induction process for novice teachers. In the context of high-quality early childhood education and care (ECEC) and the professionalization of teaching staff, the study focuses on recommended and prescribed standards and competencies for teachers, as well as collegial support—recognized as one of the most effective tools for integrating beginning teachers into practice. The primary objective is to examine current teacher induction programs in kindergartens and identify effective methods for this process.

Additionally, a comparative study was conducted to explore how another European country approaches this topic.

Main text.

As previously mentioned, research studies indicate that the quality of teaching staff is directly linked to both the quality of pedagogical impact and the overall quality of the school (Manning et al., 2019). This correlation aligns with the EU Quality Framework (European Union, 2019), which includes two key statements emphasizing teaching staff—specifically their qualifications, continuous professional development, and the support provided to newly recruited teachers through mentoring or supervision.

Regarding teacher qualifications, most European countries require at least a bachelor's degree (ISCED 6) for professionals working with children aged 3 to 6 years. Some, such as France, Italy, Portugal, and Poland, even require a master's degree (ISCED 7). However, seven European countries have qualification requirements below the bachelor's level for core practitioners in ECEC, including Austria, the Czech Republic, Slovakia, and Romania (Eurydice, 2025). Studies suggest that these lower qualification requirements may be due to staff shortages and schools' attempts to address this issue. At the same time, data indicate that less educated teachers are less likely to participate in further professional development. Yet, engaging in professional development is crucial not only for teacher retention but also for increasing job satisfaction (Shuey et al., 2024).

To support novice teachers in their transition into the profession, some schools implement induction programs. This is where collegial support plays a significant role in easing the integration of beginning teachers. The European Trade Union Committee for Education (ETUCE, 2008) recommends that the induction phase should last at least one year. Various tools are employed in the induction process, but the most emphasis is placed on close collaboration between the novice teacher and their mentor. Specifically, mentoring novice teachers was the central focus of the research conducted in this study.

A qualitative study was carried out using focus groups, semi-structured interviews, and document analysis. The research sample comprised ten teachers (five novice teachers and five mentor teachers) who participated in focus groups.

Interviews were conducted with three kindergarten directors from Czech kindergartens and two Austrian kindergarten directors.

The main objective of the study was to investigate the current state of the induction process for novice teachers and to present effective methods used in practice. Additionally, a comparative analysis was conducted to explore the approaches taken in Czech and (Upper) Austrian kindergartens.

The study revealed that the most commonly used methods are mentoring dialogues and classroom observations. Both novice and mentor teachers acknowledged the reciprocal benefits of the induction process. They highlighted the value of gaining inspiration from different pedagogical approaches and the positive impact of the mentor's role on their willingness to engage in their own professional development. Respondents noted that mentoring dialogues, as opposed to classroom observations, can also take place in informal settings, making them more effective due to a more relaxed atmosphere. Some teachers had previously had positive experiences using reflective cards during mentoring dialogues, as these helped them stay focused on a particular topic or area for improvement. Another significant finding was the role of online material sharing, which emerged as an effective method not only for supporting novice teachers but also for integrating newly recruited teachers into the kindergarten environment.

As with any goal, achieving success requires a deep understanding of the needs of those involved. Effective support can only be provided when the specific needs of novice teachers are identified. The findings from the novice teacher focus groups emphasized that their primary need was support in any form. A major issue identified was that they did not receive adequate support during their first year of teaching and only gained access to some support in their second year, when it became mandatory by the government. However, they perceived this intervention as "too little, too late." Both groups suggested that a structured induction framework would be beneficial to ensure balanced topic coverage and better integration of induction activities into the daily routine.

Regarding the secondary goal, to compare induction systems in the Czech Republic and (Upper) Austria, the study revealed that both countries are still in the early stages of implementing structured induction programs for novice kindergarten teachers. Most induction activities were rather informal. However, in the Czech educational environment, recent legislative changes and government financial support have contributed to the development of a more structured system. At the same time, the results of the research pointed out the fact that mentor teachers may lack sufficient experience or skills in mentoring and require adequate support as well.

Conclusions.

The study underscores the crucial role of induction programs in shaping the professional development of novice kindergarten teachers. The findings confirm that mentoring dialogues, classroom observations, and online material sharing are among the most effective methods for supporting beginning teachers. Additionally, the study highlights the reciprocal benefits of mentoring, which not only supports novice teachers but also contributes to the professional growth of mentors.

One of the most significant challenges identified was the delay in providing structured support for new teachers. Many novice educators felt that the support they eventually received came too late, suggesting a need for earlier intervention. The introduction of a well-structured induction framework, integrated into daily practice, would enhance the overall quality of teacher preparation and retention.

To ensure a high standard of early childhood education, it is essential to focus on the professionalization of teaching staff, starting with a well-structured and timely induction process. This not only enhances the competencies of novice teachers but also contributes to the overall quality of education in kindergartens.

List of references

1. ETUCE. (2008). *Teacher Education in Europe*. An ETUCE Policy Paper. Brusel: European Trade Union Committee for Education. URL: https://www.csee-etuice.org/images/attachments/ETUCE_PolicyPaper_en.pdf. (accessed on March 3, 2025).
2. European Union. (2019). Council recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems. Brussels: *Official Journal of the European Union*. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605\(01\)&rid=4](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605(01)&rid=4). (accessed on February 27, 2025).
3. Eurydice. (2025). *Key data on early childhood education and care in Europe – 2025*. Eurydice report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/66224>. (accessed on March 6, 2025).
4. Manning, M., Wong, G. T. W., Fleming, Ch. M. & Garvis, S. (2019). Is Teacher Qualification Associated With the Quality of the Early Childhood Education and Care Environment? A Meta-Analytic Review. *Review of Educational Research*. 89 (3), 370–415. URL: <https://www.jstor.org/stable/45277278>. [paywall]. (accessed on February 27, 2025).
5. Shuey, E. et al. (eds.). (2024). Supporting early childhood education and care staff in the beginning of their careers. *OECD Education Policy Perspectives*, 89, 1-12. OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/a6be52bd-en>. (accessed on March 3, 2025).